

Μικρό εγχειρίδιο
πολιτικής ανυπακοής
Προς χρήση αυτών που πραγματικά θέλουν
να αλλάξουν τον κόσμο

XAVIER RENOU

μετάφραση- επιμέλεια Ηλιόσποροι

© Éditions Syllepse, 2009
69 rue des Rigoles, F-75020 Paris
edition@syllepse.net
www.syllepse.net
ISBN : 978-2-84950-23-27
Photos: Cyril Cavalié

Τίτλος πρωτότυπου: **Petit manuel de désobéissance civile, à l'usage de ceux qui veulent vraiment changer le monde (2009), Xavier Renou**

Συλλογική μετάφραση και επιμέλεια στα ελληνικά **Ηλιόσποροι** (δίκτυο νέων για την κοινωνική και πολιτική οικολογία).

Εκδόσεις Ηλιόσποροι 2011 (άδεια κοινής χρήσης creative commons, επιτρέπεται η μη-εμπορική αναπαραγωγή με αναφορά στον δημιουργό και τις εκδόσεις)

Για ελεύθερη διαδικτυακή διακίνηση

Ιστοσελίδα: www.iliosporoi.net

Email: iliosporoi@yahoo.gr

Σε έντυπη μορφή κυκλοφορεί από τις εκδόσεις ANTIGONH, σε περιορισμένα συλλεκτικά αντίτυπα και συμβολική τιμή για τη στήριξη του συγγραφέα και της οργάνωσης *Les desobeissants* (οι ανυπάκουοι).

Περισσότερες πληροφορίες info@antigone.gr

Στον *Patrick Beyrol*, μη βίαιος απεργός
της *Numericable*, θύμα της βίας
των διευθυντών αυτής της επιχείρησης .

Εισαγωγή

Ας τελειώνουμε με το αίσθημα της αδυναμίας

Το κράτος έχει πιο πολύ ανάγκη να μας καταθλίβει παρά να μας καταπιέζει

Όλοι μας έχουμε διαδηλώσει δεκάδες φορές. Όλοι μας έχουμε υπογράψει δεκάδες ανοικτές επιστολές. Αλλά πόσοι από εμάς αναρωτηθήκαμε με διαύγεια, χωρίς φόβο και πάθος, κατά πόσο τα συνήθη μέσα δράσης μας υπήρξαν αποτελεσματικά, και άρα κατάλληλα; Πόσοι από εμάς βρήκαμε καταφύγιο σε ένα είδος μαγικής σκέψης κάθε φορά που νιώθουμε οργισμένοι, συνηθίζοντας έτσι να θεωρούμε τις μορφές διαμαρτυρίας μας όχι πια ως μέσα προς εκπλήρωση συγκεκριμένων σκοπών αλλά ως μαγικές χειρονομίες, κάτι σαν προσευχές προς τους ισχυρούς, που δεν έχουν παρά μόνο συμβολική αξία;

Παρ' όλα αυτά θέλουμε να νικήσουμε. Γιατί δεν αντέχουμε άλλο να στεκόμαστε ως απλοί παρατηρητές μπροστά στην καταστροφή του κόσμου από τους εμπόρους και τους μισθοφόρους τους. Γιατί δε δεχόμαστε πια να βλέπουμε να θριαμβεύει παντού η λογική του κέρδους, που επιτρέπει την καταλήστευση των μη ανανεώσιμων πόρων του πλανήτη, που επιτρέπει την στυγνή εκμετάλλευση ανθρώπου από άνθρωπο, την ατμοσφαιρική ρύπανση και τη μόλυνση των θαλασσών, την προσχεδιασμένη εξαφάνιση των ζωικών ειδών από την υπεραλίευση, το υπέρμετρο κυνήγι, τις επιθέσεις κατά της βιοποικιλότητας, την εξάπλωση της δυστυχίας, τον πολλαπλασιασμό των φυλακών και των κανόνων επιτήρησης που στερούν την ελευθερία, την προσφυγή στον πόλεμο, ως μέσο σφετερισμού του ορυκτού και πετρελαϊκού πλούτου, τη φρικτή επικράτηση της αδικίας και της περιφρόνησης, την ιδιωτικοποίηση των κοινών αγαθών, της εκπαίδευσης, της υγείας, της στέγης, της γης... Γιατί δε θέλουμε να γίνουμε συνένοχοι σε ό,τι μας κάνει να υποφέρουμε.

Και πρέπει να νικήσουμε. Ειδάλλως το αντίτιμο θα είναι να συνεχίσουμε να ζούμε ζωές που δεν έχουμε επιλέξει, να επιβιώνουμε κάνοντας δουλειές που δεν έχουν νόημα, υπό συνθήκες που δε θα επιτρέπαμε ούτε για το σκύλο μας. Το αντίτιμο θα είναι επιπλέον να μην μπορούμε να απεξαρτηθούμε από το ναρκωτικό της συσσώρευσης αγαθών (για τους πιο τυχερούς), που μας αφήνει πάντα μια γεύση ανολοκλήρωτου, εξαιτίας της αχρηστίας, των ατήρητων υποσχέσεων, των δόσεων που πρέπει να πληρώσουμε, των αναρίθμητων μικροπραγμάτων που γεμίζουν τα έπιπλα και τους τοίχους μας. Το αντίτιμο θα είναι ακόμα να συνεχίσουμε να υποφέρουμε τις πολλαπλές μορφές ρύπανσης σε μια καθημερινότητα γεμάτη από επικίνδυνα αόρατα κύματα, από χημικά

μόρια και από τοξικά αέρια, καταβροχθίζοντας χωρίς ευχαρίστηση «συνθετικά» τρόφιμα, μπροστά σε τοπία αλλοτριωμένα από τις διαφημιστικές πινακίδες, τους πυλώνες υψηλής τάσης και τα αιματοκυλίσματα στις εθνικές οδούς, περιμένοντας τις μελλοντικές πόλεις-υπνωτήρια¹ και τα γιγάντια σουπερμάρκετ της κερδοσκοπίας επί των ακινήτων. Πρέπει να κερδίσουμε, αλλιώς μας περιμένει θανατική ποινή - γρήγορος ή αργός και βασανιστικός.

Και θα νικήσουμε. Γιατί πάντα νικάμε στο τέλος. Γιατί αυτοί που θέλησαν ν' αλλάξουν τον κόσμο είχαν πάντοτε δίκιο απέναντι στους αντιπάλους τους, και κατόρθωναν πάντοτε να νικούν τα εμπόδια. Πάντοτε πετύχαμε αυτό που τα όνειρα μας είχαν φανταστεί, αλλά ποτέ χωρίς να παλέψουμε. Ο κόσμος δεν άλλαξε ποτέ με άλλο τρόπο παρά με την πάλη ενάντια σε αυτούς που δεν έχουν κανένα συμφέρον στον ν' αλλάξουν τα πράγματα, αυτούς που γαντζώνονται στα προνόμιά τους, και έχουν ακόμα ανάγκη την αδικία για να δυναστεύουν...

Αυτός που δεν προσπαθεί, και μόνον αυτός είναι ήδη χαμένος. Αυτός που παραιτείται αφήνει στην ουσία τους αντιπάλους του να συνεχίσουν την αδυσώπητη επέλαση τους, εκπορθώντας όλες τις κοινωνικές κατακτήσεις που έχουν επιτευχθεί με το αίμα και τον αγώνα των περασμένων γενεών, σπρώχνοντάς μας μέρα με τη μέρα πιο πολύ προς τον γκρεμό, όταν άλλοι, νοτιότερα, έχουν ήδη πέσει μέσα εδώ και καιρό. Και από δική μας ευθύνη, επίσης.

Μας στέρησαν την Ιστορία μας. Μας έσβησαν τη μνήμη. Από την Ιστορία δε θελήσαμε να κρατήσουμε ζωντανές παρά μόνο τις βίαιες κατακτήσεις των ισχυρών, ενώ η ιστορία της πάλης των λαών και των κοινωνικών ομάδων που γίνονταν αντικείμενο εκμετάλλευσης παραχαράχτηκε συστηματικά, ξευτελίστηκε ή ακόμα θάφτηκε τελείως. Εξόρισαν από τη μνήμη μας τις θαυμάσιες νίκες της ανθρωπίνης ιδιοφυΐας, της συλλογικής ευφυΐας και της αλληλεγγύης, που οργανώνονται για την υπεράσπιση των δικαιωμάτων και την πρόοδο της Ιστορίας. Ποιος μπορεί να μετρήσει τις τεράστιες προσόδους στον τομέα των Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων και των δικαιωμάτων της γυναίκας, τα εργασιακά δικαιώματα και τα δικαιώματα του παιδιού, των μειονοτήτων και των λαών; Ποιος μπορεί να μετρήσει πόσο έπρεπε να παλέψουμε και πόσα κερδίσαμε κάθε φορά που αρνηθήκαμε τη μοίρα που θέλανε να μας επιβάλουν, εμάς τα παιδιά φτωχών οικογενειών, τους γιους και τις κόρες των μεταναστών, τους αδερφούς και τις αδερφές των λαών που έζησαν την αποικιοκρατία, τις γυναίκες που άλλοτε υποτάσσονταν, τους ομοφυλόφιλους που εχθές ακόμα δεν είχαν δικαιώματα να επιλέξουν τη σεξουαλικότητα και την αγάπη τους;

---

¹ Πόλη ή προάστιο που κατοικείται κυρίως από ανθρώπους που εργάζονται σε γειτονικές πόλεις ή προάστια και ταξιδεύουν καθημερινά για να μεταβούν στον τόπο εργασίας τους

Πρέπει επειγόντως να επανακτήσουμε τη μνήμη, να γνωρίσουμε την Ιστορία μας, να την ακολουθήσουμε. Ο ξεσηκωμός του Στόουνγουολ, η πορεία του αλατιού, οι καταλήψεις του Μπέρμιγχαμ, η απεργία των ανθρακωρύχων του Λίβερπουλ, ο ξεσηκωμός των παιδιών του Σοβέτο, η δίκη του Μπομπινύ για την έκτρωση ή του Πατρίκ Ανρί κατά της θανατικής ποινής, η δανέζικη αντίσταση στις απελάσεις, το Λαοζάκ, το Πλογκόφ και οι άλλοι σταθμοί πυρηνικής ενέργειας που παρεμποδίστηκαν, το Λιπ, οι κατσαρόλες και η αυτοδιαχείριση του Μπουένος Άιρες, οι γυναίκες με τα μαύρα απο την Παλαιστίνη και οι τρελές της Πλατείας του Μάη, οι δημοκρατικές επαναστάσεις της Ανατολικής Ευρώπης και των γερουφάλλων στην Πορτογαλία, η γενική απεργία του Μάη του '68, η μεγάλη απεργία του χειμώνα του 1995... Θυμόμαστε το μη βίαιο αγώνα για την ανεξαρτησία της Ινδίας, που αποσχίστηκε από την πιο ισχυρή αυτοκρατορία της Γης, του αγώνα για το δικαίωμα ψήφου των γυναικών, τωνμποϊκοτάζ κατά του Απαρτχάιντ, της στήριξης στους διαφωνούντες της Ανατολικής Ευρώπης, της πτώσης των δικτατοριών είτε στην Ανατολή (Βουλγαρία, Ουγγαρία, Τσεχοσλοβακία, Ανατολική Γερμανία...) είτε στη Δύση (Σουχάρτο στην Ινδονησία, Μάρκος στις Φιλιππίνες, Μιλόσεβιτς στη Σερβία...) και φυσικά τις νίκες κατά των πυρηνικών δοκιμών, της ιδιωτικοποίησης του νερού στη Βολιβία, κατά της χρήσης των βαλλιστικών πυραύλων Πέρσινγκς.

Μερικές δεκάδες χιλιάδες Ινδιάνοι από το Τσιάπας ήταν αρκετοί για να ξεκινήσουν το πρώτο μη βίαιο αντάρτικο του Ψυχρού μετά- Πολέμου, και να χαρίσουν την ελπίδα στους προοδευτικούς αγώνες σε όλη τη Λατινική Αμερική. Μερικές δεκάδες χιλιάδες άτομα ήταν αρκετά, εξάλλου, στο Σηάτλ, για να μπλοκάρουν τη διάσκεψη του Παγκόσμιου Οργανισμού Εμπορίου, και να λανσάρουν ένα νέο διεθνισμό, μια δυναμική σύμπτυξης των αγώνων σε όλον τον πλανήτη, που συνοδεύεται από έναν πρωτότυπο ιδεολογικό κορμό, ακόμα αποσπασματικό, αλλά οπωσδήποτε αντιαυταρχικό και μη βίαιο, που καλείται να μεγαλώσει κι άλλο, και τον οποίο αποκαλούμε έκτοτε "αλτερμοντιαλισμό" (εναλλακτική παγκοσμιοποίηση).

Μόλις κάτι παραπάνω από χίλιοι ενεργοί εθελοντές θεριστές ήταν αρκετοί για να εξουδετερώσουν την πλειονότητα των καλλιεργειών μεταλλαγμένων στη Γαλλία, είτε πρόκειται για εμπορικές καλλιέργειες, και να πετύχουν το πάγωμα των καλλιεργειών... Ακόμα λίγες εκατοντάδες θεριστές, και δε θα 'χε μείνει ούτε μια καλλιέργεια μεταλλαγμένων στη Γαλλία.

Μερικές εκατοντάδες ακτιβιστές (γονείς, εκπαιδευτικοί), σύντομα συνασπισμένοι υπό το Δίκτυο "Εκπαίδευση Χωρίς Σύνορα", ήταν αρκετοί για να βγάλουν στο φως, και να διαταράξουν, το μηχανισμό εκτοπίσεων, προκαλώντας τις πρώτες δημόσιες δηλώσεις συνδικαλιστών της αστυνομίας που καταδίκασαν την πολιτική των αριθμών στο πεδίο της

μετανάστευσης, ενώ εκατοντάδες παράνομοι μετανάστες κυριολεκτικά διασώζονταν από τους εκπροσώπους του κρατικού ρατσισμού και κρύβονταν στις ιδιωτικές κατοικίες των σύγχρονων Δικαίων.

Μερικές δεκάδες ακτιβιστές κατά των διαφημιστικών πινακίδων ήταν αρκετοί για να αποκαθλώσουν τη διαφήμιση από το βάθος της, ενώ μερικές δεκάδες "είλωτες της στέγης" ήταν αρκετοί για να διεκδικήσουν ακατοίκητα κτίρια και να επαναστεγάσουν οικογένειες, πριν επιτύχουν από κάποιους δημάρχους να κατάσχουν τα εν λόγω κτίρια για να τα δώσουν στον Οργανισμό Εργατικής Κατοικίας.

Πάντοτε κερδίζαμε, ακόμα και, ή μάλλον κυρίως, χωρίς βία, αλλά ποτέ χωρίς αγώνα. Συμπεριλαμβανομένου του εσωτερικού μας αγώνα: το προαισθανόμαστε ότι ο φόβος που παραλύει τη δράση, αποτελεί έναν από τους χειρότερους εχθρούς μας. Ο φόβος της καταστολής, που, όπως θα δούμε, μπορεί να ξεπεραστεί πολύ άνετα μέσω της μη βίας, και ο φόβος μήπως χάσουμε τα λίγα που έχουμε, το μικρό μερίδιο ευτυχίας, ή έστω ηρεμίας και άνεσης, που μπορέσαμε να περισώσουμε... Ο αγώνας εμπεριέχει αδιαμφισβήτητα ένα ρίσκο. Μπορεί να μοιάζει λιγότερο επικίνδυνο το να μην κάνεις τίποτα, ή όπως κάνουν τόσοι από τους δικούς μας, το να αρκείσαι στις διαδηλώσεις, τη συλλογική αγανάκτηση, την παρακολούθηση των "σωστών" συνεδρίων, την ανάγνωση των "σωστών" βιβλίων, στη ζεστασιά της λιακάδας των διαμαρτυριών χωρίς αύριο, μέχρι να ξαναβρείς τη μικρή σου βόλεψη, για να αναμείνεις τα επόμενα άσχημα χτυπήματα.

Γιατί το να αφηνόμαστε τελικά στη δίνη των περιστάσεων δεν εγγυάται πιο πολύ τη διατήρηση των κεκτημένων, μιας και η λογική ενός συστήματος γενικευμένης αρπαγής σημαίνει ότι δεν αφήνει να ξεφύγει τίποτα, για να το παραδώσει στις τυφλές και καταστροφικές δυνάμεις της αγοράς. Και αλίμονο στους αδύναμους που θα είχαμε παραμείνει αν δεν είχαμε οργανωθεί για να αντισταθούμε.

Ο δεύτερος εχθρός μας, αυτός που πιεζόμαστε να θάψουμε όσο πιο βαθιά μπορούμε μέσα μας, είναι το συναίσθημα της αδυναμίας, μητέρα της παραίτησης. "Οι κυβερνώντες έχουν πιο πολύ ανάγκη να μας καταθλίβουν παρά να μας καταπιέζουν", έλεγε ο Ντελέζ². Και το κάνουν κάθε μέρα, σβήνοντας από τη μνήμη μας τις νίκες του παρελθόντος, τους αγώνες και τους ήρωές μας, πνίγοντας τον κοινωνικό συλλογισμό στη διασκέδαση και τη φτηνή ψυχολογία.

Αλλά χωρίς την ελπίδα να κερδίσουμε, δεν υπάρχει κινητοποίηση. Και το πραγματικό νόημα αυτού του μικρού εγχειριδίου είναι να μας βοηθήσει να ξαναβρούμε την ελπίδα.

---

² Γάλλος φιλόσοφος του 20ου αιώνα

Ένα εγχειρίδιο προς εκμάθηση της ανυπακοής;

Ευτυχώς, το πνεύμα της εξέγερσης, και η δημιουργικότητα που του επιτρέπει να εκφραστεί, υποβόσκουν μέσα μας και δεν απαιτούν καμιά προηγούμενη εκπαίδευση. Δε χρειάζεται να παρακολουθήσουμε πρακτικά σεμινάρια ή να διαβάσουμε ένα εγχειρίδιο για να οργανωθούμε, για να εξεγερθούμε και για να φέρουμε εις πέρας δράσεις πολιτικής ανυπακοής.

Αυτό όμως σημαίνει άραγε ότι δεν έχουμε τίποτα να μάθουμε από τους άλλους, από τους αγώνες τους, τις πρακτικές τους, την εμπειρία όλων των μη βίαιων αντιστασιακών αγώνων του παρελθόντος σε πληθώρα επάλξεων; Η συμμετοχή σε πρακτικά σεμινάρια, η ανάγνωση ενός εγχειριδίου, η γνώση της Ιστορίας των πολιτικών νικών που έχουν επιτευχθεί στο παρελθόν επιταχύνουν την εκμάθηση και την κάνουν λιγότερο επίπονη για έναν ακτιβιστή. Μπορεί φυσικά κανείς να διαλέξει το δρόμο του πειραματισμού και της ατομικής εξερεύνησης. Μπορούμε να αποφασίσουμε να συμμετάσχουμε ή να οργανώσουμε πιο αυθόρμητες πολιτικές δράσεις με σκοπό να μάθουμε μέσα από τα λάθη μας και σιγά-σιγά να τα διορθώσουμε ανάλογα. Αλλά μήπως αυτό σημαίνει ότι παίρνουμε το περιττό ρίσκο να οδηγήσουμε τους παρόντες αγώνες μας σε αποτυχία, επαναλαμβάνοντας θανάσιμα λάθη; Δε σημαίνει ότι περιορίζουμε τα αποτελέσματα των δράσεων μας, σπαταλώντας σπάνιους, και άρα πολύτιμους, πόρους, όπως η ενέργεια των ακτιβιστών, ο ενθουσιασμός τους, ο χρόνος τους... Έχουμε αυτό το περιθώριο; Μήπως τυχόν είμαστε ήδη εκατομμύρια ανυπάκουοι, ώστε να θεωρηθεί αμελητέο το να χαθούν στο δρόμο μερικοί ακτιβιστές εξαιτίας της πειθούς των πρώτων δράσεών μας. Έχουμε επιπλέον το περιθώριο να αφήσουμε να χαθεί χρόνος από τον ίδιο τον αγώνα, επιλέγοντας να μάθουμε μέσω του πειραματισμού και μόνο, ενώ τα επείγοντα κοινωνικά και περιβαλλοντικά προβλήματα γίνονται όλο και πιο πιεστικά, και ενώ βρισκόμαστε με την πλάτη στον τοίχο μπροστά στον αδυσώπητο οδοστρωτήρα του νεοφιλελεύθερου καπιταλισμού που ισοπεδώνει τα πάντα στο πέρασμά του; Θέλουμε να προσφέρουμε αυτόν το χαμένο χρόνο στον αντίπαλο, ώστε να τον χρησιμοποιήσει ο ίδιος για να μάθει από εμάς, και να προστατευτεί καλύτερα απέναντι στις πρωτοβουλίες μας; Γιατί να μην εξασφαλίσουμε εξαρχής στον εαυτό μας τις καλύτερες δυνατές πιθανότητες να νικήσουμε; Δεν είμαστε βασικά υπεύθυνοι γι' αυτό απέναντι σε όλους;

Η εκπαίδευση στη μη βίαιη δράση και την πολιτική ανυπακοή του κινήματος για τα πολιτικά δικαιώματα του Μάρτιν Λούθερ Κίνγκ, πλήρως ενταγμένη στη στρατηγική του, για παράδειγμα ως μοντέλο ήδη από τη δεκαετία του '50 και από τότε έχουν αποτελέσει "σχολή" για έναν αριθμό μη βίαιων αγώνων. Ο σκοπός ήταν, και είναι ακόμα, να αποθαρρυνθεί η χρήση της βίας από τους συμμετέχοντες στον αγώνα,

και να προετοιμαστούν αυτοί να υποστούν τη βία του αντιπάλου, ενισχύοντας τις πεποιθήσεις τους υπέρ της μη βίας. Η εκπαίδευση και η εξάσκηση βρίσκονται επομένως στην καρδιά της μη βίαιης δράσης.

Αυτό το μικρό εγχειρίδιο δε διατείνεται ότι προσφέρει μια ετοιμοπαράδοτη εργαλειοθήκη για μη βίαη άμεση δράση, και για την "παράνομη", αλλά τόσο νομιμοποιημένη, μορφή της, την πολιτική ανυπακοή. Δεν προτείνει απλά μια συνταγή, αλλά ένα σύνολο προβληματισμών, και κάποιες τεχνικές, που στοχεύουν στο να αυξήσουν την αυτονομία και τη δύναμη των ακτιβιστών απέναντι στους αντιπάλους τους.

Οι ανυπάκουοι, ένα εργαλείο στην υπηρεσία των αγώνων

Η ομάδα των ανυπάκουων (*Les desobeissants*) γεννήθηκε το Νοέμβριο του 2006 από μια βαθιά τραυματική εμπειρία: τη βάρβαρη διακοπή μιας εκστρατείας που η οικολογική οργάνωση Greenpeace διεξήγαγε για σχεδόν δυο χρόνια ενάντια στην επαναφορά των πυρηνικών όπλων στη Γαλλία μέσω του προγράμματος δοκιμών του μελλοντικού γαλλικού βαλλιστικού πυραύλου, του M51. Η Greenpeace, μαζί με άλλους, είχε καταφέρει να κινητοποιήσει μερικές χιλιάδες άτομα, γύρω από το φεστιβάλ "Peace and Landes"³, και να επιτρέψει τη διεξαγωγή, για πρώτη φορά στη Γαλλία, μιας «ανυπάκουης» επίβλεψης πολιτών στο Κέντρο δοκιμών και εκτόξευσης πυραύλων του Μπισκαρός, στην περιοχή Landes, από όπου θα πραγματοποιούνταν οι δοκιμαστικές ρίψεις του M51. Σαράντα ειρηνικοί αγωνιστές από όλη την Ευρώπη δέχτηκαν να αψηφήσουν την αστυνομία για να επιθεωρήσουν τον στρατιωτικό χώρο και να προσπαθήσουν να στρέψουν την προσοχή του κοινού σε μια πολιτική που σχεδιάζεται στη σκιά της κοινής γνώμης. Η διακοπή αυτής της εκστρατείας άφησε σε αμηχανία πολλούς ειρηνικούς αγωνιστές.

Επιπλέον, όταν μάθαμε ότι η πρώτη δοκιμαστική ρίψη του διηπειρωτικού πυραύλου σχεδιάζεται να πραγματοποιηθεί στις 9 Νοεμβρίου, μερικοί από μας αποφάσισαν τελικά να παρεμποδίσουν τη ρίψη, διεξάγοντας μια δράση «αλά Greenpeace, αλλά δυστυχώς χωρίς την Greenpeace. Παρεισφρήσαμε στο στρατιωτικό έδαφος, για να εκθέσουμε τις ζωές μας στην πνοή του πυραύλου, με σκοπό να αποθαρρύνουμε τις αρχές από τη ρίψη. Αλλά επειδή δεν είμαστε τόσο καλοί όσο η Greenpeace, καταφέραμε μόνο να καθυστερήσουμε την αναχώρηση του M51 κατά 20 λεπτά! Πρέπει να εκπαιδευτούμε... Οι ανυπάκουοι γεννήθηκαν.

Το πρώτο σεμινάριο εκπαίδευσης στο μη βίαιο ακτιβισμό οργανώνεται το Δεκέμβριο του 2006 στο Βερκόρ⁴, έναν τόπο που φέρει

³ Περιοχή της Γαλλίας

⁴ Περιοχή της Γαλλίας

βαρύ συμβολισμό⁵. Προσπαθούμε φυσικά να βρούμε τα μέσα προκειμένου να συνεχίσουμε τις δράσεις ενάντια στον M51, αλλά θέλουμε επίσης να διαδώσουμε την κουλτούρα της άμεσης μη βίαιας δράσης, και ειδικά της πολιτικής ανυπακοής σε όλους τους προοδευτικούς και «αλτερμοντιαλιστικούς» αγώνες. Είμαστε πεπεισμένοι για την ανωτερότητα των μη βίαιων και ανυπάκουων μέσων, και θέλουμε να τα προτείνουμε σε όλους τους αγωνιστές της αλλαγής.

Για το πρώτο σεμινάριο, καλούμε τους εκπαιδευτές του “Bombspotting”, της βελγικής κίνησης που οργανώνει θεαματικές δράσεις κατά του μιλιταρισμού και της πυρηνικής βόμβας. Μας εντυπωσίασε ο αποκλεισμός του NATO το 2005, με χίλιους ειρηνιστές, μεταξύ των οποίων και κάποιοι από μας. Μας μεταφέρουν τις τεχνικές τους, και βοηθούν κάποιους από μας να γίνουμε εκπαιδευτές με τη σειρά μας. Το δεύτερο σεμινάριο θα πραγματοποιηθεί λίγο μετά στη Νορμανδία... Θα ακολουθήσουν δεκάδες άλλα σεμινάρια, σε όλη τη Γαλλία και το Βέλγιο, με συμμετέχοντες από όλους τους ορίζοντες του «αλτερμοντιαλισμού».

Εκπαίδευση, υποστήριξη και μετάδοση των δεξιοτήτων

Οι ανυπάκουοι είναι ένα εργαλείο στην υπηρεσία των αγώνων. Με αυτή την ιδιότητα, έχουν κατ’ αρχήν αποστολή να διαδώσουν τα εργαλεία της ενεργούς μη βίας μέσω των σεμιναρίων. Αλλά παράλληλα δίνουν και συμβουλές σε ομάδες ακτιβιστών σε ζητήματα στρατηγικής, υποστηρίζοντας ενδεχομένως τα σχέδια των δράσεών τους. Αποτελούν, τέλος, ένα ευρύ δίκτυο για την δημοσιοποίηση δεξιοτήτων και μέσων, ανθρώπινων και υλικών πόρων, επιτρέποντας την παροχή άμεσης συνδρομής σε μη βίαιες δράσεις. Οι ανυπάκουοι μπορούν έτσι να βρουν αγωνιστές για να είναι πολυάριθμοι, αναρριχητές για να κρεμάσουν ένα πανό, φωτογράφους και εικονολήπτες για να απαθανατίσουν τις δράσεις και να τις ξαναζωντανέψουν στο Διαδίκτυο κλπ. Μπορούν να μπουν σε χωράφια με μεταλλαγμένα, να παρέμβουν κατά της απέλασης λαθρομεταναστών, σε εργατικές διεκδικήσεις, στον αποκλεισμό ενός εργοταξίου, στην κατάληψη μιας μονάδας που μολύνει το περιβάλλον, στην καταστροφή διαφημιστικών πινακίδων, σε μια γενική συνέλευση μετόχων ή σε ένα υπουργικό συμβούλιο. Πάντα μέσα σε ένα πνεύμα σύγκλισης της πάλης, δηλαδή σε αντιδιαστολή με τις αέναες μάχες για «κάστρα», που διαιώνίζονται και συχνά μας παραλύουν. Και χωρίς ποτέ να υπογράφονται οι δράσεις, καθώς κάθε φορά διεξάγονται από άλλους, τους «νόμιμους» φορείς του ενός ή του άλλου αγώνα.

www.desobeir.net

⁵ Προπύργιο της Γαλλικής αντίστασης στο Β’ Παγκόσμιο Πόλεμο

Η ανυπακοή

1. Εκστρατεία για τη νίκη

Δεν έχουμε άλλο χρόνο για χάσιμο. Θέλουμε να νικήσουμε, και να ξεκινήσουμε να ανακτούμε το έδαφος που έχουμε χάσει από τον αντίπαλο. Αυτό απαιτεί από την πλευρά μας μια πρώτη προσπάθεια. Να βγούμε, και να βγάλουμε τον κόσμο του ακτιβισμού, από το πεδίο της μαγικής σκέψης.

Η μαγική σκέψη, εφαρμοσμένη στον ακτιβισμό, συνίσταται, κάθε φορά που είμαστε οργισμένοι, σε μια δοκιμασία πίστεως, με την έννοια ότι εναποθέτουμε τις ελπίδες μας στον αντίπαλο για να αλλάξει τη συμπεριφορά, την πολιτική και τις σκανδαλώδεις πρακτικές του. Όποια και να είναι η οργή που την κινεί, ή οι πολιτικοί στόχοι των ακτιβιστών, η μαγική σκέψη τους οδηγεί να στραφούν προς ετεροπροσδιορισμένα μέσα δράσης, όπως και ετεροπροσδιορισμένα πρόσωπα, χωρίς ποτέ να αναρωτιούνται σε σχέση με την αποτελεσματικότητά τους στις υπάρχουσες περιστάσεις. Ο αγωνιστής μοιάζει επομένως με πιστό που βρίσκει καταφύγιο στην προσευχή, ή που ανάβει κερί στην Εκκλησία, χωρίς να αναμένει άμεσο αποτέλεσμα.

Ωστόσο, δεν είναι η μαγική σκέψη που λείπει από τους ακτιβιστές. Η μαγική σκέψη δεν είναι άλλωστε πραγματική σκέψη, καθώς αποκλείει από το συλλογισμό τις καινοτομίες, τις αμφισβητήσεις, τις αμφιβολίες. Πρόκειται πιο πολύ για αυτόματη σκέψη, για ένα εξαρτημένο αντανακλαστικό, που δεν ξέρει πλέον να θέσει το ερώτημα της αποτελεσματικότητας.

Έχουμε ανάγκη από μια πραγματικά στρατηγική σκέψη, από μια σκέψη που δε διστάζει να εξερευνήσει νέα μονοπάτια, ακόμα και αν δεν έχουν πατηθεί και ενέχουν επομένως ρίσκα. Μια στρατηγική σκέψη είναι κατ' αρχήν μια σκέψη που επανατοποθετεί το ερώτημα του αποτελέσματος, και άρα της αποτελεσματικότητας, στο επίκεντρο του συλλογισμού.

Προσοχή, δεν πρόκειται εδώ για το κλασικό ρητό "ο σκοπός αγιάζει τα μέσα", που τόση ζημιά έχει προκαλέσει. Για τους ακτιβιστές που επιλέγουν τη μη βία, όπως θα δούμε παρακάτω, ο σκοπός εμπεριέχεται ήδη στα μέσα. Η αποτελεσματικότητα δεν μπορεί επομένως να νοείται εκτός ενός συστήματος αξιών που ορίζει και ταυτόχρονα νομιμοποιεί τη σκέψη των ακτιβιστών. Όπως το διαπιστώνουμε κατά τη διεξαγωγή μη βίαιων δράσεων, οι δύο απαιτήσεις δεν είναι αντιφατικές, το αντίθετο μάλιστα. Οι αξίες, η δύναμη της αλήθειας, η εντιμότητα των δεσμεύσεων έχουν μεγάλο ειδικό βάρος μες στη μάχη, και καθιστούν ακόμα πιο αποτελεσματικά τα επιλεχθέντα μέσα.

Για να ξεκινήσουμε πάλι να κερδίζουμε έδαφος ενάντια στους πανίσχυρους αντιπάλους, πρέπει να αποκολληθούμε ριζικά από τη

μαγική σκέψη, ώστε να αναπτύξουμε αληθινή συνήθεια για στρατηγική σκέψη και πρώτα απ' όλα να προωθήσουμε την καλλιέργεια της αποτελεσματικότητας. Τι σημαίνει αυτό στην πράξη;

Αναζητώντας την αποτελεσματικότητα

Θέλουμε να νικήσουμε. Πρέπει επομένως να ορίσουμε στόχους, και έπειτα μέσα. Βάζοντας πάντα στον επίκεντρο των συλλογισμών μας, και των επιλογών μας, το ερώτημα της αποτελεσματικότητας. Η αποτελεσματικότητα αυτή δεν έχει άλλο μέτρο παρά τους στόχους μας, και αυτοί οι τελευταίοι ποικίλουν: να οδηγήσουμε τον αντίπαλο στην οπισθοχώρηση, οπωσδήποτε, να τον κάνουμε να χάσει χρήματα, να τον σπρώξουμε στο λάθος, να τον υποχρεώσουμε να εγκαταλείψει, να του στερήσουμε τη στήριξη των φίλων και συνεργατών, να τον οδηγήσουμε να ψηφίσει έναν καινούριο νόμο κλπ., να κινήσουμε το ενδιαφέρον του τύπου για να γνωστοποιήσουμε την προβληματική, να προκαλέσουμε την αντίδραση της τάδε ή της δείνα αρχής, για να εδραιώσουμε την αξιοπιστία των αιτημάτων που εκφέρουμε, να δώσουμε έναυσμα για ένα δημόσιο διάλογο. Μπορεί επιπλέον να πρόκειται, σε βραχυπρόθεσμο επίπεδο, για την απλή γνωστοποίηση της ομάδας, με την προοπτική να την καταστήσουμε *sine qua non* συνομιλητή, ή ακόμα και για να προσελκύσουμε νέους ακτιβιστές, ή πιθανούς συμμάχους... ή ακόμα για να χαρούμε, για να παγιώσουμε την ομάδα που σχηματίσαμε, ώστε να είναι πιο έτοιμη να αναλάβει, στη συνέχεια, πιο ριψοκίνδυνες και πιο δύσκολες δράσεις...

Σε κάθε περίπτωση, το επιτακτικό της αποτελεσματικότητας δεν επιτρέπει πια να τσιγκουνευόμαστε έναν αληθινό ομαδικό συλλογισμό, ανοιχτό, χωρίς *a priori*, χωρίς ταμπού, ώστε ο καθένας να εκφράσει τη δημιουργικότητα του, και να καταθέσει τη διαίσθηση αλλά και τις αμφιβολίες του στην ομάδα, σε ατμόσφαιρα εμπιστοσύνης. Έτσι γεννιούνται και οι καλύτερες δυνατές αποφάσεις, που οδηγούν επιπλέον και στην παγίωση της ομάδας, σύμφωνα με την αρχή της συναίνεσης. Και έτσι γινόμαστε ικανοί να αποφασίζουμε και άλλα εκτός απλά από την ημερομηνία της επόμενης διαδήλωσης. Αλλά ελλοχεύουν πολλοί κίνδυνοι.

Προσοχή στην "οξεία μαζωξίτιδα"

Η "οξεία μαζωξίτιδα" είναι μια αρρώστια που την κολλάει κανείς όταν ξεκινάει τον ακτιβισμό: πλήθος μαζώξεων, οι οποίες διαρκούν ώρες, στις οποίες παίρνουμε λιγιστές αποφάσεις, από τις οποίες βγαίνουμε εξαντλημένοι, όπου είδαμε βέβαια τους φίλους μας και μοιραστήκαμε την οργή, αλλά όπου κυρίως βαρεθήκαμε, και για μερικούς, ακούσαμε πολλά λόγια....

Τέρμα πια οι μαζώξεις που σπαταλούν τις ενέργειες, και που δε χρησιμεύουν σε τίποτα! Τα μαζέματα των ακτιβιστών έχουν μια ημερήσια διάταξη που προβλέπει τις αποφάσεις που πρέπει να ληφθούν και το χρόνο που πρέπει να αφιερωθεί σε καθεμία, έχουν συντονιστή, που δίνει το λόγο, κρατάει το χρόνο (αυτό μπορεί να ανατεθεί και σε ένα "χρονοτηρητή") και συνοψίζει, όταν λήγει η κουβέντα, ώστε να μπορούν να ληφθούν οι αποφάσεις μες στον προβλεπόμενο χρόνο. Για παράδειγμα, τίθεται στην ομάδα μια ερώτηση, "κάνουμε αποκλεισμό της Γενικής Συνέλευσης των μετόχων της πολυεθνικής Χ;", και ακολουθεί ελεύθερη συζήτηση για 20 λεπτά (με άρση χεριού για να ζητηθεί ο λόγος) και έπειτα μια προτεινόμενη σύνοψη από το συντονιστή, του τύπου "μου φαίνεται ότι η ομάδα προσανατολίζεται όχι προς έναν αποκλεισμό αλλά προς μια διαταραχή στο εσωτερικό της συνέλευσης". Μένουν τότε 10 λεπτά για να ληφθεί απόφαση με συναίνεση. Δύο απλά μέσα είναι επομένως διαθέσιμα: η έκφραση της συμφωνίας ή της διαφωνίας με χειρονομίες, που αποτελεί άμεση ένδειξη για τους ακτιβιστές αν η σύνοψη ανταποκρίνεται πραγματικά στη θέληση της ομάδας· ειδικά, ένας γύρος παρεμβάσεων που περιορίζεται σε αυτούς που θέλουν να κάνουν αντιπροτάσεις, και μόνο σε αυτούς. Αντιπροτάσεις χωρίς περαιτέρω συζήτηση, αλλά επί των οποίων οι συμμετέχοντες αντιδρούν κουνώντας τα χέρια σε ένδειξη συμφωνίας ή διαφωνίας. Η απόφαση στην οποία καταλήγουμε γράφεται καθαρά σε έναν πίνακα ή ένα φύλλο χαρτί που μπορούν να δουν όλοι, ώστε όλοι να καταλαβαίνουν το ίδιο πράγμα...

Με αυτόν τον τρόπο, οι μαζώξεις είναι πολύ πιο σύντομες, και αφήνουν χρόνο για να απολαύσουμε το ότι βρισκόμαστε όλοι μαζί, αφότου έχουμε λάβει τις αποφάσεις.

Πρόληψη της μάχης των εγωισμών

Μια δεύτερη "αρρώστια" παραμονεύει τις ομάδες των ακτιβιστών, που δεν διαφέρουν και πολύ από οποιαδήποτε ανθρώπινη ομάδα: όταν δηλαδή ο εγωισμός του τάδε ή του δείνα ακτιβιστή τον οδηγεί να αναζητά μονίμως την αναγνώριση της ομάδας, παίρνοντας το λόγο για ώρα και επαναλαμβάνοντας ό,τι έχει ήδη ειπωθεί αλλά για να δείξει πόσο σημαντικό είναι, πόσο πρέπει να τον ακούμε κλπ. Αυτή η αρρώστια μπορεί να έχει σοβαρές συνέπειες: μπορεί φυσικά να προκαλέσει μια βαθιά ενόχληση στους παρόντες. Μπορεί κυρίως να εγείρει μάχες με άλλα Εγώ, ή και ολόκληρη την ομάδα, που θα πάρουν τη μορφή μάχης για την εξουσία -ακόμα και αν δεν υπάρχει εξουσία για να κατακτηθεί σε αυτήν την περίπτωση!-, θα προκαλέσουν διαμάχες, θα θρέψουν παρανοήσεις κλπ. Και θα κάνουν την ομάδα να διασπαστεί αν οι πληγές που έχουν ανοιχθεί είναι πολύ μεγάλες, αν η ενέργεια του ενός ή του άλλου έχει εξαντληθεί. Για να προστατευθούμε όσο το δυνατόν

περισσότερο, μια μόνο συνταγή υπάρχει: η μη βίαιη επικοινωνία και η σταθερή διαχείριση της μαζώξης από το συντονιστή.

Μείωση των συμπτωμάτων της δυνάστευσης

Είμαστε οι κληρονόμοι μιας βαθιά άνισης κοινωνίας που θέλουμε να αλλάξουμε. Αλλά εμείς οι ίδιοι είμαστε και φορείς αντινομιών, τραυμάτων και εγωισμών που η ίδια κοινωνία παράγει και χαλκεύει. Πώς να καταφέρουμε να μην αισθάνεται κανείς αποκλεισμένος από τη λήψη αποφάσεων, αφανισμένος στερεότυπο από τον τάδε ή το δείνα χαρακτηριστικό ηγέτη, ή ακτιβιστή με καλύτερο πολιτισμικό υπόβαθρο (πιο μορφωμένο, πιο έμπειρο, με μεγαλύτερη άνεση); Πώς να καταφέρουμε επίσης να μην έχουν το πάνω χέρι οι άνδρες σε σχέση με τις γυναίκες, αναπαράγοντας τα συνηθισμένα φαλλοκρατικά στερεότυπα; Πώς να μειώσουμε τα συμπτώματα της δυνάστευσης για να είμαστε όχι μόνο συνεπείς με τις φιλοσοφικές αρχές μας, αλλά επιπλέον πιο αποτελεσματικοί, ενσωματώνοντας το λόγο του καθενός μέσα σε πνεύμα ισότητας;

Μη βίαιες μαζώσεις

Η μη βίαιη διαχείριση των μαζώξεων απαιτεί ένα σύνολο από μικρές τεχνικές, νοήματα και συμπεριφορές που μειώνουν τις πιθανότητες διαξιφισμών στο εσωτερικό της ομάδας, αυξάνοντας την ποιότητα των αποφάσεων που θα λαμβάνονται από αυτήν. Για να είμαστε αποτελεσματικοί, αυτές οι τεχνικές δεν πρέπει να επιβάλλονται, ούτε να χρησιμοποιούνται με άτεγκτο τρόπο. Συνεπάγονται ότι οι συμμετέχοντες είναι καθισμένοι, για λόγους αυτοσυγκέντρωσης, και ότι σχηματίζουν έναν κύκλο, ώστε ο καθένας να μπορεί να δει τα μάτια, και τα νοήματα, όλων. Αυτός ο καθιστός κύκλος επιτρέπει μια αλληλεπίδραση ακόμη μεγαλύτερης ισότητας μεταξύ των συμμετεχόντων, και επιβάλλεται ακόμα και όταν πρόκειται για λήψη αποφάσεων με επείγουσες διαδικασίες.

Ζητώ ησυχία (όταν κάποιος κάνει αυτό το νόημα πάνω από το κεφάλι του, τον μιμούμαστε σιωπώντας)

Συμφωνώ

Διαφωνώ

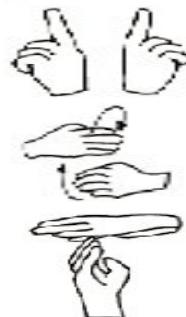

Βέτο (στην πραγματικότητα πρόκειται για δικαίωμα απόσυρσης, γιατί κανείς δεν έχει δικαίωμα να αποτρέψει μια απόφαση από μόνος του)

Πρόταση/ιδέα που λύνει το αδιέξοδο/πληροφορία που ελλείπει

Επαναλαμβανόμενη ή πολύ μακρά παρέμβαση/ εκτός θέματος

Διακοπή για παροχή πληροφορίας (εκτός θέματος αλλά σημαντικής)

Άρνηση του σεχταρισμού, της επαναστατικής καθαρότητας και των διαιρέσεων που συνεπάγονται

Δυστυχώς αυτά τα νοήματα δεν είναι αποτελεσματικά παρά μόνο αν οι συμμετέχοντες ξέρουν να παραμερίζουν τις διαφορές τους για να βρουν κοινές λύσεις. Η ασθένεια του σεχταρισμού, που επιτίθεται συχνά τη στιγμή ακριβώς που δεν την περιμένουμε, είναι χωρίς αμφιβολία η πιο επικίνδυνη από όλες. Υιοθετεί πάντοτε την ίδια, δηλαδή τη μια ή την άλλη μορφή «επαναστατικής καθαρότητας», που στοχεύει στην αμφισβήτηση της νομιμότητας, και της επιρροής, του ενός ή του άλλου μέλους της ομάδας, της μιας ή της άλλης άποψης που υποστηρίζεται εντός της ομάδας. Θα συγκρίνουμε ή θα αμφισβητήσουμε το βαθμό ιδεολογικής συνέπειας, τη ριζοσπαστικότητα, τις προσωπικές πρακτικές, το χρόνο που έχει επενδυθεί στην ομάδα, την ειλικρίνεια της δέσμευσης, την ικανότητα αυτοθυσίας, κλπ. Πάντα για να διαιρέσουμε, να υποτιμήσουμε, να απορρίψουμε, να απαξιώσουμε. Και θα καταλήξουμε να θεωρούμε – ή να συμπεριφερόμαστε σαν να θεωρούμε- τον πιο κοντινό μας σύντροφο ως τον πιο επικίνδυνο, τον πιο μεγάλο «προδότη», τον εχθρό εν τέλει. Δηλαδή το εκ διαμέτρου αντίθετο από μια λογική ανοχής, σεβασμού των διαφορών, μη βίαιης δόμησης των σχέσεων αδελφότητας μεταξύ των ακτιβιστών, που μόνο αυτοί μπορούν να μας κάνουν αρκετά δυνατούς για να αντιμετωπίσουμε την πραγματική αντιξοότητα.

Το να αρνηθούμε το σεχταρισμό σημαίνει να δεχθούμε ότι είμαστε όλοι διαφορετικοί, ότι δε σκεφτόμαστε αναγκαστικά το ίδιο για όλα τα πράγματα, ότι είμαστε όλοι σε μια φάση διεργασιών προς την ολοκλήρωση, με την έννοια ότι καμία συμπεριφορά και καμία γνώμη δεν είναι ποτέ οριστικές, αλλά ότι έχουμε πολλά κοινά, όσον αφορά αξίες, αντιπάλους, αγανάκτηση για να μας ενώσουν και να αρχίσουμε να

παλεύουμε. Από αυτή τη στιγμή, όλες οι παρεμβάσεις μας, οι θέσεις που παίρνουμε, οι συλλογικές μας αποφάσεις πρέπει να τρέφονται από τη θέληση να παράγουμε ενότητα μέσα στην ομάδα, ώστε να δημιουργήσουμε ένα συσχετισμό δυνάμεων που θα μας κάνει να νικήσουμε.

Απόφαση με συναίνεση

Πρόκειται, για άλλη μια φορά, για αποτελεσματικότητα: μια ομάδα θα είναι πιο δυνατή, μια απόφαση πιο αποτελεσματική, γιατί θα εφαρμοστεί καλύτερα, αν έχει ληφθεί με συναίνεση, δηλαδή μετά από την ενσωμάτωση των πτυχών του συνεισφέρει ο καθένας μέχρις ότου επιτευχθεί η αποδοχή όλων ή σχεδόν όλων. Όταν λαμβάνεται με πλειοψηφία, η απόφαση ενέχει το ρίσκο να φέρει σε αμηχανία τις μειοψηφίες. Αυτό δεν είναι τόσο σοβαρό, εκτός αν πρόκειται για μια δράση με σημαντικά ρίσκα. Κάποιοι μειοψηφούντες θα μπορούσαν να αποφασίσουν να αποχωρήσουν από τη δράση στο χειρότερο σημείο, θέτοντας σε κίνδυνο τους συντρόφους τους, απλά γιατί η εξέλιξη της δράσης επιβεβαιώνει ότι είχαν δίκαιο και ότι έπρεπε να είχαν εισακουσθεί. Με τη συναίνεση, δεν μπορούμε να κατηγορήσουμε παρά μόνο τον εαυτό μας, πράγμα που μειώνει τις πιθανότητες ατυχών αποστασιών.

Οι τεχνικές της νοηματικής γλώσσας που εκτέθηκαν παραπάνω βοηθούν στην εκπόρευση συναινετικών αποφάσεων χωρίς να σπαταλάμε πολύ χρόνο.

2. «Στρατηγική» σκέψη

Καθώς έχουμε ξεφύγει από το χώρο της μαγικής σκέψης, δεν έχουμε πλέον περιθώριο να μην σκεφτόμαστε! Δεν χωρούν πλέον αυτοματισμοί στις επιλογές μας: η διαδήλωση, η ανοικτή επιστολή, η προκήρυξη... πρέπει να εντάσσονται στο πλαίσιο ενός γενικότερου συλλογισμού σχετικά με τους στόχους που πρέπει να επιτευχθούν. Από εδώ και πέρα θα μιλήσουμε για χρησιμότητα, αποτελεσματικότητα, εν ολίγοις, για στρατηγική. Αλλά τι σημαίνει αυτό;

Στόχοι ξεκάθαροι, συγκεκριμένοι, περιορισμένοι, επιτεύξιμοι, και χωρισμένοι σε στάδια

Δεν έχουμε εγκαταλείψει την ιδέα να αλλάξουμε τον κόσμο. Το μαρτυρούν οι μακροπρόθεσμοι στόχοι μας: απαιτούν μια κοινωνία δικαιοσύνης, ισότητας, επιθυμίας, χαράς, και αρμονίας με τη φύση, μια κοινωνία όπου δε θα πατάμε πάνω στα πτώματα των άλλων για μια θέση στον ήλιο. Αυτό σημαίνει μια κοινωνία χωρίς πυρηνικά, χωρίς φτώχεια, χωρίς εκμετάλλευση, χωρίς αλλοτριωτική κατανάλωση, χωρίς βία, χωρίς πόλεμο, κλπ. Αλλά είμαστε επίσης ρεαλιστές, και ξέρουμε ότι θα πρέπει να ξεπεράσουμε έναν αριθμό εμποδίων, να πετύχουμε σταδιακές νίκες προτού εξολοθρεύσουμε τα ψυχρόαιμα τέρατα του καπιταλισμού.

Ενδιάμεσοι στόχοι, ξεκάθαροι, συγκεκριμένοι, περιορισμένοι, επιτεύξιμοι βραχυπρόθεσμα ή μεσοπρόθεσμα θα προσδιορισθούν με βάση την ανάγκη για σταδιακή πρόοδο, όπου κάθε νίκη θα δυναμώνει την κινητοποίηση με σκοπό την επόμενη νίκη, και θα φέρνει τους ακτιβιστές πιο κοντά στον τελικό τους στόχο. Κατ' αρχήν ένα καλό κριτήριο για να ελέγξουμε αν οι επιλεγθέντες στόχοι είναι «ξεκάθαροι, συγκεκριμένοι, περιορισμένοι και επιτεύξιμοι» είναι η δυνατότητα των ακτιβιστών να τους περιγράψουν με μια-δυο απλές φράσεις.

Από τη στιγμή που αυτοί οι ενδιάμεσοι στόχοι έχουν ορισθεί, είναι σημαντικό να αναρωτηθούμε για το πόσες δυνάμεις έχουμε στη διάθεσή μας, και πρώτα απ' όλα ποιοι αντιτίθενται στην πραγματοποίηση των στόχων μας: οι αντίπαλοί μας, που είναι συχνά πολυάριθμοι, και τους οποίους θα πρέπει να κατατάξουμε ως προς το βαθμό ευθυνών τους, το πόσο είναι βλαπτικοί και το πόσο είναι ευάλωτοι. Υπάρχουν οι άμεσοι αντίπαλοι, όπως γενικά η κυβέρνηση, ο ένας ή ο άλλος πολιτικός, και η μια ή η άλλη μεγάλη εταιρία. Και στη συνέχεια υπάρχουν οι έμμεσοι αντίπαλοι, οι υπεργολάβοι, η πολιτική πλειοψηφία, η τοπική αυτοδιοίκηση που χρηματοδοτεί, τα ΜΜΕ που υποστηρίζουν, μια επαγγελματική μερίδα της οποίας τα άμεσα συμφέροντα υπαγορεύουν τη διαίωνιση μιας συγκεκριμένης πολιτικής, οι ποικίλοι και διάφοροι

«μισθοφόροι» στην υπηρεσία του αντιπάλου (οι υπεύθυνοι επικοινωνίας, οι φύλακες, κάποια διευθυντικά στελέχη...), κλπ.

Μεταξύ των άλλων υπαρκτών δυνάμεων, βρίσκονται φυσικά και οι πιθανοί μας σύμμαχοι, οι οργανώσεις που συμμερίζονται τις απόψεις μας, οι κάτοικοι ή οι εργαζόμενοι που υποφέρουν από αυτά που καταγγέλλουμε, κλπ. Από αυτούς τους πιθανούς συμμάχους, δεν θα έχουν όλοι τις ίδιες αξίες με μας: αντικειμενικοί σύμμαχοι, ή αλλιώς «αντίπαλοι των αντιπάλων μας» μπορούν να κινητοποιηθούν με τον έναν ή τον άλλον τρόπο στη μάχη κατά των άμεσων αντιπάλων μας. Θα πρέπει επίσης να τους καταγράψουμε, για να προσπαθήσουμε να τους κάνουμε να συμμετάσχουν στη μάχη μας, αφού πρώτα τους δώσουμε να καταλάβουν ότι η νίκη μας εξυπηρετεί το άμεσο συμφέρον τους.

Αφού ολοκληρώσουμε αυτό το εγχείρημα χαρτογράφησης των υπαρκτών δυνάμεων, είναι δυνατόν να αριθμήσουμε τα αδύνατα σημεία που χαρακτηρίζουν κάθε αντίπαλο μας. Είναι πιο ευαίσθητοι σε σχέση με τη φήμη τους, την εικόνα τους στο εξωτερικό, τους ψηφοφόρους τους, τη μερίδα των καταναλωτών τους, τη βούληση των μετόχων τους, τα περιθώρια κέρδους τους, το τι σκέφτονται οι σύμμαχοί τους, τους τοπικούς παράγοντες, τη γνώμη των γειτόνων και της οικογένειάς τους, κλπ. Ο χρόνος κυλάει υπέρ μας;

Τέλος, θα ενδιαφερόμαστε για τους μοχλούς πίεσης των αντιπάλων μας προς την ίδια κατεύθυνση με τη δική μας: η τοπική αυτοδιοίκηση; Η κοινή γνώμη, ο τύπος, τα συνδικάτα, οι ενώσεις καταναλωτών; Οι ανταγωνιστές, οι εργαζόμενοι, οι σύλλογοι συνταξιούχων, οι κάτοικοι της περιοχής;

Αφού διενεργήσουμε αυτόν το στρατηγικό συλλογισμό, είμαστε κατ' αρχήν σε θέση να προσδιορίσουμε τους στόχους και τα επιχειρήματα που θα χτυπήσουν τον αναγνωρισμένο αντίπαλο εκεί που θα πονέσει πιο πολύ. Και όλα αυτά με τρόπο μη βίαιο, εννοείται! Θα κατευθύνουμε τις δράσεις μας προς την καταγγελία των οφθαλμοφανών αντινομιών, προς την αποκάλυψη καλά κρυμμένων μυστικών, προς μονοπάτια που δεν επιδέχονται την παραμικρή καθυστέρηση, προς τα πιο απαραίτητα κέντρα, προς τις λιγότερο εξεζητημένες πρακτικές, προς τις πιο κακομεταχειρισμένες κατηγορίες εργαζομένων, προς τα ερωτηματικά που γεννούν πιο πολλή αμηχανία, προς την κυκλοφορία των προϊόντων ή της πληροφορίας, κλπ. Με τρόπο ώστε ο αντίπαλος θα είναι υποχρεωμένος να δικαιολογείται, να εξηγείται, να λέει περισσότερα ψέματα για αντιπερισπασμό, να παγιδεύεται στον παραλογισμό και τον εγκληματικό χαρακτήρα των πρακτικών του, μέχρις ότου να του είναι πλέον αδύνατο να συνεχίσει χωρίς να χάσει τα πάντα. Τότε μόνο θα υποχωρήσει, και αυτό ακόμα πιο εύκολα όταν θα έχουμε φροντίσει να του προσφέρουμε μια πόρτα εξόδου σχετικά υπολήψιμη, και του έχουμε φερθεί με σεβασμό: ναι, είναι πάντα χρήσιμο να του τη θυμίσουμε, και με

τον αντίπαλο θα διαπραγματευτούμε την έξοδο από την κρίση. Αυτή η στιγμή θα έρθει ακόμα πιο σύντομα, όταν έχουμε περιορίσει τα σημάδια περιφρόνησης, μίσους και, ακόμα περισσότερο, βίας εναντίον του, ενώ παράλληλα σχετικοποιούμε την όποια περιφρόνησή του προς εμάς, το μίσος και τη βία του. Καθώς η ανθρώπινη διάσταση είναι πάντα παρούσα σε μια διαμάχη, πρέπει να συνειδητοποιήσουμε ότι αυτά τα φυσικά συναισθήματα διακινδυνεύουν να καθυστερήσουν τις σχέσεις μας με τον αντίπαλο και επομένως την έναρξη των διαπραγματεύσεων και ακόμα και τις προοπτικές για την επαύριο της διαμάχης, όταν θα πρέπει να συνεχίσουμε να ζούμε μαζί.

Διαπαιδαγώγηση μέσω της δράσης

Αυτός ο στρατηγικός συλλογισμός, που είναι απαραίτητος, μας επιτρέπει να καθορίσουμε τα κατάλληλα μέσα δράσης. Η βασική μας μέριμνα είναι να γίνουμε κατανοητοί από το μεγαλύτερο δυνατό αριθμό ατόμων. Σε τελική ανάλυση, δεν μπορούμε να κερδίσουμε έχοντας απέναντί μας την κοινή γνώμη, της οποίας αναζητούμε τουλάχιστον την ευνοϊκή αδιαφορία, αν όχι την ενθουσιώδη έγκριση. Δεν είναι πάντα ικανή συνθήκη, αλλά είναι οπωσδήποτε αναγκαία: χωρίς τη στήριξη μιας σημαντικής μερίδας του πληθυσμού, δε θα μπορέσουμε να προστατευτούμε από την καταστολή, να αναγκάσουμε τους ιθύνοντες να δείξουν σύνεση, να αναδείξουμε τις αντινομίες μεταξύ των ιθυνόντων, κλπ.

Τα μέσα δράσης μας θα υπαγορεύονται βέβαια κατ'αρχήν από την επιταγή για πολιτική αποτελεσματικότητα, που ορίζεται με βάση τη σύγκριση ανάμεσα στην απαιτούμενη ενέργεια (προσπάθεια, χρόνο, χρήμα, ρίσκα, κλπ.) και το αποτέλεσμα που θέλουμε να επιτύχουμε, και μάλιστα αποτελεσματικά. Αλλά θα εμπνέονται επίσης από τη θέληση να κατακτήσουμε την κοινή γνώμη, να κάνουμε τις συνειδήσεις να ξυπνήσουν σε σχέση με τις θεματικές με τις οποίες καταγίνονται οι ακτιβιστές. Μπορούμε να μιλήσουμε εδώ για μια παιδαγωγική της δράσης, που θεωρεί ότι οι δράσεις πρέπει κάθε φορά να οδηγεί στην προσχώρηση όλο και μεγαλύτερων τμημάτων του πληθυσμού. Αυτό σημαίνει ότι πριν από κάθε δράση πρέπει να αναρωτιόμαστε πώς τοποθετείται η κοινή γνώμη στο θέμα που μας απασχολεί, και τι θα σκεφτεί για τον τρόπο δράσης που επιλέξαμε.

Στην αρχή μιας πάλης, είμαστε συχνά λιγιστοί. Μοιάζουμε λίγο με «εξωγήινους» στα μάτια των πολλών, που δε διαθέτουν την ίδια πληροφόρηση, που δυσπιστεί απέναντι σε αυτούς τους φανατικούς που ήρθαν να διαταράξουν την ομαλή πορεία των πραγμάτων, να αποσυντονίσουν την καθημερινότητα, και να ανακοινώσουν άσχημα νέα... φανατικοί που οι αντίπαλοί τους, πιο γνωστοί, και κατ' αρχήν με

μεγαλύτερη νομιμότητα, τους εμφανίζουν ως ανεύθυνους ονειροπόλους ή, ακόμα χειρότερα, ως επικίνδυνους εξτρεμιστές.

Σε αυτό το στάδιο είναι απαραίτητο να κερδίσουμε την εκτίμηση της κοινής γνώμης, των ΜΜΕ, και ακόμα και των αντιπάλων μας. Πρέπει να χρησιμοποιήσουμε το χαρτί της εγγύτητας με το λοιπό πληθυσμό, δείχνοντας ότι οι ακτιβιστές είναι κοινοί πολίτες, που έχουν απλά εξοργισθεί, και ότι εννοείται πως δοκίμασαν πρώτα όλα τα νόμιμα και δημοκρατικά μέσα για να κρούσουν τον κώδωνα του κινδύνου στις αρχές και να εισακουσθούν, αλλά εισέπραξαν τη σιωπή, ή και την περιφρόνηση ή την αδιαφορία τους και γι' αυτό αναγκάζονται σήμερα να καταφύγουν σε πιο αυθεντικά μέσα δράσης, που παραμένουν πάντως μη βίαια. Αυτός είναι ένας βασικός κανόνας της παιδαγωγικής της δράσης: η ανυπακοή πρέπει να εμφανίζεται ως το ύστατο μέσο πάλης, όταν όλα τα άλλα μέσα (που ξέραμε πιθανώς εξαρχής ότι δε θα έχουν αποτέλεσμα, αλλά αυτό δεν έχει σημασία) έχουν εξαντληθεί, και είναι το σφάλμα του αντιπάλου που μας οδήγησε σε αυτές τις ακραίες λύσεις. Έτσι θα ξεκινάμε πάντα ζητώντας μια συνάντηση, ένα δημόσιο διάλογο, μια ανταλλαγή έστω και επιστολών με τον αντίπαλο, που φυσικά θα τα αρνηθεί, και θα εμφανίζεται πλέον αυτός ως κλειστός στο διάλογο. Σε περίπτωση που συμφωνήσει, θα πρόκειται φυσικά για επίδειξη καλής θέλησης που θα του επιτρέψει να μας ξεφορτωθεί πιο εύκολα στη συνέχεια, και να στιγματίσει την έλλειψη ανοικτού πνεύματος κατά τις συναντήσεις, όπως επιβάλλεται για έναν ειλικρινή διάλογο. Μπροστά στον κίνδυνο να μας χαρακτηρίσουν «μη αντιπροσωπευτικούς» θα οργανώσουμε μικρές συγκεντρώσεις, ένα κείμενο διαμαρτυρίας συλλογής υπογραφών, μερικές ανοικτές επιστολές και πρόσβαση στον τοπικό τύπο, ώστε να δείξουμε ότι, αντιθέτως, εκφράζουμε μια σιωπηλή πλειοψηφία. Και τελικά, θα μπορέσουμε να δράσουμε ως ανυπάκουοι, διότι η κοινή γνώμη θα έχει καταλάβει ότι την περιφρόνηση την έδειξε μάλλον ο αντίπαλος και όχι εμείς.

Στα μάτια των αντιπάλων μας αυτή τη φορά, λογικά θα προσπαθήσουμε να εμφανιστούμε πιο δυνατοί από ό,τι πραγματικά είμαστε, και πολύ αποφασισμένοι, προτείνοντας ενδεχομένως μια σειρά δράσεων με αυξανόμενη ένταση, που θα δώσουν έτσι στον αντίπαλο την εντύπωση ότι έχει όλο και πιο πολλά να χάσει την επόμενη φορά και επομένως είναι προς το συμφέρον του να υποχωρήσει όσο το δυνατό γρηγορότερα.

Σε όλους, θα πρέπει να δείξουμε ότι η αγανάκτησή μας είναι βασισμένη σε ατράνταχτα στοιχεία, ότι κατέχουμε επαρκώς το αντικείμενο, ότι αντιπροσωπεύουμε επομένως μια αξιόπιστη πηγή πληροφοριών (για τους δημοσιογράφους), και ότι δεν είμαστε επιρρεπείς στο ψέμα και στους ευφημισμούς των αντιπάλων μας. Αυτό δε σημαίνει ότι πρέπει αναγκαστικά να είμαστε όλοι ειδικοί, αλλά να μπορούμε να

θέτουμε τα σωστά ερωτήματα, επικαλούμενοι αριθμούς, στοιχεία, ανάλυση του γενικότερου πλαισίου, που προσθέτουν αξιοπιστία στην «κριτική» σκέψη που έχουμε υιοθετήσει, και τη δράση που διεξάγουμε.

Για να διαπαιδαγωγήσουμε, η δράση πρέπει να είναι αποδεκτή από την πλειονότητα. Η μη βία επιτρέπει την προσχώρηση της πλειονότητας.

3. Αποκήρυξη της βίας

Οι αντίπαλοί μας είναι βίαιοι. Έχουν δικαστές, αστυνομικούς, φυλακές, μισθοφόρους και στρατούς. Μια τεράστια δύναμη κρούσης, την οποία δε διστάζουν να χρησιμοποιήσουν όταν η οργή φουσκώνει. Τα πιο μεγάλα εγκλήματα έχουν διαπραχθεί από τα Κράτη, και οι ψευτο-δημοκρατίες δεν πάνε πίσω. Για να μην πάμε και πιο μακριά από τη δική μας «μεγάλη δημοκρατία», ο κατάλογος είναι ήδη πολύ μακρύς. Δίπλα στους εκτελεσμένους της Κομμούνας και των χαρακωμάτων του 1917, στα θύματα των σφαγών της αποικιοκρατίας (κατάκτηση της Αλγερίας, Σετίφ, Μαγαδασκάρη, οι Μπαμλεκέ του Καμερούν...) και της νεο-αποικιοκρατίας (γενοκτονία της Ρουάντας, πόλεμος των μεγάλων λιμνών, βομβαρδισμοί του Ιράκ, της Σερβίας ή του Αφγανιστάν) στέκουν οι δολοφονίες συνδικαλιστών, δημοσιογράφων και προοδευτικών ακτιβιστών που σκοτώθηκαν επί γαλλικού εδάφους (Α. Αλικέρ, Μπεν Μπαρκά, Χ. Κουριέλ, Α. Μεσιλί, Ντ. Σεπτέμπερ...) ή εντός του «τσιφλικιού» της «Γαλλο- Αφρικής» (Σ. Ολυμπιό, Τ. Σανκαρά, ο δικαστής Μπορέλ, Ν. Ζονγκό...)⁶. Το άχρωμο τζάμι της δυτικής δημοκρατίας δύσκολα κρύβει τη συστηματική λεηλασία των πηγών του πλανήτη, το διαρκή πόλεμο κατά των φτωχών τόσο του Βορρά όσο και του Νότου, και την κατάσχεση των ηνίων της εξουσίας από μια μειονότητα κατεχόντων. Και αυτοί οι κατέχοντες λογαριάζουν να παραμείνουν τέτοιοι, και γι' αυτό σκοπεύουν να αμυνθούν σθεναρά εναντίον μας!

Αν ο αντίπαλος είναι βίαιος, πρέπει να υιοθετήσουμε τα ίδια μέσα με αυτόν, ελπίζοντας ότι θα μπορέσουμε να συγκεντρώσουμε επαρκείς δυνάμεις για να προτάξουμε μια βία πιο μεγάλη από τη δική του; Όχι!

Ας είμαστε δύσπιστοι απέναντι σε αυτούς που κάνουν συνεχώς κήρυγμα υπέρ όλο και περισσότερης βίας και «ριζοσπαστικότητας»: είναι κακοί σύμβουλοι! Ζουν μέσα στην «καθαρότητά» τους, θεωρούν ως προδότες ή δειλούς ρεφορμιστές όλους όσους τους φαίνονται χλιαροί, αλλά δεν είναι κατ' ανάγκην αυτοί που είναι οι πιο ενεργοί στην πράξη, ούτε αυτοί που εκτίθενται στις νομικές συνέπειες, για παράδειγμα, των λεγομένων τους. Δεν αρκεί δυστυχώς να μιλάμε ασταμάτητα για νίκες, ώστε να επιταχύνουμε τον ερχομό τους, ούτε να καλούμε στα όπλα, για να είμαστε «ριζοσπάστες». Ο ριζοσπάστης αγωνιστής, με την κυριολεκτική έννοια του όρου, είναι εκείνος που επιτίθεται στη ρίζα των προβλημάτων, και αυτός ο ορισμός δεν προκαταβάλλει τον τρόπο λειτουργίας υπέρ μιας μορφής ή μιας άλλης.

⁶ Α. Αλικέρ, προοδευτικός δημοσιογράφος από τις Αντίλλες, Μπεν Μπαρκά και Χ. Κουριέλ, ακτιβιστές του αντιαποικιακού αγώνα, Α. Μεσιλί, δικηγόρος που αγωνίστηκε κατά της αλγερινής δικτατορίας, Ντ. Σεπτέμπερ, εκπρόσωπος της ANC (African National Congress, Αφρικανικό Εθνικό Κογκρέσο) στη Γαλλία, Σ. Ολυμπιό, πολιτικός απο το Τογκό, Τ. Σανκαρά, επαναστάτης από την Μπουρκίνα Φάσο, ο δικαστής Μπορέλ, που εργάστηκε για την καταπολέμηση της διαφθοράς στο Τζιμπουτί, Ν. Ζονγκό, δημοσιογράφος από την Μπουρκίνα Φάσο...

Η βία είναι συχνά αντι-παραγωγική

Οι λόγοι απόρριψης της βίας είναι πολυάριθμοι. Ας απαριθμήσουμε μερικούς εμφανείς λόγους τακτικής.

Κατ' αρχήν, πρέπει να ρωτήσουμε αυτούς που υποστηρίζουν την προσφυγή στα όπλα, ή ακόμα και την πιο μετριοπαθή βία, συγκρούσεις με την αστυνομία με ρίψη πετρών και, πιο σπάνια, κοκτέιλ Μολότωφ, πώς λογαριάζουν να κερδίσουν το οτιδήποτε με έναν τόσο αρνητικό συσχετισμό δυνάμεων. Δεν μπορεί να πιστεύουν ότι σκοτώνοντας ή τρομοκρατώντας κάποιους αστυνομικούς θα σκοτώσουμε και το μηχανισμό της αστυνομίας, ή ότι σκοτώνοντας το τάδε ή το δείνα μεγάλο αφεντικό θα εξαλείψουμε τους κοινωνικούς μηχανισμούς που οδηγούν ένα άτομο στο να εκμεταλλευτεί για να επιβιώσει στη ζούγκλα του ανταγωνισμού. Μήπως έτσι μπορούμε να πείσουμε άλλες μερίδες του πληθυσμού να βγουν μαζί μας στα χαρακώματα; Το κατά πόσο η ανταρσία δίνει το καλό παράδειγμα δεν έχει αποδειχθεί ως τις μέρες μας, ούτε η ικανότητά της να χτίσει μια προοπτική διαφορετική από αυτήν την οποία αντιμάχεται.

Η επιλογή της βίας δεν αποτελεί απλά έκφραση ενός δυνατού συναισθήματος αδυναμίας και απελπισίας; Ένα βήμα μόνο χωρίζει την απελπισία από την αυτοκτονική τάση, που μας απομακρύνει από τον πολιτικό στόχο που έχουμε θέσει, και που ρίχνει τους ακτιβιστές σε αυτοκαταστροφικά γρανάζια. Δεν έχουμε ούτε τα όπλα, ούτε τα όργανα παρακολούθησης, ούτε την εκπαίδευση, ούτε ακόμα την όρεξη για πόλεμο. Δεν έχουμε παρά τη δύναμη των πολλών, και αυτήν της αλήθειας. Και αυτές μας ήταν αρκετές για να κερδίσουμε πολλές μάχες!

Σε επίπεδο τακτικής, τουλάχιστον σε ένα πλαίσιο ψευδό-δημοκρατίας, η βία μπορεί να αποδειχθεί πολύ αντιπαραγωγική. Είναι κατ' αρχήν πολύ δύσκολα κατανοητή από το ευρύ πλήθος, χωρίς αυτό να είναι απόρροια της συνωμοσίας των ΜΜΕ. Η διαδικασία του πολιτισμού όπως περιγράφεται από το Νόρμπερτ Ελιάς δείχνει κατά πόσο η νομιμότητα, και η αποδοχή ακόμα της ιδιωτικής βίας, όπως και της πολιτικής μη κρατικής βίας, δεν έχουν παύσει να υποχωρούν με το πέρασμα του χρόνου στις δυτικές κοινωνίες, στο μέτρο που αυτές γίνονταν πλουσιότερες και πιο δημοκρατικές. Το να πιστέψει κανείς ότι η βία μας θα γίνει πιο εύκολα κατανοητή, ενώ θα μας έχει επιβάλει φρικτές μορφές (το αίμα, τις κουκούλες, το θάνατο), και μια παράνομη οργάνωση (την απόκρυψη, το μυστικό) που απαγορεύουν σε μεγάλο βαθμό την εξήγηση και το διάλογο με τα πλήθη, είναι ένα πολύ τολμηρό στοίχημα. Το οποίο δεν έχει λειτουργήσει εδώ και πολύ καιρό στην Ευρώπη, εάν κρίνουμε από την περιορισμένη στήριξη της οποίας έτυχαν τα διάφορα κινήματα ένοπλης πάλης των δεκαετιών του '70 και του '80, ο νεανικός χαρακτήρας και η μόνιμη τάση των ομάδων του λεγόμενου «αυτόνομου» κινήματος (τα περίφημα *black blocks*) να διασπάται σε μικρότερες, ή η

σχετική αποτυχία των βίαιων αντι-ειδικών ακτιβιστών στη Μεγάλη Βρετανία ή αλλού.

Επιπλέον, και σε αυτήν την περίπτωση μπορούμε να διακρίνουμε τον δάκτυλο οργανωμένων συμφερόντων, ο υπερβολικά θεαματικός, σχετικά σοκαριστικός και κάποιες φορές ή δύσκολα αναγνώσιμος χαρακτήρας (ιδίως σε περιπτώσεις βίαιων πράξεων των αυτόνομων ακτιβιστών) των εκδηλώσεων πολιτικής βίας διευκολύνει προφανώς την αποπολιτικοποίηση και τη θεώρηση αυτών των πράξεων εκτός της πολιτικής συγκυρίας. Οι ανταποκρίσεις των εφημερίδων και των κατεστημένων σχολιαστών θα προτιμήσουν να προσποιηθούν ότι ξεχνούν πως η βία πάντοτε συνόδευε τις εκρήξεις κοινωνικής οργής, και ότι χθες όπως και σήμερα οι άνθρωποι της εξουσίας προσπαθούσαν να απογυμνώσουν αυτές τις πράξεις βίας από την πολιτική τους διάσταση κάνοντάς τες ουσιαστικές, περιγράφοντας τους δράστες τους ως ανθρωποειδή, χθες «παράσιτα» ή «πλήθος χωρίς λογική», εχθές «ταραξίες» ή «εξτρεμιστές» σήμερα. Και φυσικά, οι βίαιες πράξεις των καταπιεσμένων θα τραβήξουν όλη την προσοχή των εχθρικών σχολιαστών, που θα αφιερώσουν σ' αυτές όλον τον απαραίτητο χώρο προβολής, ενώ δε θα μιλά κανείς πλέον για τη βία των καταπιεστών, στην οποία πάντως αυτές οι πράξεις απαντούσαν. Κλασική παγίδα, η οποία εξηγεί την παλιά και δοκιμασμένη στρατηγική της αστυνομίας, τη λεγόμενη «προβοκάτσια» (αστυνομικοί που προσποιούνται τους διαδηλωτές, ή που οργανώνουν απόπειρες που αποδίδονται στους επαναστάτες), και στην οποία μία μερίδα αυτών που καταδικάζουν αυτήν την παγίδα τρέχουν τελικά να πέσουν μέσα της, παραδιδόμενοι σε μια αντίπαλη βία με τα χειρότερα αποτελέσματα.

Η βία συνοδεύεται εξάλλου από αρνητικά αποτελέσματα

Η κοινωνία μας είναι δομημένη πάνω σε ένα συγκεκριμένο αριθμό χρησιμών δυναστεύσεων στον καταμερισμό της καπιταλιστικής εργασίας όπως και στη νομιμοποίηση της άνιση κατανομής του πλούτου. Μεταξύ αυτών των πολυάριθμων δυναστεύσεων περιλαμβάνεται φυσικά η καταπίεση στις σχέσεις των δύο φύλων, που προϋπάρχει φυσικά της έλευσης του καπιταλισμού αλλά που τη βρίσκουμε τώρα ανανεωμένη από αυτόν. Σήμερα, η διαμόρφωση της κοινωνικής και ψυχολογικής ταυτότητας του μικρού αγοριού περνά εν μέρει μέσα από μια προνομιούχα σχέση με τη βία, που το κάνει να ταυτίζεται με τον έναν ή τον άλλο βίαιο ήρωα και να ρυθμίζει ένα μέρος των εσωτερικών του συγκρούσεων μέσω ποικίλων και διάφορων επιδείξεων ανδρισμού. Το προστάζουμε να δείχνει όλο και περισσότερο θάρρος, να κρύβει τις αδυναμίες του, να ξέρει να δείχνει τις γροθιές του, να υιοθετεί μια σχέση με τον κόσμο που ακολουθεί τη λογική της κατοχής και της καταπίεσης, κλπ. Μέσα σε ένα τέτοιο πλαίσιο, η πολιτική βία διακινδυνεύει να

ενισχύσει περισσότερο τις κρυφές τάσεις μεγεθύνοντας στο εσωτερικό της ομάδας των ακτιβιστών έναν σεξισμό που είναι ήδη παρών στις καθημερινές ανθρώπινες σχέσεις. Η βία, λόγω των φυσικών και αθλητικών ικανοτήτων που απαιτεί, της αυταρχικής λογικής που συνεπάγεται (πειθαρχία, ιεραρχία, αυστηρότητα προπόνησης, σκληρότητα ποινών), της στενής σχέσης που διατηρεί με την ανδρική νοοτροπία όπως έχει διαμορφωθεί από μια σεξιστική κοινωνία, κινδυνεύει να ευνοήσει, ακόμα και να μεγεθύνει τη σεξιστική δυνάστευση των συντρόφων από τους αρσενικούς ακτιβιστές. Θα αποκλείσει επίσης τους πιο αδύναμους και τους πιο ηλικιωμένους ακτιβιστές, των οποίων η ενέργεια θα μπορούσε πάντως να είχε βρει ωφέλιμη χρήση αν είχε επιλεγεί η μη βία.

Το έχουμε πει, η βία έχει την τάση να τρομάζει την κοινή γνώμη, τον περαστικό, το γείτονα, που φοβάται για τη ζωή και τα αγαθά του, και πιθανώς να νιώσει συμπόνοια γι' αυτόν που βρίσκεται στο στόχαστρο της βίας των καταπιεσμένων. Αλλά αν η πάλη είναι ήδη πολύ άνιση εξ αρχής, από αριθμητικής απόψεως αλλά και από την πλευρά των διαθέσιμων όπλων στο στρατόπεδο των εξεγερμένων, είναι αναγκαστικά αντι-παραγωγικό να αποξενωθούμε από τον πληθυσμό που θα πρέπει ακριβώς να δώσει τους ακτιβιστές που έχει ακόμα ανάγκη ο αγώνας. Δε θα νικήσουμε μόνοι!

Πέρα από το ότι αποτυγχάνει να πείσει τα πλήθη, η πολιτική βία επιτρέπει να στρατολογήσουμε εύκολα νέους ακτιβιστές; Οι ασθενείς δυνάμεις των οπαδών της βίας, από τις ένοπλες επαναστατικές ομάδες του τύπου *Action directe* μέχρι τους ακτιβιστές των *black blocs*, δεν έχουν καθόλου αυξηθεί εδώ και 30 χρόνια, και δεν έχουν επιπλέον κερδίσει πολύ καθαρές πολιτικές νίκες. Ούτε η βία προσελκύει τους προοδευτικούς ακτιβιστές. Πρέπει να αναρωτηθούμε εξάλλου πόσο διαρκεί η ελεύθερη ζωή ενός ακτιβιστή που θα επέλεγε αυτή τη μορφή πάλης σήμερα. Με τα σύγχρονα μέσα επιτήρησης και ελέγχου, και την καταπληκτική μηχανή καταπίεσης που οργανώνεται από το Κράτος στις εκβιομηχανισμένες χώρες, για πόσο χρόνο μπορεί να ελπίζει ο βίαιος ακτιβιστής να παραμείνει ελεύθερος, όντας απομονωμένος, παρεξηγημένος και κυνηγημένος; Ίσως μερικούς μήνες, αν επιλέξει την ένοπλη πάλη, μερικά χρόνια στην καλύτερη περίπτωση αν περιοριστεί σε πιο χαμηλής έντασης βία, όπως στις περιπτώσεις βίαιων πράξεων κατά αγαθών ή σε αναίμακτες οδομαχίες με αστυνομικούς κατά τη διάρκεια διαδηλώσεων. Πολύ γρήγορα και στις δύο περιπτώσεις, ένα μέρος της ενέργειας των συντρόφων που είναι ελεύθεροι αφιερώνεται στην πάλη για την υποθετική απελευθέρωση των φυλακισμένων συντρόφων, μια πάλη κουραστική, μόνιμη και χωρίς πολιτική διέξοδο. Φυσικά, οι μη βίαιοι αγώνες δεν είναι απαλλαγμένοι από συλλήψεις, φυλακίσεις, και επομένως αιτήσεις απελευθέρωσης. Αλλά η προτεραιότητα που δίνεται

στη διαπαιδαγώγηση της κοινής γνώμης μέσω της δράσης, την πιο ευρεία στήριξη του πληθυσμού την οποία θα απολαμβάνει εξαιτίας του αυστηρά μη βίαιου χαρακτήρα της, το πάρα πολύ μικρό ρίσκο δικαστικών διώξεων (κατά μέσο όρο) κάνουν το πέρασμα από τα δικαστήρια, και ενδεχομένως από τη φυλακή, μία δυνατή στιγμή πρόσφορη για εξήγηση και κινητοποίηση που δίνει δυναμισμό στον αγώνα αντί να τον εκτρέπει από τους αρχικούς του στόχους.

Τι αντίκτυπο έχει η βία στους αντιπάλους μας, αυτούς που στοχεύει; Φόβο, οργή, μίσος, πόθο εκδίκησης... και εκ τούτου, οι αντίπαλοι ξεχνούν τις εσωτερικές τους έριδες, τις υποβόσκουσες αντιφάσεις, τα διαφορετικά συμφέροντα, και οδηγούνται στην κατεύθυνση μιας καινούριας συνοχής, μιας πιο ισχυρής αλληλεγγύης, και μιας ανασύνταξης των δυνάμεων μεταξύ αστυνομικών, στρατιωτών και άλλοι βασικοί φορείς καταστολής, και τα αφεντικά τους. Με αυτή τη λογική, δεν υπάρχει χώρος ούτε για την ελάχιστη αλληλεγγύη μεταξύ «προλετάρων με στολή» και «προλετάρων χωρίς στολή»... και άρα καμιά ελπίδα να δούμε τα αφεντικά μας να πέφτουν από το βάθρο τους: για να έρθει η αλλαγή, ένα μέρος από τους αντιπάλους μας θα πρέπει ωστόσο να προσχωρήσει στο στρατόπεδό μας. Απειλώντας τους με την πιο έντονη βία, κλείνουμε την πόρτα σε κάθε πιθανή προσέγγιση, αποκλείουμε την πιθανότητα να επωφεληθούμε από τις μικρές κινήσεις συνενοχής που προέρχονται από αυτούς που βρίσκονται εντός του συστήματος, ανθρώπων που ανήκουν στο αντίπαλο στρατόπεδο αλλά δε νιώθουν πλέον άνετα και αρχίζουν ν' αλλάζουν οι ίδιοι...

Η βία είναι ηθικά προβληματική

Από ηθικής άποψης αυτή τη φορά, και κόντρα στην ιδέα ότι «ο σκοπός αγιάζει τα μέσα», οι οπαδοί της ενεργής μη βίας εκτιμούν από τη μεριά τους ότι ο σκοπός αποτελεί μέρος των μέσων. Μέσα που έρχονται σε μεγάλη αντίθεση με τις αρχές στο όνομα των οποίων μαχόμαστε διαφθείρουν την ειλικρίνεια των ακτιβιστών, σπιλώνουν τους επιδιωκόμενους στόχους ως ανομιμοποίητους, και αποπροσανατολίζουν ένα μέρος της κοινής γνώμης και των κύκλων των ακτιβιστών. Πρέπει να είμαστε ακόμα πιο συνεκτικοί εφόσον καταγγέλλουμε την διαρθρωτική έλλειψη συνοχής των αντιπάλων μας, δείχνοντάς τους ότι οι ρητορείες τους και οι πολύ προσεγμένοι τρόποι τους κρύβουν από πίσω τους απαίσιες τακτικές.

Η βία δεν επιτρέπει το πισωγύρισμα. Οι βλάβες που προκαλεί η βία, αντίθετα από αυτές των μη βίαιων πράξεων, είναι ανεπανόρθωτες: δεν μπορούμε να αναστήσουμε ένα δολοφονημένο αφεντικό, ούτε μπορούμε να επιστρέψουμε τα πόδια του σε έναν αστυνομικό που ένα χτύπημα θα τον στείλει στο αναπηρικό καροτσάκι. Το να δεχθούμε ότι θα προκαλέσουμε αυτό το είδος των βλαβών σημαίνει ότι ανάγουμε τους

εαυτούς μας στο επίπεδο του αλάθητου δικαστή αυτών, τους οποίους στοχεύουμε. Οι μη βίαιοι αρνούνται να κρίνουν το ένα ή το άλλο ανθρώπινο πλάσμα που θα ενσάρκωνε προσωρινά, στα μάτια τους, το πρόσωπο του αντιπάλου. Δεν ξέρουμε πραγματικά τι μας έκανε αυτό που είμαστε σήμερα, προοδευτικούς ακτιβιστές μαχόμενους κατά της μιας ή της άλλης αδικίας. Αυτό για το οποίο είμαστε σίγουροι, είναι ότι αυτό το κάτι δεν είναι μόνον απόρροια της θέλησης μας: αλλιώς θα ήμασταν πολύ πιο πολλοί! Ακόμα λιγότερο ξέρουμε το γιατί ο αντίπαλος μας έγινε τέτοιος που είναι. Ή μάλλον ναι, ξέρουμε πολύ καλά γιατί ένα άτομο μπορεί να οδηγηθεί στη μια ή την άλλη επιλογή, να υιοθετήσει τη μία ή την άλλη συμπεριφορά ή σύστημα αξιών, να υπερασπιστεί ένα συγκεκριμένο συμφέρον ή να εκτραπεί με ένα συγκεκριμένο τρόπο. Έχουμε κοινωνιολογικά, ψυχολογικά, στατιστικά εργαλεία, ανθρωπολογικές, εθνολογικές, πολιτιστικές, μετα-αποικιακές μελέτες που μας ενημερώνουν για τους λόγους των ανθρώπινων συμπεριφορών, και την πολύ σχετική τους ελευθερία. Χάρη σε αυτές γνωρίζουμε ότι είμαστε όλοι βαθιά προκαθορισμένοι από τις κοινωνικές συνθήκες που μας περιτοιχίζουν, το περιβάλλον ζωής μας, τις οικονομικές και πολιτιστικές συνθήκες, τη διαδρομή των γονέων μας, κλπ. και ότι δεν επιλέγουμε, ή σε πολύ μικρό βαθμό, το «κοινωνιολογικό πεπρωμένο» μας. Το να γίνει κανείς ανήλικος εγκληματίας όταν γεννιέται σε μια λαϊκή γειτονιά χωρίς προοπτικές χειραφέτησης δεν είναι λιγότερο αξιοπερίεργο από το να γίνει κανείς μεγάλο αφεντικό όταν γεννιέται μέσα σε ένα προνομιούχο περιβάλλον που σου μεταδίδει ένα κεφάλαιο και μια κοσμοθεωρία. Και πώς γίνεται να καταλαβαίνουμε από τη μια μεριά τον καταπιεσμένο που βρίσκει μέσα στην εκτροπή μία διέξοδο στην αγανάκτησή του και την ίδια στιγμή ένα μέσο κοινωνικής ανέλκυσης, και να κρίνουμε από την άλλη το μεγάλο αφεντικό που ακολουθεί μια παρόμοια διαδικασία προσαρμογής σε ένα σύστημα οικονομικών περιορισμών που δεν έχει επιπλέον επιλέξει, και που τον οδηγεί να αποκοπεί προοδευτικά από κάθε κοινωνική ή περιβαλλοντική προβληματική, ώστε να μην έχει στο νου του παρά μόνο την επιταγή της ανταγωνιστικότητας, την αύξηση των περιθωρίων κέρδους της επιχείρησης και τον πλουτισμό των μετόχων; Η μη βία μας επιτρέπει να μην ξεχνάμε ότι αν το κακό, η πλεονεξία, ο εγωισμός, μετουσιώνονται σε πράξεις ανθρώπων με σάρκα και οστά, μπορούμε να παλέψουμε χωρίς μίσος και χωρίς βία, και να αρνηθούμε να γίνουμε κριτές στο όνομα μιας δήθεν στάσης καθαρότητας. Ποιος μπορεί πραγματικά να καυχηθεί ότι είναι σε απόλυτη συνέπεια με τις αρχές του και ότι, σε όλα τα πεδία, μπορεί να ζήσει τις ιδέες του ως το τέλος και χωρίς συμβιβασμούς; Πού είναι αυτός ή αυτή που έχει σταματήσει να πληρώνει φόρους (και να καταναλώνει προϊόντα που επιβαρύνεται με Φ.Π.Α.) για να μη χρηματοδοτεί τα κρατητήρια, τις φυλακές, τους πολέμους και τις

επιχορηγήσεις στη δηλητηριώδη γεωργία και στις ανεύθυνες επιχειρήσεις; Ποιος έχει σταματήσει να δουλεύει, και να καταναλώνει, για να μην υπηρετεί πια την οικονομία της αγοράς και τις σπατάλες της, και έχει πετάξει το μηχανοκίνητο αυτοκίνητό του, όπως και κάθε αντικείμενο υψηλής τεχνολογίας αλλά και όλα τα ρούχα που έχουν παραχθεί βιομηχανικά για να μην εξαρτάται από τις πρώτες ύλες και τους υδατάνθρακες που έχουν αρπαχτεί με την πιο μεγάλη βία από τις χώρες του Νότου; Ποιος μπορεί να πει ότι χρησιμοποιεί απόλυτα όλο το χρόνο του για να υπερασπιστεί και το περιβάλλον και την ειρήνη, την κοινωνική ισότητα και αυτή των φύλων, την ευημερία των ζώων και την ελευθερία του πολιτισμού; Μόνον αυτός ο άνθρωπος θα έχει το δικαίωμα να κρίνει τους άλλους, και να τους τιμωρήσει... αλλά δεν υπάρχει τέτοιος! Θα μπορούσαμε να πούμε, παραφράζοντας έναν διάσημο μη βίαιο, «ότι ο ασυμβίβαστος, πρώτος τω λίθω βαλέτω!».

Ναι μεν είναι αναγκαίο να εξατομικεύουμε τις ευθύνες, να στοχεύουμε το ένα ή το άλλο άτομο στις επιθέσεις, γιατί είναι πιο υπεύθυνος από τους άλλους, ή που αντιπροσωπεύει τον αδύναμο κρίκο μεταξύ των αντιπάλων μας, δεν ξεχνάμε ποτέ ότι η καταπίεση που μας ασκείται δε συνοψίζεται σε ορισμένα άτομα που πρέπει να τα εμποδίσουμε να προξενήσουν βλάβη. Βάζουμε στο στόχαστρο την κοινωνική λειτουργία του αντιπάλου, ποτέ στο άτομό του ως τέτοιο, ή μόνο συμβολικά. Η ανθρώπινη ύπαρξη είναι πάντα σεβαστή, όποια κι αν είναι.

Αποποιούμαστε την πρόκληση των ανεπανόρθωτων βλαβών που συνεπάγεται η βία, εκτός από το ότι αρνούμαστε να ορθωθούμε ως αλάθητοι δικαστές, και για έναν τελευταίο λόγο: ο μη βίαιος ξέρει επίσης να πόσο εύκολο είναι να ξεγελαστεί, να τυφλωθεί, κυρίως όταν η βία του αντιπάλου σπέρνει γύρω της μίσος, φόβο ή απόγνωση. Η μη βία αφήνει χώρο στην αμφιβολία, και στην επανόρθωση τυχόν λαθών.

4. Οι μεγάλες αρχές της πολιτικής ανυπακοής και της μη βίας

Αντίρρηση συνείδησης και μη συνεργασία

Στην αρχή, υπάρχει πάντα μια ατομική εξέγερση ενάντια σε οποιαδήποτε καταπίεση, η συνειδητοποίηση ότι ένα πράγμα είναι πολύ αντίθετο στις αρχές που προσβέουμε, στο συναίσθημά μας για το τι είναι καλό και γενικό συμφέρον. Ο αντιρρησίας συνείδησης θα ψάξει το μέσο για να αλλάξει τα πράγματα προς μια κατεύθυνση πιο σύμφωνη με αυτό που του επιτάσσει η συνείδησή του. Αλλά δε θα αξίζει αυτό το όνομα παρά μόνο αν αποφασίσει να μην παίξει άλλο το ρόλο του ενεργητικού ή παθητικού συνενόχου, αυτών που τον ενοχλούν. Αν αποφασίσει για παράδειγμα να παραιτηθεί από μια θέση του οποίου οι ανθρώπινες συνέπειες του φαίνονται απαράδεκτες, ή να ενημερώσει φερέφωνα, που βρίσκονται εκτός, τα οποία θα καταγγείλουν το ένα ή το άλλο σκάνδαλο του οποίου ήταν μάρτυρας. Αν αρνείται να εφαρμόσει μία οδηγία που του φαίνεται αποκρουστική. Αν ξεγελάει τη λογική του θεσμού, μέσα στην κρυψώνα του γραφείου του, για να υπερασπιστεί καλύτερα αυτό που θεωρεί δίκαιο.

Αυτή ακριβώς η λογική της μη συνεργασίας με την καταπίεση οδηγεί το ενσυνείδητο υποκείμενο να δράσει, και το προετοιμάζει για το πέρασμα στην πολιτική ανυπακοή, που δεν είναι παρά η προέκταση αυτής της λογικής, αυτή τη φορά στο συλλογικό και δημόσιο πεδίο.

Αλήθεια και μαρτυρία

Στην καρδιά της μη βίαιης δράσης, πλάι σ' αυτήν την έννοια της συνείδησης που μόλις αναλύσαμε, υπάρχει η συνείδηση ότι ο ανυπάκουος τάσσεται στην υπηρεσία της αλήθειας- ο Γκάντι μιλούσε για *Satyâgraha*, το μονοπάτι της αλήθειας- και ότι αυτή η αλήθεια στο τέλος πάντα θα θριαμβεύσει. Ο ακτιβιστής προφανώς ωθείται από το συναίσθημα ότι έχει δίκαιο, που τον κάνει να πιστεύει ότι σύντομα όλος ο λαός θα τον μιμηθεί. Αλλά επίσης ξέρει ότι μπορεί να έχει άδικο, ή φοβάται ότι είναι πολύ νωρίς για να έχει δίκαιο, γι' αυτό δεν επιτρέπει στον εαυτό του καμιά βίαιη πράξη, της οποίας οι συνέπειες θα ήταν ανεπανόρθωτες.

Στο μεταξύ, ο ανυπάκουος, καθώς προβάλλει τον αγώνα του στη δημόσια σκηνή, μέσω άμεσων μη βίαιων δράσεων που μπορούν να πάρουν τη μορφή δράσεων πολιτικής ανυπακοής, γίνεται μάρτυρας της συνείδησης του κόσμου, του οποίου είναι οπωσδήποτε τουλάχιστον μία από τις εκφράσεις. Μέσα από αυτές τις δράσεις, και μαζί με τους συντρόφους του, απευθύνει ένα απλό μήνυμα στους συμπολίτες του, τους αντιπάλους του, και τις μελλοντικές γενιές: «δεν θα έχουμε γίνει όλοι συνένοχοι της αθλιότητας».

Την ίδια στιγμή, δημοσιοποιεί την πληροφορία που θα δώσει σε όλους την πιθανότητα να περάσουν με τη σειρά τους στην ανυπακοή. Οι ανομιμοποίητες εξουσίες φοβούνται την ελεύθερη πληροφορία: το 1941, αρκεί ο θαρραλέος όρκος ενός επισκόπου που καταγγέλλει το πρόγραμμα εξόντωσης των διανοητικά άρρωστων του Χίτλερ για να φοβηθεί η ναζιστική εξουσία και να αποφασίσει να το εγκαταλείψει.

Ευθύνη

Μια σημαντική διάσταση της ενεργούς μη βίας, και της πολιτικής ανυπακοής πιο συγκεκριμένα, είναι η επίκληση της ευθύνης του ατόμου. Είναι αντίθετη στη λογική της βίαιης πράξης που ενέχει συχνά μια κατανομή της εργασίας μεταξύ ηγετών και ακόλουθων, μία λογική μικρών υπάκουων στρατιωτών. Μέσα στην πολιτική ανυπακοή, ο καθένας αποφάσισε να ακολουθήσει κατ' αρχήν τη συνείδησή του. Αυτή η συνείδηση, για να εξασκηθεί ελεύθερα, πρέπει να είναι πλήρως ενημερωμένη για τις πιθανές δικαστικές και προσωπικές συνέπειες που συνδέονται με τη δράση, όπως και τους επιδιωκόμενους πολιτικούς στόχους. Κανείς δε θα πάει στη φυλακή αντί για σας, επομένως επιβάλλεται να γνωρίζετε αν τα πολιτικά κίνητρα είναι αρκετά ισχυρά για να αποδεχτείτε ένα τέτοιο ρίσκο για τον εαυτό σας. Και την ίδια στιγμή, αυτό ακριβώς το ρίσκο των ποινών οδηγεί στην υπευθυνότητα παραμερίζοντας τους έχοντες ασθενή κίνητρα, τις πρωτοβουλίες που είναι λίγο παρατραβηγμένες, όπως η επιλογή δράσεων που θα έχουν δυσανάλογες συνέπειες σε σχέση με τις απειλές που ισχυρίζονται ότι καταπολεμούν.

Επομένως δεν υπάρχει θέμα αρχηγών, διαταγών που δόθηκαν, ούτε ηγετών και ακόλουθων. Αλλά υπάρχει φυσικά μια κατανομή των καθηκόντων, ανάλογα με τις ικανότητες του καθενός (και όλος ο κόσμος θα βρει το ρόλο του, γιατί έχουμε ανάγκη όλες τις ικανότητες) και τα ρίσκα που ο καθένας είναι έτοιμος να αναλάβει με βάση την κοινωνική και οικογενειακή του κατάσταση. Η ομάδα που θα φέρει εις πέρας τη δράση είναι μια δημοκρατία των ίσων της οποίας η αρχή είναι «από τον καθένα ανάλογα με τα με τις δυνατότητές του, στον καθένα ανάλογα με τις ανάγκες του», αλλά της οποίας οι πράξεις αναλαμβάνονται δημόσια: η παρανομία δεν ενδείκνυται για την ήρεμη ανάληψη της ευθύνης. Η πολιτική ανυπακοή εξασκείται υπό το φως της μέρας, και έχει για δικαστή την κοινή γνώμη, καθώς προβάλλεται ως η ύστατη πράξη που αποφάσισαν να υλοποιήσουν κάποιοι πολίτες που συνειδητοποιούν τις ηθικές τους υποχρεώσεις, για να υπερασπιστούν το κοινό καλό.

Υπεράσπιση του δημόσιου αγαθού

Η πολιτική ανυπακοή ενέχει πράγματι την υπεράσπιση ενός συμφέροντος που ξεπερνά το αυστηρά ατομικό συμφέρον αυτού που την

εξασκεί. Νομιμοποιείται εν μέρει λόγω του ότι διατείνεται ακριβώς ότι υπερασπίζεται το γενικό συμφέρον ενάντια σε πρακτικές, μια πολιτική, νόμους που θα το αντιμάχονταν. Αυτό το κοινό αγαθό είναι το σύνολο των πόρων (νερό, αέρας...) και των δικαιωμάτων (εκπαίδευση, υγεία, πολιτισμός...), που θα πρέπει να μείνουν εκτός οποιασδήποτε λογικής ατομικής ιδιοκτησίας και ανταλλαγής με σκοπό το κέρδος.

Συλλογικότητα

Η ατομική ανυπακοή γίνεται πολιτική όταν διεξάγεται συλλογικά. Πράγματι, εφ' όσον πρόκειται για την υπεράσπιση ενός κοινού αγαθού, ο συλλογικός χαρακτήρας της δράσης, μαζί με το γεγονός ότι αυτή αναλαμβάνεται δημόσια, με τις νομικές συνέπειες που ενέχει αυτό, προσφέρει κατά κάποιον τρόπο την εγγύηση ότι δεν διεξάγεται για την αποκλειστική εξυπηρέτηση ατομικών συμφερόντων, όπως θα συνέβαινε με μια εγκληματική πράξη. Εννοείται ότι η συλλογική διάσταση προσφέρει επίσης μεγαλύτερη προστασία στους ανυπάκουους: όσο πιο πολυάριθμοι είναι στη δράση, τόσο πιο αποτελεσματικά θα μπορούν να αντισταθούν στην καταστολή.

Συμπόνια και ευχαρίστηση

Οι ανυπάκουοι δρουν κατά των αντιπάλων τους χωρίς μίσος και οργή, μέσα στην εμπάθεια και αντλώντας ευχαρίστηση, όποτε μπορούν. Η εμπάθεια, το να μπαίνει κανείς στη θέση του αντιπάλου του, μές στη σάρκα του κατά κάποιον τρόπο, είναι μια βασική έννοια της μη βίαιης δράσης. Αυτό μπορεί να χρησιμεύσει από την άποψη της τακτικής, επιτρέποντάς μας να προβλέψουμε το πώς ο αντίπαλος θα αντιδράσει στις πρωτοβουλίες μας. Αλλά αποτελεί κατ' αρχήν και κυρίως μια βασική διάσταση της μη βίαιης δράσης, η υπόμνηση ότι ανήκουμε όλοι σε μια κοινή οικογένεια, την Ανθρωπότητα, και ότι η κοινωνία που σπρώχνει τον αδερφό κατά του αδερφού, και την αδερφή κατά της αδερφής οδηγεί στη διαμάχη. Άλλη μια φορά, δε δρούμε ως δήμιοι αλλά ως αδερφοί άνθρωποι που συνειδητοποιούν το καθήκον τους να δράσουν κατά άλλων αδερφών ανθρώπων που είναι κι αυτοί θύματα των δομικών συνεπειών της άνισης κοινωνίας μας.

Η εμπάθεια, που συνεπάγεται το σεβασμό του αντιπάλου ως ανθρώπινο ον, διευκολύνει πολύ την τάση που θα έχει ο αντίπαλος να υποχωρήσει πιο γρήγορα αφού δεχθεί να καθίσει στο τραπέζι των διαπραγματεύσεων. Ναι, ακόμα και σε συνθήκες πολέμου, οι ανακωχές γίνονται πάντα αντικείμενο διαπραγματεύσεων μεταξύ αντιπάλων. Όσο περισσότερο επικρατούν το μίσος, ο φόβος ή η βία, τόσο θα καθυστερεί η στιγμή της διαπραγμάτευσης. Εξάλλου, ναι μεν δεν ελέγχουμε το βαθμό του μίσους που θα μας δείξει ο αντίπαλος, μπορούμε να περιορίσουμε από την πλευρά μας τα σημάδια επιθετικότητας που του επιδεικνύουμε,

και αφήνουμε πίσω όσο γίνεται την οργή που μας εμπνέει (φυσικά είμαστε κι εμείς αισθηματικά και συναισθηματικά όντα) υιοθετώντας μια ανοιχτή στάση απέναντί του, που ενέχει σεβασμό και διάθεση παιδαγωγικής. Πάντα εξηγούμε τους λόγους, δηλώνουμε τις προθέσεις μας, διατηρώντας παράλληλα το χαμόγελο, και ευγενικό αλλά από τόνο και λεξιλόγιο.

Και επιπλέον, το έχουμε ήδη υπογραμμίσει, αν η βία σταθεροποιεί τον αντίπαλο, η μη βία, αντιθέτως, τον διαιρεί, ανοίγοντας την πόρτα που του επιτρέπει να αλλάξει στρατόπεδο, ή τουλάχιστον να κάνει μια κίνηση καλής θέλησης προς τους ακτιβιστές και τον αγώνα τους. Μειώνει το «κόστος» της μεταστροφής, καθώς το άτομο ξέρει ότι δε θα κριθεί, και ακόμα λιγότερο απειληθεί, αλλά θα γίνει αποδεκτό ως αδερφός που θα συγχωρεθεί για τη σύντομη απομάκρυνσή του, αφού στο εξής θα είναι μαζί μας.

Ας προσθέσουμε μια τελευταία παρατήρηση, ότι η εμπάθεια και ο σεβασμός της ανθρώπινης ύπαρξης αποτελούν θεωρήσεις που έχουν ένα καταπραϋντικό αποτέλεσμα στις στιγμές έντασης που χαρακτηρίζουν τις δράσεις της πολιτικής ανυπακοής, ενώ παράλληλα εξασφαλίζουν τους ακτιβιστές ελαττώνοντας τη ροπή των αντιπάλων προς τη βία, και αυξάνοντας έτσι τις πιθανότητες να ευχαριστηθούμε τον αγώνα...

Η ευχαρίστηση αντιπροσωπεύει ένα πολύ σημαντικό κομμάτι της δράσης, αν όχι το βασικότερο. Κατ' αρχάς υπάρχει η «αδελφότητα των «όπλων»» που για τους μη βίαιους παίρνει τη μορφή αγωνιστικής συνύπαρξης που πραγματοποιείται μέσα από την τακτική συναναστροφή με την ομάδα, τα έντονα συναισθήματα που έχουμε μοιραστεί, την πολύ μεγάλη εμπιστοσύνη που δημιουργείται από την ενημέρωση και τον απολογισμό που πλαισιώνουν τις δράσεις, τους δεσμούς που μας ενώνουν με τον έναν ή τον άλλο σύντροφο στον οποίο χρωστάμε πολλά κλπ. Υπάρχει επιπλέον η ηδονή της παραβίασης ξένης ιδιοκτησίας καθώς η δράση οδηγεί τον ακτιβιστή να καταλάβει χώρους που είναι απαγορευμένοι, να αποκλείσει αυτό που δε θα 'πρεπε, να αυτοπροσκληθεί εκεί που δεν θα τον περίμενε κανείς, να δείξει σε κάθε περίπτωση ότι ο βασιλιάς είναι τρωτός. Αν προσθέσει κανείς σ' όλα αυτά το συναίσθημα ότι η δράση μας είναι στοχευμένη, ότι επιτέλους είμαστε αποτελεσματικοί, ότι έχουμε βάλει το πετραδάκι μας, ακόμα και μικρό, στο χτίσιμο ενός συσχετισμού δυνάμεων που φέρνει σε αμηχανία αντιπάλους που τους θεωρούσαμε παντοδύναμους, η ηδονή γίνεται δίψα και εξάρτηση... Έτσι ενισχύει το άτομο, και την ομάδα του, και τους δίνει δυνάμεις να συνεχίσουν καθ' όλη τη διάρκεια της εκστρατείας που διεξάγεται, με συνεχόμενες δράσεις, μέχρι την τελική νίκη...

5. Στόχοι και τύποι μη βίαιης δράσης

Μέσα σε αυτό το μικρό εγχειρίδιο, ασχολούμαστε με διαφορετικές μορφές μη βίαιης αντίστασης, αυτό που αποκαλούμε ανυπακοή, την άρνηση να συνεργαστούμε με αυτό που μας υποδουλώνει ή που μας φαίνεται απλά απαράδεκτο. Επειδή οι ορισμοί είναι τελικά για μας λιγότερο σημαντικοί από τις πράξεις, δε θα υιοθετήσουμε εδώ μια ορθόδοξη προσέγγιση των διάφορων μορφών που μπορεί να εμπίπτουν στο χώρο της μη βίαιης δράσης.

Μπορούμε να κατατάξουμε τις δράσεις με βάση τη σχέση τους με το νόμο: οι μεν, νόμιμες, θα ήταν απλές μη βίαιες δράσεις, ενώ οι άλλες, που είναι παράνομες και αναλαμβάνονται ενώπιον όλων, εμπίπτουν στην πολιτική ανυπακοή. Αυτή η διάκριση είναι χρηστική, αλλά δεν έχει ενδιαφέρον: δεν επιτρέπει να εκφραστεί η πολύ πιο πολύπλοκη πραγματικότητα της δράσης και του δικαίου· πολλές δράσεις διεξάγονται μέσα σε μια «γκρίζα ζώνη» του νόμου όπου η έννοια της νομιμότητας και της παρανομίας θολώνει, και βρίσκεται στη διακριτική εξουσία του δικαστή και των ανωτέρων του, και εξαρτάται σε μεγάλο βαθμό από τον υπάρχοντα συσχετισμό δυνάμεων. Εξάλλου, οι ανυπάκουοι δεν πολυνοιάζονται για τον νόμιμο ή μη της δράσης τους από τη στιγμή που τους φαίνεται νομιμοποιημένη, και ταυτόχρονα αποτελεσματική και αναγκαία.

Η μόνη ερώτηση που έχει κάποια αξία αφορά το πόσο ενδείκνυνται οι διάφοροι τύποι δράσης για τους στρατηγικούς στόχους που έχουμε θέσει. Η άμεση δράση μπορεί να έχει πολλαπλούς στόχους, ανάλογα με το τι σας έχει υποδείξει η στρατηγική ανάλυσή σας (δες πιο πάνω) ως το αδύνατο σημείο του αντιπάλου, αυτό στο οποίο ο αντίπαλος είναι πιο ευαίσθητος. Σχεδόν πάντα συνίσταται στην απώλεια της εξουσίας ή χρημάτων, που συχνά είναι ένα και το αυτό, και γι' αυτό το λόγο μεταφράζεται σε καταλήψεις ή κλείσιμο χώρων εξουσίας ή παραγωγής, ή ζώνες διέλευσης μεταξύ αυτών (για παράδειγμα μετακινήσεις υπουργών ή μεταφορά εμπορευμάτων, τηλεπικοινωνίες ή πυλώνες πολύ ισχυρής τάσης κλπ.). Μπορούμε επίσης να βάλουμε ως στόχο τη φήμη του αντιπάλου μας, για να πείσουμε τους ψηφοφόρους ή τους καταναλωτές του να του γυρίσουν την πλάτη. Με αυτόν τον τρόπο το σπρώχνουμε στο λάθος, γιατί είναι πιο καλά προετοιμασμένος για βίαιες αντιδράσεις των θυμάτων του, ή αντιθέτως, για αντιδράσεις που σέβονται αυστηρά τη νομιμότητα, παρά για μη βίαιες άμεσες δράσεις.

Δίνουμε εδώ μερικά παραδείγματα πιθανών δράσεων σε συνάφεια με κάποιους στόχους που μπορούν να μας βοηθήσουν να τις πραγματοποιήσουμε.

Για να ευαισθητοποιήσουμε το κοινό

Πολλές δράσεις έχουν ως μοναδικό στόχο να ενημερώσουν, να ευαισθητοποιήσουν, να διαπαιδαγωγήσουν την κοινή γνώμη. Επομένως είναι κυρίως επιχειρήσεις επικοινωνίας, έμπρακτη διαπαιδαγώγηση που έχει προορισμό το κοινό - μάρτυρα της δράσης ή τον πληθυσμό γενικότερα, αν η εν λόγω δράση καλύπτεται από τα ΜΜΕ. Τέτοιες δράσεις πρέπει να διεξάγονται χωρίς ψευδαισθήσεις: όπως μας το θυμίζει ο Μάρτιν Λούθερ Κινγκ, «θα ήταν λανθασμένο να πιστέψουμε ότι μόνη η προσφυγή στην ηθική και η πειθώ θα κάνει τη δικαιοσύνη να θριαμβεύσει. Όχι ότι είναι άχρηστη η επίκληση της ηθικής, αλλά χρειάζεται και η ισχύς ενός πραγματικού εμποδίου ως πρόσθετο στήριγμα». Τίποτα δεν απαγορεύει, για παράδειγμα, να μεταφέρουμε τις παραπάνω δράσεις, για μεγαλύτερη αποτελεσματικότητα, κατευθείαν στο χώρο του αντιπάλου, ή στον τόπο του προβλήματος με το οποίο καταγίνεστε, για να προκληθεί επιπλέον μια αντίδραση του αντιπάλου.

- Θεατρική δράση

Το ελάχιστο που μπορεί κανείς να κάνει, είναι να στήσει ένα ζωντανό πίνακα, με μεταμφιέσεις και ενδεχομένως και κάποια σκηνικά, προκειμένου να περάσει κάποιο μήνυμα. Τα *die in* (οι ακτιβιστές παριστάνουν τους νεκρούς) αποτελούν ένα καλό παράδειγμα τέτοιας δράσης. Ένα σκαλί παραπάνω, το «θέατρο προκήρυξη» σκηνοθετεί αυτό που καταγγέλλει. Αυτή είναι π.χ. η περίπτωση μιας θεατρικής δίκης. Εάν επιπλέον καλείται τους θεατές να συμμετάσχουν, κάνοντας για παράδειγμα αλλαγές στη σκηνή που μόλις παίξατε για να λύσουν το πρόβλημα (για να ανατρέψουν την καταπίεση), βρίσκεστε πλέον στο χώρο του «θεάτρου φόρουμ». Εάν αντιθέτως οι θεατές δεν ξέρουν ότι πρόκειται για θέατρο, και πιστεύουν για παράδειγμα ότι παρακολουθούν μια πραγματική σκηνή (π.χ. αναπαριστάτε τη σύλληψη ενός παράνομου μετανάστη σε ένα σιδηροδρομικό σταθμό, με κάποιους ακτιβιστές να παριστάνουν τους αστυνομικούς και κάποιους τους μετανάστες), τότε βρίσκεστε στην κατηγορία του «αφανούς θεάτρου», ενός όπλου πολύ αστείου και πολύ δυνατού για να ταράξει τους μηχανισμούς και να δημιουργήσει μία ανατρεπτική πολιτική στιγμή εκεί που δεν υπήρχε πριν παρά μόνο κομφορμισμός και υπακοή.

- Δράση «κλόουν»

Μπορεί να πρόκειται απλά για μια παρέμβαση ενός ακτιβιστή ενώπιον ενός κοινού, ή μπροστά σε έναν αντίπαλο, χρησιμοποιώντας τα εργαλεία του κλόουν, ειδικά την καρικατούρα και το χιούμορ. Αυτή είναι η «κλοουνίστικη ανάλυση». Μπορούμε επίσης να κοροϊδέσουμε τον αντίπαλο, παριστάνοντας ότι είμαστε οπαδοί του, αλλά με ένα γελοίο τρόπο, εξοργισμένο, που βοηθάει να καταλάβει κανείς καλύτερα αυτό

που καταγγέλλουμε στην πραγματικότητα. Σε αυτήν την περίπτωση, θα προσπαθήσουμε για παράδειγμα να βοηθήσουμε τον αντίπαλό μας, και τον μιμούμαστε όσο πιο δυνατόν αδέξια. Και φυσικά θα του δώσουμε αγάπη, και παράλληλα θα προσπαθήσουμε να τον φιλήσουμε, κλπ. Αυτός είναι ο «ακτιβισμός του κλόουν», ο οποίος μπορεί ενδεχομένως να γίνει ανυπάκουος, όταν σπάει έναν αστυνομικό κλοιό ως κλόουν, για παράδειγμα.

Για να αμαυρώσουμε τη φήμη

Αυτές οι δράσεις έχουν σκοπό να πουν την αλήθεια για τον αντίπαλο, να δείξουν το αληθινό του πρόσωπο, να ρίξουν φως στη διπροσωπία του, τις κρυφές πρακτικές του κλπ. Μπορούν να φτάσουν να τον κάνουν να χάσει τους εκλογείς του, τους πελάτες του, τους εμπορικούς του συνεταιίρους, τους πολιτικούς του φίλους, κλπ. Από τη στιγμή που έχει εγκαταλειφθεί από όλους αυτούς, αφού δε θα θέλουν να μiasτούν από τη διαβολική φήμη του αντιπάλου σας, ο τελευταίος θα είναι πλέον ευπαθής σε δικαστικές διώξεις.

- Δημοκρατική παρενόχληση (Name and shame)

Ακτιβιστές ακολουθούν τον αντίπαλο σε όλες τις μετακινήσεις του (ή, αν πρόκειται για μια νομική προσωπικότητα, είναι παρόντες μπροστά ή μέσα στις εγκαταστάσεις του αντιπάλου, όπως τα γκισέ της μιας ή της άλλης διοίκησης που δείχνει τα δόντια της στους φτωχούς ή τα μαγαζιά της μιας ή της άλλης γνωστής μάρκας), και καταγγέλλουν την κατάπτωσή της σε όλες τις περιστάσεις· τουρτοπόλεμο, zaps (περιχύσιμο με υγρό στο χρώμα του αίματος).

- Απονομή βραβείου στον χειρότερο

Οργανώνετε και καλείτε τα ΜΜΕ σε μια τελετή, με απονομή του τροπαίου στους νικητές (τέτοια είναι πχ. τα βραβεία “Y’a bon Awards”, για το ρατσισμό, τα βραβεία «Big Brother» για την καταπίεση των ελευθεριών...).

- Παρουσίες συμβολικές και συνεχόμενες

Σκοπιές μπροστά στο χώρο του αντιπάλου, που συνοδεύονται με μεταμφιέσεις, τραγούδια, ολονυχτίες με κεριά. Κύκλοι, αμίλητοι ή όχι, πορείες με δάδες, μια σκηνή εγκλήματος α λα Hollywood, περικυκλωμένη με τη λευκή και κόκκινη ταινία αποκλεισμού της αστυνομίας... Καθιστικές διαμαρτυρίες, αναγνωστικές διαμαρτυρίες (δημόσιες αναγνώσεις), διδακτικές διαμαρτυρίες (δωρεάν μαθήματα ανοιχτά στο κοινό), διαμαρτυρίες με φιλιά (φιλώντας τους περαστικούς), διαμαρτυρίες με ύπνο (κοιμόμαστε μπροστά στις εγκαταστάσεις του αντιπάλου)· πανώ που αναρτώνται πάνω από τις εγκαταστάσεις των αντιπάλων σας...

Δράση στη πυρηνική βάση στη πόλη Μπρέστ, από το στρατό των κλόουν, Αύγουστος 2008.

Για να αμφισβητήσουμε τη νομιμότητα

Μέσω αυτών των δράσεων αντικαθιστά κανείς την αρχή, ή το θεσμό που θεωρεί παράνομο, και αυτό με τρόπο συμβολικό ή όχι.

- Παράλληλες εκλογές

Οργάνωση ενός δημοψηφίσματος με τη λαϊκή πρωτοβουλία, ή καινούριες εκλογές, αλλά σε δημόσιο πεδίο και χωρίς τη συνδρομή των αρχών (για παράδειγμα με στόχο να δοθεί δικαίωμα ψήφου σε αλλοδαπούς που στερούνται αυτό το δικαίωμα)· μπουκοτάρισμα των εκλογών, αποχή και λευκή ψήφος (σε συνδυασμό με δημόσιες εξηγήσεις!).

- Πολιτικές αποφάσεις για ρήξη

Νομαρχιακά διατάγματα κατά των μεταλλαγμένων, 'υιοθετήσεις' παράνομων μεταναστών, εορτασμός ομοφυλοφιλικών γάμων, διακηρύξεις ανεξαρτησίας, επιχειρήσεις νεκρή Πόλη· σκηνοθεσία συλλογικών παραιτήσεων· αιτήσεις ασύλου σε άλλες χώρες· αποποίηση της υπηκοότητας...

- Νομική ανυπακοή

Άρνηση πληρωμής φόρου, η επίδειξη απαγορευμένων συμβόλων, δημιουργία ενός ακτιβιστικού αγροτικού συνδικάτου που να σπάει το μονοπώλιο των αγροτικών συνδικάτων, φιλοξενία παράνομων

μεταναστών (έγκλημα αλληλεγγύης), παραγωγή και διανομή ενός παράλληλου νομίσματος, υφαρπαγή διοικητικών σφραγίδων, άρνηση παράδοσης σε μια σύλληψη...

- Πολιτικές καταστροφές

Το δημόσιο κάψιμο διοικητικών εγγράφων ή σημαιών, συμβολικές βλάβες (κοψίματα, βαψίματα...) σε σύμβολα της εξουσίας, όπως τα αγάλματα· σκίσιμο δημόσιων συμβουλευτικών εγγράφων χωρίς καμία ουσία...

- Συμβολικές δράσεις ρήξης

Αλλαγή του ονόματος ενός δρόμου, ενός μνημείου, πινακίδων σήμανσης· αναδασώσεις και φυτεύσεις σε μέρη από όπου πρόκειται να περάσει μια εθνική οδός· αναδόμηση εκτάσεων που έχουν απαλλοτριωθεί για ένα τερατώδες σχέδιο· εμετική διαμαρτυρία (παρακολούθηση ενός νομαρχιακού συμβουλίου, για παράδειγμα, και εκβιασμένη εμετική αντίδραση τη στιγμή της λήψης μιας τερατώδους απόφασης)· άρνηση μιας τιμής (απονομής βραβείου ή ενός μεταλλίου)· άδειασμα διαφημιστικών φυλλαδίων, κοπριάς· δημόσια νηστεία.

- Αυτο-διακινδύνευση

Απεργία πείνας, δίψας. Επίβλεψη από πολίτες σε πυρηνικές δοκιμές.

- Πολιτικός Σφετερισμός της εξουσίας από τους πολίτες

Είναι το τελευταίο στάδιο πολιτικής ανυπακοής, όπου οι ανυπάκουοι συγκροτούνται σε παράλληλη εξουσία της οποίας οι αποφάσεις τηρούνται από όλους. Είναι η λογική αυτού που αποκαλούσαμε άλλοτε «εργατικά συμβούλια», ή σοβιέτ, και φυσικά της αυτοδιαχείρισης.

Πρόκληση απώλειας χρόνου και/ή χρήματος

Το μεγαλύτερο κίνητρο των αντιπάλων μας, ακόμα και όταν είναι εκλεγμένοι, είναι σίγουρα το χρήμα. Βάλτε χέρι στα εισοδήματά τους, στα καθαρά τους κέρδη και θα τους δείτε να υποχωρούν αργά ή γρήγορα...

- Απεργίες

Ανεπίσημη ή γενική απεργία, στάση εργασίας (παύσεις εργασίας στιγμιαίες ή τακτικές), απεργία εναλλασσόμενη⁷/ με το σταγονόμετρο⁸, απεργία ζήλου⁹, απεργία με κατάληψη, ενεργή απεργία (όταν

⁷ Παρουσία συνεχώς ανεπαρκούς αριθμού απασχολούμενων στο χώρο εργασίας, αλλά χωρίς πολλές απώλειες μισθού

⁸ Εθελοντική επιβράδυνση της εργασίας

⁹ Τήρηση της νομοθεσίας ως την τελευταία λεπτομέρεια

δουλεύουμε τις μηχανές, αλλά για λογαριασμό των εργατών!), απεργία παραλείψεων (δουλεύουμε αργά).

- *Καταλήψεις*

Μαγαζιών, διοικητικών αρχών, εταιρικών εδρών, αγροτικών εκτάσεων, άδειων κτιρίων, πυλώνων γραμμών πολύ υψηλής τάσης...

- *Αποκλεισμοί*

Εργοταξίων, μπουλντοζών, «αλυσίδων συναρμολόγησης», ταμείων σουπερμάρκετ, γκισέ, σταθμών, τρένων που μεταφέρουν πυρηνικά απόβλητα, πλοίων με εμπορεύματα (κατά την άφιξή τους, κατά την εκφόρτωση), τουαλετών αεροδρομίου ή επιχείρησης· αποκλεισμός άφιξης ή εξόδου αποβλήτων ή δεμάτων και επιστολών· αποκλεισμός του νερού ή των εφοδίων (τροφή...) που προορίζονται για μια σύνοδο των κυρίαρχων του κόσμου· αποκλεισμός πελατών, προμηθευτών, αγορά εκτάσεων που προορίζονται για το τάδε ή το δείνα επιβλαβές σχέδιο· αποκλεισμός της κυκλοφορίας των δεμάτων και επιστολών· αποκλεισμός των κέντρων επικοινωνίας· κατακλυσμός των τηλεφωνικών κέντρων, των υπηρεσιών ταχυδρομείου, των γκισέ, των φαξ και του ηλεκτρονικού ταχυδρομείου· πληρωμή φόρων και προστίμων σε δόσεις, πληρωμή με εσκεμμένα και ασήμαντα λάθη, όπως πχ. πληρωμή ενός ποσού που ξεπερνά το οφειλόμενο κατά κάτι λεπτά, και που υποχρεώνει τον αντίπαλο να μπει δε διαδικασίες που του στοιχίζουν χρόνο και χρήμα· διακοπές ρεύματος, τηλεφώνου, Διαδικτύου...

- *Παρενοχλήσεις. Διακοπές συνεδρίων, περιφερειακών/ νομαρχιακών/ δημοτικών συμβουλίων*

Μπορούμε για παράδειγμα να χειροκροτούμε συνεχώς για να μη δοθεί ο λόγος σε ομιλητές· παρεισφρήσεις σε διοικητικά συμβούλια, γενικές συνελεύσεις μετόχων, ή σε στρατιωτικούς χώρους διάφορες παρενοχλήσεις (κομμάτια μιας μηχανής που χάνονται, σημαντικά χαρτιά που απομακρύνονται και μπερδεύονται) εξαιτίας των οποίων ο αντίπαλος αναγκάζεται να αυξήσει τα έξοδα για την ασφάλειά του. Υποστολή πινακίδων (Μα υπάρχει το GPS τώρα!), σβήσιμο ονομάτων οδών, ονομάτων σε γραμματοκιβώτια.

- *Επανοικειοποίηση*

Επιχειρήσεις «δωρεάν διόδια/τρένο/μετρό»· δωρεάν πικνίκ μέσα σε σουπερμάρκετ, απαλλοτριώσεις αγαθών από εργοστάσια κατά τη διάρκεια των απεργιακών κινητοποιήσεων, μονομερείς αυτομειώσεις των ενοικίων, της τιμής πώλησης, απεργία των ενοικιαστών, άρνηση αποζημίωσης των πιστώσεων, ζώνες προσωρινής αυτονομίας: οικειοποιούμαστε ένα δημόσιο ή ιδιωτικό χώρο τον οποίο διακηρύσσουμε

αυτόνομο και δωρεάν, ελευθεριακό χώρο διασκέδασης, επιτάξεις άδειων κατοικιών...

- *Αντενέργειες*

Καταστροφή καλλιιεργειών μεταλλαγμένων, κατέβασμα διαφημιστικών πινακίδων, σβήσιμο φωτεινών επιγραφών, σπάσιμο εστιατορίων Mac Donald's, παρεμποδίσεις απελάσεων, απελευθερώσεις αιχμάλωτων ζώων, παρεμποδίσεις ομαδικού κυνηγιού με σκυλιά...

- *Μπούκοτάρισμα*

Ημέρα χωρίς αγορές, στοχευμένο μπούκοτάρισμα (Ισραηλινά προϊόντα, προϊόντα με μεταλλαγμένα...), ανάληψη χρημάτων από τους τραπεζικούς μας λογαριασμούς, μπούκοτάρισμα δημόσιων, αθλητικών, πολιτιστικών εκδηλώσεων· πολιτική της «αδειανής καρέκλας»· γύρισμα της πλάτης στον αντίπαλο· τήρηση άκρας σιωπής μπροστά στον αντίπαλο, και άρνηση να του απευθύνουμε το λόγο...

6. Οι γκρίζες ζώνες της μη βίας

Είπαμε ήδη πόσο σημαντικό ήταν, πριν από κάθε συζήτηση σχετικά με τα μέσα δράσης, να έχουμε συμφωνήσει πάνω σε μια αληθινή στρατηγική που έχει πιθανότητες να μας οδηγήσει στον πολιτικό στόχο που έχουμε ορίσει. Είναι τουλάχιστον εξίσου σημαντικό να επεξεργαστούμε μόνοι μας το πώς θα ορίσουμε τα υποκειμενικά όρια που διαχωρίζουν κατά την άποψή μας τη βία από τη μη βία.

Πράγματι, ο διαχωρισμός δεν είναι ξεκάθαρος. Οπωσδήποτε, η ιδέα να εξοντώσουμε τον αντίπαλο, ή απλά να τον τραυματίσουμε, είναι ξένη προς τη μη βία. Αλλά εκτός από αυτές τις δράσεις των οποίων ο βίαιος χαρακτήρας μας αφήνει όλους σύμφωνους, υπάρχει μια μεγάλη γκάμα πιθανών δράσεων των οποίων η φύση μπορεί να εκτιμηθεί πολύ διαφορετικά από διαφορετικούς ακτιβιστές, και ακόμα περισσότερο, από την κοινή γνώμη.

Οι ψυχολογικές, συμβολικές, πολιτιστικές, ή αλλιώς δομικές, βίαιες πράξεις, τις οποίες υφίστανται οι «καταπιεσμένοι» των άνισων κοινωνιών μας δεν είναι λιγότερο σκληρές από τις σωματικές βλάβες. Η κοινωνική καταφρόνηση, οι μορφές στιγματισμού και θεσμοθετημένων διακρίσεων (στα δικαστήρια και τις φυλακές, στις επιχειρήσεις και στο σχολείο, στο δρόμο...) εξαιτίας του χρώματος, των σεξουαλικών προτιμήσεων, του φύλου, της έλλειψης εκπαίδευσης ή φυσικά της κοινωνικής τάξης... η εκμετάλλευση στην εργασία, η κοινωνική ανισότητα, η ανεργία, η διαμονή σε μια υποβαθμισμένη συνοικία, αποτελούν δομική βία που κατατρώγει αργά-αργά το άτομο, τις σχέσεις του με τους γύρω, την άποψη που έχει για τον εαυτό του, την «αυτοεκτίμησή» του, και επομένως τον τρόπο με τον οποίο ατενίζει το μέλλον του. Έχοντας υποφέρει αυτές τις βιαιοπραγίες στην καθημερινή του ζωή, το άτομο οδηγείται κάποιες φορές στο να υιοθετήσει αποκλίνουσες συμπεριφορές, και ακόμα και καθαρά καταστροφικές, για τους γύρω του, το περιβάλλον του, το επαγγελματικό του περιβάλλον ή τον ίδιο. Η κοινωνική φθορά είναι κάποιες φορές πολύ πιο σοβαρές από τις σωματικές βλάβες, στο μέτρο που αγγίζουν όχι μόνο το πρόσωπο που έχουν ως στόχο, αλλά και τους γύρω του και το κοινωνικό σύνολο, που πρέπει να αναλάβει το κόστος. Και καταλήγουν πάλι στο τέλος σε μορφές σωματικής βίας (αυτοακρωτηριασμοί, αυτοκτονίες, ενδοοικογενειακή βία, αντικοινωνική συμπεριφορά μαζί με βίαιες πράξεις...) που προστίθενται στις προαναφερθείσες φθορές. Αυτά τα στοιχεία, που έχουν αναλυθεί πολύ διεξοδικά από τις κοινωνικές επιστήμες, μας υποχρεώνουν να λάβουμε υπόψιν μας τη φύση και τις συνέπειες των πράξεών μας σε όλο τους το εύρος, για να κάνουμε τις καλύτερες επιλογές, και μόνο αυτές για τις οποίες είμαστε έτοιμοι να αναλάβουμε την ευθύνη.

Πριν προχωρήσει στη δράση, η ομάδα συμφωνεί πάνω σε ένα προσωρινό φιλοσοφικό πλαίσιο που θέτει τα όρια της δράσης. Από αυτό το προσωρινό πλαίσιο απορρέει μια κοινή και ελεύθερα επιλεγμένη πειθαρχία, που θα φωτίσει τις επιλογές που πρέπει να ληφθούν κατά τη διάρκεια της δράσης. Γιατί οι δράσεις περιλαμβάνουν πάντοτε απρόβλεπτες καταστάσεις, και επομένως μπορεί να δημιουργήσουν ζητήματα στρατηγικής φύσεως, αλλά και φιλοσοφικής φύσεως στους ακτιβιστές. Εάν αυτές οι ερωτήσεις δεν έχουν προβλεφθεί ως ένα βαθμό, και συζητηθεί μέσα στην ομάδα, μπορεί να οδηγήσουν τα άτομα να τα διαχειριστούν με τον τρόπο τους, υπό συνθήκες πίεσης, και επομένως με διαφορετικό τρόπο, πράγμα που οδηγεί πολύ εύκολα σε λάθη με πολύ επιζήμιες συνέπειες για τη συνοχή της ομάδας και τη δημοτικότητα του ζητήματος που υπερασπίζεται.

Η απαγόρευση κάθε σωματικής βίας σημαίνει ότι πρέπει να απέχουμε από κάθε προσβλητική φράση, και από κάθε εμπόδιο που βασίζεται στο φόβο σωματικής βίας που εμπνέουμε στον αντίπαλο; Χωρίς αμφιβολία, αλλά είναι καλύτερο να το συζητήσουμε εκ των προτέρων, προκειμένου να εξασφαλίσουμε την ομόφωνη συμπεριφορά των ακτιβιστών... Ιδίως αν θέλουμε να οδηγήσουμε στο διάλογο ένα αφεντικό, που ως τώρα αρνούνταν να συναντήσει τους απεργούς... και αν οι τελευταίοι θα ήθελαν να (τον?) κρατήσουν μέσα στο γραφείο του για όλο το χρόνο που χρειάζεται μέχρι την έναρξη διαπραγματεύσεων με ευνοϊκούς όρους. Η στέρηση της ελευθερίας είναι προφανώς μια μορφή βίας κατά του ατόμου. Το να του περάσουμε χειροπέδες, ακόμα και αν αυτή η κίνηση έχει περισσότερο συμβολική παρά πραγματική σημασία, καθώς η αστυνομία θα φθάσει και θα τον ελευθερώσει, μπορεί να προκαλέσει ταραχή, κάποια ένταση που μπορεί να έχει αρνητικές προεκτάσεις.

Στη συγκεκριμένη περίπτωση, η μορφή μετράει πολύ για τη μείωση του βαθμού της βίας, ή για την αύξηση του βαθμού μη βίας μιας πράξης. Αυτό που θα μπορούσε να χαρακτηριστεί ως παράνομη παρακράτηση από ένα δικαστή, ένα δημοσιογράφο και ένα αφεντικό «θύμα», λόγω των απειλών, του υψηλού επιπέδου έντασης, των κακών συνθηκών κράτησης που επιβλήθηκαν, με το παρεπόμενο άγχος και φόβο, μπορεί να περάσει ως μια απλή συνεδρίαση λίγο εξαναγκαστική, εάν οι εργάτες είχαν φροντίσει να διατηρήσουν πάντα το χαμόγελο, να δείξουν το μέγιστο σεβασμό για την ανθρωπινή προσωπικότητα που έχουν μπροστά τους, και εάν τα ΜΜΕ είχαν την άδεια να παρευρεθούν σε συγκεκριμένες στιχομυθίες, έτσι ώστε να μην μπορεί κανείς να παρουσιάσει μια χαλκευμένη εκδοχή των γεγονότων. Αν, τέλος, άνεση, χιούμορ και άφθονο τσάι είχαν πείσει το εν λόγω αφεντικό ότι δεν είχε τίποτα άλλο να φοβηθεί εκτός από το να περάσει λίγη ώρα μες στο γραφείο του, φυσικά ενάντια στη βούλησή του!

Η απαγόρευση σωματικών βλαβών εκτείνεται σε κάθε έννοια προσβολής της σωματικής ακεραιότητας του προσώπου που στοχεύουμε, ακόμα και προσωρινής, όπως και στην περίπτωση του γιαιουρώματος (γαιούρι που ρίχνεται στα μούτρα του αντιπάλου) ή και ενός «zap» (ρίψη ή περιχύσιμο του αντιπάλου ή ενός χώρου με αληθινό ή ψεύτικο αίμα); Αυτοί οι δύο τρόποι να εγκαλέσουμε, να παρενοχλήσουμε και να καταγγείλουμε, σίγουρα εντυπωσιακοί, δεν έχουν καμιά σωματική συνέπεια για τα πρόσωπα που βάλλονται, δεν τους προκαλούν κανένα φόβο. Τα σημάδια μπορούν να σβηστούν πολύ γρήγορα. Και βέβαια η συμβολική ταπείνωση που συνεπάγεται μια τέτοια βάρβαρη κίνηση για τον δακτυλοδεικτούμενο παραμένει. Βιαιοπραγίες ή όχι; Η ερώτηση αξίζει μια ευρεία συζήτηση πριν τη δράση, για να είναι κανείς έτοιμος να αναλάβει την ευθύνη κατά τη διάρκειά της, και αργότερα στα δικαστήρια.

Τι να πει κανείς, τώρα, για τις φραστικές προσβολές, που είναι πάντοτε πιθανές, όταν η οργή, ή αυτά που έχει κανείς υποστεί, είναι πολλά, και η φρικτή συμπεριφορά του αντιπάλου τα ενθαρρύνει; Πρέπει να προσβάλει κανείς τον αντίπαλο, ή τον αστυνομικό που έρχεται να προστατεύσει τα συμφέροντα του προηγούμενου; Πρέπει να αφήσουμε το θυμό μας να μας κυριεύσει, να μετατρέψουμε την οργή σε μίσος, να προσπαθήσουμε να ταπεινώσουμε με λόγια που πληγώνουν; Κινδυνεύουμε όχι μόνο να προκαλέσουμε τη βία του αντιπάλου, αλλά και να παρουσιάσουμε μια αμφιλεγόμενη εικόνα για τα κίνητρά μας και τη νομιμοποίηση του αγώνα μας, αλλά και να αποκαλύψουμε μέσα μας κρυφές πληγές, ένα κακό συναίσθημα που μπορεί φυσικά να είναι απόρροια ταπεινώσεων και δομικής βίας που έχουμε υποστεί προηγούμενως, αλλά για τις οποίες δεν είναι πιο εύκολο να αναλάβουμε την πολιτική ευθύνη, γιατί παραπέμπουν κάποιες φορές στην ταξική περιφρόνηση, στο ρατσισμό της ευφυίας, σε αυτή την πολύ συχνή μέθοδο στις ατομιστικές και άνισες κοινωνίες, το να ανάγει ο καθένας τον εαυτό του σε εισαγγελέα και να κόβει κεφάλια, που κρίνει με αυστηρότητα τις αντιφάσεις των άλλων αλλά ποτέ τις δικές του, με άλλα λόγια το να αναπαράγει τα στερεότυπα που έχει καταδικάσει.

Η λογική της μη βίας, επειδή μπαίνει στη θέση του αντιπάλου, κατά του οποίου δεν τρέφει καθόλου μίσος, αλλά και επειδή έχει μια μετριοπαθή προσέγγιση των πραγμάτων, θεωρώντας ότι ο ακτιβιστής, όπως και ο αντίπαλός του, δεν είναι αλάνθαστος, και άρα μπορεί να πέσει ή να οδηγηθεί σε σφάλματα, έχει αποκλείσει από τη σφαίρα της οποιαδήποτε συνέπεια που θα επηρεάσει ανεπανόρθωτα ένα άλλο άτομο. Αντιθέτως, το κάθε άτομο μπορεί συνειδητά να αποφασίσει να θέσει τον εαυτό του σε μεγάλο κίνδυνο, στο επαγγελματικό επίπεδο, στο επίπεδο των σχέσεων, αλλά και στο επίπεδο της υγείας ή της ασφάλειάς του. Αν για παράδειγμα τοποθετεί το σώμα του πάνω στις σιδηροδρομικές γραμμές για να εμποδίσει το πέρασμα ενός φορτίου με

πυρηνικά απόβλητα, ή μπροστά από μια μπουλντόζα για να εμποδίσει την κατεδάφιση ενός παλαιστινιακού σπιτιού, αν κρέμεται από μια γέφυρα με ένα γιγάντιο πανό, ή αν στήνει την κόκκινη σκηνή του άστεγου ακτιβιστή στην όχθη του Σηκουάνα, για να αποθαρρύνει την επέμβαση της αστυνομίας, που θα μπορούσε να προκαλέσει την πτώση του στο παγωμένο νερό... γνωρίζει ότι κινδυνεύει σοβαρά. Ακριβώς αυτός ο κίνδυνος είναι που δίνει στη δράση του την ανώτερη ηθική δύναμη για την οποία μιλούσε ο Γκάντι και που του επιτρέπει να ελπίζει να εδραιώσει ένα συσχετισμό δυνάμεων με έναν αντίπαλο ο οποίος δεν επιθυμεί τη μετάδοση εικόνων μιας τυχόν βίαιης επέμβασης. Αν συμβεί το ανεπανόρθωτο, τις συνέπειες, και βασικά τη φυσική και ψυχική οδύνη, θα πρέπει να τις υποστεί ο ίδιος ακτιβιστής, και όχι ο αντίπαλός του. Τον υποχρεώνει η μη βία.

Μέσα σ' αυτό το πλαίσιο, η απεργία πείνας, ή ακόμα πιο σθεναρή, η απεργία δίψας, εμφανίζονται ως η πιο ακραία μορφή βίας στην οποία μπορεί να υποβάλει ένας μη βίαιος ακτιβιστής τον εαυτό του. Ως τέτοιες, δεν πρέπει φυσικά να υποβαθμίζονται μέσω μιας αλόγιστης χρήσης, και απαιτούν μεγάλη στήριξη από την κοινή γνώμη και από τους κύκλους των ακτιβιστών για να έχουν κάποια ελπίδα επιτυχίας.

Μια ακόμα κατεξοχήν γκρίζα ζώνη της μη βίας σχετίζεται με το ερώτημα της καταστροφής της παρουσίας. Πρέπει να αυτό-εξουσιοδοτηθούμε να καταστρέψουμε το χωράφι με τα μεταλλαγμένα που μολύνει το περιβάλλον, το στρατιωτικό αεροπλάνο που βομβαρδίζει το Αφγανιστάν, την μπουλντόζα που ετοιμάζεται να χτίσει ένα κέντρο κράτησης λαθρομεταναστών ή μια μονάδα πυρηνικής ενέργειας, τη διαφημιστική πινακίδα, νόμιμη ή όχι, που αλλοιώνει το τοπίο κλπ.; Το γεγονός ότι τα αγαθά ανήκουν σε έναν ιδιώτη, σε μια εταιρία με κοινωφελή σκοπό ή στο Κράτος διαφοροποιεί τις παραμέτρους της ηθικής άδειας, και της μη βίαιης φύσεως, ή όχι; Σε κάθε περίπτωση, είναι βασικό να εξετάσουμε τα θέματα αυτά πριν κάνουμε τη δράση, ώστε να αποφύγουμε τις διαφωνίες στη συνέχεια.

Σε γενικές γραμμές, η φιλοσοφική συζήτηση σχετικά με τα όρια ανάμεσα στη βία και τη μη βία, που ο καθένας θα πρέπει να έχει διεξαγάγει μέσα του, πρέπει επιπλέον να γίνει και μέσα στην ομάδα των αγωνιστών που ετοιμάζεται να προβεί σε μια μη βίαιη δράση. Για λόγους αποτελεσματικότητας, και επειδή δεν είναι αυτό το αντικείμενο της εν λόγω ομάδας, δεν θα επιχειρηματολογήσουμε με τις ώρες πάνω σ' αυτό το ζήτημα. Αυτό που μετράει είναι να έχουμε μια ομόφωνη απόφαση για το πλαίσιο της συγκεκριμένης δράσης, μια απόφαση (ή «φιλοσοφικό πλαίσιο») που μπορεί να επαναδιαπραγματευτεί στην επόμενη δράση. Έτσι, για κάθε δράση, η ομάδα θα ανακοινώνει τα σημεία στα οποία υπάρχει συμφωνία σχετικά με τα όρια της δράσης που έχει επιλεγεί, του στυλ «δεν θα προσβάλουμε τον αντίπαλο» ή «αναλαμβάνουμε δημόσια

την ευθύνη για το γεγονός ότι κάποιοι ακτιβιστές θα πρέπει να κόψουν το συρματόπλεγμα για να εισβάλουν στο στρατιωτικό έδαφος». Αν η δράση πρέπει να καλέσει και να κινητοποιήσει ένα μεγαλύτερο αριθμό ακτιβιστών και όχι απλά τη μικρή ομάδα που είχε την πρωτοβουλία της δράσης, είναι συνετό να βάλουμε τους συμμετέχοντες στη δράση να υπογράψουν μια δήλωση μη βίας που προσδιορίζει το φιλοσοφικό πλαίσιο της δράσης.

Αξίζει να αναφέρουμε εδώ, επειδή δε θα αργήσει να έρθει στην επιφάνεια το συγκεκριμένο επιχείρημα, κατά τη διάρκεια της πάλης, στα χείλη ενός πιο παρορμητικού ακτιβιστή. Το επιχείρημα που επικαλείται το πρόσχημα του βαθμού της βίας του αντιπάλου, συχνά υψηλό, για να δικαιολογήσει ακόμα πιο βίαιες πράξεις δεν μπορεί να θεωρείται βάσιμο για τους μη βίαιους ακτιβιστές. Δεν ισχύει, δηλαδή, ότι, επειδή τα κέντρα κράτησης λαθρομεταναστών, η αβεβαιότητα στο χώρο της εργασίας και το κυνήγι των ξένων είναι μορφές ωμής βίας κατά κάποιων δυστυχισμένων και μέσω αυτών, κατά της Ανθρωπότητας ολόκληρης, που νομιμοποιείται μια πράξη αναλογικά λιγότερο βίαιη, όπως το κάψιμο μπουλντόζας που χρησιμοποιείται στην κατασκευή ενός νέου κέντρου κράτησης κοντά στο σπίτι σας. Η έννοια της αναλογικής βίας είναι μια φιλοσοφική παγίδα, που θα οδηγούσε στη δικαιολόγηση του φόνου ενός πρώην υπουργού, όπως για παράδειγμα του Ουμπέρ Βεντρίν, επειδή ήταν συνένοχος για τη γενοκτονία στη Ρουάντα. Δεν μπορούμε να καταφύγουμε σε τέτοια μέσα, όταν είμαστε βαθιά πεπεισμένοι ότι η ανθρώπινη προσωπικότητα πρέπει να διαχωρίζεται σε κάθε περίπτωση από τον εκάστοτε κοινωνικό ρόλο που εκπληρώνει, και όταν είμαστε γι αυτό το λόγο ριζικά ενάντια στην θανατική ποινή, ένα φιλοσοφικό και νομικό έκτρομα. Οπωσδήποτε, η καταστροφή μιας μπουλντόζας, ή οποιουδήποτε άλλου αγαθού, δεν είναι ισοδυναμεί με την ακύρωση της ανθρώπινης ζωής. Είναι μέρος μιας γκρίζας ζώνης, που θα φανεί βίαιη σε μερικούς, ενώ άλλοι θα τη δουν απλά ως πράξη πολιτικού βανδαλισμού χωρίς σοβαρές συνέπειες (παρά μόνο νομικές!). Επομένως εδώ εμείς δεν αποκλείουμε εκ των προτέρων τη μια ή την άλλη πράξη σαμποτάζ, αλλά απλώς εξηγούμε ότι δεν μπορεί να χρησιμοποιείται η έννοια της αναλογικής βίας για να δικαιολογήσει μια τέτοια πράξη. Αν οι μη βίαιοι ακτιβιστές εξετάζουν την πιθανότητα για μια τέτοια πράξη σαμποτάζ, δεν είναι μόνο επειδή θα είναι αποτελεσματική απέναντι στο ένα ή το άλλο αδύνατο σημείο του αντιπάλου, αλλά επιπλέον επειδή ακριβώς δεν θα θεωρείται πια ως βίαιη πράξη από τον πληθυσμό στον οποίο απευθύνεται, αλλά απλά ως μια κατανοητή και λογική πράξη άμυνας, ακραία χωρίς αμφιβολία, αλλά βαθιά νομιμοποιημένη. Θα πρέπει επομένως να αναληφθεί δημόσια από τους δράστες της.

Δράση ευαισθητοποίησης κατά των πυρηνικών, Χερσόνησος του Crozon, Βρετάνη, Αύγουστος 2008

Προετοιμασία

Είμαστε ένας μικρός πυρήνας οργισμένων ανθρώπων. Έχουμε εξερευνήσει προσεκτικά το αντικείμενο της οργής μας, με σκοπό να το καταλάβουμε σε βάθος, και να εντοπίσουμε τα βασικά πράγματα που διακυβεύονται και τους βασικούς παίκτες. Έχουμε μια εμπειριστατωμένη γνώση του θέματος, που θα μας φανεί χρήσιμη όταν οι αντίπαλοί μας θα αποπειραθούν να διαψεύσουν τα επιχειρήματά μας. Ξέρουμε τι θέλουμε, όπως ξέρουμε και τι δεν θέλουμε πια: οι βραχυπρόθεσμοι και μακροπρόθεσμοι στόχοι μας είναι ξεκάθαροι. Επιπλέον, έχουμε ξεκινήσει να καταστρώνουμε μια στρατηγική που βάζει συστηματικά στο στόχο τα αδύνατα σημεία του αντιπάλου. Αυτή η στρατηγική παίρνει τη μορφή μιας εκστρατείας που θα διαρκέσει περίπου ένα διάστημα μερικών εβδομάδων ή μηνών, και θα χαρακτηρίζεται από στάδια που θα επιτρέψουν καταρχήν να προχωρήσουμε προς τον τελικό μας στόχο, δημιουργώντας ένα συσχετισμό δυνάμεων όλο και πιο ευνοϊκό. Αυτά τα στάδια περιλαμβάνουν έναν αριθμό δράσεων τις οποίες έχουμε σκεφθεί, και στις οποίες θα προχωρήσουμε αφού τα πιο παραδοσιακά μέσα διαμαρτυρίας και διαλόγου έχουν εξαντληθεί: μόνο υπό αυτήν την προϋπόθεση θα μπορέσει η κοινή γνώμη να δεχθεί τη νομιμότητα των μεταγενέστερων ανυπάκουων πράξεών μας.

Και έτσι ακριβώς, φτάνει η στιγμή που έχουμε εξαντλήσει τα παραδοσιακά μέσα κινητοποίησης στην περίπτωση μας. Τα αιτήματά μας για συνάντηση που δε βρήκαν ανταπόκριση, η ανοικτή επιστολή μας που δημοσιεύθηκε από τον τοπικό τύπο, τα σταντ ενημέρωσης που στήσαμε σε δημόσιους χώρους, και τελικά η διαδήλωσή μας ευαισθητοποίησαν την κοινή γνώμη στα θέματα που υπερασπιζόμαστε και κατέδειξαν τον αυτισμό των αρχών. Ήρθε πλέον η στιγμή να περάσουμε στο επόμενο στάδιο, δηλαδή να οργανώσουμε την πρώτη μη βίαιη άμεση δράση της εκστρατείας μας.

7. Πληροφορίες, ανίχνευση του πεδίου

Ας κάνουμε πρώτα μια βόλτα στο Ίντερνετ. Βρίσκουμε τόσα πράγματα! Επιχειρήματα, γεγονότα, διευθύνσεις και τηλέφωνα, ωράρια λειτουργίας, μερικές φορές και ημερήσιες διατάξεις, με ημερομηνίες και τόπους εμφάνισης του τάδε ή του δείνα δημοσίου προσώπου, σύγκλησης του διοικητικού συμβουλίου μιας εταιρίας και της γενικής συνέλευσης των μετόχων... Και βρίσκουμε επίσης εικόνες και χάρτες... Των προσώπων κατά των οποίων θα στραφούμε, του τόπου όπου θέλουμε να πάμε, κλπ. Αυτό θα επιτρέψει να ξεκαθαρίσει κατ'αρχήν κάπως η εικόνα, αλλά σε κάποιες περιπτώσεις μπορεί να είναι και η τελική εικόνα, όταν ο τόπος που έχουμε στο στόχαστρο δεν είναι προσβάσιμος στο κοινό. Αλλά

φυσικά τίποτα δεν μπορεί να αντικαταστήσει τη διαδικασία της ανίχνευσης - εφόσον είναι εφικτή.

Η ανίχνευση πρέπει να επιτρέψει να επιβεβαιώσουμε το κατά πόσο το σχέδιό μας είναι εφικτό. Με βάση τις πληροφορίες που έχουν συλλεγεί θα χτίσουμε στη συνέχεια το πιθανό σενάριο για τη δράση μας. Μην παραμελείτε αυτήν τη φάση. Κάντε την αρκετό διάστημα πριν τη δράση, ώστε να έχετε το χρόνο να κάνετε περισσότερες, και επίσης για να μην εγείρετε τις υποψίες αυτών που τυχόν έχουν αναλάβει την περιφρούρηση του τόπου που έχετε βάλει στο στόχαστρο.

Παίξτε τους αμέριμνους περαστικούς για να μην εγείρετε υποψίες. Υιοθετείστε διαφορετικά «λουκ», διαφοροποιείτε την ηλικία και το φύλο αυτών που συμμετέχουν στην ανίχνευση. Σκεφθείτε ότι κάθε ανθρώπινη ομάδα, συμπεριλαμβανομένων των ακτιβιστών, παράγει και αναπαράγει τους κανόνες του, και μέσα σ' αυτούς είναι και οι κανόνες της ένδυσης. Παίξτε τα ζευγάρια ερωτευμένων, τους απασχολημένους περαστικούς, τους εργαζομένους που έχουν αργήσει στη δουλειά τους... και αλλάξτε το «λουκ» σας φυσικά, αν είναι πολύ «ακτιβιστικό» (κονκάρδες, πίσινγκ, κούρεμα, πολύ πρωτότυπα ρούχα...). Μην κοιτάτε στα μάτια τους τυχόν φύλακες του χώρου, αλλά μην αποφύγετε το βλέμμα τους ούτε επιμείνετε να τους κοιτάτε αν τυχόν πέσετε πάνω τους κατά τύχη: παίξτε το αδιάφοροι. Εάν πρέπει να σταματήσετε σε κάποια φάση στο χώρο, πάρτε το ύφος κάποιου που περιμένει κάποιον, κάντε και ότι ανυπομονείτε, κοιτώντας συχνά το ρολόι σας και γιατί όχι μιλώντας στο τηλέφωνο. Το θράσος είναι μια καλή προστασία, κάντε πως είστε σίγουρος για το δίκιο σας, ότι αισθάνεστε σα στο σπίτι σας: θα αποφύγετε τις ερωτήσεις του ενός ή του άλλου υπαλλήλου υποδοχής, φύλακα ή αστυνομικού, που μπορεί να σας φέρουν σε δύσκολη θέση. Ειδικά αν δίνετε την εντύπωση ότι είστε στη μέση ενός πολύ σημαντικού τηλεφωνήματος στο κινητό σας...

Αποφύγετε να στείλετε δύο φορές το ίδιο πρόσωπο στο ίδιο μέρος. Υπάρχουν όλο και περισσότερες κάμερες παρακολούθησης, και μερικές φορές και υπάλληλοι που αναλύουν τη εικόνα ζωντανή ή με πολύ λίγη καθυστέρηση. Τα λογισμικά αναγνώρισης προσώπων γίνονται όλο και πιο κοινά, πράγμα που θα πρέπει να σας υποψιάσει.

Κοιτάξτε:

- Τις εισόδους, για να ξέρετε από πού να φτάσετε και να φύγετε, και από πού θα έρθουν οι αντίπαλοι και λοιποί, όπως και η αστυνομία.
- Το βαθμό της παρακολούθησης και προστασίας του χώρου: κάμερες, φύλακες, 'ευαίσθητες' μπάρες, συστήματα συναγερμού, συρματοπλέγματα και ηλεκτρονικές πόρτες, περιπολία αστυνομίας, απόσταση από το πιο κοντινό αστυνομικό τμήμα, για να ξέρετε πόσον χρόνο θα έχετε μέχρι τη στιγμή που θα έρθει

ενδεχομένως η αστυνομία ή, αντίθετα, που θα παρέμβει για να σας σώσει, εάν ο αντίπαλός σας αποδειχθεί βίαιος...

- Τις μέρες και ώρες λειτουργίας του χώρου, που θα σας πουν πότε ανοίγουν και κλείνουν οι πόρτες, πότε η επίβλεψη των φυλάκων είναι πιο δύσκολη λόγω της συρροής του πλήθους, πότε το κοινό έχει πρόσβαση στο εσωτερικό της περιμέτρου που έχετε βάλει στόχο κλπ. Παράλληλα, κανονίστε να κάνετε την ανίχνευσή σας την ίδια μέρα της εβδομάδας που θα διεξαχθεί η δράση, για να είστε σίγουροι για τις πληροφορίες που έχετε συλλέξει.
- Τους πιθανούς κινδύνους για την ασφάλεια των ακτιβιστών, του κοινού που παρακολουθεί τη σκηνή ή του αντιπάλου (που ούτε αυτός πρέπει να τεθεί σε σωματικό κίνδυνο): την παρουσία επικίνδυνων αντικειμένων, ανώμαλων επιφανειών, το πόσο εύθραυστα είναι τυχόν πράγματα, την εγγύτητα των παραθύρων, την έκθεση στο κενό...
- Τις δυνατότητες του χώρου: κρυφές γωνίες, μέρη όπου μπορείς να κρεμάσεις ένα πανό και το σωστό μέγεθος για αυτό, κολώνες και φράχτες στους οποίους μπορείς να αλυσοδεθείς, ποια γραφεία μπορείς να καταλάβεις κατά προτεραιότητα (πόσο συμβολικός είναι ο χαρακτήρας τους, πόσο σημασία έχουν για τη λειτουργία του χώρου, πόσα εμπιστευτικά αρχεία υπάρχουν και στα οποία μπορούμε να έχουμε πρόσβαση, παρά τη δυσαρέσκεια του αντιπάλου), πλάτος του δρόμου που θέλουμε να αποκλείσουμε, λωρίδες αποσυμφόρησης της κυκλοφορίας για να αποφευχθούν τα νεύρα των ενοχλημένων οδηγών.
- Την απόσταση του εν λόγω μέρους σε σχέση με βασικούς τόπους εργασίας δημοσιογράφων, με σκοπό να υπολογιστεί ο χρόνος που θα τους είναι απαραίτητος για να φτάσουν την ώρα της έναρξης της δράσης. Την καλύτερη οπτική γωνία στην δράση, για να προσκαλεστούν φωτογράφοι, δημοσιογράφοι, εικονολήπτες.
- Την ύπαρξη πόσιμου νερού, αποχωρητηρίων, το επίπεδο άνεσης του χώρου (θέρμανση...): όσες πληροφορίες είναι χρήσιμες, συγκεκριμένα για τις καταλήψεις χώρων που μπορούν να διαρκέσουν πολύ...

Όταν ολοκληρώσετε αυτή την προεργασία, ξέρετε στο εξής ότι η δράση σας είναι εφικτή και υπό ποιες συνθήκες. Μπορείτε να πραγματοποιήσετε το σενάριό σας.

8. Σενάριο, σχέδιο Α και Β

Η ενέργεια που θέλετε να πραγματοποιήσετε μπορεί να συγκριθεί με μια ιστορία που θα θέλατε να διηγηθείτε στον κόσμο, ή μια ταινία που θα θέλατε να γυρίσετε και να την δείξετε παντού. Μια καλή ιστορία είναι πιο πιθανό να προσελκύσει ένα μεγαλύτερο κοινό, πολλά μέσα μαζικής ενημέρωσης αλλά και την προσοχή των αντιπάλων σας. Πρέπει να έχετε ήδη ένα καλό σενάριο, δηλαδή:

Μια αρχή

Γενικά είναι αυτό που προετοιμάζουμε καλύτερα. Αυτό σημαίνει, εν τούτοις, ότι έχουμε υπολογίσει τον χρόνο υλοποίησης της δράσης και έχουμε λάβει υπόψη μας τον αναγκαίο αριθμό των συμμετεχόντων, ώστε να δώσουμε αξία στην πρωτοβουλία. Θα πρέπει, επομένως να σχεδιαστεί το πώς φτάνουμε στον χώρο της δράσης, τι κάνουμε με τα οχήματα, τα οποία ενδεχομένως έχουμε χρησιμοποιήσει, την ώρα έναρξης της δράσης, κλπ..

Ένα τέλος, είτε αίσιο είτε δραματικό

Συνήθως είναι αυτό το οποίο ξεχνάμε να προβλέψουμε. Εκεί δεν πρέπει να στοιχηματίσουμε τα πάντα στο ότι θα φύγουμε όταν θα έχουμε κατακτήσει την νίκη (αίσιο τέλος), γιατί σπάνια παίρνουμε πλήρη ικανοποίηση με την πρώτη ενέργεια, και καλό είναι να παίρνουμε και μισές νίκες με την προϋπόθεση ότι έχουμε συμφωνήσει στον χαρακτήρα που έχουν αυτές οι νίκες. Δεν πρέπει επίσης να στοιχηματίζουμε τα πάντα στην παρέμβαση της αστυνομίας και την σύλληψη των ακτιβιστών (δραματικό τέλος), επειδή οι αρχές μπορεί να θεωρήσουν ότι είναι πιο επικίνδυνο (σωματικά, πολιτικά) να παρέμβουν, και προτιμούν να περιμένουν να αποχωρήσετε μόνοι σας. Ο αντίπαλός σας μπορεί να επιλέξει να διαπραγματευτεί, να περιμένει τον εκφυλισμό της δράσης σας ή να προτιμήσει την δικαστική διαδικασία. Επομένως είναι πολύ χρήσιμο να συμφωνήσετε εξ αρχής (ή κατά την διάρκεια της δράσης εφόσον μπορείτε) κάτω από ποιες προϋποθέσεις θα σταματήσετε. Το σημαντικό είναι να υπάρξει μια έστω και μέτρια νίκη από την δράση αυτή. Ένα αίσιο τέλος διατηρεί, κατ' αρχάς τα κίνητρα των ακτιβιστών και αυξάνει το κύρος (φόβο) της ομάδας σας.

Αγωνία και ανατροπές

Δεδομένου ότι πρόκειται για μία άκρως πολιτική ιστορία, σχετικά με μια σύγκρουση που ελπίζουμε να κερδίσουμε, είναι σημαντικό να υπάρχουν ανατροπές στην αφήγηση, οι οποίες θα αυξάνουν περιοδικά την πίεση στον αντίπαλο. Μετά την πρώτη έκπληξη ο αντίπαλος θα έχει

προσαρμοστεί στην παρουσία σας και στο πρόβλημα το οποίο εκπροσωπείται. Θα αναδιοργανώσει την δουλειά, θα απομονώσει τους διαδηλωτές, θα διοχετεύει το θυμό τους, προτείνοντας μια συνέντευξη, και θα αρχίσει να προσπαθεί να πείσει ότι έχει δίκιο. Είναι επομένως σημαντικό να προβλεφθεί η προσαρμοστικότητα του αντιπάλου σας με τον καθορισμό πχ σύντομων διοριών για να απαντήσει στα αιτήματα σας επί ποινή νέων πρωτοβουλιών. Μπορείτε επίσης να επιλέξετε να ενημερώσετε τον αντίπαλο σας για τις πρωτοβουλίες αυτές, εάν υποθέσετε ότι δεν είναι ικανός να τις αποτρέψει ή να παραμείνετε ασαφείς ώστε να φαντάζεται το χειρότερο ...

Εκτός από την ανάγκη για μια σταθερή αύξηση της πίεσης, κατά τη διάρκεια της δράσης, είναι επίσης σημαντικό να κρατήσετε τον θεατή (κοινή γνώμη) σε αγωνία, και να τον κάνετε να μοιραστεί τα συναισθήματα των ακτιβιστών. Είναι σημαντικό να πάρετε με το μέρος σας αυτούς που το διασκεδάζουν τονίζοντας την γελοιότητα της συμπεριφοράς του αντιπάλου σας, την κακοπιστία των παρατηρήσεών του, τη ματαιοδοξία της εξουσίας του, κλπ.. Η ιστορία θα βελτιωθεί, γιατί τότε το κοινό θα είναι πρόθυμο να κατανοήσει τα κίνητρα σας, και σε ένα δεύτερο χρόνο θα είναι οριακά έτοιμο να τα ενστερνιστεί και να τα θεωρήσει νόμιμα. Θα δείξουν, συνεπώς, ακόμα μεγαλύτερη κατανόηση ως προς τις μορφές των δράσεων σας. Αλλά για να διατηρηθεί η αγωνία, θα πρέπει να είναι απτή. Ο δραματικός χαρακτήρας, ο οποίος είναι συνυφασμένος με τις κοινωνικές ή περιβαλλοντικές συγκρούσεις που τροφοδοτούν την οργή σας, είναι σίγουρα παρόν, αλλά όχι κατ' ανάγκη προφανής ή ορατός, έτσι είναι σημαντικό να σκεφτείτε την ιστορία σας από την άποψη των εικόνων και των έντονων στιγμών, οι οποίες θα δημιουργήσουν πολλές σκηνές αυτού του είδους ντοκιμαντέρ που γράφετε και σκηνοθετείτε ζωντανά ... τα μέσα μαζικής ενημέρωσης και οι ακτιβιστές, οι φωτογραφίες και τα βίντεο των ακτιβιστών που ενεργούν ως σκηνοθέτες και εικονολήπτες της ταινίας σας. Οι δημοσιογράφοι θα είναι οι πρώτοι που θα σας ενθαρρύνουν: με το που θα πάρουν τις πρώτες εικόνες της έναρξης της δράσης, θα εγκαταλείψουν την σκηνή αφήνοντας σας την κάρτα τους, ώστε να τους καλέσετε "αν συμβεί κάτι νέο". Είναι στο χέρι σας να προβλέψετε τις απαραίτητες ανατροπές ώστε να τους ξαναφέρετε και να τους πείσετε να δώσουν μεγαλύτερη σημασία στην εκδήλωσή σας (από άποψη ιεράρχησης της πληροφορίας όπως και χώρου και χρόνου που αφιερώνει στην δράση το εν λόγω μέσο ενημέρωσης).

Ένα σχέδιο B

Εάν η δράση σας έχει παρουσιάσει τον παραμικρό κίνδυνο να εμποδιστεί, διότι είναι τεχνικά δύσκολη, εξαρτάται από την ακρίβεια των ακτιβιστών, διότι δεν είναι βέβαιο ότι θα έχετε τον αναγκαίο αριθμό

ακτιβιστών την δεδομένη ώρα, διότι ο κίνδυνος διαρροών είναι υψηλός, διότι, τέλος, ο αντίπαλός σας είναι πιθανό να αλλάξει το πρόγραμμα του ή την ασφάλειά του την τελευταία στιγμή, είναι επιθυμητό να υπάρχει ένα σχέδιο Β.

Το σχέδιο Β είναι πάντα λιγότερο ενδιαφέρον από το σχέδιο Α, διαφορετικά θα ήταν το σχέδιο Α. Αλλά επιτρέπει σε περίπτωση αδυναμίας, να μην χαθούν τα οφέλη των προσπαθειών για την προετοιμασία της δράσης (απαιτούμενες άδειες από τους αγωνιστές για να συμμετάσχουν, διάφορες δαπάνες, χρόνος συλλογικής εργασίας, παρουσία των δημοσιογράφων την κρίσιμη μέρα), και παράλληλα να μην γίνει δυσφήμιση του κινήματος στα μάτια των ακτιβιστών, των αντιπάλων του και των δημοσιογράφων που θέλουν να καλύψουν τις ενέργειές σας.

Η διαφορά του σχεδίου Β με το σχέδιο Α, είναι το ότι είναι γνωστό μόνο σε μια χούφτα αγωνιστών, δύο ή τρεις, ώστε να περιοριστεί ο κίνδυνος της διαρροής. Οι υπόλοιποι ακτιβιστές ειδοποιούνται ότι ο τάδε ή ο δείνα ακτιβιστής, στον οποίο η ομάδα έχει εμπιστοσύνη, έχει προετοιμάσει ένα σχέδιο Β, το οποίο θα μπει σε εφαρμογή αν και εφόσον χρειαστεί. Το σχέδιο Α είναι πάντα για το πρωί, ενώ το σχέδιο Β εφαρμόζεται πάντα λίγες ώρες αργότερα, ώστε να δοθεί χρόνος σε όλους να καταλάβουν ότι έχει αλλάξει το σχέδιο και το σημείο συγκέντρωσης.

Ωραίες εικόνες

Σε αυτόν τον κόσμο των εικόνων, δεν είναι πλέον δυνατό να σκεφτούμε τις δράσεις μας χωρίς να ανησυχούμε για την εικόνα που θα μείνει και το μήνυμα, το οποίο υπερασπιζόμασταν, μετά από την ολοκλήρωσή της. Θα πρέπει να συλλάβετε το σκηνικό της δράσης όπως θα το έκανε ένας σκηνοθέτης θεάτρου, τον οποίο απασχολεί να το καταλάβουν οι θεατές: εάν έχετε καταλάβει την έδρα μια επιχείρησης υπεύθυνη για μια οικολογική καταστροφή, είναι σημαντικό ο θεατής-μάρτυρας της δράσης σας, ή ο φωτορεπόρτερ που ήρθε για την εικονογράφηση του άρθρου του, να μπορεί να συλλάβει την έννοια της δράσης μέσα σε μια στιγμή, σε μια εικόνα. Η κατάληψη του εσωτερικού των γραφείων πρέπει να γίνει ορατή στο εξωτερικό (όπου θεατές και δημοσιογράφοι) μέσω ενός πανό κρεμασμένο σε ένα παράθυρο της κύριας πρόσοψης, ή με την παρουσία των ακτιβιστών στο μπαλκόνι, στο παράθυρο ή στην ταράτσα. Είναι επίσης απαραίτητο, το πανό να αναφέρει τον λόγο της κατάληψης, χρησιμοποιώντας ένα σύνθημα σαφές και ξεκάθαρο, το οποίο να μείνει χαραγμένο ανεξίτηλα στην μνήμη. Τέλος, θα πρέπει, στο μέτρο του δυνατού, το όνομα της εταιρείας να εμφανίζεται στην ίδια πρόσοψη, προκειμένου να προσδιοριστούν σαφώς η φύση και ο ιδιοκτήτης του κτιρίου που καταλαμβάνεται. Διαφορετικά, πρέπει να αναφέρεται στο πανό και το όνομα της εταιρείας-στόχου. Καλό

θα είναι να υπάρχουν μπλουζάκια με ένα σύνθημα ορατό από μακριά, ενώ μπορούν να χρησιμοποιηθούν και χαρακτηριστικές στολές ώστε να είναι πιο ξεκάθαρη η φύση της δράσης.

Δυνατοί χαρακτήρες

Κάθε καλή ιστορία περιλαμβάνει ισχυρούς χαρακτήρες με τους οποίους μπορούμε να ταυτιστούμε (συμπόνια, θαυμασμό, εγγύτητα σε μια κατάσταση που οδηγεί στην αλληλεγγύη...). Οι ακτιβιστές πρέπει να είναι διαφόρων ηλικιών και τύπων, προκειμένου να νομιμοποιηθεί η παρουσία τους στα μάτια του κοινού, να βάζουν μπροστά ανθρώπους από τις τοπικές κοινωνίες για να μιλούν με ανθρώπους ευαίσθητους με την τοπικότητα και να προετοιμάσουν κάποιους από τους αγωνιστές να παρέμβουν με αποτελεσματικότητα, να φανούν, δηλαδή, πιο δυνατοί, επικοινωνιακά, από τον αντίπαλο. Πέρα από αυτή την προσπάθεια επικοινωνίας, η ίδια η υλοποίηση της ενέργειας απαιτεί μια καλή διανομή, δηλαδή, η κατανομή των ρόλων και των καθηκόντων στα πρόσωπα τα οποία, είναι τα πιο ικανά να τα φέρουν σε πέρας. Θα επιστρέψουμε σε αυτούς τους ρόλους λίγο παρακάτω.

Ο αντίπαλος είναι επίσης ένας ολοκληρωμένος χαρακτήρας στην ταινία που παίζεται. Υπεύθυνος της δομικής βίας, για την ώρα, δεν εμφανίζεται έτσι στο ευρύ κοινό. Ένας από τους στόχους της δράσης θα είναι να κάνει ορατές τις πρακτικές του, ώστε να γίνει απεχθής στα μάτια του πληθυσμού (ή των πελατών του, των εκλογέων του, των θεσμών, κ.λπ.). Παραμένοντας αυστηρά μη βίαιοι, δρώντας χωρίς μίσος και χωρίς οργή, προτάσσοντας την πληρότητα των επιχειρημάτων μας, την αποφασιστικότητά μας και την ανάγκη που δικαιολογεί την δράση μας δεν δίνουμε καμιά δικαιολογία στον αντίπαλο μας να παρουσιαστεί ως θύμα ή να δικαιολογήσει βίαιες αντιδράσεις ως νόμιμη άμυνα. Δεδομένου ότι δεν θα κάνουμε λάθη, ίσως το κάνει εκείνος δείχνοντας το αληθινό του πρόσωπο στην κοινή γνώμη. Θα φανεί περιφρονητικός, αλαζόνας, προσβλητικός, βίαιος ίσως, χάνοντας την ψυχραιμία του, επιλέγοντας μια μορφή επικοινωνίας με σκοπό να χειραγωγήσει, αναπτύσσοντας άμυνες δυσανάλογες για να προστατευθεί από τις ερωτήσεις που τέθηκαν από τους ακτιβιστές... θα αποκαλύψει έτσι το αληθινό του πρόσωπο, το οποίο θα τον οδηγήσει στην πτώση του. Προσοχή: οι αντίπαλοι μας υπό τον φόβο να μην τους πιάσουν επ' αυτοφώρω, μπορούν να αντιδράσουν με μια ακραία βιαιότητα. Αλίμονο, λοιπόν, στον ακτιβιστή που βρίσκεται κοντά του¹⁰.

---

¹⁰ Η περίπτωση του άτυχου Πατρικ Μπερόλ, απεργού, υπάλληλο της Numéricable είναι χαρακτηριστική. Μπροστά σε συντεταγμένους μη βίαιους απεργούς, το μεγάλο αφεντικό του καλωδιακού τηλεοπτικού πάροχου Πιερ Ντανον, πολύ εκνευρισμένος, υποπίπτει σε ένα τεράστιο σφάλμα, προσπαθώντας να αποφύγει τον διάλογο με τους απεργούς το όχημα που τον μεταφέρει, καταπλάκωσε το πόδι του Μπερόλ. Τα αδικήματα της φυγής από ατύχημα, της μη παροχής βοήθειας σε πρόσωπο που κινδυνεύει, έργω εξύβριση... μια καταστροφή ανθρωπιστική και μιντιακή τον

9. Μεταφορά, υλικό, προϋπολογισμός και στρατολόγηση

Όταν αποφασιστεί το σενάριο της ταινίας, πρέπει να κοιτάξει κανείς τα πρακτικά προβλήματα.

Η μεταφορά

Οι οικολόγοι ακτιβιστές, φθίνοντες, ή απλά απένταροι έχουν συνήθως έλλειψη αυτοκινήτων. Μπορούν να αποδειχθούν αναγκαία για να πάει κανείς γρήγορα στον τόπο της δράσης, για την οργάνωση της παραλαβής ακτιβιστών από το σπίτι ή έξω από αστυνομικά τμήματα, ή ακόμα και για την μεταφορά υλικού. Οπότε, η μεταφορά στον τόπο της δράση οργανώνεται εκ των προτέρων. Το όχημα μπορεί φυσικά να ενοικιασθεί, με την προϋπόθεση ότι δεν θα υπάρξει κίνδυνος κατάσχεσης από την αστυνομία, μπορεί να δανειστεί, να μοιραστεί φυσικά («συναυτοκίνηση»..), κυρίως όμως να μην είναι πολύ «κραυγαλέο»: εκείνη την ημέρα, αφαιρέσετε τα αυτοκόλλητα από το πίσω παρμπρίζ, αφήστε το πορτοκάλι βανάκι της Volkswagen στο σπίτι, και κρύψτε τα πανό κάτω από τα καθίσματα ... Αν πρέπει να φτάσετε σε μια τοποθεσία πολύ καλά φυλασόμενη από την αστυνομία, πάρτε ένα ταξί και ζητήστε να σας αφήσει ακριβώς μπροστά στο στόχο σας! Το ζήτημα της παρουσίας των οχημάτων στον τόπο της δράσης δεν είναι ασήμαντο: εάν δεν θέλετε ο αντίπαλός σας να μπει στον πειρασμό να σας σκάσει τα λάστιχα, ή να τα καταστρέψουν, όπως συνέβη με τα οχήματα των Εθελοντών Θεριστών Γενετικά Τροποποιημένων Οργανισμών, παρκάρετε τα οχήματα μακριά από την σκηνή της δράσης, από τη στιγμή που οι ακτιβιστές έχουν κατατεθεί μπροστά στο πεδίο, ή ορίστε κάποιον για να τα φυλάει.

Ο προϋπολογισμός

Φυσικά, εάν πρόκειται να δανείσει κανείς το αυτοκίνητό του για τον αγώνα, μπορεί να αναμένει κανείς ότι οι δαπάνες των καυσίμων θα είναι κοινές. Είναι προφανές, αλλά καλύτερα να ειπωθεί ώστε να μην είναι πάντα οι ίδιοι που κάνουν οικονομικές θυσίες ... Και μιλώντας για τα χρήματα, θυμηθείτε ότι οι δράσεις, όπως κάθε έργο, πρέπει να έχουν προϋπολογισμό, πράγμα που σημαίνει ότι θα πρέπει να ληφθούν υπόψη όλα τα έξοδα, συμπεριλαμβανομένων των πιθανών εξόδων και των μεταγενέστερων της δράσης, όπως αμοιβές δικηγόρου (€ 2.000 για ένα απλό δικαστήριο είναι μια λογική χρέωση), καθώς και πιθανά πρόστιμα. Η πρόβλεψη των δαπανών που σχετίζονται με τις συνέπειες της δράσης βοηθάνε στην προετοιμασία, για παράδειγμα με τη διοργάνωση

οδηγούν να ικανοποιήσει τα αιτήματα των απεργών.

συναυλίας στήριξης, συνέντευξη τύπου, κάλεσμα για δωρεές, πωλήσεις ή συλλογές ακτιβιστικών αντικειμένων, κλπ..

Το υλικό

Στον προϋπολογισμό πρέπει να συμπεριλαμβάνονται επίσης οι δαπάνες υλικού. Κοστούμια, εργαλεία, αλυσίδες για να δεθείτε, προμήθειες, μέρος συνάντησης, εξοπλισμός αναρρίχησης εάν θέλετε να κάνετε κατάληψη μιας στέγης ή να κρεμάσετε ένα πανό κλπ.. Μην ξεχνάμε τα γραφικά, τα οποία θα καθιστούν σαφή τα μηνύματα και τα αιτήματά σας: φυλλάδια για μοίρασμα στο κοινό, πανό για κρέμασμα στα παράθυρα ή στα πλέγματα κλπ.

Η στρατολόγηση

Μόλις επιβεβαιωθεί το ότι είναι εφικτό το έργο, όταν το σενάριο και τα υλικοτεχνικά προβλήματα έχουν επιλυθεί, θα πρέπει να αρχίσει η στρατολόγηση των ακτιβιστών που θα φέρουν σε πέρας την προτεινόμενη δράση. Εκτός από τον μικρό πυρήνα σχεδιαστών της δράσης, είναι πράγματι πιθανό να χρειαστεί να προστεθούν ακτιβιστές για να γίνουν πολλοί, ή να παρέχουν εκείνη την ημέρα την τεχνογνωσία τους που δεν υπήρχε στην αρχική ομάδα (για παράδειγμα, αναρριχητής, βίντεο- ακτιβιστής, επαφή «τύπος»...).

Αυτή η στρατολόγηση πρέπει γίνεται διακριτικά: ο αντίπαλος δεν πρέπει να έχει γνώση για την πρωτοβουλία. Τα mails και οι τηλεφωνικές συνομιλίες εξοικονομούν σημαντικό χρόνο σε σχέση με τις συναντήσεις και τις ανταλλαγές με ταχυδρομείο. Αλλά αφήνουν ίχνη στους διακομιστές και μπορούν να καταγραφούν, με λίγα λόγια, μπορούν ενδεχομένως να μας θέσουν σε κίνδυνο σε περίπτωση που ενεργοποιηθεί ποινική έρευνα. Αν δεν θέλουμε να πέσουμε στην παράνοια, τόσο συχνή στον χώρο των διαδηλωτών, μπορούμε να συνηθίσουμε να υιοθετούμε ορισμένα αντανεκλαστικά, τα οποία είναι να λέγονται σοβαρά πράγματα παρά μόνο στις συναντήσεις με άτομα εμπιστοσύνης. Αυτό σημαίνει ότι οι φίλοι(ες) που θα στρατολογηθούν θα μάθουν την ποιότητα του στόχου και τη φύση του προβλεπόμενου σεναρίου την τελευταία στιγμή, όταν θα γίνει η συνάντηση για την ενημέρωσή τους.

10. Ενημέρωση πολιτικών, τεχνικών, νομικών ζητημάτων (με ενδεχόμενη επανάληψη)

Λίγες ώρες πριν την δράση, ή την προηγούμενη ημέρα, αν είναι μεγάλης κλίμακας δράση, οι ακτιβιστές συγκεντρώνονται. Ο τόπος της ενημέρωσης θα πρέπει να επιλεγεί με βάση τη γειτνίασή της με το στόχο, όμως αντίστροφα δεν θα πρέπει να μπουκ ψήλοι στ' αυτιά της αστυνομίας που μπορεί να έχει ακούσει κάτι για την συνεδρίαση. Προτιμήστε επικοινωνιακούς κόμβους και αστικά κέντρα παρά συναντήσεις σε απομονωμένες γεωγραφικά περιοχές και επομένως πιο εύκολα αναγνωρίσιμες. Μην αφήσετε να σας αποκλείσουν σε κάποιο «αυτόνομο χωριό» παραχωρημένο από τις αρχές την παραμονή μιας μεγάλης δράσης, αλλιώς θα επιτρέψετε στην αστυνομία να μπλοκάρει τους δρόμους για να εμποδίσει τους ακτιβιστές να πάνε στην δράση. Επικαλεστείτε τους τοπικούς ακτιβιστές για την διαμονή σας και, σε κάθε περίπτωση αποφύγετε να κοιμηθείτε στο σπίτι σας, εάν είστε λίγο «στιγματισμένοι».

Ως μη βίαιοι ακτιβιστές, στηριζόμαστε στην ευθύνη του ατόμου, την ελευθερία του, και έτσι κατά συνέπεια δεν επιτρέπουμε τους συνήθεις χειρισμούς ανθρώπινων ομάδων. Σε εμάς δεν υπάρχουν ηγέτες, δεν υπάρχουν κυριαρχίες από τους πιο «χαρισματικούς», τους λιγότερο ντροπαλούς, τους μορφωμένους ή τους περισσότερο "αρχηγούς": ανταλλάσσουμε πληροφορίες, και ο καθένας επιλέγει για τον εαυτό του το επίπεδο δέσμευσης και των κινδύνων που είναι έτοιμος να αναλάβει. Εξ' ου και η ακόλουθη τριπλή ενημέρωση.

Πολιτική ενημέρωση

Είναι μια ευκαιρία για να επαληθευτεί το ότι οι αγωνιστές είναι όλοι στο ίδιο μήκος κύματος, ότι γνωρίζουν τους λόγους που οδήγησαν στην επιλογή της δράσης και των στόχων της ημέρας. Οι συντονιστές της συνέλευσης πρέπει λοιπόν να υπενθυμίσουν την ακολουθούμενη στρατηγική, ποια είναι τα αιτήματα και τα αναμενόμενα αποτελέσματα της δράσης. Τα αιτήματα πρέπει να εξηγηθούν λεπτομερώς και στη συνέχεια να συνοψιστούν σε μια ή δύο φράσεις τις οποίες ο καθένας θα μπορεί να εξηγήσει στον Τύπο, στο κοινό και στον αντίπαλο, αν είναι απαραίτητο.

Τεχνική ενημέρωση

Είναι η παρουσίαση του σεναρίου (Σχέδιο Α) και η αναγγελία της ύπαρξης ενός σχεδίου Β που δεν θα αποσαφηνίσουμε. Ξαναπερνάμε στο σχέδιο Α, προσδιορίζοντας τοποθεσίες, διαδρομές που λαμβάνονται από τους αγωνιστές, τα εμπόδια που μπορεί να προκύψουν, το

χρονοδιάγραμμα, και πιθανές καταλήξεις σε σχέση με τους συγκεκριμένους στόχους της δράσης.

Νομική Ενημέρωση

Τέλος, είναι καιρός να συγκεκριμενοποιηθούν στους ακτιβιστές οι κίνδυνοι της δράσης στο σύνολό της, καθώς και στο κάθε στοιχείο, στον κάθε ρόλο, ιδίως στο πλαίσιο του ποινικού και αστικού δικαίου (η ζημία και τα συμφέροντα λαμβάνονται υπόψη). Πριν μοιραστούν οι διάφοροι ρόλοι που απαιτούνται από την δράση στους εθελοντές. Σε αυτό το σημείο, θα πρέπει να τονίσουμε ότι, αν τα πρόστιμα μπορούν να καταβληθούν συλλογικά, δεν συμβαίνει το ίδιο με τις ποινές φυλάκισης που είναι ατομικές ... Όμως ανεξάρτητα από την επιλογή του καθενός, όλοι χρειάζονται, δηλαδή και πιθανοί « συλληφθέντες» και «μη συλληφθέντες». Οι πρώτοι είναι αυτοί που λαμβάνουν τον πιο σοβαρό νομικό κίνδυνο, ενώ οι δεύτεροι βοηθούν τους πρώτους στην εκπλήρωση του σκοπού τους. Όταν δρουν ως συνεργοί, ο κίνδυνος να τους ενοχλήσουν είναι σχετικά μικρός, τουλάχιστον όσο το αδίκημα δεν υπερβαίνει ένα ορισμένο βαθμό σοβαρότητας.

Σε κάθε στιγμή της ενημέρωσης αυτής, ο καθένας είναι ελεύθερος να ασκήσει το δικαίωμα υπαναχώρησης, εφόσον δεν συμφωνεί με τους υποστηρικτές της δράσης και τα αποτελέσματα αυτής, ή εάν δεν είναι πρόθυμοι να αναλάβουν τους κινδύνους που προβλέπονται. Με την πρόβλεψη ότι θα υπάρξουν πιθανές ανακλήσεις, και για να αντιμετωπιστούν πιθανές αποστασίες τελευταίας στιγμής, εμείς θα φροντίσουμε να καλέσουμε περισσότερους ακτιβιστές από ό, τι είναι απολύτως απαραίτητο.

Για πιο σύνθετες δράσεις, μπορούμε να επιλέξουμε διάσπαση όλων των ρόλων, για την περίπτωση όπου η αστυνομία εμποδίζει έναν ακτιβιστή να εκπληρώσει την αποστολή του, όπως μπορεί επίσης κανείς να οργανώσει τους ακτιβιστές σε ζευγάρια τα οποία έχουν τις ίδιες ιδιότητες: οι δύο μαχητές κηρυγμένοι " προς πιθανή σύλληψη ", οπότε θα συλληφθούν μαζί έτσι ώστε να μην μείνει κανείς απομονωμένος στα χέρια της αστυνομίας. Είναι θέμα ασφάλειας, η βία είναι πάντα μια πιθανότητα, όταν βρίσκεται κανείς στα χέρια της αστυνομίας.

Επίσης, στην διάρκεια της νομικής ενημέρωσης υπενθυμίζουμε τα προφανή: οι αγωνιστές δεν θα πρέπει να έρθουν στην δράση φέροντας όπλα, ακόμη και απλά (καδρόνια, Ορίνελ, ψαλίδια ...) ή ναρκωτικά. Πρέπει να έχουν πλήρη έλεγχο της φυσικής και ψυχικής τους κατάστασης και να αποφύγουν κάθε έγκλημα το οποίο δεν έχει σχέση με το σενάριο το οποίο ορίστηκε συλλογικά: εκείνη την ημέρα, σεβόμαστε ιδιαίτερα του κώδικα οδικής κυκλοφορίας! Δεν τίθεται θέμα να αποτύχει η δράση, επειδή κάποιος συνελήφθη για τους λάθος λόγους! Ομοίως, οι ακτιβιστές φέρουν τις ταυτότητές τους (Βλ. κατωτέρω), έναν αριθμό στον οποίο μπορούν να

τους βρουν (βλ. κατωτέρω) και δεν φέρουν ημερολόγια και βιβλία διευθύνσεων, αν αυτά είναι πιθανό να ενδιαφέρουν την αστυνομία.

Μερικές τεχνικές κλειδώματος και αντίστασης σε περίπτωση εκκένωσης

Οι παρακάτω τεχνικές δεν έχουν την τάση να αντικαταστήσουν εργαλεία, όπως οι αλυσίδες, τα armlocks (μεταλλικοί σωλήνες στους οποίους γλιστρούν τα χέρια) ή necklocks (πέταλο μοτοσικλέτας που βάζουμε γύρω από τον λαιμό) που μόνο αυτά μπορούν να εμποδίσουν το έργο του αντιπάλου και να κερδηθεί έτσι πολύτιμος χρόνος για τη διαπραγμάτευση και τα μέσα ενημέρωσης. Πρόκειται απλά για σωματικές τεχνικές, αυστηρά μη βίαιες, οι οποίες επιτρέπουν να κερδίσουμε χρόνο - αλλά περισσότερο μέσω της ισχύος του αριθμού των διαδηλωτών παρά της ίδιας της τεχνικής - αλλά και απαγορεύουν στην αστυνομία ή σε οποιονδήποτε άλλο αντίπαλο, να υποστηρίξει ότι οι ακτιβιστές ήταν βίαιοι, παρέχοντας ισχυρές εικόνες στον Τύπο.

Προσοχή! Οι δυνάμεις καταστολής δεν έχουν κανένα δισταγμό, σε ορισμένες περιπτώσεις, κάνουν χρήση μεγάλης αγριότητας. Οι τεχνικές αυτές καθιστούν ιδιαίτερα ευάλωτους τους μαχητές σε χτυπήματα με κλομπ, σε πιέσεις σε ζωτικά σημεία του ανθρώπινου σώματος (αρθρώσεις του σαγονιού ή των καρπών, πίεση κάτω από τις μασχάλες, τράβηγμα της μύτη προς τα πίσω ...) και την έκθεση σε δακρυγόνα. Χρησιμοποιούνται μόνο παρουσία πολλών μαρτύρων, και ιδιαίτερα ακτιβιστών με βιντεοκάμερες, καθώς και δημοσιογράφων: η αστυνομία όταν ξέρει ότι την τραβάνε βίντεο ή φωτογραφία διστάζει να χρησιμοποιήσει βία, και κυρίως ξέρει ότι δεν θα μπορεί να την δικαιολογήσει με εικαζόμενη βία από την μεριά των διαδηλωτών. Όταν δεν υπάρχουν μάρτυρες, δεν χρειάζεται να αντισταθεί κανείς υπερβολικά στον αντίπαλο, όποιος και να είναι. Καλύτερα να παραδοθεί κανείς και να βγει χωρίς σπάσιμο, ώστε να επιστρέψει κάποια άλλη στιγμή να διεξάγει την ίδια επιχείρηση, αλλά αυτή τη φορά με μάρτυρες και βιντεοκάμερες!

Το νεκρό βάρος

Είναι η βάση. Πρόκειται για το γεγονός να είναι κανείς βαρύν και ταυτόχρονα να ξεγλιστράει, έτσι ώστε όποιος θέλει να τον αναγκάσει να εκκενώσει τον χώρο που καταλαμβάνει να χρειαστεί να κινητοποιήσει περισσότερο προσωπικό από αυτό που έχει. Έτσι, κερδίζεται χρόνος για τους συντρόφους, ο οποίος επιτρέπει για παράδειγμα την άφιξη υποστηρικτών και δημοσιογράφων στον τρόπο του σκηνικού και δίνονται εικόνες: φανταστείτε την επίδραση που μπορεί να προκαλέσει η θέα κάποιων θαρραλέων αγωνιστών, αφοπλισμένων και χαρούμενων, που τους τραβάνε παρά την θέλησή τους άντρες υπερβολικά οπλισμένοι, στο

μπλε σκούρο καβούκι της στολής τους, με καλυμμένα πρόσωπα από τα κράνη τους, οι οποίοι είναι η προσωποποίηση της απάνθρωπης δύναμης... Οι μεν είναι ειρηνικοί και παλεύουν για το κοινό καλό, οι άλλοι τους χτυπάνε αλύπητα, με αναλογία 5 προς 1..

Όταν ο πρώτος αστυνομικός πλησιάζει για να μας πάρει μακριά από το σημείο της διαδήλωσης, αφήνουμε τον εαυτό μας να γλιστρήσει στο έδαφος και αφήνουμε όλο μας το βάρος. Γινόμαστε μαλθακοί για να μην ξέρουν από πού να μας πιάσουν, χωρίς όμως να καταβάλουμε μυϊκή δύναμη: θα μπορούσαμε να προκαλέσουμε τον αστυνομικό και αυτομάτως να κατηγορηθούμε για βία και αντίσταση κατά της αρχής... Γλιστράμε, αναποδογυρίζουμε το σώμα μας αργά, παίζουμε με τα ρούχα μας για να ξεφύγουμε... Η άσκηση θεωρείται επιτυχημένη όταν ο αστυνομικός, για να μην ρισκάρει να σας ραγίσει τον κόκκυγα ή τον αυχένα (μπροστά σε μάρτυρα!), θα προτιμήσει να καλέσει 2 ή 3 συνάδελφους, τέσσερις αστυνομικοί για έναν διαδηλωτή, κερδίσαμε! Εν τω μεταξύ, οι υπόλοιποι κρατάνε την θέση που είχανε χάσει, και οι αστυνομικοί δυσκολεύονται.

Η χελώνα

Η χελώνα είναι μια τεχνική, πιο εξελιγμένη, η οποία δυσκολεύει αρκετά τους αστυνομικούς. Πέντε ή έξι ακτιβιστές, όχι παραπάνω, ούτε λιγότεροι, θα σχηματίσουν μια ανθρώπινη μπάλα, η οποία μιμείται το καβούκι της χελώνας και τον τρόπο που βρίσκει καταφύγιο στον εαυτό της για να προστατευτεί από μία άμεση απειλή. Στην περίπτωση μας, η άφιξη της αστυνομίας για να μας διώξει από έναν τόπο. Οι ακτιβιστές κάθονται σε στενό κύκλο και ο καθένας γλιστράει το δεξί πόδι του πάνω από το αριστερό πόδι του διπλανού που έχει στα δεξιά του και το αριστερό κάτω από το δεξί του διπλανού στα αριστερά. Κρύβουμε τα άκρα των ποδιών κάτω από το μπλέξιμο αυτό ώστε μην μπορούν εύκολα να τα τραυματίσουν. Στη συνέχεια, οι ακτιβιστές περνούν τα χέρια τους κάτω από τα πόδια τους για να πιάσουν τους καρπούς ή τα χέρια ή τους αστραγάλους των συντρόφων που έχουν απέναντί τους. Τα χέρια, όπως και τα πόδια κρύβονται κάτω από τις γάμπες. Πριν σκύψουν όλοι τα κεφάλια προς το κέντρο κρύβοντας, όσο γίνεται, την μύτη τους στον ώμο τους (για να αποτρέψουν τον αστυνομικό να τους αρπάξει από την μύτη και να τους τραβήξει προς τα πίσω το κεφάλι, το οποίο είναι πολύ δυσάρεστο..), συνεννοούμαστε για ένα συνθηματικό, όπως «ξυνολάχανο» για να το φωνάξουμε όταν πονάμε και θέλουμε να μας ελευθερώσουν οι σύντροφοι... Γινόμαστε έτσι ο «αδύναμος κρίκος» (συμβαίνει σε όλους), μετά την εξαγωγή, και η χελώνα πρέπει να ξαναφτιαχτεί για να συνεχίσει την αντίσταση στους αστυνομικούς. Τέλος, είναι καλή ιδέα να βρεθεί ένα μικρό και αποτελεσματικό σλόγκαν

το οποίο να επαναλαμβάνεται και να βοηθάει τους ακτιβιστές να συγκεντρώνονται και να ξεχνούν τα τραβήγματα των αστυνομικών που προσπαθούν να ξεμπλοκάρουν την χελώνα.

Εννοείται ότι κάθε «αδύναμος κρίκος» που προσάγεται από την αστυνομία, εφαρμόζει επιτόπου τη τεχνική του νεκρού βάρους, έτσι για να διαρκέσει η ευχαρίστηση..

Το τρενάκι

Αυτή η τεχνική ακόμα πιο επίφοβη από την χελώνα, συνίσταται στην δημιουργία ενός είδους ανθρώπινου τρένου, ιδανικό για την κατάληψη διαδρόμου εταιρείας, ή οποιουδήποτε στενού χώρου που δεν επιτρέπει πλευρική επέμβαση. Στην ακραία περίπτωση, το τρενάκι μπορεί να εφαρμοστεί στην όχθη ποταμού, ή σε κάποια σκεπή, ώστε να αποτραπεί η επέμβαση του αντιπάλου με την απειλή ότι μπορεί να οδηγήσει σε δραματική έκβαση. Αυτή την φορά δεν υπάρχει όριο στον αριθμό αγωνιστών, πιασμένοι ο ένας με τον άλλον. Κάθε αγωνιστής δημιουργεί ένα βαγόνι, οι «αδύναμοι κρίκοι» είναι φυσικά οι αγωνιστές τοποθετημένοι στα άκρα του τρένου. Στην τελική, μπορεί ο αγωνιστής, στο μπροστινό μέρος του τρένου, να χωθεί στην αγκαλιά του συντρόφου του. Οι ψηλοί ακτιβιστές είναι καλύτερο να κάθονται στο πίσω μέρος του τρένου ενώ οι άλλοι στο μπροστινό κομμάτι. Στην συνέχεια, προσπαθούμε να καθίσουμε όσο γίνεται πιο κοντά ο ένας στον άλλον, λεκάνη με λεκάνη, με τα πόδια να περιβάλλουν τον μπροστινό και προσπαθούμε, όσο γίνεται, να βάλουμε τα πόδια μας κάτω από τα δικά του πόδια, όπου για τους πιο ευλύγιστους, τα πόδια χρησιμοποιούνται σαν ένα έξτρα γάζωμα. Στην συνέχεια, τα χέρια μπαίνουν κάτω από τους ώμους του μπροστινού, πάνω από το στήθος του, και σταθερά ενωμένα. Τελειώνουμε με την επιλογή ενός συνθηματικού σε περίπτωση πόνου, και ενός συνθήματος για την ενθάρρυνση του ηθικού μας. Και φύγαμε!

Το αστέρι

Το αστέρι είναι ένας σχηματισμός με πέντε ακτιβιστές που δεν έχει καθόλου σταθερότητα, όμως επιτρέπει την κατάληψη μεγάλου χώρου (για παράδειγμα έναν δρόμο) και χαρίζει στον τύπο φωτογραφίες υψηλής αισθητικής. Προτρέπουμε λοιπόν τους δημοσιογράφους να τοποθετηθούν σε μία γέφυρα ή σε παράθυρα κάποιου κοντινού κτιρίου. Πέντε ακτιβιστές ξαπλώνουν στο έδαφος με τα κεφάλια στο κέντρο και τα πόδια σε σχηματισμό αστεριού (δημιουργούν τα κλαδιά). Στη συνέχεια, μπλέκουν τα χέρια με αυτά των διπλανών και κρατιούνται από τους καρπούς. Συνεννοούμαστε για ένα συνθηματικό να πούμε όταν επέμβει η αστυνομία και προσέχουμε να βάλουμε την μύτη στον ώμο για

να αποφύγουμε να χτυπήσει στο έδαφος όταν αρχίσουν οι αστυνομικοί να τραβάνε τα χέρια και τα πόδια.

Η χρυσαλίδα

Αλλάζουμε εντελώς τύπο τεχνικής. Πρόκειται αυτή την φορά για κατάληψη δέντρου το οποίο μπορεί να θέλει να κόψει ένας κατασκευαστής, αν και η τεχνική λειτουργεί και για άλλου τύπου κούρνιας. Προμηθευόμαστε ένα κομμάτι ύφασμα αρκετών δεκάδων μέτρων, και αρκετά φαρδύ. Βάζουμε ένα βαρίδι στην μία άκρη και στην συνέχεια το πετάμε πάνω από το κλαδί του δέντρου. Στην συνέχεια, σκαρφαλώνουμε όπως θα κάναμε με ένα σχοινί, βέβαια είναι διπλό και όχι μονό, όμως αυτό δεν αλλάζει κάτι: το πόδι του αναρριχητή τυλίγεται γύρω από το ύφασμα. Όταν φτάσουμε επάνω, σε ύψος όπου δεν μπορούν να φτάσουν οι αστυνομικοί, θα φτιάξουμε ένα είδος αιώρας με τα υφάσματα που έχουμε μέχρις ότου να μπορούμε να εξαφανιστούμε μέσα στην χρυσαλίδα (αν το επιθυμούμε), είτε για να προστατευτούμε από το κρύο, είτε από την βροχή. Είμαστε, οπότε, απρόσιτοι, δύσκολα μας κατεβάζουν χωρίς να κινδυνέψουμε (οι σκαρφαλωτές της αστυνομίας θα πρέπει να μας κρατούν ενώ μας ξεσπιτώνουν, αν μη τι άλλο, μία επικίνδυνη επιχείρηση), και στέλνουμε μία πολύ όμορφη εικόνα, απολύτως μη βίαιη και σχεδόν αρμονική.

Το πέρασμα στην πράξη

*Αποκλεισμός του Δημοτικού Συμβουλίου της Dieppe, που ετοιμαζόταν να ψηφίσει στα κρυφά έναν χαιρετισμό που ζητούσε την κατασκευή ενός νέου πυρηνικού αντιδραστήρα στην περιοχή.
Σεπτέμβριος 2008.*

11. Αρχίζει η δράση

Είναι καιρός να προχωρήσουμε στη δράση. Οι ακτιβιστές έμειναν στο ίδιο μέρος, για να διευκολυνθεί το προπαρασκευαστικό έργο (ενημέρωση, πρόβα) και να εξασφαλιστεί η ακρίβεια στο ραντεβού. Εάν οι ακτιβιστές έχουν εμπιστοσύνη ο ένας στον άλλο και συμφωνήσουν να βρεθούν επί τόπου (η ενημέρωση έχει γίνει την προηγούμενη ή την τελευταία στιγμή). Χωρίς θόρυβο, με επαγγελματισμό και καλή διάθεση, λίγο άγχος και πολλή αδρεναλίνη, οι ακτιβιστές παίρνουν θέση: δένονται στα κάγκελα, εισβάλουν στα κεντρικά της επιχείρησης, περιμένουν της άφιξη του Υπουργού, ξαπλώνουν μπροστά στις μπουλντόζες, αρχίζουν να καταστρέφουν τις διαφημιστικές πινακίδες, κ.λπ.. Την ορισμένη ώρα είναι στη θέση τους. Έχουν επιγνώση του κινδύνου δικαστικής εμπλοκής που εμπεριέχει η δράση τους, έχουν επιλέξει να αναλάβουν τις ευθύνες τους για να αλλάξουν επιτέλους τα πράγματα. Είναι η καρδιά της δράσης, και συνεπώς οι πρώτοι στόχοι της οργής του αντιπάλου. Η ασφάλειά τους, η άνεση τους, η εικόνα που παρέχουν είναι ουσιαστική.

Για αυτές τις κρίσιμες εργασίες, άλλοι ακτιβιστές είναι απασχολημένοι γύρω τους, εξίσου σημαντικοί για την επιτυχία της δράσης. Και για να εξασφαλιστεί ο κατάλληλος συντονισμός του συνόλου, απασχολούνται οι συντονιστές.

Συντονισμός

Ο συντονισμός είναι κατά κάποιο τρόπο το ισοδύναμο της δουλειάς του σκηνοθέτη. Εκτός από τις δράσεις μεγάλου μεγέθους, είναι καλό να αναθέτουμε αυτό το καθήκον σε 2-3 έμπειρους ακτιβιστές παρά σε ένα συντονιστή, επειδή η ηθική ευθύνη είναι ένα βαρύ φορτίο, καθώς η πίεση μπορεί να είναι μεγάλη και ο κίνδυνος λήψης βιαστικής απόφασης λόγω βιασύνης ή πανικού μειώνεται, όταν πολλά μυαλά λειτουργούν από κοινού. Οι συντονιστές είναι γνωστοί σε όλους τους ακτιβιστές. Ξέρουμε ότι είναι οι μόνοι που γνωρίζουν το σχέδιο Β και μπορούν να αποφασίσουν για την ενεργοποίηση του σε περίπτωση προβλημάτων με το σχέδιο Α. Είναι ελεύθεροι να μετακινούνται (δεν έχουν αλυσοδεθεί στα κάγκελα για παράδειγμα), ξέρουν να είναι διακριτικοί ώστε να αποφύγουν να τραβήξουν την προσοχή της αστυνομίας, θα κινδύνευαν να θεωρηθούν αρχηγοί και να αντιμετωπίσουν βαρύτερες ποινικές κυρώσεις. Δεν διστάζουν να κάνουν ένα βήμα πίσω ώστε να έχουν ολοκληρωμένη εικόνα της κατάστασης, όπως θα έκανε ένας σκηνοθέτης. Νοιάζονται για την ασφάλεια, την αποτελεσματικότητα, ή την εικόνα των συμμετεχόντων, εξασφαλίζουν ότι κάθε ακτιβιστής είναι στη θέση του, παρεμβαίνουν ώστε να προληφθεί η όποια αποστασία, διαχειρίζονται το απροσδόκητο, και βεβαιώνονται ότι η εικόνα την οποία

παρουσιάζει η δράση είναι αυτή που έχει προκαθοριστεί. Πρέπει επίσης να έχουν μια μιντιακή ματιά, ώστε π.χ. να δουν ότι το πανό είναι ανάποδα ή ότι κάποιος από τους ακτιβιστές δεν έχει μεταμφιεστεί, ή δεν είναι στη σωστή θέση κλπ.

12. Ασφάλεια

Τα ζητήματα ασφαλείας έχουν συζητηθεί πολύ πριν από την δράση, την στιγμή του εντοπισμού. Επί παραδείγματι είναι σημαντικό να έχει εξασφαλιστεί ότι ο τόπος δράσης ή οι συνθήκες της δράσης δεν εμπεριέχουν εγγενείς κινδύνους. Κατά τη διάρκεια της δράσης, οι διάφοροι ακτιβιστές και κυρίως οι συντονιστές πρέπει να διασφαλίσουν ότι όσον αφορά τους κινδύνους, οι οποίοι έχουν εντοπιστεί προγενέστερα, τα πράγματα θα κυλήσουν σύμφωνα με το σχέδιο.

Η αστυνομία, η οποία θα έχει κληθεί στο σημείο από τους αντιπάλους σας, θα φροντίσει με την σειρά της, ώστε η παρουσία σας να μην αποτελεί πηγή άμεσων κινδύνων για εσάς ή για άλλους. Αυτό αποτελεί προτεραιότητα για την αστυνομία και έχει την άδεια να παρέμβει, χωρίς προειδοποίηση. Βέβαια, θα πρέπει να προσέξει ώστε η παρέμβασή της δεν χειροτερέψει την κατάσταση. Είναι πράγματι πάντα δυνατό να μπει κάποιος επίτηδες σε κατάσταση κινδύνου ώστε να καθυστερήσει η επέμβαση των αστυνομικών και με αυτό τον τρόπο να υποχρεωθούν οι αρχές να διαπραγματευτούν.

Μια κατασκήνωση για άστεγους κατά μήκος ενός καναλιού με παγωμένα νερά, η κατάληψη ενός γερανού, μιας στέγης ή μιας βεράντας στο κενό, η παρουσία ενός εναερίτη ακτιβιστή κάτω από μια γέφυρα, αποτελούν παραδείγματα «επικίνδυνων» δράσεων, οι οποίες επιτρέπουν το διάλογο... αλλά έχουν κάποιο ρίσκο! Πρέπει να εκτιμήσετε προσεχτικά τους κινδύνους και να έχετε στο μυαλό σας ότι η αστυνομία μπορεί παρόλα αυτά να επέμβει και να σας θέσει σε πραγματικό κίνδυνο. Θα πρέπει να αναλάβετε, στη συνέχεια, την ευθύνη για τα προβλήματα που θα προκύψουν... ακόμα και αν προκλήθηκαν από τον αντίπαλο. Παραμένουν, βέβαια, οι ανθρώπινοι κίνδυνοι οι πιο απρόβλεπτοι.

Η συνάντηση με τον αντίπαλο

Όταν οι ακτιβιστές φτάσουν στο προκαθορισμένο σημείο δράσης, εννοείται ότι δεν είναι καλοδεχούμενοι. Η ξαφνική άφιξη τους μπορεί να προκαλέσει αναταραχή σε αυτούς που συνήθως συχνάζουν εκεί. Φόβος, οργή, αδημονία, άγχος, περιφρόνηση, μίσος, ρατσισμός, σεξισμός και ενδεχομένως βία. Ο κίνδυνος μπορεί να προέλθει από υπαλλήλους που δείχνουν υπερβάλλοντα ζήλο, ανθρώπους της ασφάλειας με κακή εκπαίδευση, υπαλλήλους μερικής απασχόλησης οι οποίοι πιέζονται από τους εργοδότες τους, αδέξιους αστυνομικούς ή φασίστες, από μια διευθύντρια επικοινωνίας που χάνει την υπομονή της, από ένα ανώτερο στέλεχος ο οποίος θα υπερβάλει σε ανδρισμό και εξουσία, από έναν ανεύθυνο μέτοχο, από έναν ανέντιμο και αλαζόνα πολιτικό, από έναν

υπάλληλο υποδοχής που πανικοβάλλεται κτλ. Πρέπει να είναι κανείς προετοιμασμένος για αυτά.

Για να είναι κανείς έτοιμος πρέπει καταρχήν να έχει αυτογνωσία. Να γνωρίζει, δηλαδή, τα συναισθήματα του, τα βαθύτερα τραύματα του, τα θέματα που του προκαλούν ανυπομονησία και τις αδυναμίες του, οι οποίες μπορούν να οδηγήσουν κάποιον στο να χάσει το μέτρο και να υιοθετήσει συμπεριφορές, τις οποίες μετανιώνει στην συνέχεια, οι οποίες μπορεί, εν τω μεταξύ, να έχουν δυσάρεστες επιπτώσεις. Τα παιχνίδια ρόλων μπορούν να βοηθήσουν σε αυτή την κατεύθυνση (της αυτογνωσίας) και να σας βοηθήσουν να διαχειρίζεστε βίαιες τάσεις, τις δικές σας και των άλλων: ένας ακτιβιστής παίζει τον ρόλο του αστυνομικού που προστατεύει μια έκταση με Γενετικά Τροποποιημένους Οργανισμούς και κάποιος σύντροφος του παίζει τον ρόλο του εθελοντή που καταλαμβάνει την έκταση. Ο δεύτερος πρέπει να περάσει το εμπόδιο του πρώτου χωρίς να προκαλέσει την βίαιη αντίδραση του. Κάποιος τρίτος μπορεί να δώσει κρυφές εντολές στους δύο «παίκτες»: στον πρώτο θα του ζητήσει να είναι εκνευρισμένος και βίαιος, ενώ στον δεύτερο να είναι ήρεμος και χαλαρός σε κάθε περίπτωση. Μπορείτε επίσης να προπονηθείτε σε καταστάσεις όπου βρίσκονται αντίπαλοι από τη μία υπάλληλοι, οι οποίοι θέλουν να μπουκώσουν στον χώρο εργασίας τους και από την άλλη ακτιβιστές, αποφασισμένοι να εμποδίσουν την πρόσβαση στην επιχείρηση.

Αυτές οι καταστάσεις είναι χρήσιμες ώστε να επιβεβαιωθεί η σημασία της μη λεκτικής επικοινωνίας, αρχικά, και της μη βίαιης αντιπαράθεσης, στη συνέχεια.

Κατά τη διάρκεια αυτών των έντονων στιγμών αντιπαράθεσης, πρέπει να έχουμε υπόψιν μας κάποιες βασικές αρχές. Έχουμε συναντήσει το πρώτο (empathy) : την συναίσθηση ότι απέναντι μας έχουμε ένα ανθρώπινο ον το οποίο, όποιος και εάν ο βαθμός εμπλοκής του στα καταγγελλόμενα, είναι το ίδιο άξιος σεβασμού με κάθε άλλο. Ακολουθεί τον δρόμο του και μπορεί να συνταχθεί μαζί σας εάν του αφήσετε την πόρτα ανοιχτή. Ας τον βοηθήσουμε να ακολουθήσει τον ίδιο δρόμο με εμάς: αυτόν της συνειδητοποίησης και της επιλογής του κοινού καλού, πέρα από τα εγωιστικά συμφέροντα. Δεν γεννηθήκαμε διεκδικητικοί και διαμαρτυρόμενοι, δεν γεννηθήκαμε έχοντας συνείδηση των προβλημάτων του κόσμου. Έπρεπε λοιπόν να γίνουν συζητήσεις και διάλογος, έντονος κάποιες φορές, που μας οδήγησαν να καταλάβουμε καλύτερα και να ψάξουμε για μεγαλύτερη συνάφεια ανάμεσα στις εσωτερικές, βαθύτερες αξίες μας και τις επιλογές της ζωής μας.

Αυτό που είναι σίγουρο, είναι ότι δεν θα σας συμπεριφερθούν με τον ίδιο τρόπο εάν είστε ή δεν είστε βίαιος, εάν δείχνετε ή δεν δείχνετε σεβασμό. Όμως αυτή η αναγκαία συναίσθηση για την αποφυγή της βίας δεν πρέπει να είναι θολή. Απέναντι στον αντίπαλο σας, μπροστά στο

εργοστάσιο, μέσα στο σουπερμάρκετ ή κατά τη διάρκεια της γενικής συνέλευσης μετόχων, πρέπει, κατ' αρχήν να ακούτε τον άλλο. Είναι ένας τρόπος να δείχνετε στον άλλο ότι τον συμπεριλαμβάνετε στο σχέδιο σας, ότι δεν είστε απλά φανατικοί, οι οποίοι θέλουν να επιβάλουν μονόπλευρα την άποψη τους. Αντιθέτως, ξέρετε να ακούτε τις αγωνίες, τα άγχη, τις αντιθέσεις ή της αντιρρήσεις των αντιπάλων σας, του εργάτη που θα φτάσει με καθυστέρηση στο γραφείο και εκνευρίζεται μαζί σας, του εργοδότη που κινδυνεύει με απόλυση εάν δεν εφαρμόσει τα σχέδια, τα οποία απαιτούν οι μέτοχοι, του ιδιωτικού φύλακα που φοβάται μήπως χάσει την δουλειά του, του υπουργού που πιστεύει ότι θα ταλαιπωρηθεί.

Καθησυχάστε τον αντίπαλο σας, εξηγήστε με ηρεμία τους λόγους της παρουσίας σας, τους στόχους της δράσης σας, τον μη βίαιο χαρακτήρα της κλπ. Δώστε του να καταλάβει ότι η δράση σας στοχεύει στην αποκατάσταση του διαλόγου. Κανείς καλόπιστος δεν μπορεί να να εναντιωθεί σε ένα αίτημα για διάλογο και κανείς δεν μπορεί να τρομοκρατηθεί πραγματικά. Ο κακόπιστος αντίπαλος, ο οποίος θα επέμενε να αρνείται τον διάλογο θα αντιμετώπιζε αμέσως την αυξανόμενη πίεση των ομολόγων του, συναδέλφων, συνεταιίρων, ανωτέρων κλπ. Επιμένοντας στη μη-βία θα αναγκάσετε τους αντιπάλους σας να χωριστούν στα δύο, βάζοντας απέναντι τους μετριοπαθείς και τους ακραίους, κινητοποιώντας τους έντιμους απέναντι στους ανέντιμους.

Η δεύτερη αρχή για τέτοιου τύπου αντιπαραθέσεις, εκτός από την συναίσθηση, είναι η έννοια της αποκλιμάκωσης της βίας. Πρόκειται για την μείωση του κινδύνου κλιμάκωσης της βίας, πάνω στην ένταση της μάχης, ανάμεσα σε ακτιβιστές και αντιπάλους, με την χρήση απλών τεχνικών.

Αρχικά, ο αντίπαλος σας βρίσκεται σε πανικό. Έχει αιφνιδιαστεί στον χώρο του, οργισμένος, τρομοκρατημένος, έχει την εντύπωση ότι χάνει τον έλεγχο, φαντάζεται ότι οι ανώτεροι του θα τον κρίνουν βάση της ικανότητας του να διαχειριστεί την κατάσταση (αυτό ισχύει κυρίως για τα στελέχη, τους υπεύθυνους ανθρώπινου δυναμικού, τους φύλακες κτλ. Αυτή η στιγμή δεν είναι κατάλληλη για εξηγήσεις. Είναι αναγκαίο να καθησυχάσουμε, να ηρεμήσουμε, να δημιουργήσουμε τις συνθήκες για αλληλοκατανόηση, για έναν λογικό διάλογο. Ανά πάσα στιγμή, η κατάσταση μπορεί να ξεφύγει και ο αντίπαλός σας να περάσει από την απειλή στην βία.

Αργές κινήσεις, τα χέρια ανοιχτά, οι παλάμες ανοιχτές και ορατές από τον αντίπαλο. Ένα φιλικό χαμόγελο, κυρίως όχι ειρωνεία, ούτε περιφρόνηση, μάτια ανοιχτά τα οποία δεν αποφεύγουν την άμεση επαφή, αλλά αντιθέτως δείχνουν το ενδιαφέρον που έχουμε για τον αντίπαλο. Ο τόνος της φωνής πρέπει να είναι συγκρατημένος, χωρίς να προκαλεί και να μην οδηγεί σε μια πιο έντονη απάντηση. Μαλακή, ήρεμη με

φυσιολογική ένταση και ταχύτητα, ίσως και χαμηλότερη από ότι συνήθως. Πρέπει να δίνουμε προσοχή σε αυτά που λέει ο άλλος, όντας οργισμένος, ώστε να μπορέσουμε να δώσουμε μια απάντηση μόλις ολοκληρώσει την ομιλία του, και μόνο τότε. Όταν πάρουμε τον λόγο δεν πρέπει να εκφραζόμαστε δείχνοντας ενοχή, και δεν πρέπει να κρίνουμε αρνητικά τον αντίπαλο ούτε όσον αφορά το πρόσωπο του, ούτε το επάγγελμα του.

Τα επιχειρήματα μας πρέπει να είναι τέτοια ώστε να μπορούν να εντάξουν τον άλλο, να κατανοήσει την τωρινή του κατάσταση, το μέλλον του και τα συμφέροντα του. Δεν είναι αυτός ο οποίος πρέπει να απολογηθεί αλλά όλοι μας που έχουμε ένα πρόβλημα να ρυθμίσουμε όλοι μαζί, και όχι χώρια.

Πρέπει να δώσετε προσοχή ώστε να μην ακουμπήσετε τον αντίπαλο σας, κυρίως όταν η οργή ή φόβος υπερτερούν της ψυχραιμίας (ποτέ όταν πρόκειται για αστυνομικό). Κάθε εισβολή σε αυτό το προσωπικό και αόρατο κύκλο που δημιουργούμε γύρω μας και που ορίζει την σωστή απόσταση ώστε να μιλάμε, μπορεί να ερμηνευθεί ως απειλή ή επίθεση, και να προκαλέσει μια χειρονομία αυτοπροστασίας, η οποία θα οδηγήσει σε κλιμάκωση της βίας. Αυτός ο προσωπικός χώρος είναι αρκετά ευρύς, ανάλογα με την αντίληψη μας και την κουλτούρα μας, αλλά και υπαρκτός. Μην δοκιμάσετε να τον παραβιάσετε χωρίς την ανάλογη «έγκριση».

Δεν χρειάζονται μάρτυρες, δεν χρειάζεται να υποφέρει κανείς

Η συνάντηση με τον αντίπαλο είναι μια κρίσιμη στιγμή της δράσης. Είναι η κύρια δοκιμασία της αποφασιστικότητας των ακτιβιστών και, συχνά, θεωρείται ως η στιγμή που δεν πρέπει να φανεί η παραμικρή αδυναμία ή κάποια υποχώρηση, καθώς αυτό μπορεί να βλάψει την δράση. Ο ακτιβιστής αισθάνεται ότι φέρει μια μεγάλη ευθύνη απέναντι στους συντρόφους του και την υφιστάμενη δράση, γι αυτό τον λόγο υπάρχει περίπτωση να θελήσει να υιοθετήσει μια πιο έντονη στάση απέναντι στους αντιπάλους στο πεδίο: «όχι δεν θα περάσετε», θα πει στον εργαζόμενο που θα θέλει να πάει στο γραφείο του. «Δεν θα με εμποδίσετε να μουτζουρώσω αυτή την αφίσα», θα πει στον αστυνομικό που θα προσπαθήσει να του πάρει τον μαρκαδόρο του. Αυτή η αντίδραση εμπεριέχει τον κίνδυνο να προκαλέσει την αντίδραση του αντιπάλου και να βρεθεί σε μια κατάσταση που δεν θα μπορέσει να διαχειριστεί...

Το πρώτο πράγμα που πρέπει να έχουμε στο μυαλό μας είναι ότι καμία μάχη δεν είναι αποφασιστική από μόνη της. Η αποτελεσματικότητά της έγκειται στο γεγονός ότι είναι ένα μέρος ενός συνόλου δράσεων και πρωτοβουλιών που αποτελούν μια πολιτική καμπάνια με σταθερή στρατηγική.

Η αποτυχία μιας δράσης, λόγω μιας διαρροής, επειδή το σχέδιο Β δεν λειτούργησε, επειδή ο αντίπαλος κάποια φορά ήταν πιο δυνατός, επειδή δεν είχαν προβλεφθεί όλα τα ενδεχόμενα στην οργάνωση της, επειδή απλά υπήρξε ατυχία ή επειδή δεν υπήρχε αρκετή συμμετοχή, μπορεί να προκύψει σαν ενδεχόμενο. Αυτό το γεγονός δεν μπορεί να σταματήσει την καμπάνια στο σύνολο της, αποκαρδιώνοντας οριστικά τους ακτιβιστές. Καμία εκστρατεία δεν κερδίζεται με μια μάχη, ούτε χάνεται με μια μόνο ήττα. Το σημαντικό είναι να μειωθούν στο ελάχιστο οι αρνητικές συνέπειες της αποτυχίας, εγκαταλείποντας, εφόσον κριθεί απαραίτητο, μια δράση, της οποίας η οργάνωση δεν είναι ολοκληρωμένη, για να μην βρεθεί κανείς αντιμέτωπος με τις συνέπειες της κακής της οργάνωσης. Έτσι κι αλλιώς, το να εγκαταλειφθεί μια δράση επειδή η αστυνομία είναι ήδη παρούσα, λόγω διαρροής, σημαίνει ότι δεν θα διαπραχθούν αδικήματα, δεν θα χαθεί ο εξοπλισμός κλπ. Αν γίνει αυτό, τότε είμαστε έτοιμοι (αν αποφευχθεί η διαρροή) να πραγματοποιήσουμε μια ίδια δράση πολύ γρήγορα (το σχέδιο είναι ίδιο, ο εξοπλισμός γλίτωσε κλπ). Ούτως ή άλλως η αστυνομία δεν θα είναι συνέχεια παρούσα. Οι χώροι δράσεις (εργοστάσια, κλπ) θα είναι στη θέση τους και αύριο...

Στο ίδιο πλαίσιο, οι ακτιβιστές πρέπει να έχουν στο μυαλό τους ότι οι στόχοι κάθε δράσης μπορούν να είναι λίγο πολύ φιλόδοξοι. Αυτό σημαίνει ότι εάν σε κάποια δράση δεν υπερτερούμε, μπορούμε να μειώσουμε τις προσδοκίες μας, μπορούμε να διεκδικήσουμε μια μικρότερη πολιτική νίκη, η οποία θα επιτρέψει την διατήρηση του ενθουσιασμού των ακτιβιστών (πχ να «κερδίσουμε» ένα ραντεβού προβάλλοντας την δράση μας με δημοσιεύματα, αντί να επιτύχουμε το κλείσιμο ενός εργοταξίου με κατάληψη). Είναι σαφές ότι κανείς δεν υποχρεούται να επιτύχει το αδύνατο, δεν ήσασταν αρκετά δυνατοί αυτή την φορά, αλλά θα επιστρέψετε!

Εάν λάβουμε υπόψη μας αυτές τις σκέψεις, μπορούμε να καταλάβουμε πιο εύκολα με ποιον τρόπο η ευελιξία των ακτιβιστών μπορεί να ενδυναμώσει την δράση τους αντί να την κάνει πιο αδύναμη. Απέναντι στον αντίπαλο που εκνευρίζεται, επειδή τον εμποδίζουμε να περάσει, να μπει, να εργαστεί, προσπαθούμε, αρχικά, να κάνουμε διάλογο και να πείσουμε τον αντίπαλο για την αποφασιστικότητα μας και την αδυναμία του. Κάποιες φορές, παρόλα αυτά, η οργή, ο φόβος, ο παραλογισμός, επικρατούν και κάνουν τον αντίπαλο από την μια, να απορρίπτει, με ένα κάθετο τρόπο, τα επιχειρήματα των ακτιβιστών και, από την άλλη, το κάνουν επικίνδυνο.

Εάν η κατάσταση είναι τέτοια, υποχωρήστε. Κάντε μια εξαίρεση στον κανόνα, ακολουθήστε αυτό το άτομο, ώστε να συνεχίσετε να του εξηγείτε, να το καθησυχάζετε και, κατ' επέκταση να το εμποδίζετε να εργαστεί χωρίς αυτό να φανεί άμεσα.

Η προστασία των αγωνιστών: ο ρόλος του διαμεσολαβητή/ειρηνοποιού

Μόλις μελετήσαμε κάποιες βασικές αρχές, οι οποίες ισχύουν μόλις ο ακτιβιστής συναντά έναν αντίπαλο, κατά τη διάρκεια μιας δράσης. Βέβαια η συλλογική διάσταση της δράσης επιβάλλει το μοίρασμα των ρόλων, το οποίο μπορεί να οδηγήσει σε μια κατάσταση όπου κάποιοι θα τραβήξουν πάνω τους την οργή των αντιπάλων τους και κάποιοι θα είναι πιο έτοιμοι να την διαχειριστούν, να την αντιμετωπίσουν, ακόμα και να διακρίνουν τα σημάδια της πρόωιμα.

Ο ακτιβιστής που είναι δεμένος σε μια μπουλντόζα είναι πολύ ευάλωτος, καθώς δεν μπορεί να διαφύγει, δεν μπορεί να χρησιμοποιήσει τα χέρια του για να προστατευτεί, ενώ την ίδια στιγμή κινδυνεύει να βρεθεί στο επίκεντρο της οργής του αρχιεργάτη, του οδηγού του μηχανήματος ή του άνδρα της ασφάλειας.

Είναι λοιπόν απαραίτητο, κάποιος άλλος ακτιβιστής, ο οποίος έχει το ελεύθερο να κινείται και που μπορεί να έχει συνολική οπτική της δράσης, να ασχολείται με την αποτροπή κινδύνων και την ασφάλεια των εμπλεκόμενων στη δράση. Θα παίζει τον ρόλο του μη βίαιου σωματοφύλακα των ακτιβιστών, του ειρηνοποιού (κυανόκρανος), με σκοπό την αποκατάσταση ή την διατήρηση της ειρήνης, όταν διακρίνει ότι ανεβαίνει η ένταση και υπάρχει ο κίνδυνος να ξεφύγει η κατάσταση.

Αυτός ο διαμεσολαβητής θα παρακολουθεί εξ αποστάσεως την συμπεριφορά πχ ενός εργαζόμενου, που ψάχνει κάποιο εργαλείο για να το χρησιμοποιήσει ως όπλο, να μπει μπροστά σε κάποιο αστυνομικό που επιτίθεται με σηκωμένο ρόπαλο. Παρακολούθηση, πρόληψη και αντιμετώπιση της απειλής πριν αυτή εκδηλωθεί, είναι οι βασικοί ρόλοι του ατόμου αυτού.

Δεν πρέπει να υποτεθεί ότι αυτός ο ρόλος πρέπει να δίνετε μόνο σε επικίνδυνες δράσεις. Πχ όταν οργανώνουμε μια ψευτοδιαδήλωση δήθεν αγανακτισμένων πολιτών οι ακτιβιστές μεταμφιέζονται για να παρουσιάσουν μια καρικατούρα των αντιπάλων τους. Τα συνθήματα έχουν περιεχόμενο που δείχνει την πραγματικότητα των εγωιστικών συμφερόντων των αντιπάλων αλλά και την υπερβολή ή απλά την ηλιθιότητα τους (πχ λιγότερους φόρους για τους πλούσιους, να δουλεύουν οι φτωχοί που κοστίζουν ακριβά λόγω των επιδομάτων ανεργίας κ.α.). Εάν όμως κάποιος από τους περαστικούς δεν αντιληφθεί το μαύρο χιούμορ της δράσης αυτής και, λόγω ιδιαίτερης ευαισθησίας, αντιδράσει άσχημα και χαστουκίσει κάποιον διαδηλωτή, τότε ο διαμεσολαβητής, ο οποίος δεν είναι μεταμφιεσμένος (για να είναι πιο πιστευτός) και είναι στο πλάι της πορείας, παρεμβαίνει και εξηγεί τον χιουμοριστικό χαρακτήρα της δράσης, πριν «φύγει» το χαστούκι.

Ο ρόλος αυτός ενέχει κινδύνους, όπως είναι φυσικό, αφού πρέπει κατ' αρχήν, να μπει μπροστά στον οργισμένο αντίπαλο και να καλύψει τον ακτιβιστή, ενώ στη συνέχεια να προσπαθήσει να κατευνάσει αυτή

την οργή. Οι τεχνικές για την αποκλιμάκωση είναι οι μόνες διαθέσιμες ώστε να μειωθεί ο κίνδυνος. Κάποιες φορές η επιλογή μιας γυναίκας ή, αντιθέτως, ενός μεγαλόσωμου άντρα για τον ρόλο του διαμεσολαβητή μπορεί να παίξει θετικό ρόλο στην επαναφορά της ηρεμίας. Από την στιγμή που ο διαμεσολαβητής χειρίζεται τα θέματα ασφάλειας, τα οποία συνδέονται με την ανθρώπινη συμπεριφορά, πρέπει να έχει το νου του και στα μέλη της δικής του ομάδας, που στο κάτω-κάτω, μπορεί να έχουν τις ίδιες συναισθηματικές αντιδράσεις με τους αντιπάλους τους. Το να «ξεφύγει» κάποιος από τους ακτιβιστές δεν είναι το ίδιο πιθανό, παρόλα αυτά υπάρχει η περίπτωση. Οι αρχές της μια βίας, που έχουν συμφωνηθεί και τονιστεί καθώς και η σχέση των μελών της ομάδας, εξασφαλίζουν σε ένα βαθμό την ομοιογένεια. Εάν η δράση περιλαμβάνει πολλούς ακτιβιστές, ενδεχομένως κάποιους δεν τους γνωρίζουμε, μπορούμε να τους βάλουμε να υπογράψουν μια δήλωση μη βίας, με την οποία θα εγγυηθούν ότι δεν θα βγουν από το πλαίσιο που έχει αποφασιστεί για την δράση από τους διοργανωτές. Το κείμενο αυτό θα σας προστατεύσει από την προβοκάτσια των αρχών.

Και η άνεση του ακτιβιστή; Ο ρόλος του φύλακα άγγελου

Η άνεση του ακτιβιστή είναι το βασικό κομμάτι του παζλ, το οποίο φτιάχτηκε ομαδικά, είναι κομμάτι της αίσθησης ασφάλειας και της ευχαρίστησης του να πραγματοποιεί την δράση. Ο ακτιβιστής πρέπει να αντέξει ώστε να επιτευχθούν οι στόχοι της δράσης. Σχετικά με την ασφάλεια του, έχουμε τον ειρηνοποιό, αλλά παρόλα αυτό δεν φτάνει. Ο ακτιβιστής μπορεί να είναι ευάλωτος σε κάποιο συναίσθημα πανικού επειδή πχ ακούει κραυγές από τους συντρόφους του, χωρίς να καταλαβαίνει τι τους συμβαίνει, γιατί δεν τους διακρίνει από εκεί που βρίσκεται. Το να τον καθησυχάσει κάποιος είναι επείγον: αυτός είναι ο ρόλος του φύλακα άγγελου. Πρέπει να κάνει τον σύνδεσμο ανάμεσα στους ακτιβιστές ώστε όλοι να ξέρουν τι γίνεται και πως προχωράει η δράση.

Εάν ο ακτιβιστής «σπάσει», επειδή φοβάται, ή κρύνει, ή επειδή βαριέται, και ταυτόχρονα δεν τον ενημερώνει κανένας, υπάρχει ο κίνδυνος να υποχωρήσει στην πίεση του αντιπάλου και τελικά να αποχωρήσει. Εάν κάποιος αποχωρήσει δυσαρεστημένος μπορεί να μην ξανάρθει...

Η πνευματική του άνεση όπως και η σωματική, είναι απαραίτητα στοιχεία και γι' αυτό τον λόγο ο φύλακας άγγελος ενημερώνει τους ακτιβιστές, προσέχει την γενικότερη φυσική τους κατάσταση, φέρνοντας όποτε μπορεί νερό και φαϊ, φέρνει ζεστά ρούχα όταν κρύνει κλπ. Ο φύλακας άγγελος είναι ελεύθερος να μετακινείται και μπορεί, όταν παραστεί ανάγκη να αντικαταστήσει κάποιον για να πάει τουαλέτα (η

αντικατάσταση καλό είναι να γίνει όταν ο αντίπαλος δεν προσέχει ώστε να μην αντιδράσει).

13. Επικοινωνία

Η άμεση μη-βίαη δράση έχει ένα διπλό ρόλο: είναι παιδαγωγική και ταυτόχρονα στρέφεται άμεσα ενάντια στον αντίπαλο. Για να επιτύχει, έχει ανάγκη και τα δύο σκέλη της

A. η άμεση δράση προϋποθέτει ότι επεμβαίνουμε απευθείας στο πρόβλημα που μας απασχολεί ή στο πρόσωπο, το οποίο είναι υπεύθυνο. Με αυτό τον τρόπο επιζητούμε το απτό αποτέλεσμα: να προκαλέσουμε την απώλεια χρημάτων, να ζημιώσουμε μια καλή φήμη, να φανερώσουμε παράνομες πρακτικές, να προκαλέσουμε μια δυσανάλογα μεγάλη αντίδραση που θα φανερώνει την βαθύτερη αρνητική φύση του αντιπάλου.

B. η μη-βία, η οποία υπονοεί, ένα κάλεσμα στην κοινή γνώμη, προκειμένου η δράση να έχει την υποστήριξη της ενάντια στην απειλή που αντιμαχόμαστε, αλλά και για να την πείσουμε να δράσει με την σειρά της ενάντια στην ίδια απειλή όπου και εάν εμφανίζεται. Με αυτή την έννοια η μη-βία απαιτεί οι διάφορες δράσεις να έχουν παιδαγωγικό χαρακτήρα στην πράξη, να πραγματοποιούνται με το φως της ημέρας και να αναλαμβάνεται η ευθύνη τους πλήρως ενώπιον της κοινής γνώμης και των δικαστών, και επομένως να τυγχάνει της μεγαλύτερης δυνατής προβολής από τα μέσα.

*Κατασκευή μιας «σαρκοφάγου» όπως στο Τσερνομπίλ,
Γύρω από την εταιρεία AREVA στο Παρίσι, Εταιρεία που ασχολείται με
πυρηνική ενέργεια. Απρίλιος 2008.*

Η εξωτερική επικοινωνία

Η σχέση των αγωνιστών με τους δημοσιογράφους είναι εμποτισμένη με δυσπιστία, ακόμα και με άρνηση. Φυσικά τα ΜΜΕ ανήκουν σε πρόσωπα, σε εμπορικές εταιρείες και στο κράτος, που είναι από τους κύριους αντιπάλους μας: βιομηχανίες όπλων (Dassault, Lagardère), κατασκευαστές πυρηνικών εργοστασίων, φυλακών και κέντρων κράτησης (Bouygues), εργολάβων νεο- αποικιοκρατών (Bolloré), κλπ. Και βέβαια το κράτος που κάνει χρήση και κατάχρηση των εν λόγω ΜΜΕ, για να μας αποσπάσει την προσοχή και κάνοντας αποδεκτό καθετί προς όφελος των θεσμών, του καθεστώτος, των πολιτικών του και αυτών που τις εφαρμόζουν. Μεταδίδοντας αυτό που ο Pierre Bourdieu ονόμαζε «doxa», δηλαδή ο κυρίαρχος λόγος που ανέκαθεν υπηρετούσε αυτούς που κυριαρχούν. Υπό αυτό το πρίσμα πρέπει να αγνοήσουμε τα κυρίαρχα ΜΜΕ; Κάποιοι ακτιβιστές είναι πεπεισμένοι πως πρέπει, θεωρώντας ότι υπάρχουν κίνδυνοι, υπαρκτοί πράγματι, από αυτού του τύπου την δημοσιοποίηση. Θεωρούν πως πρέπει να δοθεί η αποκλειστικότητα στα «δικά μας» μέσα, τα ανεξάρτητα ΜΜΕ, ανεξάρτητα από τα μεγάλα συμφέροντα, που ζουν χωρίς διαφήμιση και πληροφορούν, πέρα από κάθε εμπορική λογική¹¹

Αυτά τα ΜΜΕ με τα περιορισμένα μέσα, αλλά πολύ δυναμικά και όλο και περισσότερα, είναι συχνά διαδραστικά και έτσι δίνουν τη δυνατότητα επικοινωνίας με ένα ευρύ κοινό με τρόπο άμεσο χωρίς φίλτρο, χωρίς δηλαδή την παρέμβαση μιας διεύθυνσης ειδήσεων, η οποία ιεραρχεί, διαλέγει, «κόβει» και λογοκρίνει τις πληροφορίες στο όνομα πνευματικών, πολιτικών, εμπορικών, νομικών και άλλων αναγκών. Κανείς, στους κύκλους των αντιφρονούντων, δεν θα σκεφτόταν να αγνοήσει αυτά τα ΜΜΕ προφανώς. Έτσι κι αλλιώς κάθε δράση συμπεριλαμβάνει ακτιβιστές που αφιερώνονται αποκλειστικά στην λήψη εικόνων, που θα τεθούν στη διάθεση των ανεξάρτητων ΜΜΕ, που θα «ανέβουν» στον ιστότοπο της ομάδας και θα δοθούν σε δημοσιογράφους που δεν ήταν παρόντες.

Οι συλλέκτες των εικόνων ονομάζονται «φωτο-ακτιβιστές» και «βίντεο-ακτιβιστές». Η παρουσία τους συμβάλει και στην ασφάλεια των συμμετεχόντων, καθώς οι αστυνομικοί δείχνουν λιγότερη διάθεση να είναι βίαιη λόγω της πιθανότητας απεικόνισης των ενεργειών τους.

Αυτό που προκαλεί αντιπαράθεση είναι η αντιμετώπιση των υπόλοιπων μέσων, εμπορικών και δημόσιων. Επειδή το δίλημμα θα τεθεί κάποια στιγμή του αγώνα, πρέπει να φτάσουμε σε ένα συμβιβασμό, ώστε να αποφύγουμε την εκτόξευση κατηγοριών ενάντια σε αυτούς που δέχτηκαν να δουλέψουν με αυτούς τους δημοσιογράφους.

¹¹ Για παράδειγμα, για να αναφερθούμε σε κάποια μέσα: Indymedia, Bellaciao, HNS info, Bakchich info, Rue 89, Charlie Hebdo, Siné Hebdo, Le Canard Enchaîné, La Décroissance, CQFD, Ραδιόφωνα όπως το Radio Libertaire, κλπ.)

Τι τύπου δημοσιοποίηση;

Είναι χρήσιμο να υπενθυμίσουμε κάποια στοιχεία:

-τα ανεξάρτητα ΜΜΕ έχουν πολύ περιορισμένο κοινό με σχετικά ομοιογενή κοινωνικά και πολιτικά χαρακτηριστικά. Δεν έχουν την λειτουργική δυνατότητα, ώστε να αγγίξουν ένα μεγαλύτερο ακροατήριο και να βγουν εκτός των ορίων της πολιτικής μας οικογένειας. Θέλουμε να διακινδυνεύσουμε να στερηθούμε την υποστήριξη περισσότερων ανθρώπων επειδή προτιμούμε να επικοινωνούμε με ΜΜΕ που συνάδουν με τις αξίες μας;

-αν οι ιδιοκτήτες ΜΜΕ είναι αντίπαλοι μας, οι υπάλληλοι τους, οι δημοσιογράφοι, δεν είναι απαραίτητα τέτοιοι. Διαθέτουν συχνά ανθρωπιστική ευαισθησία και δεν είναι συντηρητικοί (ένα κοινό που έχουν με τους ακτιβιστές). Σε αντίθεση με τους εργοδότες τους είναι κατά κανόνα κακοπληρωμένοι και βιώνουν μεγάλη εργασιακή ανασφάλεια. Είναι εργαζόμενοι όπως οι υπόλοιποι, αναλώσιμοι, ούτε πιο ήρωες ούτε πιο δειλοί από τους άλλους, άλλοτε συνδικαλίζονται άλλοτε όχι, μοιρασμένοι ανάμεσα σε ανάγκες καριέρας, ανταγωνισμού εγωισμού και λογικές φιλίας, ευγένειας, μια προσωπική ματιά για το επάγγελμα τους. Έχουν εντυπώσει σε μια λογική αγοράς από πολύ νωρίς στην εκπαίδευσή τους.

Εν αγνοία τους ή όχι ασχολούνται με το να κάνουν «την πληροφορία» προϊόν. Ένα προϊόν ελκυστικό, το οποίο να μπορεί να τραβήξει το κοινό και έτσι να διευκολύνει την πώληση όχι μόνο του ίδιου του μέσου, αλλά και τους διαφημιστικούς χώρους που προσφέρει. Θέλουμε να «σπρώξουμε» αυτούς τους δημοσιογράφους της βάσης στα αφεντικά τους απορρίπτοντας τους όπως οι άλλοι; Δεν μας συμφέρει καλύτερα να βοηθήσουμε τους δημοσιογράφους, που υπερασπίζονται ένα ευγενικό σκοπό, ανεξάρτητα από το επάγγελμά τους; Δεν υπάρχει άραγε τρόπος να γυρίσουμε την λογική της αγοράς ενάντια στους αντιπάλους μας, κάνοντας ταυτόχρονα, τους αγώνες μας να «πουλάνε» περισσότερο;

-δεν υπάρχουν εστίες αλήθειας και ελευθερίες σε κάθε μέσο? Ο Τσόμσκυ καταγγέλλει ότι η πληροφορία φιλτράρεται από τα ΜΜΕ αλλά παρόλα αυτά μπορούμε να ακούσουμε, να διαβάσουμε ή να δούμε στιγμές αλήθειας και ελευθερίας. Δεν πρέπει να εκμεταλλευτούμε αυτές τις νησίδες ελευθερίας;

-εάν επιλέξετε να μην επικοινωνείτε μέσω των μεγάλων ΜΜΕ, επειδή πχ φοβάστε την διαστρέβλωση των μηνυμάτων σας, μην νομίζετε ότι δεν θα ασχοληθούν μαζί σας όταν γίνεται θέμα που «πουλάει». Ποιόν έλεγχο μπορείτε να έχετε πάνω στις αναλύσεις και τα στοιχεία του ρεπορτάζ που σας αφορούν, εάν δεν προσπαθήσετε να ποντάρετε πάνω στην καλή πίστη του δημοσιογράφου και την παροχή πληροφοριών από «πρώτο χέρι»; Ο αντίπαλος σας δεν αποφεύγει την χρήση των μεγάλων

ΜΜΕ. Θέλετε άραγε, να είναι ο μόνος που μιλάει, χωρίς αντίλογο παρά μόνο αυτού του δημοσιογράφου του οποίου η γνώση είναι πιο περιορισμένη επί του θέματος;

Μόνο απαντώντας σε αυτά τα ερωτήματα, στο εσωτερικό της ομάδας δράσης, μπορούμε να επιλύσουμε τίμια, δηλαδή με βεβαιότητα, αυτή την αέναη συζήτηση γύρω από την σχέση μας με τα ΜΜΕ. Εάν επιλέξουμε να δουλέψουμε με τα κυρίαρχα ΜΜΕ, μπορούμε να αρχίσουμε να μοιραζόμαστε ρόλους.

Ένας ή περισσότεροι εκπρόσωποι;

Ένας πρώτος ρόλος είναι αυτός του ή των εκπροσώπων. Οι δράσεις μας έχουν σαν στόχο να περάσουν μηνύματα στους αντιπάλους μας και την κοινή γνώμη, με σκοπό να εξηγήσουμε γιατί «χτυπάμε» άμεσα τους πρώτους, δηλαδή εκεί που θα πονέσουν περισσότερο, με κίνδυνο να υποστούν νομικές συνέπειες. Αυτόν τον ρόλο πρέπει να τον αναλάβει κάποιος που ξέρει την δράση πολύ καλά. Ακόμα και εάν όλοι έχουν μια σχετική γνώση του αντικειμένου της δράσης, δεν σημαίνει ότι μπορούν να αντιμετωπίσουν τις ερωτήσεις των δημοσιογράφων ή την αντιπαράθεση με τον αντίπαλο, εάν βρίσκεται εκεί και δίνει συνεντεύξεις. Είναι καλό να έχουν όλοι στα υπόψη την φράση ή τις φράσεις κλειδιά, που θα πρέπει να ειπωθούν εάν κληθούν να απαντήσουν σε ερωτήσεις. Εάν οι ερωτήσεις είναι πολύ ειδικές, οι ακτιβιστές παραπέμπουν τους δημοσιογράφους στον ή στους εκπροσώπους.

Ο εκπρόσωπος είναι παρών στο πεδίο, κατά τη διάρκεια της δράσης, αφού εκεί θα εμφανιστούν οι δημοσιογράφοι. Όμως στέκεται σε κάποια απόσταση, ώστε να μην κινδυνεύει να συλληφθεί μαζί με τους ακτιβιστές, γεγονός που θα οδηγούσε στο να μην υπάρχει «φωνή» της δράσης. Απαντώντας στις ερωτήσεις των δημοσιογράφων, ο εκπρόσωπος δεν παραβιάζει κανένα νόμο, άρα δεν κινδυνεύει και μπορεί να μεταφέρει το μήνυμα της δράσης.

Το να περάσεις ένα μήνυμα σε δημοσιογράφους, απαιτεί να γνωρίζεις κανείς ποιες 2-3 φράσεις θέλουμε να βάλουμε σε απαντήσεις που ταιριάζουν σε όλες τις ερωτήσεις. Οι δημοσιογράφοι θέλουν να κάνουν τη δουλειά τους και έχουν κάποιο πρίσμα, οι ακτιβιστές πρέπει να περάσουν το δίκαιο μήνυμα τους, άσχετα με αυτό.

Π.χ.: Ερώτηση δημοσιογράφου: «Γιατί καταλαμβάνετε αυτήν την εταιρεία Χ;»

Απάντηση εκπροσώπου: « Επειδή η εν λόγω εταιρεία αγνοεί επί μήνες το κάλεσμα για διάλογο με τους εργαζόμενούς της.»

Δ: «Μα δεν είναι λίγο βίαιο;»

Ε: «Το να αρνείσαι το διάλογο, έναν διάλογο που ζητάμε επί μήνες στην εταιρεία, αυτό είναι βίαιο, βία που δέχονται οι εργαζόμενοι της εταιρείας, ασυζητητί.»

Επειδή οι δημοσιογράφοι κόβουν τις ερωτήσεις τους στο μοντάζ, είναι προτιμότερο να δίνονται απαντήσεις οι οποίες χρησιμοποιούν διατυπώσεις των ερωτήσεων που έχουν τεθεί και έτσι οι απαντήσεις να αποκτούν μια αυτονομία. Κατόπιν τούτου, πρέπει να τοποθετούνται τα μηνύματα της δράσης σε κάθε απάντηση συστηματικά, ώστε να αποφευχθούν τα «κοψίματα», τα οποία μπορεί να αποδυναμώσουν τις απαντήσεις (το κόψιμο μπορεί να γίνει ώστε να πουλάει η απάντησή σας). Πρέπει οι απαντήσεις να είναι αληθινές απαντήσεις, χωρίς υπεκφυγές γιατί αλλιώς μπορεί ο δημοσιογράφος να ρωτήσει κάποιον άλλο ή να μικρύνει το θέμα σας.¹²

Ακρίβεια, συντομία, παιδαγωγική

Η δουλειά του/των εκπροσώπων δεν είναι το πιο εύκολο, πρέπει να είναι καλός γνώστης του αντικειμένου, αλλά να γνωρίζει, ταυτόχρονα, τις τεχνικές της συνέντευξης, οι οποίες θα του επιτρέψουν να γίνει κατανοητός από τον δημοσιογράφο, αλλά και τους υπόλοιπους που θα παρακολουθήσουν το ρεπορτάζ. Γι' αυτό είναι σημαντικό να είναι ακριβής, δίνοντας αριθμούς, αποδεικτικά στοιχεία, ονόματα και πληροφορίες που βεβαιώνουν την ακρίβεια των λόγων του και συγχρόνως να αποφεύγει τα πολύ τεχνικά θέματα, ιδίως εάν το κοινό είναι γενικό. Υπάρχει ο κίνδυνος να χάσει ο δημοσιογράφος το ενδιαφέρον του, αλλά και ο ακροατής/τηλεθεατής/αναγνώστης, εφόσον δεν «κοπεί» η απάντηση. Η συντομία είναι πολύ ουσιαστική, καθώς οι δημοσιογράφοι είναι πολύ βιαστικοί. Οι δημοσιογράφοι είναι γενικοί γνώστες των θεμάτων, από ανάγκη, άρα δεν γνωρίζουν το θέμα της δράσης, ούτε το κοινό άλλωστε. Αποφύγετε την πολύ ορολογία και αναλύστε και εξηγήστε με απλό τρόπο τα απαραίτητα, μιλώντας αργά και καθαρά και, εν ανάγκη, επιμείνετε και επαναλάβετε τις σημαντικές λέξεις και φράσεις.

Δουλεύοντας με τους δημοσιογράφους: ο ρόλος της επαφής «τύπος»

Οι δημοσιογράφοι είναι άνθρωποι πιεσμένοι, το οποίο είναι φυσιολογικό αφού και οι ακτιβιστές θέλουν οι εφημερίδες να αναφέρονται στην δράση τους την επόμενη μέρα ή στο δελτίο των 8. Για να είναι πιο αποτελεσματικοί ανταποκρίνονται σε κανόνες του επαγγέλματος, αρκετά κλασικούς και απλούς: τα θέματα αντιμετωπίζονται με τον ίδιο σχεδόν τρόπο και απαντούν στα μεγάλα ερωτήματα (ποιος, πότε, γιατί, που και πως). Εστιάζουν συχνά στο

¹²Υπάρχει η δυνατότητα να γίνουν σεμινάρια ειδικά για το θέμα της επικοινωνίας (media training), για ομιλίες μπροστά σε κάμερες και μικρόφωνα και για αποβολή του στρες

συναισθηματικό κομμάτι της υπόθεσης και στην εντυπωσιακή πλευρά ενός γεγονότος, εκτιμούν τις απλοϊκές εκφράσεις, χιουμοριστικές ή σοκαριστικές (τουλάχιστον στους τίτλους κλπ). Έχουν ανάγκη από πρόσωπα που πουλάνε (γνωστά πρόσωπα κλπ) ή συμπαθητικά με τα οποία ο ακροατής/αναγνώστης/τηλεθεατής μπορεί να αναγνωριστεί (πρέπει να μιλάνε καθαρά). Χρειάζονται, προφανώς, κάποιον που ξέρει, όπως ο/οι εκπρόσωποι, αρκεί να μην είναι πολύ «στημένοι», αλλά και να είναι αρκετά αυθόρμητοι. Επίσης χρειάζονται μια εικόνα για πρωτοσέλιδο, την οποία οι ακτιβιστές πρέπει να έχουν ετοιμάσει από πριν, ώστε να είναι έτοιμη για χρήση.

Οι ακτιβιστές ξεκινούν τη δράση με ένα μειονέκτημα, όπως πιστεύουν οι δημοσιογράφοι: δεν είναι γνωστοί, και δεν εκπροσωπούν, ακόμα, κάποιον, επίσης δεν «πουλάνε». Το θέμα τους μπορεί να θεωρηθεί πολύπλοκο, χωρίς ενδιαφέρον για το ευρύ κοινό. Οι ίδιοι οι ακτιβιστές δεν «πουλάνε» και ο λόγος τους είναι συχνά υπερβολικός και χωρίς όρια. Αλλά, κυρίως, δεν είναι ακόμα αξιόπιστοι στα μάτια των δημοσιογράφων, οι οποίοι δίνοντας τον λόγο στους ακτιβιστές, παίρνουν αντικειμενικά ρίσκο σε σχέση με το λειτούργημα τους. Καλύπτοντας δημοσιογραφικά την δράση τους μήπως θα παρουσιάσει πολύ θετικά ανθρώπους που εκπροσωπούν μόνο τον εαυτό τους; Δεν είναι το κύριο κίνητρο της δράση την οποία τον καλούμε να καλύψει, αυτό που τον βάζει σε θέση άβολη όπως αυτού που κατευθύνεται και μεταφέρει τεχνητά γεγονότα που δε θα λάμβαναν χώρα εάν δεν ήταν παρών; Δεν θα συμμετέχει στη μετάδοση λόγων που δεν μπορούν να επιβεβαιωθούν, με συνέπειες πολιτικές και κυρίως νομικές;

Για να αντιμετωπίσετε αυτές τις ερωτήσεις του δημοσιογράφου, ιδίως εάν η δράση είναι καινούργια ή σχετικά άγνωστη από τα μέσα, πρέπει να κερδίσετε την νομιμοποίηση, κάνοντας τον λόγο σας πιο πιστευτό. Με αυτό τον τρόπο θα βοηθήσετε τον δημοσιογράφο να μιλήσει για σας χωρίς ρίσκο και έτσι ο εργοδότης θα αφιερώσει περισσότερο χώρο στην δράση. Η ιστοσελίδα της ομάδας, που έχει δημιουργηθεί από την αρχή, είναι ένας τρόπος να κάνετε πιο πιστευτό τον λόγο σας, υπό τον όρο ότι θα παρουσιάσετε αποδείξεις, πηγές και αναφορές που βεβαιώνουν τα λεγόμενά σας. Κατά τη διάρκεια της παρουσίασής σας και των απαντήσεων σας στις ερωτήσεις των δημοσιογράφων, να μιλάτε σε χαμηλούς τόνους, χωρίς υπερβολές. Μην πείτε ποτέ ψέματα, καθώς αυτό πιάνει μια φορά και διακινδυνεύετε να χάσετε κάθε τύχη να κερδίσετε την εμπιστοσύνη των δημοσιογράφων μακροπρόθεσμα. Ο εκπρόσωπος τύπου είναι ο ειδικός των ΜΜΕ, είναι αυτός που δεν έχει πετάξει την τηλεόραση του και την παρακολουθεί ακόμα! Γνωρίζει τις διάφορες εκπομπές, τα ονόματα των δημοσιογράφων, των παρουσιαστών, καλεί αυτούς που είναι πιο ευαίσθητοι στην δράση. Διαβάζει τον τύπο (και τον τοπικό και τον δωρεάν) και γνωρίζει ποιοι δημοσιογράφοι καλύπτουν

ποια θέματα και με ποιό βαθμό ευαισθησίας. Με το πέρασμα του χρόνου διαθέτει αρχείο για όλους. Έτσι κατά τη διάρκεια της προετοιμασίας της δράσης είναι σε θέση να ενημερώσει κάποιους από πιο γνωστούς, που είναι πιο φιλικοί και ευαίσθητοι στο εκάστοτε ζήτημα. Τους υπόλοιπους μπορεί να τους «ξεχάσει» και να μην τους ενημερώσει εάν κρίνει ότι μπορεί να χρησιμοποιήσουν τις πληροφορίες ενάντια στην δράση. Φυσικά δεν χρειάζεται να του πει ότι τους αποκλείει ρητά καθώς δεν υπάρχει λόγος να αυξηθεί η αντιπάθεια τους.

Ο εκπρόσωπος τύπου μπορεί να υπονοήσει άλλες δυνατότητες προβολής, άλλα επιχειρήματα, μετριοπαθείς κριτικές των άρθρων που έγραψαν εχθρικοί δημοσιογράφοι, ώστε να τους φέρουμε πιο κοντά στην άποψη της ομάδας. Αρκετά γρήγορα ο εχθρικός δημοσιογράφος θα καταλάβει ότι τον συμφέρει να εμφανιστεί πιο τίμιος στην επεξεργασία των πληροφοριών που του δίνει η ομάδα, ώστε να μην τον «ξεχνάμε». Εκτός αυτού εάν η ομάδα αποκτήσει σημασία και ο εχθρικός δημοσιογράφος που καλύπτει την δράση της, είναι ο μόνιμα ο τελευταίος που θα μαθαίνει τις πληροφορίες, ο αρχισυντάκτης του θα πρέπει να τον αντικαταστήσει, ώστε να μπορεί να αντιμετωπίσει τον ανταγωνισμό.

Ειδοποιούμε έγκαιρα τους φιλικούς δημοσιογράφους

Ο εκπρόσωπος τύπου, αφού διαβάζει εφημερίδες και γνωρίζει τους δημοσιογράφους και τις ευαισθησίες τους, μπορεί να διατηρήσει σχέσεις φιλικές, δείχνοντάς τους το ενδιαφέρον του στη δουλειά τους, παρουσιάζοντας τους, για τα άρθρα τους, νέα επιχειρήματα, νέα στοιχεία και πληροφορίες, κυρίως για νέες δράσεις. Όταν η εμπιστοσύνη υπάρχει, ο δημοσιογράφος μπορεί να γίνει αληθινός σύμμαχος (μπορείτε να τον ειδοποιήσετε νωρίτερα χωρίς να είστε ακριβής, αλλά επειδή σας εμπιστεύεται και ξέρει ότι η δράση θα γίνει και ότι δεν υπερβάλλετε ως προς το μέγεθος και την σημασία της και, τέλος, ξέρει ότι έχετε λάβει υπόψη σας τους περιορισμούς του, ενώ αυτός έχει λάβει τους δικούς σας, δηλαδή εμπιστευτικότητα και διακριτικότητα. Δεν θα πάρει το όχημα με το σήμα του σταθμού του, που τραβάει την προσοχή, φοράει αθλητικά παπούτσια, μήπως τρέξει. Ο ίδιος θα φωνάξει φωτογράφο και κυρίως είναι παρών έχοντας ήδη πείσει τον αρχισυντάκτη του για την σημασία της δράσης, χωρίς να ξέρει λεπτομέρειες. Με αυτόν τον τρόπο συμμετέχει στη δράση από την αρχή και είναι «μέσα». Τον βοηθάτε: με την αποκλειστικότητα των πληροφοριών σας και με την πρόωγη παρουσία του στο σημείο των δράσεων, θα είναι μπροστά από τους συναδέλφους του, ικανοποιώντας το αφεντικό του. Είναι πιθανόν να ζησει έντονες στιγμές και θα ξεφύγει, χάρις σε εσάς, από την καθημερινότητα των ΜΜΕ που τον κουράζει (ιδίως στον τοπικό τύπο) και αν τύχει, «θα πάρει το αίμα του πίσω» από τους διάσημους (τους στόχους σας) με τους οποίους συχνά συναναστρέφεται, αλλά δεν αντέχει άλλο καθώς γνωρίζει

τα καμώματά τους. Πολλοί δημοσιογράφοι υποφέρουν υπηρετώντας παλιάνθρωπους, ψεύτες πολιτικούς ή βιομηχάνους που μολύνουν κτλ., που τους χρησιμοποιούν για την προσωπική ή θεσμική τους διαφήμιση. Από την πλευρά του μπορεί να προσφέρει πολλές και σημαντικές υπηρεσίες, από την μια καλύπτοντας την δράση θετικά και από την άλλη δίνοντας σας πληροφορίες για τις αντιδράσεις στα παρασκήνια, δηλαδή αυτές που έχουν ειπωθεί ανεπίσημα από τους αντιπάλους σας, προσδίδοντάς σας κάποιο πλεονέκτημα.

Ένα δελτίο τύπου για τους υπόλοιπους δημοσιογράφους

Για τα ΜΜΕ στα οποία δεν έχετε φίλους; Τα ειδοποιούμε όταν αρχίσει η δράση, όχι πριν, αφού δεν τους έχουμε εμπιστοσύνη, ότι θα κρατήσουν την πληροφορία κρυφή. Πριν την δράση συντάσσουμε ένα ΔΤ, που περιγράφει την ενέργεια και τα κίνητρα. Για να είναι αποτελεσματικό πρέπει να είναι φτιαγμένο έτσι ώστε να κάνει την δουλειά του δημοσιογράφου εύκολη και απλή, με όλες τις απαραίτητες πληροφορίες και στοιχεία.

Όταν ετοιμαστεί το ΔΤ βεβαιωθείτε ότι θα ξαναδιαβαστεί από κάποιον που εμπιστεύεστε, οι οποίοι να μην έχουν σχέση με το αντικείμενο και ρωτήστε τους εάν οι στόχοι της δράσης είναι ξεκάθαροι στο ΔΤ. Κάντε το ίδιο και για την ιστοσελίδα που θα στήσετε. Αυτό το ΔΤ, όταν ολοκληρωθεί, δίνεται σε έναν ακτιβιστή, ο οποίος μένει σπίτι του, κοντά στο τηλέφωνο και συνδεδεμένος στο διαδίκτυο (μπορεί να είναι και σε κάποιο internet café).

Ο ακτιβιστής αυτός παίζει τον ρόλο «ανοιχτής γραμμής», που παρακολουθεί μετά το τέλος της δράσης την εξέλιξη των τυχόν συλλήψεων. Σχετικά με την επικοινωνία είναι αυτός στον οποίο θα τηλεφωνήσει ο υπεύθυνος τύπου, που είναι παρών στην δράση, για να τον ενημερώσει ότι αυτή ξεκίνησε (και κατευθύνει τους δημοσιογράφους προς τον εκπρόσωπο). Ο ακτιβιστής-«ανοιχτή γραμμή» θα στείλει με e-mail ή fax το ΔΤ, θα το αναρτήσει στην ιστοσελίδα και μετά ο υπεύθυνος τύπου καλεί τον κάθε δημοσιογράφο ώστε να επιβεβαιώσει ότι έλαβε το ΔΤ και να τους καλέσει να καλύψουν την δράση. Όταν οργανώνεται μια δράση πρέπει να λαμβάνουμε υπόψη μας τα ωράρια εργασίας των δημοσιογράφων στα διάφορα μέσα, εφόσον έχουμε σαν στόχο την δημοσιότητα.

Τα άλλα εργαλεία επικοινωνίας

Κατά τη διάρκεια της δράσης, πρέπει να υπάρχει επικοινωνία με το κοινό που είναι παρόν στην δράση, τους εργαζόμενους κλπ. Επικοινωνία είναι να συνεχιστεί η βιντεοσκόπηση και η φωτογράφιση της δράσης για το αρχείο και τα ΜΜΕ. Με αυτόν τον τρόπο υπερασπιζόμαστε την καλή πορεία της δράσης και την νομιμοποίηση της. Εδώ μπαίνουν στο παιχνίδι

ακτιβιστές που αναλαμβάνουν να παρουσιάσουν στο κοινό την δράση. Το κάνουν με πανό, μεγάφωνα, μεταμφιέσεις, μπλουζάκια ίδιου χρώματος (που δείχνει ενότητα) με κάποιο σλόγκαν γραμμένο, είναι χρήσιμα εργαλεία ανάλογα με την περίπτωση...σκεφτείτε να υπογράφετε τις προκηρύξεις με το όνομα του συλλόγου σας, με την διεύθυνση της ιστοσελίδας σας με σκοπό την ενθάρρυνση για μελλοντική επικοινωνία. Μην ξεχάσετε να κρεμάσετε ένα πανό (δηλαδή να καταλάβετε μια πτέρυγα με θέα στον κύριο δρόμο) εάν έχετε καταλάβει έναν χώρο, για να κάνετε ορατή την παρουσία σας στα «χωράφια» του αντίπαλου. Γι αυτό αναλαμβάνουν δράση ακτιβιστές σύνδεσμοι με το κοινό, οι οποίοι εξηγούν στο κοινό την δράση. Πρέπει να προσέξετε ώστε η εικόνα που δίνετε στο κοινό να έχει συνάφεια με την δράση σας. (πχ μην καπνίζετε εάν διαμαρτύρεστε ενάντια στον τοξικό καπνό του γειτονικού κλιβάνου κλπ). Επίσης όταν φωνάζετε συνθήματα, κάντε το με ενθουσιασμό αλλά μην το κάνετε συνέχεια γιατί ενοχλεί τους παρευρισκόμενους και δίνει την εντύπωση ότι δεν αφήνετε χώρο στον διάλογο. Προετοιμάστε τα συνθήματα από πριν για να φωνάζονται ταυτόχρονα. Προσοχή να μην φωνάζετε άκαιρα, δηλαδή όταν ο εκπρόσωπος δίνει συνέντευξη εκεί δίπλα ή όταν ένας αντίπαλος πλησιάζει για να διαπραγματευτεί.

Η εσωτερική επικοινωνία

Κατά την προετοιμασία της δράσης, αλλά και κατά τη διάρκειά σας, οι ακτιβιστές θα πρέπει να μάθουν να επικοινωνούν με προσοχή. Ο αντίπαλος διαθέτει εξελιγμένα μέσα τεχνολογικά και ανθρώπινα, τα οποία μπορεί να χρησιμοποιήσει ανά πάσα στιγμή, ώστε να την εμποδίσει ή να εμποδίσει μελλοντικές δράσεις σας. Είμαστε στο ιδιαίτερο πλαίσιο άμεσων δράσεων μη-βίαιων που μπορούν να είναι παράνομες ή όχι, των οποίων η ευθύνη αναλαμβάνεται δημόσια, ακόμα και στο επίπεδο των νομικών επιπτώσεων. Είμαστε και στο πλαίσιο μιας δημοκρατίας της αγοράς, δηλαδή ενός καθεστώτος οικονομικής, κοινωνικής και συνταγματικής τάξης, η οποία, όπως έχουμε ήδη αναφέρει, μπορεί να απέχει πολύ από τα δημοκρατικά ιδανικά, του ελέγχου της εξουσίας από τον λαό και υπηρετή του κοινού καλού.

Οι ψευδοδημοκρατίες όμως, είναι προτιμότερες από τις δικτατορίες ως προς το ότι πρέπει να διατηρούν την επίφαση μιας ανοιχτής κοινωνίας, διάφανης και ελεύθερης, μέσα στην οποία οι πολίτες θα είναι πλήρως συνδεδεμένοι, μέσω των αντιπροσώπων τους, με την διαδικασία λήψης αποφάσεων. Οι αντιπρόσωποι είναι στην υπηρεσία του γενικού συμφέροντος, άρα πρέπει να συνεχίσουν έτσι για να είναι αυτό πιστευτό. Είναι το παράδοξο του Νόαμ Τσόμσκυ: οι δημοκρατίες της αγοράς μοιράζονται με τις δικτατορίες μια άνιση και άδικη διανομή του πλούτου.

Ακτιβιστές ξεδιπλώνουν ένα τεράστιο πράσινο τετράγωνο στον περιφερειακό του Παρισιού, με σκοπό να απαιτήσουν να επιτρέψει την κυκλοφορία σε ήπια μέσα μεταφοράς (περπάτημα, ποδήλατο...).
Φεβρουάριος 2008

Αν όμως οι δικτατορίες μπορούν να χρησιμοποιούν την μεγαλύτερη δυνατή βία, ενάντια στους λαούς τους, όταν οι λαοί διεκδικούν ένα πιο δίκαιο μοίρασμα του πλούτου, οι δημοκρατίες δεν μπορούν να καταφύγουν στη βία χωρίς να ρισκάρουν να χάσουν την νομιμοποίηση, που προκύπτει από τον δημοκρατικό τους χαρακτήρα. Ο Τσόμσκυ καταλήγει λέγοντας ότι η πιο μεγάλη ανάγκη που έχουν οι δημοκρατίες της αγοράς είναι να καταφεύγουν σε μια συνεχή προπαγάνδα ώστε να διατηρείται και να πείθει, ενώ οι δικτατορίες μπορούν απλά να στείλουν τον στρατό...

Σε αυτή την ανάγκη που έχουν οι ηγέτες των μεγάλων δημοκρατιών να προσποιούνται ότι υπερασπίζονται το κοινό καλό, δηλαδή να κάνουν ότι εκπροσωπούν τους εκλογείς τους και τους συμπολίτες τους, βρίσκεται το πλαίσιο της αντίστασης για την οποία μιλάμε στο εγχειρίδιο. Όχι ότι είναι αδύνατο να αντιστέκεσαι στην δικτατορία, απλά δεν υπάρχουν οι ίδιοι κίνδυνοι, τουλάχιστον στην αρχή, άρα δεν υπάρχουν και οι ίδιες μέθοδοι.

Ούτε παράνοια ούτε αφέλεια

Αυτό το ιδιαίτερο πλαίσιο, που είναι το δικό μας, μας καλεί σε μια διπλή άρνηση: αυτό της παράνοιας, που θέλει να βλέπουμε παντού

αστυνομικούς ή όργανα αστυνομικής παρακολούθησης, και αυτό της αφέλειας. Ανάμεσα στα δύο άκρα, ας μετρήσουμε την αληθινή σημασία των δράσεων μας και ας την συγκρίνουμε με τα σημαντικά μέσα των αντιπάλων μας, που είναι βέβαια περιορισμένα (δεν είμαστε τρομοκράτες που απειλούν τις ζωές των κυβερνώντων και των μεγαλοβιομηχάνων).

Αυτοί θα χρησιμοποιούν για την προστασία τους όλο και περισσότερα μέσα καταστολής. Δεν τα χρησιμοποιούν ενάντια στους ακτιβιστές, οι οποίοι δεν τους απειλούν σε προσωπικό επίπεδο, αλλά σε κοινωνικό ή προσωπικό. Για όλες αυτές τις δράσεις που έχουν σαν πιο σημαντική την διάσταση της δημοσιότητας (τον πυλώνα «μη-βία»), από ότι την διάσταση της πραγματικής επίπτωσης για τον αντίπαλο (τον πυλώνα «άμεση δράση»), ακόμα και εάν προσπαθούμε συνεχώς να μην δράσουμε, πρέπει να συμπεράνουμε ότι οι ζημιές που προκαλούνται δεν είναι τόσο σημαντικές ώστε οι αρχές να οδηγηθούν στην χρήση περισσότερων μέσων.

Από την άλλη πλευρά δεν πρέπει να είμαστε πολύ αφελείς: έχοντας κατά νου τα βασικά (μη βία, «χτύπημα εκεί που είναι το ευαίσθητο σημείο του αντιπάλου, δηλαδή εκεί που δείχνει αντιφατικός σε σχέση με την δημόσια εικόνα του και τις υποσχέσεις του), ακόμα και εάν δεν μας επιτηρούν και δεν καταστέλλουν τις δράσεις μας, από την στιγμή που δεν απειλούμε σοβαρά τα συμφέροντα τους, όλα αλλάζουν από την στιγμή που η δράση μας αρχίζει να έχει αποτέλεσμα.

Στο μέτρο που η δράση μας γίνεται πιο αποτελεσματική η εξουσία θα μας επιτηρεί περισσότερο και θα μας αντιμετωπίζει αυστηρότερα, ντυμένη με ένα μανδύα δημοκρατίας. Το γεγονός αυτό μας επιβάλλει από τώρα έναν αριθμό προφυλάξεων όσον αφορά την οργάνωση της εσωτερικής μας επικοινωνίας.

Τρεις βασικοί κανόνες ξεχωρίζουν:

- να συμμετέχετε όσο το δυνατό πιο ανοιχτά σε αυτό που κάνετε και στον μέγιστο βαθμό ώστε να μην χρειάζεται να κρύβετε πολλά πράγματα. Αυτό μειώνει τον κίνδυνο να βρει ο αντίπαλος ενοχοποιητικά στοιχεία εναντίον σας
- μην αφήνετε στοιχεία για την προετοιμασία σας, ούτε μέσω τηλεφωνικών συνομιλιών, τα οποία ηχογραφούνται και διατηρούνται σε αρχείο, ούτε στους υπολογιστές σας και το ηλεκτρονικό ταχυδρομείο τα οποία διατηρούν αντίγραφα των γραπτών σας. Οι σοβαρές λεπτομέρειες, τα σενάρια, οι τεχνικές και οι νομικές λεπτομέρειες πρέπει να συζητιούνται μόνο πρόσωπο με πρόσωπο και με άτομα εμπιστοσύνης, σε μικρές επιτροπές σε ασφαλή μέρη, αφού έχουν απομακρυνθεί τα κινητά τηλέφωνα ή έχουν απενεργοποιηθεί (βγάζουμε την μπαταρία και την κάρτα), ώστε να μην γίνουν μηχανήματα καταγραφής

- Η πληροφόρηση να μην είναι ενιαία, δηλαδή δεν χρειάζεται όλοι να ξέρουν τα πάντα. Πρέπει ο καθένας να δέχεται τα στοιχεία της πληροφόρησης που του δίνονται και να μην ψάχνει υποχρεωτικά να μάθει τα υπόλοιπα πριν από την τελική ενημέρωση. Μόνο στην τελική ενημέρωση όλα τα στοιχεία γίνονται γνωστά στους συμμετέχοντες.

Στην εσωτερική σας επικοινωνία πρέπει να κυριαρχεί η εμπιστευτικότητα, η προσοχή και η αποτελεσματικότητα. Ένα κινητό τηλέφωνο είναι ο ιδανικός χαφίης για την αστυνομία, αφού επιτρέπει να παρακολουθούνται οι μετακινήσεις και οι συζητήσεις. Επίσης όμως, είναι και ένα πρακτικό αντικείμενο αφού μπορείτε να διατηρείτε επαφή από πολύ μακριά, να ενημερώνετε ταχύτατα για τυχόν προβλήματα όπως για παράδειγμα εάν αφεθείτε ελεύθερος από ένα απομακρυσμένο Αστυνομικό Τμήμα και μακριά από το όχημά σας κτλ. Κατά τη διάρκεια της δράσης, εάν οι ακτιβιστές δεν είναι όλοι στο ίδιο σημείο, μπορούμε εναλλακτικά να έχουμε ασύρματους ή να μεταφέρουμε μηνύματα χρησιμοποιώντας συναγωνιστές για λόγους διακριτικότητας. Σε ειδικές περιπτώσεις (πχ δράση σε στρατιωτικές εγκαταστάσεις κτλ) λάβετε υπόψη σας ότι μπορεί να υπάρχουν «κανόνια ήχου» (υπερμικρόφωνα) που επιτρέπουν στον χρήστη να ακούει συζητήσεις πίσω από τοίχους. Σε μια δράση ενάντια στην εκτόξευση πυρηνικού πυραύλου στην Landes, υπάλληλοι της DST (Διεύθυνση Εποπτείας της Επικράτειας) είχαν εγκατασταθεί στο απέναντι σπίτι και όχι μόνο άκουγαν τις συζητήσεις μας (μπορείτε πάντα να χρησιμοποιείτε χαρτί για τα πιο ευαίσθητα θέματα ή και να βάλετε μουσική για να μην διακρίνονται τα λόγια), αλλά και μας παρακολουθούσαν με κιάλια νυκτός.

Πρέπει να περιμένουμε διεισδύσεις από αντιπάλους;

Εξαρτάται, ιδίως εάν αντιτιθόμαστε σε μέρη στρατηγικά κυρίως στρατιωτικά ή εάν οι δράσεις μας δείχνουν συνέχεια και διάρκεια, οι αντίπαλοι θα προσπαθήσουν να «βάλουν» κάποιον δικό τους στην ομάδα. Πρέπει να φοβόμαστε αυτές τις διεισδύσεις; Όχι, από την στιγμή που σεβόμαστε τις αρχές της άμεσης μη-βίαιης δράσης, οι οποίες θέλουν να δρούμε μη βίαια και να αναλαμβάνουμε τις ευθύνες που απορρέουν από αυτές. Ο αντίπαλος αν και καλύτερα ενημερωμένος για το γκρουπ, αντιμετωπίζει πάντα τις ίδιες δυσκολίες στην καταστολή, αφού οι παραβάσεις είναι πολιτικές, δημοσιότητας, των οποίων η δικαστική διαδικασία είναι μέρος της δράσης, έτσι ώστε εάν γίνει δίωξη, θα αυξήσει τις αρνητικές εντυπώσεις για τους αντιπάλους της ομάδας.

14. Διαπραγματεύσεις και υποστήριξη

Με τον αντίπαλο

Η μη βίαιη άμεση δράση, ακόμα και στην παράνομη εκδοχή της, της λεγόμενης δηλαδή «πολιτικής ανυπακοής», είναι, καταρχάς, μια πρόσκληση σε διάλογο. Ο στόχος είναι να «χτιστεί» μια σχέση, η οποία υποχρεώνει τον αντίπαλο να κάτσει στο τραπέζι των διαπραγματεύσεων, ώστε να λάβει υπόψη του την άποψη μας. Γενικά αυτή η στάση συνίσταται στο να είμαστε έτοιμοι, ακόμα και κατά τη διάρκεια της δράσης, να συζητήσουμε με τον αντίπαλο. Ορίζονται στην ομάδα ένας ή περισσότεροι διαπραγματευτές, οι οποίοι θα ανταποκριθούν σε αυτήν την διαδικασία με την πρώτη ευκαιρία, εφόσον αυτή παρουσιαστεί. Αυτό δεν είναι καθόλου εύκολο και απαιτεί βαθιά γνώση του αντικειμένου, αλλά και αυτοσυγκράτηση ώστε να μην χαθεί η, απαραίτητη, ψυχραιμία. Ο αντίπαλος περιμένει μια αφορμή ώστε να προσποιηθεί ότι η συμπεριφορά σας τον οδηγεί στο να εγκαταλείψει τον διάλογο, δήθεν σοκαρισμένος από την συμπεριφορά σας και να ρίξει την ευθύνη για την διακοπή σε εσάς (κυρίως όταν υπάρχουν μάρτυρες, ιδίως δημοσιογράφοι). Αυτό το παιχνίδι είναι πολύ αποτελεσματικό, αφού ο δημαγωγικός λόγος, οι ελιγμοί, οι ψεύτικες υποσχέσεις που ίσως σας παρουσιάσουν, θα σας εκνευρίσουν μιας και δείχνουν την περιφρόνηση που έχουν οι αντίπαλοι σας για τα θύματα των άθλιων πρακτικών τους.

Μια λάθος λέξη και χάνετε το παιχνίδι, δίνοντας την ευκαιρία στον αντίπαλο να σας κατηγορήσει για βία για έλλειψη σεβασμού και, τελικά, δεν αναφέρεται στην ουσία του ζητήματος και αναλώνεται στους τύπους. Οι άνθρωποι που είναι επικεφαλής και ξέρουν να ηγούνται, μπορούν να «παίξουν» με αυτήν τους την ικανότητα επιβάλλοντας την και ταυτόχρονα εμπνέοντας την. Μπορούν να αποσταθεροποιήσουν και να δυσφημίσουν τον συνομιλητή τους. Ο τρόπος τους, οι μπερδεμένες διατυπώσεις τους, οι κινήσεις τους, αλλά και η ηλικία τους, τα ρούχα τους, θα παίξουν τον ρόλο τους ώστε κυριαρχήσουν στην αντιπαράθεση. Θα χρησιμοποιήσουν τις γνώσεις τους, την εμπειρία τους, την διακηρυγμένη ειλικρίνειά τους, την τυπική τους νομιμοποίηση, ώστε να σας ρίξουν στο καναβάτσο. Πρέπει να γνωρίζετε αυτά τα κόλπα και να μην υποχωρήσετε καθόλου, να μην τους αφήσετε να παίξουν το παιχνίδι τους. Εάν κάποια από τις ερωτήσεις σας παραμένει αναπάντητη να την ξαναθέτετε συνέχεια και να αναρωτιέστε μεγαλόφωνα γιατί δεν έχετε απάντηση. Ο αντίπαλος σας, συνήθως κακόπιστος, θα αισθανθεί στριμωγμένος και πιθανόν θα χάσει την ψυχραιμία του. Αυτός είναι ο καλύτερος τρόπος να τον δυσφημίσετε και να τον κάνετε να πει αυτό που δεν ήθελε.

Εξάλλου μπορείτε να ζητήσετε πριν από κάθε διαπραγμάτευση την παρουσία δημοσιογράφων (να φροντίσετε να είναι φίλα προσκείμενα αλλά μην το πείτε ανοιχτά). Εάν ο αντίπαλος δεχτεί την παρουσία τους εκμεταλλευτείτε το γεγονός και βάλτε τα δικά σας ΜΜΕ, τους δικούς σας φωτογράφους και βιντεοακτιβιστές και ζητήστε τους να παρακολουθήσουν και να καλύψουν την διαπραγμάτευση καθ' όλη την διάρκεια της. Η παρουσία τους θα σας προστατεύσει ενάντια σε ψευδείς κατηγορίες και υποσχέσεις οι οποίες δεσμεύουν μόνο αυτούς που τις πιστεύουν. Από την άλλη μια υπόσχεση που δόθηκε μπροστά σε κάμερα και ειδικά δημοσιογραφική έχει πάντα περισσότερο βάρος στο μέλλον.

Το αντικείμενο της διαπραγμάτευσης δεν είναι να κάνουμε τον αντίπαλο να υποχωρήσει απόλυτα σε όλα μας τα αιτήματα, αυτό είναι σπάνιο. Τις περισσότερες φορές είμαστε σε θέση να διαπραγματευτούμε γύρω από θέματα δευτερεύοντα, τα οποία είναι σημαντικά, συμβολικά (πχ επίσημη συνάντηση με τον δήμαρχο) ή συγκεκριμένα (να μπει στην ημερήσια διάταξη της συνεδρίασης του δημοτικού συμβουλίου, το θέμα για το οποίο αγωνιζόμαστε, το οποίο χωρίς εσάς δεν θα έμπαινε).

Σε αυτήν την περίπτωση πρέπει να έχετε κάτι να ζητήσετε. Το αίτημα έχει διαμορφωθεί ήδη κατά την διάρκεια της ανάπτυξης της στρατηγικής και της δράση, όταν η συζήτηση αφορούσε στους ενδιάμεσους στόχους. Αυτοί οι στόχοι, ακόμα και εάν είναι δευτερεύοντες, πρέπει να συνεισφέρουν στην επίτευξη του τελικού στόχου, ενδυναμώνοντας σας κάθε φορά λίγο περισσότερο. Η διάθεση που θα κυριαρχεί κατά την διάρκεια των διαπραγματεύσεων είναι ένα ουσιαστικό στοιχείο για την επιτυχία. Όταν ο αντίπαλος θα σταματήσει να σας περιφρονεί (πράγμα το οποίο κάνει αρχικά) και αρχίζετε να κερδίζετε τον σεβασμό του με την κατανόηση της κατάστασης, την αποφασιστικότητά σας, την συνάφεια των πρωτοβουλιών σας, την αυτοκυριαρχία σας και την ειλικρινά μη βίαιη στάση σας, θα είναι πιο εύκολο να αποκτήσετε αυτό που θέλετε. Πρέπει να είστε πάντα συμπονετικοί και να έχετε συναίσθηση της κατάστασης, προσπαθώντας να καταλάβετε τι θα κάνατε στη θέση του αντιπάλου σας, πως θα ερμηνεύατε την συμπεριφορά ενός ακτιβιστή, την φρασεολογία του ή κάποια πράξη του. Αυτό θα σας βοηθήσει να μειώσετε την κακώς εννοούμενη περηφάνια, το δήθεν αντρίλίκι σας, τα πάθη και τα συναισθήματα που μπαίνουν εμπόδιο στην αυστηρή λογική των διαπραγματεύσεων ανάμεσα σε αντιπάλους.

Εάν η διαπραγμάτευση γίνεται χωρίς την παρουσία του τύπου, αλλά υπάρχει ενδιαφέρον από τα ΜΜΕ, θα πρέπει να δίνετε μικρές συνεντεύξεις τύπου, ώστε να ενημερώνετε τους δημοσιογράφους για την πρόοδο των διαπραγματεύσεων. Με αυτό τον τρόπο θα υποχρεώσετε τους αντιπάλους σας να δίνουν σημασία στα λεγόμενα τους, αποφεύγοντας τυχόν προσπάθεια χρονοτριβής και υπεκφυγής. Αυτή η τακτική είναι

κλασική: θα ψάξει να κερδίσει χρόνο προγραμματίζοντας ένα ραντεβού για διαπραγμάτευση αργότερα, απαντήστε για παράδειγμα: («Μα κύριε μου, αφού είμαστε εδώ, σε εσάς και είστε και εσείς εδώ γιατί να αναβληθεί το ραντεβού πάλι;»), εξηγώντας ότι είναι πολύπλοκο («Θέλετε να ασχοληθούμε αμέσως με τον φάκελο, εάν δεν νιώθετε αρκετά κατάλληλος για να το κάνετε μόνος σας;»), προφασιζόμενος την απουσία του τάδε υπευθύνου («Μα φωνάξτε τον σας παρακαλώ, θα τον περιμένουμε!»). Η προτείνοντας δημιουργία επιτροπών («Με εσάς βεβαίως!») οι οποίες θα δώσουν την αναφορά τους σε μερικούς μήνες...αναφορά την οποία θα «κλείσουμε στα συρτάρια» («όχι, δεν έχουμε άλλο χρόνο, θέλουμε πράξεις!»)

Με την αστυνομία (αφορά την Γαλλία)

Από την στιγμή που ενημερώνεται ότι υπάρχει διατάραξη της δημόσιας τάξης (έτσι χαρακτηρίζονται οι μη βίαιες ακτιβιστικές ενέργειες), η αστυνομία στέλνει κάποιους αστυνομικούς ώστε να μαζέψουν πληροφορίες επιτόπου και ενημερώνουν τους ανωτέρους τους. Αυτοί με την σειρά τους ενημερώνουν την πολιτική ηγεσία εάν αυτό είναι αναγκαίο.

Οι αστυνομικοί πρέπει να απαντήσουν στα ακόλουθα ερωτήματα:

- Υπάρχει αμέσως κίνδυνος για τους ακτιβιστές, για το κοινό, για τον αντίπαλο κλπ; Εάν ναι τότε υπάρχει επέμβαση ώστε να εξαλειφθεί ο κίνδυνος. Η αστυνομία είναι παρούσα ώστε να μειωθεί ο κίνδυνος (εάν υπάρχει) που αντιπροσωπεύει η δράση των ακτιβιστών.
- Ποιοι και πόσοι είναι οι διαδηλωτές;
- Τι θέλουν οι διαδηλωτές; Ποια είναι τα αιτήματά τους και σε ποιους τα απευθύνουν;
- Για πόσο διάστημα θα συνεχίσουν την δράση τους;

Θα ψάξουν, επομένως να βρουν ένα συνομιλητή ανάμεσα στους ακτιβιστές, ζητώντας να μιλήσουν σε κάποιον υπεύθυνο. Στη λογική τους υπάρχει πάντα ένα αρχηγός. Από την στιγμή που η δράση δεν έχει αρχηγό, στη λογική της πολιτικής ανυπακοής πρέπει να παρουσιάσετε ένα συνομιλητή, ώστε να δώσει απαντήσεις σε κάποια ερωτήματα. Αυτή η ενέργεια θα καθησυχάσει τις αρχές δείχνοντας ότι δεν υπάρχει άμεσος κίνδυνος και ότι δεν έχετε επικίνδυνες ή βίαιες διαθέσεις. Με αυτήν την ευκαιρία πρέπει να εξηγήσετε ότι η δράση σας είναι μη βίαιη και ότι δεν πρόκειται να σπάσετε ή να καταστρέψετε οτιδήποτε (εκτός από το αντικείμενο της δράσης πχ να σκίσετε εντολές εξώσεις, να ξεριζώσετε μεταλλαγμένα καλαμπόκια κλπ).

Η συνομιλία με την αστυνομία σας επιτρέπει να προωθήσετε τα αιτήματά και τις διεκδικήσεις σας. Οι αντίπαλοί σας δεν εκτιμούν τις

αποτελεσματικές διαμαρτυρίες και το δείχνουν: (φεύγουν από τις προγραμματισμένες συζητήσεις, υιοθετούν μια περιφρονητική σιωπή, χρησιμοποιούν την αποφυγή. Η αστυνομία θα αναλάβει να μεταφέρει τα αιτήματά σας, μέσα σε μια λογική επαναφοράς της δημόσιας τάξης, θα κοιτάξει να βρεθεί μια διέξοδος λιγότερο βίαιη, αναλαμβάνοντας τον ρόλο του μεσάζοντα. Εάν κλείσετε ραντεβού με τον πρόεδρο της επιχείρησης που θέλετε να καταλάβετε, θα τον ειδοποιήσει και θα ζητήσει την απάντησή του, παροτρύνοντάς τον κάποιες φορές να κάνει πίσω και να λήξει εκεί το θέμα για να μην χρειαστεί να επέμβει η ίδια. Μια αστυνομική παρέμβαση ενέχει πάντα κίνδυνο, ανθρώπινο και υλικό, γιατί μπορεί να υπάρχουν τραυματίες ή βανδαλισμοί, και πολιτικό, γιατί η ευθύνη μπορεί να βαρύνει τις πλάτες της αστυνομίας ή των πολιτικών αρχών. Κανείς δεν έχει κέρδος από κάτι τέτοιο, εκτός από εσάς ίσως, στο τέλος τέλος, εάν αυτό σας επιτρέπει να δείξετε την βιαιότητα και την άρνηση διαλόγου των αντιπάλων σας, δημοσίων και ιδιωτικών. Προσοχή, όμως, μην παίξετε τους μάρτυρες, μπορούμε πολύ συχνά να φτάνουμε στο ίδιο αποτέλεσμα χωρίς να γινόμαστε θύματα της βίας! Οι μάρτυρες δεν είναι ποτέ σίγουροι ότι δεν υπήρξαν κάτι τέτοιο μάταια.

Εάν της απαντήσετε με τον τρόπο που αναμένει, η αστυνομία μπορεί με την σειρά της να σας μεταδώσει κάποιες πληροφορίες (προσοχή μην πιστέψετε τα πάντα, μπορεί επίσης να σας πει ψέματα!). Να σας πει για παράδειγμα το πόσο έχει συζητηθεί το θέμα σας (έχει ειδοποιηθεί ο υπουργός;) και κυρίως εάν παίζει να παρέμβει η ίδια ή όχι.

Εάν η αστυνομία έρθει με αρνητική διάθεση από μεριάς του αντιπάλου σας, θα σας ενημερώσει ότι πρέπει να παρέμβει και να τερματίσει την δράση (κατάληψη...). Θα σας ρωτήσει, σε αυτήν την περίπτωση, ποιες είναι οι προθέσεις σας, χαρίζοντάς σας την πιθανότητα να φύγετε από εκεί που είστε. Συχνά θα μπορείτε να κερδίζετε χρόνο, λέγοντάς της ότι θα το συζητήσετε συλλογικά (επειδή ακριβώς δεν υπάρχει κάποιος αρχηγός και δεν μπορείτε να πάρετε μόνος σας την απόφαση). Αυτό μπορεί να σας δώσει χρόνο για μια συνολική αξιολόγηση των εναλλακτικών σας, και για να καλέσετε τον τύπο ή να δείτε αν καταφθάνουν οι δημοσιογράφοι. Τέλος πάντων, να κερδίζετε χρόνο όταν είναι απαραίτητο. Μπορείτε, κλείνοντας, να προσπαθήσετε να διαπραγματευτείτε την έξοδό σας με καλύτερους όρους. Δηλαδή, να ζητήσετε να μην συλληφθεί ή ελεγχθεί κανένας ή τουλάχιστον όχι όλοι (κάποιοι μπορούν να επιδείξουν μόνο την αστυνομική τους ταυτότητα), σε αντάλλαγμα με την συνεργασία σας, μια οικειοθελή έξοδο και τέλος στη δράση.

Η συζήτηση/διαπραγματέυση με την αστυνομία χρειάζεται συναίσθηση και φινέτσα, δεν πρέπει να πείτε το κάτι παραπάνω. Δεν είμαστε εκεί για να βοηθήσουμε την αστυνομία να καταλάβει την λειτουργία της ομάδας μας, τις πηγές, τα σχέδια μας, και να μην μας

επιτρέψει να δράσουμε την επόμενη φορά! Σχετικά με αυτό, η μεγαλύτερη επαγρύπνηση συνιστάται για τους πράκτορες της πολιτικής αστυνομίας, μυστικές υπηρεσίες όπως η Κεντρική Διεύθυνση Εσωτερικών Πληροφοριών και άλλα. Δουλειά τους είναι να γίνουν φίλοι με τους αγωνιστές, κάνοντας πως ενδιαφέρονται, κολακεύοντάς τους, αποδραματικοποιώντας τις καταστάσεις για να ξεγελάσουν την δυσπιστία των αγωνιστών και να αποσπάσουν πληροφορίες...τις οποίες δεν δίνουν πάντα για να οικοδομήσουν εμπιστοσύνη.

Ο χειρισμός του διαλόγου με την αστυνομία είναι ευθύνη αυτού που ονομάζουμε επαφή «αστυνομία». Κάποιες φορές κάνει και συναντήσεις με την πολιτική ηγεσία, αλλά και τις τοπικές αρχές. Σκοπός των συναντήσεων αυτών είναι να ενημερωθούν οι αρχές γύρω από τις δράσεις που θα γίνουν και τον μη βίαιο χαρακτήρα τους. Αυτό συμβαίνει κυρίως, όταν μια δράση έχει ανακοινωθεί εδώ και καιρό (γιατί χρειάστηκε να γίνει ευρεία στρατολόγηση, οπότε δεν μπόρεσε να διατηρηθεί η όποια εμπιστευτικότητα), ή όταν είναι επικίνδυνη, ή όταν διαδραματίζεται παράλληλα με κάποιες άλλες βίαιες δράσεις ,από αγωνιστές υποστηρικτές άλλων μεθόδων. Είναι χρήσιμο να γίνει συζήτηση εκ των προτέρων με τις Αρχές, για την προστασία των μη βίαιων αγωνιστών, για μια καλύτερη κατανόηση από την κοινή γνώμη, τον τύπο και τον αντίπαλο, και κυρίως από την αστυνομία. Αυτό μας δίνει επίσης μια ιδέα για το ποια μέσα θα χρησιμοποιηθούν εναντίον μας, τη μεταχείριση θα λάβουν οι ακτιβιστές (προσωρινή κράτηση ή όχι) κλπ. Αυτό μπορεί να πείσει τον αντίπαλο να κάνει χρήση εντυπωσιακών αστυνομικών μέσων με τα οποία αντιτίθενται οι κάτοικοι, μέσα που υποδηλώνουν μία κάποια αντισυνταγματικότητα (για παράδειγμα όταν οι «αρχηγοί του κόσμου» πρέπει να συναντηθούν μακριά από την κοινή γνώμη, υπό την προστασία χιλιάδων αστυνομικών, απλά και μόνο επειδή η διαμαρτυρία είναι μαζική και ανυπάκουη, ή όταν χρειάζονται δεκάδες αστυνομικοί για να φυλάξουν... ένα χωράφι με καλαμπόκι) και ενθαρρύνουν την κινητοποίησή σας, δίνοντάς σας κατ' επέκταση πρόσβαση στα ΜΜΕ. Οι συνθήκες λοιπόν πληρούνται για να κάνει λάθη ο αντίπαλος, όπως στο Στρασβούργο με την ευκαιρία της συνόδου κορυφής του NATO το 2009, όταν οι αστυνομικοί έμπαιναν σε σπίτια για να κατασχέσουν τις ειρηνικές σημαίες που κρέμονταν από τα μπαλκόνια... Χάρη σε αυτό το στρατηγικό λάθος, όχι μόνο ο νόθος χαρακτήρας του NATO άρχισε να συζητιέται από τον λαό και τον τύπο, αλλά επίσης έγινε απλό και ακίνδυνο (εκτός από το χάσιμο μιας σημαίας των 5€) το να μην υπακούς... κρεμώντας πάντα περισσότερες σημαίες με ουράνια τόξα στα παράθυρα.

Η βασική διαφορά της πολιτικής ανυπακοής με την βίαιη διαμαρτυρία εμφανίζεται ακόμα μια φορά από την σχέση των μη βίαιων ακτιβιστών με την αστυνομία. Είναι αναμενόμενο ότι και για τους δύο η αστυνομία είναι αντίπαλος, που έχει σαν κοινωνικό ρόλο, καταρχήν, να

προστατέψει τους ισχυρούς ενάντια στους ανίσχυρους. Η αστυνομία σπάνια συλλαμβάνει υψηλόβαθμα στελέχη που διαπράττουν οικονομικά εγκλήματα, τους φοροφυγάδες, τους απατεώνες επιχειρηματίες, τους παραβάτες του εργατικού δικαίου, τους μαφιόζους με τους οποίους διαπραγματεύεται και οι οποίοι υπηρετούν κάποιες φορές την πολιτική ή την βαριά βιομηχανία, και ας μην μιλήσουμε για τους δικτάτορες, τους μεγάλους ρυπαντές, τις κυβερνήσεις υπεύθυνες για πολέμους, γενοκτονίες κλπ. Ο Ζακ Σιράκ θα θεωρείται πάντα, ως ένας από τους βασικούς πρωταγωνιστές στο σκάνδαλο Elf¹³, ο Papon έγινε αρχηγός της αστυνομίας της δημοκρατία, αφού υπηρέτησε με ζήλο τον φασισμό του Vichy, και αφέθηκε ελεύθερος μόλις δικάστηκε για εγκλήματα κατά της ανθρωπότητας. Οι αστυνομικοί που κάνουν κάτι παράνομο σπανίως συλλαμβάνονται ή έχουν κάποια κύρωση, όπως το έδειξε και η Διεθνής Αμνηστία¹⁴. Η αστυνομία, σαν θεσμός, αντιθέτως με τα παραπάνω, επικεντρώνεται στην προστασία των φτωχών, των ξένων, των αδύναμων, των νέων, στους μικροπαραβάτες και σε αυτούς που διαμαρτύρονται. Οι αστυνομικοί είναι συχνά οι πρώτοι που εκφράζουν την λύπη τους. Σίγουρα δεν είχαν αυτήν την οπτική για το επάγγελμά τους όταν διάλεξαν να πάρουν μέρος στον διαγωνισμό της αστυνομίας!

Για τους μη βίαιους διαδηλωτές η αντιμετώπιση της αστυνομίας είναι τελειώς διαφορετική από την συμπεριφορά που υιοθετούν οι υποστηρικτές της βίας. Οι μη βίαιοι βλέπουν στους αστυνομικούς πρώτα πρώτα τον άνθρωπο, που αξίζει σεβασμό και έπειτα βλέπουν έναν εργαζόμενο με στολή, δηλαδή κάποιον που δεν έχει τα ίδια συμφέροντα με το αφεντικό του. Η συμπεριφορά του μη βίαιου ορίζεται από την εμπιστοσύνη που έχει στην δυνατότητα, τα ανθρώπινα όντα, οι εργαζόμενοι, να ξεπεράσουν τις διαφορές τους, τα επαγγελματικά τους συμφέροντα, τους φόβους τους και να καταλάβουν ότι η αξιοπρέπεια τους σαν Άνθρωποι δεν είναι να υπερασπίζονται μια άδικη δημόσια τάξη, η οποία παράγει δυστυχία ,αλλά να πάρουν το μέρος των μη βίαιων που θέλουν να αλλάξουν τα πράγματα.

Την ώρα της δράσης ο μη βίαιος όχι μόνο δεν θα εκφράσει κριτική στον αστυνομικό, αλλά ούτε θα του φερθεί συγκαταβατικά και θυμάται πάντα ότι ο αστυνομικός μπορεί να είναι ένας συνέταιρος της δράσης: οικειοθελώς, όταν προστατεύει τους αγωνιστές από τους φύλακες που ετοιμάζονται να τους απωθήσουν, ή από την πολιτοφυλακή των αγροτών που καλλιεργούν Γενετικά Τροποποιημένους Οργανισμούς (ΓΤΟ) που έρχεται οπλισμένη με καραμπίνες και λοστούς, όπως στο Verdun sur Garonne όπου συναντήθηκαν το 2007 οι Εθελοντές Θεριστές ΓΤΟ. Και εν αγνοία του, όταν οι αγωνιστές σκηνοθετούν την σύλληψή τους, όπως στο

¹³ Η επιχείρηση εξόρυξης και διανομής πετρελαίου Elf- Aquitaine έχει εμπλακεί σε πολλά σκάνδαλα. Είναι ένα πολιτικόοικονομικό σκάνδαλο που έσκασε το 1994

¹⁴ <http://www.amnestyinternational.be/doc/article14437.html>

Vichy στην Ευρωπαϊκή Σύνοδο Κορυφής για την μετανάστευση: μεταμφιεσμένοι σε απελαθέντες του 1940, πετάγονταν στην αγκαλιά των αστυνομικών για να προκαλέσουν την σύλληψή τους... και έτσι, η εικόνα των παλιών απελαθέντων που συλλαμβάνονται από σύγχρονους αστυνομικούς να μπορέσει να μαγνητοσκοπηθεί και να μεταδοθεί... αξιοσημείωτο σύμβολο που δείχνει την ανάξια μετατόπιση των πολιτικών για την μετανάστευση... θέμα συζήτησης ,όπως τυχαίως, στο Vichy!

Κινητοποίηση των συμπαραστών

Όταν οργανώνεται μια δράση η οποία θα διαρκέσει, καλό θα είναι να ενημερώσετε τους φιλικούς ακτιβιστικούς κύκλους, ώστε εκείνοι να είναι έτοιμοι να συμπαρασταθούν. Για λόγους απορρήτου δεν θα δώσετε λεπτομέρειες για τον τόπο και το σενάριο της δράσης. Θα πρέπει να ξέρουν μόνο την πόλη, την ώρα και με την σειρά τους θα ορίσουν έναν συνομιλητή ο οποίος θα είναι ο σύνδεσμος. Οι συμπαραστές θα αποτρέψουν τις αστυνομικές βιαιότητες, αλλά και θα αυξήσουν και την πολιτική σημασία της δράσης σας δείχνοντας ότι είναι λαϊκά αποδεκτή, και, άρα, δεν είστε μια «μειοψηφία εξτρεμιστών που αντιπροσωπεύει μόνο τον εαυτό της», όπως θα θελήσει να σας παρουσιάσει ο αντίπαλος. Ζητήστε από τους συμπαραστές σας να ενημερώσουν τα ΜΜΕ και τον κύκλο τους. Επίσης ζητήστε συμπαράσταση από επώνυμους (καλλιτέχνες, επιστήμονες κλπ) ή από θεσμικούς (εκλεγμένους κλπ).

Το τέλος της δράσης και μετά;

15. Η καταστολή: δεν χρειάζεται πανικός!

Η αποτελεσματικότητα της καταστολής σε καθεστώτα αποκαλούμενα δημοκρατικά βασίζεται, καταρχήν, στην περιορισμένη και αναλογική χρήση της: υπερβολική καταστολή, ή μια καταστολή υπερβολικά άγρια θα απονομιμοποιούσε ένα καθεστώς που υποτίθεται ότι είναι στην υπηρεσία όλων και εξασφαλίζει την ελευθερία του καθένα. Για να μην χρειάζεται να εφαρμόζει πολύ, και πολύ συχνά την καταστολή, το καθεστώς επιδίδεται σε μια μόνιμη εργασία νομιμοποίησης των θεσμών του, συμπεριλαμβανομένων και θεσμών καταστολής, που στοχεύουν στο να καταστείλουν εξ' αρχής την ενεργή αντίσταση. Λογικές της οικονομίας της αγοράς υπάρχουν ήδη: η εργασιακή αβεβαιότητα, που δεν αφήνει χρόνο για σκέψη, ο καταναλωτισμός, που αυξάνει το χρέος των νοικοκυριών με αποτέλεσμα να πρέπει πρωτίστως να σκεφτεί κανείς πώς θα αποπληρώσει τις δόσεις του και μετά την αμφισβήτηση. Υπάρχουν πολλά θέλητρα που προτείνονται σε αυτούς που είναι επίφοβο να ανατρέψουν την επικρατούσα τάξη πραγμάτων: θέσεις εκλεγμένων με παχυλούς μισθούς, θέσεις συμβούλων σε υπουργεία, εργασία σε επιδοτούμενους οργανισμούς, οπότε και με μετριοπαθή δράση και άποψη... Μετά το 1968, ένα πλήθος θέσεων εργασίας προτείνονται στις κοινωνικές ομάδες που απειλούν την τάξη πραγμάτων, θέσεις που πληρώνονται αξιοπρεπώς ή πιο άνετα, αλλά κυρίως προικισμένων με ένα «επίδομα ψυχής»: καθηγητές, ερευνητές κοινωνικών επιστημών, παιδαγωγοί, εκπαιδευτές, κοινωνικοί λειτουργοί, εμψυχωτές, υπεύθυνοι πολιτισμού, εργαζόμενοι στη φιλανθρωπία, μισθωτοί σε συλλόγους και, πιο πρόσφατα, σύμβουλοι αειφόρου ανάπτυξης, αστικής οικολογικής διαχείρισης, κλπ. Ενδιαφέρουσες και συναρπαστικές θέσεις εργασίας, αλλά όχι πολύ ανοιχτές στο να θέσουν υπό ερώτηση το θέμα της ανισότητας.

Όμως αυτό δεν θα ήταν αρκετό αν δεν υπήρχε ο φόβος της καταστολής. Ένας φόβος που η φύση του είναι να καταστέλλει την δράση, να δημιουργεί ανησυχία η εγγραφή του ονόματός μας σε αρχείο, η εξάσκηση του τάδε ή δείνα επαγγέλματος, η κατάσχεση των υλικών αγαθών, η στέρηση ελευθερίας κλπ.

Η λίστα των αδικημάτων που καταχωρούνται στον ποινικό κώδικα ολοένα μεγαλώνει, οι επιβληθείσες ποινές γίνονται όλο και πιο αυστηρές, οι συνθήκες κράτησης όλο και πιο απάνθρωπες (μεταξύ άλλων αποκοινωνικοποίηση, έλλειψη υγιεινής, βία και ψυχιατρικός καταναγκασμός). Όταν παρόλα αυτά, αποφασίζουμε να δράσουμε, αρχίζουμε να φοβόμαστε και την σκιά μας, φοβόμαστε τις διαρροές που θα έθεταν σε κίνδυνο την επιτυχία της δράσης, την διείσδυση των αντιπάλων ή απλά την αστυνομική βία.

Ποιος φοβάται ποιον;

Η καταστολή, παρόλα αυτά, απέχει πολύ από το να είναι συστηματική. Στις περισσότερες περιπτώσεις μάλιστα, είναι ανύπαρκτη! Η λίστα των άμεσων μη βίαιων δράσεων¹⁵: συγκεντρώσεις χωρίς άδεια και άλλες παράνομες διαδηλώσεις, ακόμα και μπροστά από το Élysée (Προεδρικό Μέγαρο)/ καταλήψεις ιδιωτικών χώρων (όπως μπουτίκ μεγάλων εταιριών – χορηγών των Ολυμπιακών Αγώνων της Κίνας, αλυσίδες σούπερ μάρκετ, αντιπροσωπείες αυτοκινήτων, μεσιτικά γραφεία, γραφεία πλειστηριασμών, ένα δημοτικό συμβούλιο, εστιατόρια Mac Donald, την αεροπορική εταιρία Air China, έδρες επιχειρήσεων και ιδιωτικών ινστιτούτων όπως η Numéricable, Limagrain (ΓΤΟ), EDF, AREVA, την γαλλική Ολυμπιακή επιτροπή κλπ) αλλά και δημόσιων όπως τα καταλύματα του CROUS, του UNEDIC – 3 μέρες!- τις στέγες του MEDEF ή του Χρηματιστηρίου, την DRASS της Μασσαλίας ή της πλατφόρμας γεώτρησης για τον ενταφιασμό των πυρηνικών αποβλήτων στο Bure, το μουσείο μετανάστευσης...ή ακόμα και εθνικών μνημείων (στα σιντριβάνια του Trocadéro ή του Louvre, Palais des Papes...) ή πρεσβειών (όπως στην πρεσβεία της Γουινέας κατά την Γαλλοαφρικανική σύνοδο)/ Δημοκρατική παρενόχληση υπουργών, επιτάξεις άδειων κατοικιών (στο Παρίσι, στην επαρχία...)/ Κόψιμο καλλιέργειών ΓΜΟ και μουντζούρωμα διαφημιστικών πινακίδων, όχι πάντα καταδικασμένες ακόμα και όταν η υπόθεση έχει δικαστεί/ Εισβολή σε στρατιωτικά στρατόπεδα για την διατάραξη της λειτουργίας ή για αποτροπή εκτοξεύσεων πυρηνικών βλημάτων (στρατιωτικές βάσεις της Brest, του Büchel στην Γερμανία, στην έδρα του NATO στις Βρυξέλλες, στο κέντρο δοκιμών και εκτόξευσης πυραύλων στη Landes...)/ Διάφοροι αποκλεισμοί: λιμανιών στη Brest και το Saint-Nazaire μαζί με αυτούς που τάσσονται κατά των ΓΤΟ, της πυρηνικής βάσης της Faslane στην Écosse, του πλοίου που έφευγε από τη Μασσαλία για Αλγερία, μια διεθνή πτήση της Air Afrique ή των οχημάτων αστυνομίας κάθε φορά για την αποτροπή μιας απέλασης/ Αδίκημα αλληλεγγύης για τους «χωρίς χαρτιά»/ Αποκλεισμός του περιφερειακού του Παρισιού μαζί με τους οικολόγους, αποκλεισμοί δρόμων για τη διεξαγωγή ψεύτικων προσομοιώσεων πυρηνικών ατυχημάτων/ Δράσεις μποϊκοταρίσματος ισραηλινών προϊόντων στα σουπερμάρκετ, δημόσιες δοκιμές τροφών στις αλυσίδες των ίδιων σουπερμάρκετ, διάλυση δημοτικών μνημείων (σε συμπαράσταση της Παλαιστίνης, στο Παρίσι) κλπ.

Εάν αυτές οι δράσεις, καθότι παράνομες, δεν είχαν καμία δικαστική επίπτωση, ούτε καν την παραμικρή κράτηση, την παραμικρή ανάκριση ή το ελάχιστο πρόστιμο, είναι αρχικά γιατί ήταν αυστηρά μη βίαιες ως προς την εικόνα των δράσεων που βγήκε προς τα έξω. Και δεύτερον,

¹⁵ Αυτές οι δράσεις εξηγούνται στην στήλη «Επικαιρότητα» της σελίδας των Ανυπάκουων: www.desobeir.net

διαλέγοντας έντεχνα την κατάλληλη στρατηγική στιγμή και το αδύναμο σημείο των αντιπάλων, δείχνοντας εντούτοις συμπόνια προς αυτούς, φροντίζοντας τον λόγο μας, εφοδιάζοντας την ομάδα με διαμεσολαβητές για να κατευναστούν οι πιθανές εντάσεις, βιντεοσκοπώντας τις δράσεις, τόσο για να γνωστοποιηθούν στη συνέχεια όσο και για την προστασία από αστυνομική βία και τέλος, προσκαλώντας τον τύπο για να διασφαλιστεί η δημοσιότητα του γεγονότος. Σε καμία στιγμή οι ακτιβιστές δεν έδωσαν στους αντιπάλους τους την ελάχιστη αφορμή για να τους κατηγορήσουν για πράξεις βίας, για να τους κακοποιήσουν στον δρόμο και να τους επιβάλλουν κυρώσεις εύκολα.

Αντιθέτως, οι βιομηχανίες - μολυντές, τα εργαστήρια - συνεργοί, τα επιζήμια λόμπι, οι στρατιωτικοί που κρύβονται πίσω από τα μυστικά τους, οι αρχές που πιάνονται επ' αυτοφώρω να παρανομούν, δεν δίνουν σημασία στη δράση και την αντιμετώπιζουν κινούμενοι δικαστικά. Αυτές οι μη βίαιες μάχες είναι επίσης μάχες επικοινωνιακές, και απέναντι στην σωστά οργανωμένη επικοινωνιακά δράση οι μη νόμιμες αρχές έχουν την εξυπνάδα (δυστυχώς!) να διατηρούν χαμηλό προφίλ, αρνούνται, δηλαδή, την επικοινωνία και επαφή, (δεν ζητούν για παράδειγμα την απομάκρυνση των αγωνιστών ή την σύλληψή τους, ώστε να υπάρξει επέμβαση της αστυνομίας και να δημιουργηθεί επικοινωνιακός «ντόρος»), θεωρούν την υπόθεση κλειστή όταν ένα οποιοδήποτε αδίκημα έχει διαπραχθεί... Σίγουρα δεν θέλουν να δουν τις αισχροτήτες τους να εκτίθενται στα ΜΜΕ ούτε να χάσουν πελάτες, χρόνο, ώρες εργασίας που θα πρέπει ωστόσο να πληρώσουν, λόγω των μαχητικών μας δράσεων, αλλά είναι γενικά αρκετά ισχυροί και σίγουροι για την εξουσία τους και κατ' επέκταση για την επιβίωσή τους. Σειρά μας να πολλαπλασιάζουμε αυτόν τον «ντόρο»,μέχρι τα άκρα, προφανώς!

Εάν δεν πρέπει να έχουμε υπερβολικό φόβο απέναντι στην καταστολή, είναι γιατί είμαστε εξίσου ικανοί να εμφυσήσουμε φόβο στους αντιπάλους μας. Αφού χτυπάμε τα αδύναμά τους σημεία (τις ανήθικες πράξεις τους, τις αντιφάσεις τους, τα άθλια ψέματά τους, τα σατανικά μυστικά τους, τις επιδεικτικές σπατάλες τους κλπ) και εφόσον θίγουμε την αξιοπιστία τους στα μάτια των «πελατών» τους, των ψηφοφόρων τους, των ομολόγων τους σε άλλες χώρες, ή ακόμα και των συγγενών τους, φαίνονται συχνά διαθέσιμοι να διαπραγματευτούν το τέλος μιας δράσης για να αποφύγουν να της δώσουν περισσότερη σημασία. Είναι τόσο ανέντιμοι, που με τίποτε δεν θέλουν να χαλάσουν την εικόνα τους στα μάτια αυτών που τους νομίζουν αξιόπιστους. Και ανησυχούν για το πόστο τους! Οι αστυνομικοί ή οι δημοσιογράφοι μας το λένε, κατά τη διάρκεια των δράσεων μας...μέσα σε ένα τέτοιο πλαίσιο, είναι πιθανό να διαπραγματευτούμε με τις αρχές, να απαιτήσουμε, για παράδειγμα, να μη γίνει καμία σύλληψη, να μην γίνει εξακρίβωση στοιχείων και το υλικό που κατασχέθηκε να μας επιστραφεί.

Όταν κατ' εξαίρεση γίνονται διώξεις, η δικαστική ποινή δεν είναι ποτέ σίγουρη. Στους εκατοντάδες εθελοντές θεριστές που οδηγήθηκαν στα γαλλικά δικαστήρια, πόσοι ουσιαστικά καταδικάστηκαν και ποια είναι η τάση της εποχής; Αντιθέτως από την επικρατούσα αντίληψη, η τάση είναι όλο και περισσότερη κατανόηση από την πλευρά του δικαστηρίου, καθώς οι αρχές αποφεύγουν επιμελώς να στέλνουν στις φυλακές τους αγωνιστές που δεν θέλουν με τίποτα στον κόσμο να μετατρέψουν σε μάρτυρες... Είναι αλήθεια ότι οι ακτιβιστές δεν ανήκουν σε γενικές γραμμές στις επαγγελματικοκοινωνικές κατηγορίες τις πιο εκτεθειμένες στην σκληρότητα του νόμου. Με μια ταξική δικαιοσύνη και μια λευκή (στο δέρμα) δικαστική εξουσία ευνοημένης κοινωνικής καταγωγής, όσο πιο μεγάλη είναι η κοινωνική απόσταση μεταξύ δικαστή και κατηγορούμενου, τόσο αυστηρότερες είναι οι ποινές. Οι ακτιβιστές λαμβάνουν μια σχετική προστασία για διάφορους λόγους: αρκετοί από αυτούς ανήκουν στην μεσαία, μορφωμένη τάξη, και έχουν την δυνατότητα να κινητοποιήσουν πολιτιστικές «πηγές» (δεξιότητες σε γλωσσικές διαβαθμίσεις, δεξιότητες σε τεχνικές καθοδήγησης, καλύτερη κατανόηση των απόκρυφων της δικαιοσύνης και του νόμου, που επιτρέπει την άρνηση στην άμεση εμφάνιση ενώπιον δικαστηρίου), οικονομικές «πηγές» (συλλογή χρημάτων από τα μέλη της μεσαίας τάξης, υποστήριξη από καλλιτέχνες), αλλά και πολιτικές «πηγές» (δυνατότητα δημοσιοποίησης της κατάστασής τους, κινητοποίηση εκλεγμένων). Επίσης, όταν επιβάλλεται η ποινή, μπορεί να είναι συμβολική (ένα ευρώ συμβολικά για ένα μουντζουρωμένο διαφημιστικό πανό), να είναι επιεικής, να είναι με αναστολή, να μην γράφεται στο ποινικό μητρώο, κλπ.

Από την άλλη, δεν ισχύει το ίδιο για θέματα που αφορούν την προστασία και τους αγώνες των μεταναστών: συμμετέχουν ακτιβιστές που είναι ξένοι, μη Ευρωπαίοι, μια ομάδα πληθυσμού στιγματισμένη. Και ο ρατσισμός, σημαντικός μες στην αστυνομία¹⁶ και αδήλωτος στην δικαστική εξουσία που είναι ακόμα πολύ λευκή (στο δέρμα), αυξάνει τις πιθανότητες να ενδυναμωθεί η αστυνομική βία ή η αυστηρότητα των δικαστών.

Εξάλλου, συνιστάται στους ξένους χωρίς χαρτιά ή κατά τη διάρκεια ανανέωσης των καρτών τους να μην αναλαμβάνουν εκτεθειμένα πόστα (σε διώξεις και βία). Αντίστροφα, μπορούμε να «δοκιμάσουμε» τα επίπεδα της καταστολής κινητοποιώντας ακτιβιστές, ξένους, μέλη της συνθήκης Σένγκεν οι οποίοι δεν κινδυνεύουν τόσο με διώξεις όσο οι υπόλοιποι (στην χειρότερη, θα διωχθούν από τη χώρα, αλλά σπάνια θα υποστούν διώξεις στη χώρα τους και ακόμα σπανιότερα θα τους φυλακίσουν στην χώρα

---

¹⁶ Philippe Bataille, «Ο ρατσισμός στον χώρο εργασίας» (Le racisme au travail), εκδόσεις *La Découverte*, 1997, Paris

μας για άμεσες μη βίαιες δράσεις). Φυσικά, πείτε τους να μην πληρώσουν τα πρόστιμα που θα τους σταλούν στην χώρα τους στη συνέχεια. Κυρίως αν πρόκειται για πρόστιμα μικρά που έρχονται με το ταχυδρομείο: αυτά επιτρέπουν στις αρχές να αποφεύγουν την διαδικασία, όταν δεν έχουν συμφέρον: αυτό μας οδηγεί στο να αρνηθούμε να πληρώσουμε με τη δικαιολογία ότι απαιτούμε την εκδίκαση!

Προστασία από την βία των δυνάμεων ασφαλείας.

Όλοι οι αγωνιστές το έχουν λίγο πολύ νιώσει στο πετσί τους, ότι οι δυνάμεις ασφαλείας είναι ικανές να ασκήσουν την σκληρότερη μορφή βίας. Σε περιπτώσεις στοχευμένων μη βίαιων δράσεων, οι αρχές δεν έχουν κατά βάση ούτε ανάγκη ούτε συμφέρον να τις καταστείλουν με τρόπο βίαιο και σκληρό, με τον κίνδυνο να δώσουν μεγάλη δημοσιότητα και κύρος στην δράση. Μολαταύτα, φτάνουν στο σημείο να αποφασίζουν να το κάνουν, ή να δημιουργήσουν τις συνθήκες που θα οδηγήσουν σε αστυνομικές συγκρούσεις, έχοντας για παράδειγμα τους αστυνομικούς να περιμένουν με τις ώρες έγκλειστοι στις κλούβες, περιγράφοντας τους διαδηλωτές ως επικίνδυνους και βίαιους ακόμα κι αν ισχύει το αντίθετο, προκαλώντας ακόμα και τους διαδηλωτές με την ελπίδα ότι έστω και λίγοι θα αντιδράσουν βίαια ώστε να έχουν την δικαιολογία να βιαιοπραγήσουν και αυτοί, βάζοντας ανάμεσα στους μη βίαιους διαδηλωτές προβοκάτορες, που παριστάνουν τους διαδηλωτές, και που θα διαλύσει την κινητοποίηση κλπ.

Οι αστυνομικοί είναι επαγγελματίες, οι οποίοι γνωρίζουν ότι καταρχήν δεν πρέπει να χρησιμοποιήσουν βία παρά μόνο αν είναι απαραίτητο, αν λάβουν αντίστοιχες εντολές και πάντα ανάλογα με την απειλή. Αλλά παρόλα αυτά παραμένουν άνθρωποι, με την έννοια ότι έχουν αισθήματα, οργή, εκδικητικότητα όταν οι συνάδελφοί τους δέχονται επίθεση κλπ. Κάθε μορφή βίας ή επιθετικότητας προς αυτούς δεν μπορεί παρά να αυξήσει την πιθανότητα ενός ξεσπάσματος βίας εναντίον μας, συγχέοντας τους αστυνομικούς με τους πραγματικούς μας αντιπάλους. Ο διάλογος με τον αστυνομικό που βρίσκεται απέναντί μας, ακόμα και αν δεν πείσει κανέναν αμέσως, ακόμα κι αν συχνά είναι ένας απλός μονόλογος αφού ο αστυνομικός έχει εντολή να μην μιλάει με τους διαδηλωτές, θα προσφέρει, γιατί θα προσδώσει ανθρωπιά στη σχέση ανάμεσα στον διαδηλωτή και στον αστυνομικό κάνοντας αυτόματα την άσκηση βίας λίγο πιο δύσκολη. Ο τόνος της φωνής πρέπει να είναι ήρεμος, το λεξιλόγιο ευγενικό, μετριοπαθές, η ανοιχτή διάθεση κερδίζει την εμπιστοσύνη του αστυνομικού που τον έχουν προΐδεάσει για τον έντονα βίαιο χαρακτήρα μας. Το καλόκαρδο βλέμμα, μια σχέση συμπόνιας που απαγορεύει κάθε μορφή καταδεικτικότητας, περιφρόνησης, μειώνουν τις πιθανότητες να δεχθούμε ένα χτύπημα όταν οι αστυνομικοί θα λάβουν την εντολή να παρέμβουν εναντίον μας.

Η παρουσία κάμερας και φωτογραφικών μηχανών, είτε των δημοσιογράφων είτε των ακτιβιστών, μπορεί να συμβάλει στην διατήρηση της ηρεμίας. Η αστυνομία καταγράφει από τη δική της μεριά τις παρεμβάσεις της, αλλά και τις δικές μας, αλλά αυτές οι εικόνες δεν θα σας προστατεύσουν ποτέ: δεν εξυπηρετούν παρά μόνο για να ενοχοποιούν τις πράξεις των ακτιβιστών και να προστατεύουν τα όργανα ασφαλείας σε περίπτωση εσφαλμένων κατηγοριών που τους προσάπτονται. Προσοχή, συμβαίνει αστυνομικοί να παρουσιάζονται ως δημοσιογράφοι για να αποσπάσουν πληροφορίες... παραμείνετε συνετοί στις πληροφορίες που μεταφέρετε στους δημοσιογράφους σε μια δράση, ακόμα και όταν είναι σε κατάσταση “off” και πάντα ζητάτε συστηματικά την επαγγελματική ταυτότητα, ή ένα άλλο έγγραφο επιβεβαίωσης ρεπορτάζ όταν πρόκειται για ένα ντοκιμαντέρ, σε περίπτωση αμφιβολίας της ταυτότητας του δημοσιογράφου.

Στην περίπτωση που η αντιπαράθεση συνεχιστεί για ώρα, μπορείτε να προτείνετε να μοιραστείτε με το όργανο που βρίσκεται μπροστά σας ένα σάντουιτς ή ένα ζεστό ρόφημα, προκειμένου να ελαφρύνεται λίγο την ατμόσφαιρα. Αυτό ισχύει σε κάθε είδους αντίπαλο, ακόμα και αν συχνά η προσφορά απορρίπτεται. Το χιούμορ κατά τη διάρκεια μιας δράσης, που αποδραματικοποιεί, που αποδυναμώνει την αναφορά στην εξουσία, που εκκενώνει εν μέρει τα παιχνίδια ανδρισμού μπορεί να είναι ένας παράγοντας δυνατός για την ελάττωση του ρίσκου της αστυνομικής βίας. Πρόκειται για έναν από τους τρόπους του ακτιβισμού – κλόουν, που έχει ρίζες στην ποίηση, στην διακωμώδηση και σε τεχνικές καρικατούρας και κλόουν για την ανυπακοή. Προσοχή όμως να μην καταλήξουμε να χρησιμοποιούμε το χιούμορ για να εξευτελίσουμε, γεγονός που δεν συμβαδίζει με την λογική του σεβασμού στην αξιοπρέπεια κάθε ανθρώπινου όντος, και που μπορεί να οδηγήσει στην αύξηση της επιθετικότητας του αστυνομικού.

Τελικά, αν οι πιθανότητες για βία είναι αυξημένες, όπως σε μεγάλες κινητοποιήσεις ενάντια σε διεθνείς συσκέψεις (G8, NATO, κλπ...), τα χοντρά ρούχα, ενδεχομένως δυναμωμένα από χαρτί εφημερίδας μπορούν να αποδειχθούν χρήσιμα. Όταν τα χτυπήματα πέφτουν βροχή, η εμβρυακή στάση (δηλαδή στο πλάι με τα χέρια να καλύπτουν το σβέρο και τους αγκώνες να καλύπτουν τους κροτάφους, ενώ τα γόνατα καλύπτουν τα γεννητικά όργανα), δίνει την καλύτερη προστασία. Ουρλιάζετε, για να τραβήξετε την προσοχή των φίλων και των δημοσιογράφων, και μπορείτε έτσι να αποφύγετε τα χειρότερα. Προσποιηθείτε στην ανάγκη πριν να αρχίσετε να πονάτε αληθινά.

Για τα δακρυγόνα, πλύνετε τα μάτια σας με λίγο φυσιολογικό ορό (διαθέσιμο στο φαρμακείο). Καθώς βάζετε τον ορό στα μάτια σας προσέξτε μην τρέξει στο μάγουλό σας: το υγρό καθώς έχει την ιδιότητα να διαστέλλει τους πόρους και έτσι απορροφούν παραπάνω αέριο,

προκαλώντας αίσθημα καψίματος. Μπορείτε αντίστοιχα να εφοδιαστείτε με ένα μαντήλι εμποτισμένο με λεμόνι, με το οποίο θα καλύψετε το στόμα σας όταν εκτοξευθούν τα αέρια, για να τα φιλτράρετε και να προστατέψετε τις αναπνευστικές οδούς.

Σε γενικές γραμμές, φροντίστε να δράτε σε дуάδες, όπως προαναφέρθηκε, ώστε ο ένας να μπορεί να προστατεύσει τον άλλον ή να φωνάξει βοήθεια σε περίπτωση αστυνομικής βίας. Φροντίστε επίσης να μην βρεθείτε απομονωμένοι χωρίς μάρτυρες όταν η αστυνομία επεμβαίνει. Αγνοούμε γενικά ότι οι αστυνομικοί διαπράττουν κάθε χρόνο ένα σημαντικό αριθμό παρανομιών και ανυπακοής απέναντι σε εντολές, ακόμα και στις πιο σημαντικές.¹⁷

Ποια είναι τα δικαιώματά μας όταν μας όταν συλληφθούμε; (Γαλλική διαδικασία, παρακαλούμε ανατρέξτε στο Παράρτημα I για ένα χρήσιμο και πρακτικό οδηγό σε περίπτωση σύλληψης με βάση την ελληνική πραγματικότητα)

Έχουμε δικαιώματα! Είναι ακόμα μια σίγουρη διαφορά ανάμεσα σε ψευδοδημοκρατίες και σε πραγματικές δικτατορίες, ο αντίπαλος είναι υποχρεωμένος να σεβαστεί τουλάχιστον τις διαδικασίες του, το νομικό του σύστημα, τουλάχιστον τυπικά, γεγονός το οποίο είναι πάντα καλύτερο από το τίποτα.

Όταν η αστυνομία τερματίζει μια δράση, ξεκινά η διαδικασία της εξακρίβωσης στοιχείων. Αυτό σημαίνει ότι οι αστυνομικοί (εάν φοράνε πολιτικά θα πρέπει θεωρητικά να δείξουν την ταυτότητά τους ή να φοράνε ένα περιβραχιόνιο τουλάχιστον όταν απευθύνονται σε σας) έχουν 4 ώρες (συν πλην μιας ώρας, καθώς αυτό εξαρτάται από την στιγμή που ξεκινάνε να μετράνε, θεωρητικά όταν ξεκινάει η στέρηση ελευθερίας) για να εξακριβώσουν την ταυτότητά σας ...και ίσως περισσότερα!

Ουσιαστικά, πολλές επιλογές είναι πιθανές για αυτήν την εξακρίβωση στοιχείων:

- Οι αστυνομικοί αρέσκονται στο να σας εκτοπίζουν, να σας διασπούν, να σας κρατούν πολλές ώρες σε απόσταση, ώστε να διασφαλίσουν ότι δεν θα επιστρέψετε στο τόπο δράσης για να συνεχίσετε.
- Οι αστυνομικοί κάνουν εξακρίβωση στοιχείων στον τόπο δράσης ή στα οχήματά τους/κλούβες. Δείξτε λοιπόν την ταυτότητα ή το διαβατήριό σας και θα αφεθείτε ελεύθεροι πολύ σύντομα. Αυτή η διαδικασία τροφοδοτεί τη γραφειοκρατία της αστυνομίας και επιτρέπει να ξέρουν ποιον καταζητούν εάν τους κατατεθεί μια μήνυση στην πορεία από το Κράτος ή από τον αντίπαλό σας, αυτόν

¹⁷ Βλέπε την εργασία του ιστορικού σύγχρονων αστυνομικών πρακτικών Maurice Rajfus και το γράμμα του «Τι κάνει η Αστυνομία» (Que fait la police?)

που ενόχλησε η δράση σας. Συνιστάται να έχετε μαζί σας τα στοιχεία σας όταν συμμετέχετε σε μια δράση, καθώς έτσι αποφεύγετε σε περίπτωση ελέγχου να σας τρέχουν στο τμήμα για μια εξακρίβωση μεγαλύτερης διάρκειας που θα σας κάνει να χάσετε χρόνο, ενώ θα οδηγήσει στο ίδιο αποτέλεσμα: η αστυνομία αργά ή γρήγορα θα ανακαλύψει το ποιοι είστε.

- Οι αστυνομικοί σας πηγαίνουν στο τμήμα για την εξακρίβωση στοιχείων, και ενδεχομένως για να σας ανακρίνουν. Σε αυτή την περίπτωση, σας ψάχνουν για να απομακρύνουν κάθε τι που έχετε (το οποίο καλό θα είναι να μην κουβαλάτε κατά τη δράση, διακινδυνεύετε να σας κατηγορήσουν για κατοχή ενός «όπλου», έστω και «εν δυνάμει», γεγονός που δεν κάνει καλή εντύπωση όταν δηλώνουμε μη βίαιοι...), κατάσχοντας τα προσωπικά σας αντικείμενα και ζητώντας σας να απενεργοποιήσετε το κινητό σας τηλέφωνο (που μπορούν να κατασχέσουν ούτως ή άλλως προκειμένου να σας αποτρέψουν από το να το χρησιμοποιήσετε κρυφά). Προσπαθήστε να σας συλλάβουν μαζικά, για να γίνει δυσκολότερη η ενοχοποίηση του ενός ή του άλλου.

«Δεν έχω τίποτα να δηλώσω»

Μπορεί να γίνει ακρόαση από την δικαστική αστυνομία σε περίπτωση που υπάρχουν ενδείξεις για την τέλεση αξιόποινης πράξης. Η διαδικασία εξελίσσεται με τον ίδιο τρόπο είτε είμαστε ακόμα στις 4 ώρες της διαδικασίας της εξακρίβωσης στοιχείων είτε αυτής της προσωρινής κράτησης. Μοιάζει με έκθεση μιας προφορικής δίκης που περιλαμβάνει ερωτήσεις του υπαλλήλου της αστυνομίας και των απαντήσεών σας. Αυτή το έγγραφο της ανάκρισης θα χρησιμοποιηθεί σε περίπτωση δίκης.

Η ανάκριση αποτελείται από ένα ερωτηματολόγιο που ξεκινά από το «σύντομο» βιογραφικό σας, στο οποίο απαντάτε υποχρεωτικά: όνομα και επίθετο, διεύθυνση, ημερομηνία και τόπος γέννησης και επάγγελμα – είναι αρκετό μια απάντηση «χωρίς επάγγελμα» ή «μισθωτός» χωρίς να προσδιορίσουμε εξαρχής τον εργοδότη ή τις προοπτικές. Το ερωτηματολόγιο συνεχίζεται κάποιες φορές με ερωτήσεις που αφορούν το ευρύτερο βιογραφικό σας, για να εκτιμήσουν την παρουσία σας, που θα τους επιτρέψει να καθορίσουν ένα πιθανό πρόστιμο ανάλογο με αυτήν: το εισόδημά σας, το αν είστε ενοικιαστής ή ιδιοκτήτης, αν έχετε δίπλωμα οδήγησης – αυτό θα μπορούσε να οδηγήσει σε συγκεκριμένες κυρώσεις κλπ. Σε αυτές τις ερωτήσεις, που παρουσιάζονται ως «ρουτίνας» δεν είστε επ' ουδενί υποχρεωμένος να απαντήσετε. Ούτε σε ερωτήσεις σαν κι αυτές που ακολουθούν και υποστηρίζονται ως θεμελιακές για την υπόθεση. Πρέπει να συνειδητοποιήσετε ότι σε αυτό το σημείο, είσαστε εξαιρετικά ευάλωτοι: οι αστυνομικοί θα σας μιλήσουν για μηνύσεις, ποινές φυλάκισης, θα μιλήσουν με εμπάθεια (ξέρουν καλά πώς να το

κάνουν!) όπου αντίθετα με την εξουσία, την απειλή, τον εκβιασμό της κράτησης, θα σας θυμίσουν ότι και αυτοί έχουν πολιτικές πεποιθήσεις, ενδεχομένως παρόμοιες με τις δικές σας, θα παίξουν με το γεγονός ότι πρόκειται για «πολιτική ανυπακοή», θα σας πιάσουν να απαντήσετε για να μην χάσετε χρόνο, καθώς η υπόθεση είναι «ήπια» και έχουν πιο σημαντικές υποθέσεις να διευθετήσουν (αυτό είναι αλήθεια αλλά όχι απαραίτητως από την οπτική γωνία του υπουργού ή την πολυεθνικής εταιρίας που παρενοχλήσατε!), κλπ. Δεν είναι με κανένα τρόπο υποχρεωμένοι να σας «τεκμηριώσουν» τις μηνύσεις που λένε, τις αποδείξεις, τις μαρτυρίες, τα κείμενα του νόμου, τίποτε απολύτως, και μπορούν να λένε ψέματα μόνο και μόνο για να σας λυγίσουν... Μια μόνη στρατηγική θα σας προστατέψει από λάθη, ψέματα που θα πρέπει να θυμόσαστε, εκδοχές προετοιμασμένες από πριν αλλά που ποτέ δεν είναι αρκετά τέλειες, αντιθέσεις στις προθέσεις σας, ή με αυτά που θα πουν οι σύντροφοι σας που θα ανακρίνονται: επαναλαμβάνετε όσες φορές χρειαστεί την μαγική φράση: «δεν έχω τίποτε να δηλώσω» (αφού έχετε δώσει το σύντομο βιογραφικό σας). Είναι ουσιαστικά το μόνο δικαίωμα που έχετε κατά τη διάρκεια της ανάκρισης, όπου δεν παραβρίσκεται δικηγόρος. Είναι επίσης το μόνο δικαίωμα που η αστυνομία έχει το δικαίωμα να μην σας θυμίσει...αντιθέτως με αυτό που γίνεται στις ΗΠΑ, όπου η αστυνομία σας ενημερώνει για το γεγονός ότι έχετε το δικαίωμα να μην μιλήσετε και ότι ό,τι πείτε μπορεί να χρησιμοποιηθεί εναντίον σας... Είναι επίσης αυτό που θα σας προστατέψει από το να ενοχοποιηθείτε, εν αγνοία σας συντρόφους και αυτό που θα επιτρέψει στον δικηγόρο σας, αργότερα, να προετοιμάσει την καλύτερη δυνατή υπεράσπιση.

Στο τέλος της ανάκρισης, ο αστυνομικός θα πρέπει να υποβάλει την γραπτή αναφορά του από την εξέταση και να σας την δώσει για υπογραφή. Διαβάστε προσεκτικά ό,τι έχει γράψει, και αν είναι απόλυτα σύμφωνο με αυτά που σας ρώτησε (τις ερωτήσεις του) και που απαντήσατε (δεν έχω τίποτα να δηλώσω) υπογράψτε ακριβώς κάτω από την τελευταία φράση. Αυτό θα είναι το αποδεικτικό στοιχείο της πιστότητας του εγγράφου. Εάν ο αστυνομικός έχει γράψει ανακρίβειες, ζητήστε του να τροποποιήσει όσες φορές χρειαστεί την αναφορά, και υπογράψτε όταν είναι σύμφωνη και ακριβής με τα λεγόμενα και τις δηλώσεις σας.

Προσοχή, ό,τι κι αν δηλώσετε έξω από την ανάκριση, ακόμα κι αν αυτό δεν έχει θεωρητικά δικαστική αξία, μπορεί να χρησιμοποιηθεί εναντίον σας, βρισκόμενο στις ερωτήσεις του αστυνομικού («μας δηλώσατε προφορικά στο λεωφορείο που σας έφερε εδώ ότι...») ή σε ένα έγγραφο που επισυνάπτεται στο φάκελο, όπου ο αστυνομικός θα καταγράψει τις εντυπώσεις του και αυτά που σας άκουσε να λέτε «off».

Πόσα δικαστήρια και δικαστές δεν θα το λάβουν υπόψη τους τη μέρα της δίκης;

Προσωρινή κράτηση

Στο τέλος της εξακρίβωσης στοιχείων, είναι πιθανόν ο εισαγγελέας, ενημερωμένος από τους αστυνομικούς, ή απευθείας από τους αξιωματικούς της δικαστικής αστυνομίας, να αποφασίσει να σας θέσει υπό προσωρινή κράτηση. Για το είδος των παραπτώματων που μας ενδιαφέρουν, οι κρατήσεις μπορούν να διαρκέσουν μέχρι 24 ώρες και να ανανεωθούν μια φορά με απόφαση του εισαγγελέα.

Η κράτηση είναι, καταρχήν, ένας τρόπος να σας κάνουν να σπάσετε, αφήνοντάς σας μόνο σε ένα κελί (χωρίς βιβλία, αλλά μερικές φορές με συντρόφους) με πληροφορίες ανησυχητικές που σας μεταφέρθηκαν από τον αστυνομικό που σας ανέκρινε (και οποίος δεν είπε απαραίτητα την αλήθεια). Είναι επίσης, όλο και περισσότερο, ένας τρόπος για να κρατήσουν στατιστικά στοιχεία με κάθε τίμημα, όπως η πολιτική των αριθμών του Ν. Σαρκοζύ που ενθαρρύνει σημαντικά τις δυνάμεις ασφαλείας. Μην νομίζετε ότι αν μιλήσετε κατά τη διάρκεια της πρώτης ανάκρισης μειώνετε τις πιθανότητες να σας κρατήσουν. Κάποιος που ξεκινά να απαντά σε ερωτήσεις που του τίθενται, θα μιλήσει ακόμα περισσότερο εάν του δώσουμε την δυνατότητα, φιλώντας τον για ακόμα μεγαλύτερο χρονικό διάστημα...ενώ κάποιος που φαίνεται αποφασισμένος, ακέραιος, και γνωρίζει το δικαίωμα του να διατηρήσει την σιωπή του μπορεί να είναι πιο δύσκολο να σπάσει, και δεν παρουσιάζει κανένα ενδιαφέρον για κράτηση.

Κατά τη κράτηση, τα προσωπικά σας αντικείμενα καταγράφονται και κατάσχονται. Θα σας επιστραφούν με την απελευθέρωσή σας, εκτός από αυτά που θα μείνουν «σφραγισμένα» γιατί αποτελούν αποδεικτικά στοιχεία της ενοχής σας. Τα δακτυλικά σας αποτυπώματα, φωτογραφίες ταυτότητας και ανθρωπομετρικές περιγραφές θα καταγραφούν. Σίγουρα θα σας ζητήσουν επίσης (είναι σχεδόν σύστημα) ένα βιολογικό δείγμα, δηλαδή το DNA σας. Αρνηθείτε! Καταρχάς, γιατί αντίθετα με το τι συμβαίνει στο Ηνωμένο Βασίλειο, έχετε ακόμα την δυνατότητα να μην δώσετε δείγμα, δεν θα το πάρουν με το ζόρι. Στη συνέχεια, γιατί αυτή η διαμάχη μπορεί ακόμα να κερδηθεί: κανείς δεν καταλαβαίνει γιατί αφού είσαστε ακόμα αθώοι – μέχρι αποδείξεως του εναντίον- θα πρέπει να σας αντιμετωπίζουν σαν εγκληματία! Ούτε γιατί θα πρέπει να καταγράφεται η βιολογική ταυτότητα των πολιτικών διαμαρτυρόμενων, αντί για τους απλά σεξουαλικούς εγκληματίες και τρομοκράτες όπως αρχικά προβλέπεται. Αρνηθείτε, γιατί οι πιθανότητες να τιμωρηθείτε για αυτό το καινούργιο έγκλημα είναι ακόμα μικρές: η Πολιτεία δεν θα σας καταδιώξει κατ' ανάγκη αν απειλήσετε να προκαλέσετε ντόρο γύρω από την περίπτωση σας. Μια μερίδα δικαστών είναι κάθετα αρνητικοί σε αυτό

τον ανελεύθερο νόμο και αρνούνται να καταδικάσουν. Και τα πρόστιμα είναι πολύ μικρά: μερικές εκατοντάδες ευρώ κατά μέσο όρο που ο σύλλογος θα μπορεί σε κάθε περίπτωση να πληρώσει¹⁸... Αρνηθείτε, τέλος, γιατί μπορεί να είμαστε ακόμα σε μια ψευδοδημοκρατία, αλλά αυτή μπορεί πολύ καλά, όπως τα χρόνια του 1930 να μετατραπεί σε μια πραγματική δικτατορία σε κάποιο διάστημα, ποιος το ξέρει; Τότε, η Δημοκρατία είχε ξεκινήσει να φτιάχνει τα αρχεία, τις διακρίσεις ακόμα και τα στρατόπεδα που θα επέτρεπαν αργότερα στο Vichy να εξορίζει.

Κατά την προσωρινή κράτηση, έχετε δικαιώματα, πέρα από αυτό της τήρησης της σιωπής κατά την διάρκεια της ανάκρισης, αφού δεν έχετε «τίποτε να δηλώσετε». Αυτή τη φορά, ο αστυνομικός πρέπει να σας ενημερώσει για τα δικαιώματά σας:

- μπορείτε να έχετε δικηγόρο της επιλογής σας (ο δικηγόρος του αστυνομικού τμήματος είναι δωρεάν) για μισή ώρα μόνο ανά κράτηση, που δεν θα έχει πρόσβαση στο φάκελό σας, στις μηνύσεις, στα έγγραφα της προανάκρισης. Είναι εκεί για να βεβαιώνεται ότι η αστυνομία σέβεται το νόμο και την ακεραιότητά σας, πράγμα το οποίο δεν είναι και τόσο κακό! Βέβαια, εάν ο δικηγόρος του συλλόγου είναι αυτός που έχει πληροφορηθεί, θα μπορέσει να μεταφέρει την πληροφορία στο υπόλοιπο δίκτυο, διακριτικά (και παράνομα, προσοχή!).
- μπορείτε να δείτε έναν γιατρό. Είναι ενδιαφέρον αν σας χτύπησαν οι αστυνομικοί κατά τη σύλληψη, και κυρίως σίγουρα για να πιστοποιούν την καλή υγεία σας αν νιώθετε ότι οι αστυνομικοί ενδεχομένως να σας κακοποιήσουν κατά την κράτηση: αρκεί να πιστοποιήσετε πληγές μετά την έξοδό σας από την κράτηση από έναν άλλο γιατρό, και να έχετε τις δυο ιατρικές καταθέσεις για να αποδείξετε ότι οι αστυνομία σας χτύπησε στο αστυνομικό τμήμα.
- Μπορείτε να ζητήσετε από την αστυνομία να καλέσει (στην θέση σας) έναν δικό σας ή τον εργοδότη σας, για να τον ενημερώσει για την κράτησή σας. Πρόκειται για μια δράση ανεκτικότητας, που αποτρέπει το γεγονός του να δηλώσουν εξαφάνιση και να καλέσουν για βοήθεια, ανησυχώντας για την απουσία σας. Φυσικά, οι αστυνομικοί που δεν θα καλέσουν παρουσία σας, δεν θα καλέσουν εάν έχουν την υποψία ότι το όνομα που τους δώσατε είναι ακόμα ένας συνένοχος...

Πριν σας κλείσουν στο κελί, θα σας γδύσουν για να σας ψάξουν. Θα σας ζητήσουν να κατεβάσετε το εσώρουχό σας παρουσία ενός οργάνου του ίδιου φύλλου, προκειμένου να βεβαιωθούν ότι δεν έχετε πάνω σας κάτι που μπορείτε να στρέψετε εναντίον σας. Εάν, εξάλλου οι

---

¹⁸ Για περισσότερες πληροφορίες πάνω στο συγκεκριμένο θέμα βλ. www.refusadn.org

αστυνομικοί αναρωτιούνται για το αν μπορείτε να υποστείτε μια κράτηση ψυχολογικά ή σωματικά, μπορούν να σας υποβάλουν σε μια ιατρική εξέταση. Διευκρίνιση: το γδύσιμο πρέπει να γίνει σε έναν χώρο όπου μόνο το όργανο του ίδιου φύλλου μπορεί να σας δει. Κάθε εξευτελισμός μπορεί να χρησιμοποιηθεί στη συνέχεια για να καταγγείλετε κακοποίηση και να προσπαθήσετε να ακυρώσετε τη διαδικασία. Οι αστυνομικοί δεν πρέπει, για παράδειγμα να ξεχάσουν να σας τρέφουν τρεις φορές τη μέρα, και να σας επιτρέπουν να πηγαίνετε στην τουαλέτα κανονικά, εάν δεν έχετε στο κελί σας. Σε γενικές γραμμές, εάν υποπέσει στην αντίληψή σας κάποιο αδίκημα στην τήρηση της νομικής διαδικασίας, που διαπράχθηκε από αστυνομικό εις βάρος σας, δεν είναι πάντα συνετό να το πείτε κατά τη διάρκεια της κράτησής σας: μπορείτε στη συνέχεια να δοκιμάσετε να ακυρώσετε την διαδικασία με τον δικηγόρο σας.

Σε περίπτωση κλήτευσης στο τμήμα...

Συμβαίνει καμιά φορά η σύλληψη να μην γίνεται αμέσως μετά την δράση. Οι αστυνομικοί μπορεί να συγκέντρωσαν κάποια στοιχεία επιτόπου και μετά σας άφησαν να φύγετε. Αλλά την μεθεπόμενη, λαμβάνετε μια τηλεφωνική κλήση από το τμήμα του τόπου της δράσης, που θα ήθελε να σας ακροάσει «είναι επείγον, αλλά δεν θα κρατήσει πολύ». Σώπα! Διαπραγματευτείτε μια καθυστέρηση, για λόγους προσωπικούς ή επαγγελματικούς, κερδίστε λίγες ώρες ή λίγες μέρες, έχετε αυτή την δυνατότητα όσο η κλήτευση δεν είναι γραπτή και ταχυδρομημένη με έμφαση στην παραλαβή. Εκμεταλλευτείτε τον χρόνο αυτόν για να προειδοποιήσετε όλους τους συντρόφους που συμμετείχαν στην δράση – διακριτικά!- ότι θα πάτε αυτή την μέρα και ώρα στο συγκεκριμένο τμήμα, ότι μπορεί να τους καλέσουν κι αυτούς, και ότι αν δεν τους καλέσετε 4 ώρες μετά, σημαίνει ότι είστε υπό κράτηση. Θα πρέπει λοιπόν να οργανώσουν μια δράση αλληλεγγύης μπροστά από το τμήμα (αυτό πείθει συχνά τους αστυνομικούς να συντομεύουν την κράτηση!), να ειδοποιήσουν τα ΜΜΕ, να προετοιμαστούν όχι μόνο για άλλες κρατήσεις αλλά και για έρευνες στα σπίτια ή σε μέρη πολιτικής συγκέντρωσης όπου συχνάζετε. Αυτές οι έρευνες είναι πιθανές μέσα στις επόμενες 8 ημέρες της κράτησης, ακόμα και χωρίς δικαστικό ένταλμα, αυτό που ονομάζουν σήμερα καθυστέρηση του αυτόφωρου, μια παράταση της έννοιας του αυτόφωρου...Προσοχή να μην αφήσετε σε κοινή θέα κάποιον υπολογιστή, ακόμα κι αν δεν έχετε τίποτα μέσα: οι αστυνομικοί είναι ικανοί να τον πάρουν κατά την έρευνα και να τον επιστρέψουν μετά την δική, 6 μήνες αργότερα το λιγότερο!

Μετά την κράτηση

Η κράτηση μπορεί να ανανεωθεί μια φορά. Σε αυτή την περίπτωση, θα διεκδικήσετε και πάλι δικαιώματα που αναφέρθηκαν παραπάνω.

Στο τέλος της κράτησης, μπορείτε να αφεθείτε ξανά ελεύθερος. Προσοχή, αυτό δεν σημαίνει ότι η υπόθεση έκλεισε! Μην επαναπαύεστε! Οι συζητήσεις σας μπορεί να ακούγονται, τα γράμματά σας να διαβάζονται, και οι φίλοι σας να απειλούνται... Με την εξουσιοδότηση αυτή τη φορά του συνηγόρου, μια έρευνα είναι πάντα πιθανή. Ζητήστε σε αυτή τη περίπτωση να δείτε την αίτηση δικαστικής συνδρομής και εξακριβώστε ότι γράφει την διεύθυνση του τόπου έρευνας, τον προσδιορισμό των αδικημάτων προς έρευνα, και τα τεκμήρια για την ύπαρξη αυτών των αδικημάτων. Η κατ' οίκον έρευνα μπορεί να γίνει από τις 6 το πρωί έως τις 9 το βράδυ εκτός από την περίπτωση που ένα αδίκημα αφορά τρομοκρατία¹⁹. Δεν έχει σημασία η ώρα για άλλα μέρη (τοπικά, αποθήκες κλπ).

Εάν δεν σας ελευθερώσουν, θα σας οδηγήσουν στον εισαγγελέα (ή τον αναπληρωτή του), ο οποίος θα πρέπει να αποφασίσει σε πρώτη φάση για το αν είστε ένοχοι ή όχι, στη συνέχεια για το κίνητρο που σας οδήγησε εκεί και για το οποίο θα παραστείτε ενώπιον δικαστηρίου, και τέλος την ημερομηνία παρουσίας στο δικαστήριο. Μπορεί να σας ΠΡΟΤΕΙΝΕΙ να παρουσιαστείτε μέσα σε 24 ώρες στο δικαστήριο. Αρνηθείτε! Είναι μια διαδικασία κοροϊδίας, που συνιστά στο να σας κάνει να περάσετε με βιασύνη από ένα δικαστήριο υπό πίεση, φαιδρό, χωρίς να σας αφήσει χρόνο για να προετοιμάσετε την υπεράσπισή σας, να βρείτε μάρτυρες και στο να μην καταλαγιάσει το συναίσθημα που προκάλεσε η δράση σας. Οι ποινές που επιβάλλονται υπό τέτοιες συνθήκες είναι πάντα αυστηρότερες ... Απαιτήστε χρόνο για να προετοιμάσετε την υπεράσπισή σας: θα κερδίσετε μερικούς μήνες! Θα περάσετε από τον δικαστή των ελευθεριών και της κράτησης που θα αποφασίσει να σας στείλει στο σπίτι σας περιμένοντας την δίκη, ή να σας θέσει σε προφυλάκιση εάν δεν έχετε αρκετές «εγγυήσεις» για το ότι θα παρουσιαστείτε την κατάλληλη ημερομηνία μπροστά στο δικαστή, αντί να εξαφανιστείτε στη φύση...Μια σταθερή κατοικία, ένα προφίλ αυστηρά «πολιτικό», σπουδές ή μια δουλειά (ή μια δέσμευση πρόσληψης) φτάνουν αρχικά για να σας αφήσουν ελεύθερους.

Πολύ αργότερα, θα βρεθείτε ενώπιον του δικαστηρίου για τη δίκη σας. Καλώς ήρθατε στο μεγάλο θέατρο της Δικαιοσύνης, όπου όλοι οι δικάσιμοι είναι ίσοι μπροστά στο νόμο, αλλά καθόλου ίσοι μπροστά στον δικαστή...και πολύ λιγότερο μπροστά στον εχθρό, ισχυρό, πλούσιο, σίγουρο για την εγγύτητα της κλάσης του, της κουλτούρας, της άποψης με τους ανώτερους, τον εισαγγελέα και τον υπουργό κυρίως. Όπως σε κάθε περίπτωση, ευγένεια, σεβασμός αλλά και συνοχή θα είναι οι

¹⁹ Δεν θα ασχοληθούμε εδώ με την αντι-τρομοκρατική νομοθεσία, που είναι κατά ένα μεγάλο μέρος της αιρετική όσον αφορά τον νόμο και τη λογική της προστασίας της ελευθερίας. Δρώντας με την μεγαλύτερη διαφάνεια και επιμένοντας ακατάπαυστα στην δέσμευσή σας κατά της βίας, θα μειώσετε την πιθανότητα του να σας κατηγορήσουν για κάτι που δεν είστε, και να σας μεταχειριστούν λανθασμένα, κάνοντας κακή χρήση του αντιτρομοκρατικού καθεστώτος.

μεγαλύτεροι σύμμαχοί σας: γνωρίζετε τα δικαιώματά σας, και είστε σε κάθε περίπτωση εσείς ο πρωταγωνιστής του έργου: μην αφήσετε τους άλλους να πάρουν πάνω τους την εξέλιξη της ακρόασης, ακόμα κι αν έχουν την εύνοια του δικαστή. Η δική σας ελευθερία διακυβεύεται, και δεν θα έχετε δεύτερη ευκαιρία τουλάχιστον στο ίδιο επίπεδο δικαιοδοσίας!

Κυρώσεις...

Και εδώ ακόμα, δεν χρειάζεται πανικός, η αλληλεγγύη υπάρχει και προβλέπεται εκ των προτέρων. Καθώς έχετε πάρει μόνο ρίσκα για τα οποία οι δικαστικές επιπτώσεις σας είναι γνωστές, τα πράγματα θα πρέπει να έχουν αίσια έκβαση. Ένα πρώτο πράγμα, για να βάλουμε τέλος σε ένα μύθο πολύ διαδεδομένο: δεν θα χάσετε τη δουλειά σας απλά και μόνο επειδή σας καταδίκασαν για μια δράση που έγινε εκτός του ωραρίου εργασίας: εάν η δράση για την οποία κατηγορηθήκατε δεν έχει καμία σχέση με την εργασία σας, δεν ρισκάρετε τίποτα! Εάν από την άλλη, είσαστε οδηγός τρένου και σταματήσετε ένα τρένο με πυρηνικά απόβλητα στο τμήμα μιας διαδρομής όπου κρύβονται οι φίλοι σας που είναι κατά των πυρηνικών, θα σας απολύσουν, προφανώς, για ανεντιμότητα προς την επιχείρηση...

Η μόνη περίπτωση θα πρέπει να σας αποτρέψει από το να εκτεθείτε είναι το αν ετοιμάζεστε να περάσετε εξετάσεις δημοσίου, όπου το ποινικό σας μητρώο πρέπει να είναι λευκό...αλλά μόνο τη στιγμή του διαγωνισμού!

Η καταγραφή ενός αδικήματος στο ποινικό μητρώο δεν είναι πλέον συστηματική αλλά κατά ένα μεγάλο μέρος διαπραγματεύσιμη κατά τη διάρκεια της απελευθέρωσης... Για να είμαστε ακριβής, η καταδίκη σας θα καταγραφεί στο φάκελό σας, στο δελτίο νούμερο 1. που αφορά τις νομικές αρχές και περιέχει το σύνολο του δικαστικού αρχείου. Αλλά τα δελτία νούμερο 2. που αφορά στις διοικητικές αρχές (περιφέρειες, στρατιωτικές αρχές, άλλες διαχειριστικές αρχές) και νούμερο 3. που αφορά στα προσωπικά ενδιαφέροντα που όμως είναι προσβάσιμα από κάποιους εργοδότες (ασφάλεια, τράπεζες και ασφαλιστικές, επαγγέλματα που σχετίζονται με παιδιά...) δεν θα έχουν κανένα ίχνος της καταδίκης. Ο δικαστής μπορεί να αποφασίσει να μην γράψει την καταδίκη σας σε αυτά τα δελτία.

Μην ξεχνάτε, κυρίως, ότι μια δίκη είναι κυρίως μια αναφορά στην εξουσία: αν το περιεχόμενο που θα έχετε κατά ένα μέρος επιλέξει είναι ευνοϊκό, εάν η δράση σας ήταν καλά δημοσιοποιημένη, εάν προσωπικότητες έχουν κληθεί για να υποστηρίξουν την δράση σας, εάν η δράση σας είχε προετοιμαστεί προσεκτικά και η εκστρατεία της αλληλεγγύης γύρω από αυτή έχει προκαλέσει μια μεγάλη κινητοποίηση, και φέρνει στο φως τις αχρειότητες του αντιπάλου σας, μπορείτε να

μετατρέψετε την δίκη σας σε ένα θαυμάσιο πολιτικό βήμα απέναντι στον αντίπαλό σας.

Παρακαλούμε ανατρέξτε στο Παράρτημα I για ένα χρήσιμο και πρακτικό οδηγό σε περίπτωση σύλληψης με βάση την ελληνική πραγματικότητα, το παραπάνω αφορά μετάφραση του Γαλλικού κειμένου.

16. Απολογισμός

Όταν τα πράγματα ηρεμήσουν λίγο, και ο καθένας είναι σε θέση να υπερβεί τα συναισθήματά του, είναι χρήσιμο να συγκαλέσετε τους συμμετέχοντες σε μια δράση για έναν απολογισμό. Είναι πολλαπλά χρήσιμος:

- Αναβιώνουμε, από τις αφηγήσεις του καθένα την ίδια την δράση: οι αγωνιστές δεν είχαν όλοι την ίδια οπτική βάση, λόγω του διαφορετικού ρόλου που είχε ο καθένας. Αν θέλουμε ο καθένας να εκτιμήσει πλήρως τη δράση στο σύνολό της, και κανείς να μην απογοητευτεί για το ότι είχε έναν ρόλο χωρίς αξία, ή δεν είδε τα βασικά σκηνικά, θα πρέπει να ακουστούν οι αφηγήσεις όλων.
- Βλέπουμε τα υπέρ και τα κατά σε πολιτικό επίπεδο, αλλά και σε επίπεδο δημοσιότητας. Βλέπουμε τι είπαν τα ΜΜΕ, τις δηλώσεις ή τα λάθη του αντιπάλου, τις αντιδράσεις της κοινής γνώμης κλπ.
- Εκφράζουμε τα συναισθήματα που νιώσαμε, τις ενδεχόμενες απογοητεύσεις, αλλά επίσης και τον θυμό, τη χαρά, την έχθρα, συνοπτικά ξεσπάμε. Με τον τρόπο αυτό, επιβεβαιώνουμε την συνοχή της ομάδας, λύνοντας παρεξηγήσεις και προβλήματα, ώστε να μην επηρεαστεί η ποιότητα των σχέσεων της ομάδας και κυρίως η εμπιστοσύνη, η οποία κρατάει την ομάδα ενωμένη.
- Προκύπτουν μαθήματα από τη δράση, λάθη, δυνατά και αδύνατα σημεία, για να αποφευχθεί το να επαναληφθούν ξανά την επόμενη φορά.
- Συζητιούνται οι πιθανές προοπτικές για να διατηρηθεί ζωντανή η ιστορία που ξεκίνησε με τη δράση αυτή (ένα νέο δελτίο τύπου, η διατήρησή της στο προσκήνιο, δημοσιοποίηση του στόχου που επιτεύχθηκε με το πέρας της δράσης κλπ), και ο σχεδιασμός της επόμενης δράσης: δεν πρέπει να αφήσετε να καταλαγιάσει ούτε ο ενθουσιασμός που βιώνουν οι αγωνιστές από την επιτυχία της δράσης ούτε το ενδιαφέρον και η υποστήριξη του κοινού.
- Οργανώνεται η νομική υποστήριξη των αγωνιστών υπό κράτηση, εάν υπάρχουν, δηλαδή επιλέγεται ένας δικηγόρος, μια στρατηγική πολιτικής και νομικής υπεράσπισης, σημαντικοί μάρτυρες που θα υπερασπίσουν την δική μας πολιτική οπτική στο δικαστήριο, και συγκεντρώνονται χρήματα για την πληρωμή των εξόδων της δίκης και για τα ενδεχόμενα πρόστιμα. Το καλύτερο είναι βέβαια να ξεκινήσει αυτή η δουλειά πριν τις δράσεις, για να είμαστε προετοιμασμένοι από πριν για τις ενδεχόμενες κρατήσεις και συλλήψεις των αγωνιστών.
- Γιορτάζουμε, κυρίως αν πετύχαμε μια νίκη, αλλά επίσης και για να δεθεί ξανά η ομάδα, να ενισχυθούν οι στενοί δεσμοί ανάμεσα στους

αγωνιστές. Αυτό θα επιτρέψει να κρατηθούμε ενωμένοι στις δοκιμασίες αρκετά γερά μέχρι τη μέρα της νίκης...

ΛΙΣΤΑ ΕΛΕΓΧΟΥ

1. Δημιουργία στρατηγικής, μετά από μια σοβαρή ανάλυση της κατάστασης
2. Διοργάνωση μιας εκστρατείας που αποτελείται από τις διάφορες πρωτοβουλίες, όπου ενσωματώνονται ιδέες για δράσεις.
3. Υιοθέτηση ονόματος, σε μορφή σλόγκαν, για την ομάδα.
4. Δημιουργία ιστοσελίδας στο ίντερνετ που να βρίσκεται εύκολα.
5. Όταν λάβουν χώρα οι πρώτες πρωτοβουλίες, διαλέξτε την πρώτη δράση.
6. Εντοπισμός σημείου που να εξυπηρετεί την πραγματοποίηση της δράσης.
7. Εκπόνηση σεναρίου δράσης που θα χωρίζεται σε Σχέδιο Α και Σχέδιο Β.
8. Τελειοποίηση του σεναρίου συμβουλευόμενοι έναν δικηγόρο.
9. Επίλυση των ζητημάτων υλικοτεχνικής υποστήριξης, μεταφοράς και των οικονομικών
10. Ειδοποίηση των φίλων δημοσιογράφων, ώστε να είναι διαθέσιμοι την κατάλληλη στιγμή.
11. Επιλογή των ακτιβιστών.
12. Ενημέρωση των συμμετεχόντων για τις πολιτικές, τεχνικές και νομικές πλευρές του Σχεδίου Α.
13. Μοίρασμα των ρόλων κατά τη διάρκεια της δράσης.
14. Προετοιμασία ενημερωτικό υλικό (έντυπο και οπτικό).
15. Πρόβα της δράσης εάν είναι πολύπλοκη.
16. Την κατάλληλη μέρα και ώρα, πάρτε θέση σύμφωνα με το αρχικό σενάριο.
17. Υλοποίηση της δράσης, με τον καθένα στο πόστο του:
  - Οι ακτιβιστές παίρνουν θέση
  - Οι φύλακες-άγγελοι φροντίζουν για την άνεση των ακτιβιστών.
  - Οι διαμεσολαβητές φροντίζουν για την ασφάλεια όλων, συμπεριλαμβανομένου και του αντιπάλου.
  - Οι επαφές «κοινό» ενημερώνουν την κοινή γνώμη, διαχειρίζονται το οπτικό υλικό και μοιράζουν τα φυλλάδια.
  - Οι επαφές «αστυνομία» εξηγούν τον μη βίαιο χαρακτήρα, ενημερώνουν για τις διεκδικήσεις, κερδίζουν χρόνο και διαπραγματεύονται για το τέλος της δράσης.
  - Οι συντονιστές επιτηρούν ώστε ο καθένας να είναι στο πόστο του, και προσέχουν την εικόνα που βγαίνει από τη δράση μας.

Φωνάζουν τους υποστηρικτές και αποφασίζουν για περιπτώσεις ανάγκης που δεν έχουν προβλεφθεί.

- Οι εκπρόσωποι απαντούν στους δημοσιογράφους.
- Οι αγωνιστές εάν είναι απαραίτητο διαπραγματεύονται με τον αντίπαλο επιτόπου.
- Ο αρμόδιος ακτιβιστής βιντεοσκοπεί τη δράση, ο φωτογράφος ακτιβιστής βγάζει φωτογραφίες. Πάνε το συντομότερο δυνατό να ανεβάσουν τις φωτογραφίες στο ίντερνετ.
- Η επαφή «τύπος» στέλνει τα ενημερωτικά έντυπα και τα δελτία τύπου στους δημοσιογράφους.
- Η ομάδα «μόνιμης τηλεφωνίας» στέλνει το δελτίο τύπου, αρχειοθετεί σε σωστή σειρά τις φωτογραφίες που έστειλε ο φωτογράφος ακτιβιστής στην ιστοσελίδα της οργάνωσης και βεβαιώνεται για την πορεία των ακτιβιστών μετά την δράση.
- Κάποιο χρονικό διάστημα μετά τη δράση, κάνουμε τον απολογισμό.

Συμπέρασμα: δεν βασιίζεται πουθενά, παρά μόνο σε εμάς...

Ας μην ξεχνάμε ότι οι πολιτικές διαμάχες μπορούν να έχουν μεγάλη διάρκεια, και δεν κερδίζονται μόνο με μια μάχη. Ποικίλες πρωτοβουλίες, μετά από άμεσες μη βίαιες δράσεις τροφοδοτούν την καμπάνια μεγαλώνοντας βήμα βήμα την δύναμη του σκοπού σας, της ομάδας σας. Και αφού ο συσχετισμός των δυνάμεων θα έχει γίνει ευνοϊκός για σας, ο αντίπαλός σας θα πρέπει να συμφωνήσει με τις διεκδικήσεις σας. Σίγουρα, αυτή η νίκη, όπως κάθε πολιτική νίκη, δεν θα είναι μόνιμη. Εάν οι λαοί κέρδιζαν πάντα στην Ιστορία, τύχαινε να χάνουν για κάποια χρονική διάρκεια, μέχρι να κερδίσουν εκ νέου, αργότερα. Οι νίκες μας είναι εύθραυστες, λοιπόν, και απαιτείται από τη μεριά μας μια επαγρύπνηση, μια συνεχής δέσμευση για την προστασία τους, η οποία θα πρέπει να περνάει από γενιά σε γενιά. Ήρθε λοιπόν η σειρά μας να γραφτούμε σε μια μακριά Ιστορία διαμαχών για την πρόοδο του ανθρώπου. Είναι στο χέρι μας να μην υπακούσουμε, για να τιμήσουμε το παρελθόν, να προστατέψουμε το παρόν και να γράψουμε ένα μέλλον ευτυχισμένο και βιώσιμο από όλους.

Για να πάμε παραπέρα...

Αυτές οι λογικές συμβουλές μπορούν να αφομοιωθούν εύκολα από τον νέο Ανυπάκουο. Η εφαρμογή τους θα σας δώσει τα απαραίτητα στοιχεία, ώστε να κατανοήσετε τις μεθόδους που προτείνει το εγχειρίδιο αυτό. Θα αισθάνεστε όλο και πιο σίγουροι και σε κάποιο διάστημα θα είστε σε θέση να συντονίζετε δράσεις. Οι ανυπάκουοι θα σας βοηθήσουν, εάν το ζητήσετε. Θα μπορέσουν να σας δώσουν συμβουλές στρατηγικής, συνεδρίες κατάρτισης για τους αγωνιστές σας και μπορούν να ενισχύσουν τη δράση σας σε συγκεκριμένους τομείς, συμπεριλαμβανομένου και του να σας διαθέσουν σπάνιες «αρμοδιότητες». Υπάρχει η δυνατότητα για σεμινάρια σχετικά με τον κλόουν- ακτιβισμό, την ακτιβιστική αναρρίχηση, τον βιντεοακτιβισμό κλπ.

Οι ανυπάκουοι αναζητούν εξίσου και διαμορφώνουν, εκπαιδευτές άμεσης μη βίαιης δράσης. Όταν θεωρήσετε ότι η πρακτική σας εμπειρία στην ανυπακοή είναι αρκετή, μην διστάσετε να γίνετε εκπαιδευτής στο πλάι μας, ώστε να μεταδώσετε με την σειρά σας αυτά τα πολύτιμα εργαλεία αντίστασης.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Ι

Μάθετε τα δικαιώματά σας για να προστατευτείτε από την αστυνομική αυθαιρεσία

Ο μικρός αυτός οδηγός θα σας δώσει ορισμένες πρακτικές οδηγίες για τα δικαιώματα που έχετε και το τι ακριβώς πρέπει να κάνετε, σε περίπτωση «δυσάρεστης επαφής» με τις αστυνομικές αρχές.

Είτε πρόκειται για εξακρίβωση στοιχείων, είτε για σωματική έρευνα, είτε για προσαγωγή, είτε για έρευνα σε σπίτι, είτε για σύλληψη, πρέπει όλοι να θυμόμαστε πως στο Σύνταγμα και τους νόμους υπάρχουν διατάξεις προστατευτικές των δικαιωμάτων των πολιτών. Αυτό σημαίνει πως έχετε δικαιώματα και πρέπει να απαιτήσετε να τα ασκήσετε! Η αστυνομία δε θα σας τα χαρίσει, αντιθέτως θα βασιστεί στην άγνοια, τον πανικό και τις βεβιασμένες κινήσεις σας, αν χάσετε την ψυχραιμία σας.

1. Εξακρίβωση στοιχείων

Αν σας σταματήσει αστυνόμος στο δρόμο και απαιτήσει να του δείξετε την αστυνομική σας ταυτότητα, οφείλετε να το κάνετε. Αν αρνηθείτε, μπορεί να τιμωρηθείτε με φυλάκιση από 10 ημέρες ως 1 χρόνο. (άρθρο 157 του νόμου 2458/1953).

ΠΡΟΣΟΧΗ: Αφού δείξετε την ταυτότητά σας, έχετε εκπληρώσει τις νόμιμες υποχρεώσεις σας. Μην απαντάτε σε άλλες ερωτήσεις, τύπου «τι κάνεις εδώ;» «πού πηγαίνεις;» κλπ διότι είναι παράνομες.

Μπορεί στη συνέχεια οι αστυνόμοι να σας ζητήσουν να τους ακολουθήσετε στο τμήμα για «εξακρίβωση στοιχείων». Εφόσον έχετε δείξει την ταυτότητά σας, αυτό είναι παράνομο, γι' αυτό οφείλετε να διαμαρτυρηθείτε. Αν παρ' όλα αυτά σας αναγκάσουν να τους ακολουθήσετε, τότε αυτό που συμβαίνει είναι στην πραγματικότητα μία παράνομη σύλληψη, αφού σας πηγαίνουν στο τμήμα χωρίς να υπάρχει ούτε ένταλμα σύλληψης ούτε κλήση για προσαγωγή μάρτυρα! Άρα στο τμήμα πρέπει απλώς να δώσετε και πάλι τα στοιχεία σας και να αρνηθείτε να απαντήσετε σε οποιαδήποτε άλλη ερώτηση. Να επαναλαμβάνετε διαρκώς πως είναι παράνομο να σας κρατούν εκεί και να απαιτείτε να μιλήσετε με το δικηγόρο σας.

Η αστυνομία έχει την δυνατότητα προσαγωγής του πολίτη στο τμήμα καθ'ότι σύμφωνα με το άρθρο 4 § 15 περ. θ' του πδ 141/1991 ακόμα και αν φέρει ο πολίτης αστυνομική ταυτότητα ή διαβατήριο, το αστυνομικό όργανο έχει την διακριτική ευχέρεια να σας οδηγήσει στο αστυνομικό τμήμα εάν κρίνει ότι εξαιτίας του τόπου, του χρόνου και των

περιστάσεων υπάρχει υπόνοια για την διάπραξη εγκληματικής ενέργειας.

Συνήθως η παράνομη κατακράτηση του πολίτη στο αστυνομικό τμήμα γίνεται υπό την δικαιολογία της περαιτέρω έρευνας για φυγόποινα. Δηλαδή ερευνούν εάν υπάρχουν εκκρεμείς καταδικαστικές αποφάσεις κατά του συγκεκριμένου προσώπου. Σ' αυτήν την περίπτωση μπορείτε να διαμαρτυρηθείτε αφού έχει παρέλθει αρκετά μεγάλο χρονικό διάστημα από την στιγμή που οδηγηθήκατε στο αστυνομικό τμήμα.

Δεν είναι απαραίτητο ούτε κρίνεται σκόπιμο να απαντάτε σε προσωπικές ερωτήσεις (πλην της εξακρίβωσης των στοιχείων σας) ήτοι εάν έχετε παιδιά, οικογένεια, τι εισόδημα έχετε, πόσα ακίνητα και που έχετε κλπ. Τα παραπάνω αποτελούν προσωπικά δεδομένα και δεν είναι απαραίτητα στα αστυνομικά όργανα ώστε να διεξάγουν την έρευνα εις την οποία περιορίζονται στο πρόσωπό σας.

Σημαντικό είναι ακόμα και στην περίπτωση που εκκρεμούν αποφάσεις στο όνομά σας εάν έχετε την παραμικρή υπόνοια ότι δεν είστε εσείς ο δράστης να ζητήσετε να επιβεβαιωθούν αυτές από τα υπόλοιπα στοιχεία ήτοι το πατρώνυμο το μητρώνυμο και ΑΦΜ του φυγοποίνου (αυτού δηλαδή κατά του οποίου εκκρεμεί απόφαση). Είναι συχνό φαινόμενο άτομα με πολύ κοινά στην Ελλάδα ονόματα να κρατούνται για αποφάσεις άλλων συνονομάτων τους (πχ. Παπαδόπουλος, Οικονομόπουλος κλπ)

2. Σύλληψη

Η αστυνομία μπορεί να σας συλλάβει μόνο αν συντρέχει μία από τις παρακάτω προϋποθέσεις:

- A. Αν έχει εκδοθεί εναντίον σας ένταλμα σύλληψης
- B. Αν διαπράξατε αυτόφωρο έγκλημα.

A. Αν έχει εκδοθεί εναντίον σας ένταλμα σύλληψης

Το ένταλμα σύλληψης είναι έγγραφο το οποίο εκδίδεται από τον ανακριτή και επιδίδεται από την αστυνομία στον ύποπτο.

ΠΡΟΣΟΧΗ: Πολύς κόσμος πιστεύει πως ο ανακριτής είναι ένας αστυνομικός. Αυτό είναι λάθος. Ο ανακριτής είναι δικαστής, που διενεργεί την ανάκριση, και μόνο αυτός μπορεί να υπογράψει ένταλμα σύλληψης.

Επιπλέον το ένταλμα, σύμφωνα με το νόμο, πρέπει να αναφέρει τα στοιχεία σας και ακριβώς την πράξη για την οποία κατηγορείστε! Τα γενικά και αόριστα εντάλματα είναι παράνομα. Ο κατηγορούμενος έχει δικαίωμα να ξέρει ακριβώς για τι κατηγορείται. Ελέγξτε το ένταλμα και

απαιτείστε να υπογράψετε την «έκθεση σύλληψης», ένα έγγραφο που θα αποδεικνύει τον τόπο και το χρόνο της σύλληψης. Είναι θεμιτό να γίνεται αυτό διότι εάν κρατηθείτε στην συνέχεια ο χρόνος κράτησης αφαιρείται από την ημέρα της σύλληψής σας.

Στη συνέχεια, ακολουθείστε τους αστυνομικούς, χωρίς να απαντήσετε σε ερωτήσεις. Εννοείται πως οποιαδήποτε βιαιοπραγία ή εξύβριση προς κατηγορούμενο που συνεργάζεται είναι παράνομη. Αν σας συμβεί, οι αστυνομικοί θα διαπράττουν ποινικά αδικήματα και μπορείτε να τους μηνύσετε.

B. Αν διαπράξατε αυτόφωρο έγκλημα

«Αυτόφωρο» ονομάζεται ένα έγκλημα από τη στιγμή στην οποία τελείται μέχρι το τέλος της επόμενης ημέρας. Σε περίπτωση αυτόφωρου εγκλήματος, ο νόμος δίνει στην αστυνομία το δικαίωμα να συλλάβει το δράστη, χωρίς δικαστικό ένταλμα σύλληψης. Αυτό κατ' αρχήν είναι σωστό, διότι θα ήταν παράλογο να έβλεπε π.χ. ένας αστυνόμος κάποιον βιαστή ή ληστή επί τω έργω και να έπρεπε να περιμένει να εκδώσει ο ανακριτής το ένταλμα! Ως τότε, ο δράστης θα είχε ήδη εξαφανισθεί.

Από την άλλη, όμως, η ελευθερία αυτή της αστυνομίας, οδηγεί συχνά σε αυθαιρεσία, γι' αυτό πρέπει να είστε ιδιαίτερα ψύχραιμοι και να ξέρετε ακριβώς ποια είναι τα δικαιώματά σας.

Οι αστυνόμοι που σας συλλαμβάνουν οφείλουν να σας δηλώσουν το έγκλημα για το οποίο σας πηγαίνουν στο τμήμα. Επαναλαμβάνουμε πως γενικές και αόριστες αιτίες σύλληψης είναι παράνομες. Ζητήστε να υπογράψετε «έκθεση σύλληψης». Αυτό το έγγραφο θα αποδεικνύει το πώς ακριβώς έγινε η σύλληψη και θα σας είναι χρήσιμο στη συνέχεια.

Στην διαδικασία του αυτοφώρου έχει πολύ μεγάλη σημασία η ώρα της σύλληψης και αντίστοιχα η ώρα που τελέστηκε το έγκλημα. Είναι σύνηθες να γίνονται λάθη στην ώρα ή οι καταγγέλοντες να έχουν προβεί σε αναληθείς δηλώσεις ώστε να σας οδηγήσουν στο τμήμα.. Η διαδικασία από την στιγμή που θα αποδείξετε ότι δεν υπάγεται στην διαδικασία του αυτοφώρου είναι νομικά «απαράδεκτη».

Στο τμήμα δηλώστε τα στοιχεία σας και μην απαντήσετε σε άλλες ερωτήσεις. Μην αφήσετε να σας ξεγελάσουν, λέγοντας πως «δεν θα σας πουν ακόμα για τι κατηγορείστε» Απαιτείστε είτε να σας αφήσουν να φύγετε είτε να σας «αποδώσουν κατηγορία». Αυτό σημαίνει να σας πουν για τι ακριβώς κατηγορείστε, να σας ονομάσουν «κατηγορούμενο».

Το να είσαι «κατηγορούμενος», έχει τεράστια νομική σημασία. Ο κατηγορούμενος ΔΕΝ είναι μάρτυρας, δεν οφείλει «να πει την αλήθεια, και μόνο την αλήθεια, χωρίς φόβο και πάθος»! Το αντίθετο, ο κατηγορούμενος έχει το λεγόμενο «δικαίωμα της σιωπής». Δηλαδή σε

όλες τις ερωτήσεις δεν οφείλει να πει την αλήθεια, δεν οφείλει να πει τίποτα, μπορεί απλώς να πει «αρνούμαι την κατηγορία» ή απλά να πει «δεν απαντώ»!

Ο κατηγορούμενος ΔΕΝ ορκίζεται και κάθε τι που δήλωσε, αν είχε αναγκασθεί να ορκισθεί, απαγορεύεται να χρησιμοποιηθεί στη μετέπειτα διαδικασία. Το πρόβλημα, ωστόσο, είναι πως αυτή η διάταξη δεν εφαρμόζεται αυστηρά και συχνά παραβλέπεται. Γι' αυτό, για να μη χειροτερεύσετε τη θέση σας, αρνηθείτε να ορκισθείτε ή να υπογράψετε οποιοδήποτε έγγραφο που λέει πως κάνατε δηλώσεις υπό όρκο.

ΠΡΟΣΟΧΗ! Μέχρι να έρθει ο δικηγόρος σας, μη δίνετε εξηγήσεις, μην προσπαθείτε να δικαιολογηθείτε, μη λέτε καν «δεν ξέρω», μην υπογράφετε τίποτα. Δεν είστε υποχρεωμένοι να απαντήσετε, οι ελληνικοί νόμοι και η Ευρωπαϊκή Σύμβαση Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων σας δίνουν το δικαίωμα να μην δώσετε ΚΑΜΙΑ εξήγηση.

Να ζητάτε διαρκώς το δικηγόρο σας. Μη σταματήσετε να το απαιτείτε, μέχρι να σας επιτρέψουν να μιλήσετε μαζί του. Είναι πρωταρχικό δικαίωμά σας, είναι παράνομο να σας το στερήσουν! (Το δικαστήριο μόνο έχει την δυνατότητα διορισμού δικηγόρου. Η υποχρέωση διορισμού δικηγόρου υπάρχει στο επίπεδο του εφετείου και όχι για όλα τα εγκλήματα. Μόνον σε περίπτωση που είστε «πέννητας» έχετε την δυνατότητα να ζητήσετε από τον Δικηγορικό Σύλλογο Αθηνών να σας διορίσουν κάποιον. Ειδικά για τους αλλοδαπούς συλληφθέντες υπάρχει υποχρεωτική παρουσία διερμηνέα.)

ΠΡΟΣΟΧΗ! Το μέγιστο χρονικό διάστημα που μπορούν να σας κρατήσουν στο τμήμα είναι 24 ώρες. Μετά πρέπει να σας οδηγήσουν στον εισαγγελέα ή να σας αφήσουν ελεύθερους. Αν σας κρατήσουν πάνω από 24 ώρες, διαπράττουν βαρύτατο ποινικό αδίκημα, και το ίδιο το Σύνταγμα και ο Ποινικός Κώδικας επιβάλλουν ποινές. Διαμαρτυρηθείτε έντονα και φυσικά, μετά το τέλος της διαδικασίας έχετε δικαίωμα να τους μηνύσετε.

3. Έρευνα σε ιδιωτικό χώρο

Η έρευνα σε ιδιωτικό χώρο, όπως σπίτι, γραφείο, κατοικία ακόμα και δωμάτιο ξενοδοχείου κλπ, ρυθμίζεται από τα άρθρα 94 εδ. α' και 96 παρ. 3 εδ. α' και β' του π.δ. 141/1991 και μπορεί να γίνει μόνο με «ένταλμα έρευνας» που πρέπει να το ζητήσετε πριν ανοίξετε την πόρτα. Επιπλέον, απαιτείται να διενεργήσουν την έρευνα τουλάχιστον δύο άτομα, από τα οποία ο ένας πρέπει να είναι δικαστικός, όχι αστυνομικός! Ελέγξτε τα στοιχεία των αστυνομικών και του δικαστικού, ελέγξτε το ένταλμα έρευνας και μόνο τότε ανοίξτε την πόρτα.

Αν η έρευνα γίνει μέσα στην ημέρα, τότε αρκούν τα παραπάνω.

Αν, όμως, η έρευνα γίνει νύχτα, πρέπει να υπάρχει και ένταλμα σύλληψης συγκεκριμένου προσώπου ή να διενεργείται αυτόφωρο έγκλημα. Σημειωτέον πως νύχτα είναι από τις 8μ.μ.-6π.μ. το χειμώνα (1 Οκτωβρίου – 31 Μαρτίου) και 9μ.μ.-5π.μ. το καλοκαίρι (1 Απριλίου – 30 Σεπτεμβρίου).

ΠΡΟΣΟΧΗ! Άλλο είναι το «ένταλμα έρευνας» και άλλο το «ένταλμα σύλληψης». Το ένταλμα έρευνας αναφέρεται σε συγκεκριμένο χώρο, ενώ το ένταλμα σύλληψης σε συγκεκριμένο άτομο, το οποίο πρέπει να βρίσκεται στο σπίτι, την ώρα που θέλουν να εισέλθουν για να τον συλλάβουν. Αν δεν υπάρχει ένταλμα σύλληψης τη νύχτα, τότε οι αστυνομικοί πρέπει να σας πουν ότι διενεργείται αυτόφωρο έγκλημα και θέλουν να ερευνήσουν γι' αυτό. Πρέπει να μιλήσουν συγκεκριμένα και ειδικά πχ «Ακούστηκε πυροβολισμός και κραυγές, κάνουμε έρευνα για ανθρωποκτονία και σωματικές βλάβες».

Τελειώνοντας, να υπενθυμίσουμε πως ο οδηγός αυτός παρέχει νομικές συμβουλές σε πολύ απλό και πρακτικό επίπεδο, προσπαθώντας να σας «προετοιμάσει», ώστε να μη πανικοβληθείτε και προβείτε σε λόγια ή έργα που θα καταστήσουν χειρότερη τη θέση σας. Ο οδηγός αυτός ΔΕΝ αντικαθιστά σε καμία περίπτωση την ειδική νομική συμβουλή του δικηγόρου, που ο καθένας πρέπει αμέσως να καλέσει, σε περίπτωση κλήσης του από τις αρχές.

Ευελπιστούμε, ωστόσο, πως οι πρακτικές αυτές συμβουλές θα σας φανούν χρήσιμες, καθώς «μπλεξίματα» με την αστυνομική αυθαιρεσία μπορεί να έχει ο καθένας, ακόμα και άτομα που δεν έχουν διαπράξει κανένα απολύτως έγκλημα. Και τότε θα διεξαχθεί ένας μικρός πόλεμος... η ψυχραιμία σας απέναντι στην αυθαιρεσία τους.

Πρακτικές νομικές συμβουλές.

Επιλέξαμε να συμπεριλάβουμε το θέμα της σωματικής έρευνας και της έρευνας σε οχήματα, διότι αποτελούν συνήθεις πρακτικές, οι οποίες μπορούν να συμβούν κυριολεκτικά στον καθένα μας.

1. Πότε μπορεί να γίνει σωματική έρευνα;

Σε σωματική έρευνα μπορεί να σας υποβάλει η αστυνομία στις παρακάτω δύο περιπτώσεις:

A. Αν διενεργείται ήδη ανάκριση για αξιόποινη πράξη

B. Αν διενεργείται η λεγόμενη «προληπτική έρευνα»

A. Αν διενεργείται ήδη ανάκριση για αξιόποινη πράξη (άρθρο 257 Κώδικα Ποινικής Δικονομίας)

Αυτή είναι η λιγότερο συνήθης περίπτωση. Αυτό που σημαίνει είναι πως ήδη διενεργείται ανάκριση για συγκεκριμένο έγκλημα που διαπράχθηκε, με συγκεκριμένο κατηγορούμενο. Υπεύθυνος για την ανάκριση είναι ένας δικαστής, ο λεγόμενος «ανακριτής», ο οποίος είναι ο μόνος αρμόδιος να διατάξει σωματική έρευνα στον κατηγορούμενο ή σε τρίτο πρόσωπο. Σε αυτή την περίπτωση, εννοείται πως είστε υποχρεωμένοι να υπακούσετε, ειδάλλως ο δικαστής θα σας εξαναγκάσει να υποβληθείτε στην έρευνα και θα σας επιβάλλει επιπλέον κυρώσεις.

Β. Αν διενεργείται η λεγόμενη «προληπτική έρευνα» (άρθρο 96 παρ. 3 π.δ. 141/91)

Αυτή είναι στην πραγματικότητα η πιο συνήθης περίπτωση, είναι η κλασική σωματική έρευνα ενός πολίτη από αστυνομικό «για προληπτικούς λόγους» στο δρόμο ή σε άλλο δημόσιο χώρο. Σε αυτήν μπορεί να αναγκασθεί να υποβληθεί ο καθένας από εμάς. Και δυστυχώς, σε αυτό ακριβώς το σημείο έχουν καταγγελθεί οι περισσότερες παραβάσεις και αυθαιρεσίες από πλευράς της αστυνομίας.

Αιτία για αυτές είναι η γενικόλογη έκφραση του νόμου, ο οποίος παρέχει μεγάλη διακριτική ευχέρεια στην αστυνομία. Οι αλλεπάλληλες καταγγελίες έχουν οδηγήσει σε παρεμβάσεις του Συνήγορου του Πολίτη, του Εισαγγελέα Πρωτοδικών Λάρισας, του Εισαγγελέα του Αρείου Πάγου κ.α. Μετά από έρευνα πάνω σε αυτές, (βλ. Βιβλιογραφία στο τέλος του άρθρου) σας παραθέτω το πρακτικό συμπέρασμα:

Η αστυνομία επιτρέπεται να υποβάλει έναν πολίτη σε σωματική έρευνα ΜΟΝΟ όταν υπάρχει είτε «σοβαρή υπόνοια περί τέλεσης αξιόποινης πράξης» είτε «απόλυτη ανάγκη». (άρθρο 96 παρ. 3 π.δ. 141/91)

Ο νόμος, δυστυχώς, δεν προσδιορίζει τι ακριβώς σημαίνει «σοβαρή υπόνοια» ή «απόλυτη ανάγκη», αφήνοντας τους αστυνόμους να λαμβάνουν αυτή την απόφαση, σύμφωνα με την «ειδική εγκληματολογική τεχνογνωσία» τους. Έχουν καταγραφεί περιπτώσεις στις οποίες οι αστυνομικοί υπέβαλαν πολίτες σε σωματική έρευνα επειδή «στέκονταν εκεί γύρω με ύποπτο τρόπο» ή «είχαν παράξενη αμφίεση» ή «σύχναζαν σε περιοχές με εγκληματικότητα»!

ΠΡΟΣΟΧΗ! Ο Συνήγορος του Πολίτη έχει δηλώσει πως η «σοβαρή υπόνοια» για αξιόποινη πράξη (που απαιτείται από το νόμο) πρέπει να αφορά συγκεκριμένο έγκλημα, συγκεκριμένη αξιόποινη πράξη που να σχετίζεται με το συγκεκριμένο ύποπτο πρόσωπο. Κατά συνέπεια, αν σας δηλώσουν πως σας ερευνούν επειδή «βρίσκεστε σε ύποπτη γειτονιά» ή «για προληπτικούς λόγους, λόγω της εγκληματικότητας στην περιοχή», μπορείτε να διαμαρτυρηθείτε, λέγοντας πως ο νόμος απαιτεί «σοβαρές υπόνοιες για συγκεκριμένη αξιόποινη πράξη».

ΔΥΣΤΥΧΩΣ ΟΜΩΣ... Η καλύτερη συμβουλή που μπορούμε να σας δώσουμε είναι να διαμαρτυρηθείτε με λεκτικό τρόπο, με αξιοπρέπεια και χωρίς εξυβρίσεις. Μην βιαιοπραγήσετε, γιατί αν το κάνετε, ο νόμος δίνει το δικαίωμα στην αστυνομία να σας εξαναγκάσει με τη βία να υποστείτε την έρευνα.

ΠΡΟΣΟΧΗ! Αν διαμαρτυρηθείτε με φωνές ή βιαιοπραγίες, τότε η αστυνομία θα γράψει στην αναφορά πως η ίδια η συμπεριφορά σας δημιούργησε «σοβαρές υπόνοιες για τέλεση αξιόποινης πράξης» και άρα πληρούνται οι προϋποθέσεις του νόμου για την προληπτική σωματική έρευνα!!

Αντιληφθείτε την παγίδα: Η αστυνομία σας σταματά για σωματική έρευνα, χωρίς να υπάρχουν οι προϋποθέσεις του νόμου, δηλαδή χωρίς «σοβαρές υπόνοιες για τέλεση αξιόποινης πράξης». Εσείς αρχίζετε να φωνάζετε πως είναι παράνομο, να βρίζετε και να προσπαθείτε να ξεφύγετε με τη βία. Τότε οι αστυνόμοι γράφουν «λόγω της βίαιης διαμαρτυρίας του, προέκυπταν σοβαρές υπόνοιες για τέλεση αξιόποινης πράξης»... Άρα εξαιτίας της συμπεριφοράς σας, οι προϋποθέσεις του νόμου υπάρχουν!

Συμπέρασμα: Αν χάσετε την ψυχραιμία σας, θα δώσετε εσείς οι ίδιοι στην αστυνομία τη βάση για να είναι νομιμοφανείς! Αν και ο Συνήγορος του Πολίτη και οι Εισαγγελείς Πρωτοδικών και Αρείου Πάγου έχουν αντιταχθεί στις συγκεκριμένες πρακτικές, η ΕΛΑΣ συνεχίζει να τις εφαρμόζει.

Δυστυχώς... στο ζήτημα της σωματικής έρευνας η αστυνομία έχει το μαχαίρι και το πεπόνι!

2. Πώς οφείλει να γίνεται η σωματική έρευνα;

Η σωματική έρευνα οφείλει να γίνεται με τρόπο που δεν θέτει σε κίνδυνο την υγεία και την ασφάλεια του πολίτη και δεν προσβάλλει την προσωπικότητά του. Αν ζητείται συγκεκριμένο αντικείμενο, πχ. ένα χαρτί, ένα σακουλάκι κλπ. ο αστυνομικός οφείλει πρώτα να ζητήσει από τον πολίτη να του το δώσει και, μόνο αν αυτός αρνηθεί, να προβεί σε σωματική έρευνα.

ΠΡΟΣΟΧΗ! Η σωματική έρευνα σε γυναίκα πρέπει να γίνεται μόνο από γυναίκα, μπροστά στον ανακριτικό υπάλληλο.

ΔΥΣΤΥΧΩΣ... ο νόμος και πάλι μέριμνα περισσότερο για την ασφάλεια του αστυνομικού, παρά για του πολίτη που υποβάλλεται στην έρευνα! Η εγκύκλιος του Υπουργείου (άρθρο 6 παρ. 2 της υπ' αρ. 13/93 «Κανονιστικής Διαταγής») προβλέπει πως για την ασφάλεια του... αστυνομικού, ο πολίτης πρέπει να τοποθετείται με τα χέρια στον τοίχο και τα πόδια ανοιχτά, ή σε πρηνή στάση, δηλαδή στα τέσσερα.

Συμπέρασμα: Αν κατά τη σωματική έρευνα προσβάλλεται η υγεία, η τιμή ή η προσωπικότητά σας, διαμαρτυρηθείτε έντονα. Το Σύνταγμα και η Ευρωπαϊκή Σύμβαση Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων σας δίνουν αυτό το δικαίωμα. Φωνάξτε πως θα υποβάλετε μήνυση (και όταν η έρευνα τελειώσει, κάντε το!) Κανένας δεν επιτρέπεται να εξευτελίζεται από την αστυνομία, ούτε καν οι κατηγορούμενοι για ειδεχθή εγκλήματα. Πόσο μάλλον οι πολίτες σε μία «προληπτική έρευνα».

3. Πότε μπορεί να γίνει έρευνα σε μεταφορικό μέσο;

Η έρευνα σε μεταφορικό μέσο ακολουθεί τους ίδιους ακριβώς κανόνες με τη σωματική έρευνα. Ισχύουν οι ίδιες προϋποθέσεις και υπάρχουν οι ίδιες αυθαιρεσίες, καθώς και οι ίδιες παγίδες με τις περιπτώσεις της σωματικής έρευνας!

Συμπέρασμα... Και εδώ, όπως και στη σωματική έρευνα, διαμαρτυρηθείτε με αξιοπρέπεια. Ειδάλλως, η αστυνομία θα χρησιμοποιήσει τη διαμαρτυρία σας, για να ισχυρισθεί πως οι προϋποθέσεις του νόμου υπήρχαν!

ΠΡΟΣΟΧΗ!! Στο θέμα των οχημάτων, υπάρχει μία σημαντική εξαίρεση: «Δεν είναι άδικη η πράξη αστυνομικού, τελωνειακού υπαλλήλου, υπαλλήλου Σ.Δ.Ο.Ε. και λιμενικού υπαλλήλου, όταν ύστερα από βάσιμη καταγγελία ή ισχυρές υπόνοιες ενεργεί έρευνα σε μεταφορικό μέσο για την ανεύρεση ναρκωτικών». (άρθρο 256 παρ. 2 του νόμου 1729/1978)

Συνεπώς, αν οι αστυνομικοί ισχυρισθούν πως διενεργούν έρευνα για ναρκωτικά, μην αντισταθείτε, διότι ο νόμος είναι με το μέρος τους.

Ελπίζουμε οι παραπάνω συμβουλές να σας φανούν χρήσιμες.

Εξακολουθούμε να πιστεύουμε πως ένας ενημερωμένος πολίτης που γνωρίζει τα δικαιώματά του, έχει φωνή και δύναμη, ακόμα και όταν οι νόμοι είναι ασαφείς ή γενικόλογoi. Διότι η γνώση των δικαιωμάτων μας, είναι το πρώτο βήμα για να βρούμε το θάρρος να τα ασκήσουμε.

της Έλλης Ισμαηλίδου

Δικηγόρου Αθηνών

Πηγή: <http://freestuff.gr/forums/viewtopic.php?t=40157>

Επικαιροποιημένες Νομικές συμβουλές για Διαδηλωτές

Πληροφορίες για το νομικό πλαίσιο που αφορά το δικαίωμα της διαδήλωσης στην Ελλάδα, πρακτικές συμβουλές για την υλοποίηση αυτού του δικαιώματος πριν και κατά τη διάρκεια των κινητοποιήσεων, όπως και για τη συμπεριφορά σε περίπτωση προσαγωγής, σύλληψης και εμπλοκής με την ποινική δικαιοσύνη.

ΔΙΚΑΙΩΜΑ ΣΥΝΑΘΡΟΙΣΗΣ / ΑΠΑΓΟΡΕΥΣΕΙΣ

Σύμφωνα με το άρθρο 11 του Συντάγματος, οι Έλληνες έχουν το δικαίωμα να συνέρχονται ήσυχα και χωρίς όπλα, το δικαίωμα όμως αυτό ισχύει και για τους αλλοδαπούς.

Απόφυγε την κατοχή μαχαιριών ή σουγιάδων, ακόμη και αν τα χρειάζεσαι για άλλη χρήση (επαγγελματική κλπ.), καθώς και κάθε αντικείμενου που θα μπορούσε να θεωρηθεί κατάλληλο για άμυνα ή επίθεση (ρόπαλο κλπ), διότι έχουν συχνά κριθεί ως όπλα.

Κατά τη διάρκεια της διαδήλωσης, αυτή θεωρείται παράνομη και δεν προστατεύεται από το Σύνταγμα, «όταν παύει να είναι ήσυχη και χωρίς όπλα και εκτρέπεται σε πράξεις βίας κατά προσώπων ή πραγμάτων».

Στις παραπάνω περιπτώσεις, απαιτείται παρουσία εισαγγελέα και η απαγόρευση ή η πρόσκληση προς διάλυση γνωστοποιείται στο πλήθος τρεις φορές. Να σημειώσουμε, ότι στην Ελλάδα είναι σπάνια η σύλληψη με αποκλειστικό λόγο τη συμμετοχή σε παράνομη διαδήλωση.

ΠΡΟΕΤΟΙΜΑΣΙΑ ΓΙΑ ΤΗ ΔΙΑΔΗΛΩΣΗ

Άφησε στο σπίτι ατζέντες με τηλέφωνα.

Έχε μαζί σου το κινητό σου τηλέφωνο, αφού προηγουμένως έχεις αφαιρέσει από αυτό, τυχόν πληροφορίες που δεν θέλεις να γίνουν γνωστές σε περίπτωση σύλληψής σου. Σε περίπτωση σύλληψής σου, το πιθανότερο είναι ότι θα σου αφαιρεθεί το κινητό από την αστυνομία (όχι πάντα). Μπορείς να χρησιμοποιήσεις τα πρώτα λεπτά για να ειδοποιήσεις με γραπτά μηνύματα, οικείους σου ή δικηγόρο. Αν συλληφθείς και σου ζητηθεί να το παραδώσεις, αφάιρεσε πρώτα την κάρτα και αν αυτό δεν είναι δυνατόν, απενεργοποίησέ το.

Έχε μαζί σου:

A. Ταυτότητα ή διαβατήριο.

B. Τηλεκάρτα

Γ. Σημείωσε στο χέρι σου ή μάθε απέξω το τηλέφωνο της Ομάδας

Νομικής Υποστήριξης: **210-3829910**.

Δ. Για την περίπτωση σύλληψης, κάποια φάρμακα που χρειάζεσαι οπωσδήποτε ή υγρό φακών.

Στην Ελλάδα θεωρείται παράνομο το να καλύπτεις το πρόσωπό σου, να φοράς μαντήλι ή κουκούλα. Όσον αφορά γάντια ή άλλα προστατευτικά (περικνημίδες, γυαλιά κολύμβησης κλπ.), η χρήση τους θεωρείται επιβαρυντική περίσταση σε κάποια αδικήματα. Δεδομένου ότι στην Ελλάδα η αστυνομία χρησιμοποιεί ευρέως μεγάλες ποσότητες χημικών αερίων ενάντια στους διαδηλωτές, μπορείς να εφοδιαστείς με κατάλληλα αντιόξινα διαλύματα (malox, rioran κ.λ.π.) ένα κομμάτι πανί βαμβακερό

και μπόλικο νερό για να πιείς σε περίπτωση που έρθεις σε επαφή με χημικά.

Μετά τη διαδήλωση φρόντισε να ενημερώσεις τους φίλους σου ότι είσαι καλά και συμφωνείστε ένα σημείο συνάντησης. Έτσι αποφεύγεται ο πανικός και οι άσκοπες αναζητήσεις οικείων προσώπων.

ΣΥΜΠΕΡΙΦΟΡΑ ΣΤΗ ΔΙΑΔΗΛΩΣΗ (ΕΞΩΤΕΡΙΚΟΣ ΠΑΡΑΤΗΡΗΤΗΣ ΣΕ ΠΕΡΙΣΤΑΤΙΚΑ ΕΠΕΜΒΑΣΗΣ ΤΗΣ ΑΣΤΥΝΟΜΙΑΣ)

Σιγουρέψου ότι δεν μένεις μόνος/η σου και έχει τα μάτια και τα αυτιά σου ανοιχτά, ώστε να υπερασπιστείς και τον εαυτό σου αλλά και άλλους, καταθέτοντας, για παράδειγμα, σε περίπτωση προβλημάτων με την αστυνομία.

Σε περίπτωση που παραβρεθείς σε σύλληψη ή κακοποίηση διαδηλωτή, φρόντισε να πληροφορηθείς τα στοιχεία του (αρκεί το ονοματεπώνυμο!) και να ενημερώσεις την Ομάδα Νομικής Βοήθειας σχετικά με την ώρα, τον τόπο και τα περιστατικά του επεισοδίου. Χρήσιμο είναι αμέσως μόλις βρεθείς σε ασφαλές μέρος να καταγράψεις ό,τι είδες με κάθε δυνατή λεπτομέρεια και να φροντίσεις να φτάσει από σένα ή έμπιστό σου πρόσωπο στην Ομάδα Νομικής Βοήθειας. Τα στοιχεία σου, όπως και το περιεχόμενο της αναφοράς σου δεν θα γίνουν γνωστά σε κανέναν, πέρα από τα μέλη της ομάδας και μπορούν να χρησιμοποιηθούν στη συνέχεια, αν το επιθυμείς κι εσύ, σε νομικές ενέργειες υπεράσπισης διαδηλωτών ή κατά των οργάνων της τάξης που παρανόμησαν.

Σε περίπτωση που η διαδήλωση δεχθεί επίθεση από την αστυνομία (συνήθως με χημικά αέρια), φρόντισε να απομακρυνθείς από το σημείο συγκροτημένα μαζί με τους συντρόφους σου, χωρίς να τρέχεις.

Ακολούθησε τον κύριο όγκο της πορείας και παρέμεινε στον κεντρικότερο δρόμο. Σε καμία περίπτωση μην προσπαθήσεις να φύγεις από τυχόν παράπλευρους, στενούς δρόμους και μην απομονωθείς. Συνήθως, ομάδες αστυνομικών βρίσκονται στα στενά και συλλαμβάνουν όσους τρέχουν πανικόβλητοι να ξεφύγουν από τα αέρια.

Στην περίπτωση που οδηγηθείς σε Νοσοκομείο λόγω προβλήματος από τη χρήση χημικών, πάρε αναλυτική γνωμάτευση και ειδοποίησε την Ομάδα Νομικής Βοήθειας. Η γνωμάτευση θα βοηθήσει για την μετέπειτα αγωγή αποζημίωσης.

ΠΕΡΙΠΤΩΣΗ ΕΞΑΚΡΙΒΩΣΗΣ ΣΤΟΙΧΕΙΩΝ

Μπορεί να σε σταματήσουν αστυνομικοί με στολή ή με πολιτικά, οπουδήποτε και να ζητήσουν να εξακριβώσουν τα στοιχεία σου. Από τον αστυνομικό με πολιτικά, απαίτησε την επίδειξη ταυτότητας. Κατόπιν επέδειξε ταυτότητα ή διαβατήριό. Από τη στιγμή που έχεις το σχετικό έγγραφο, δεν έχεις υποχρέωση να τον ακολουθήσεις στο τμήμα.

Οι αστυνομικοί απαγορεύεται να παρευρίσκονται μέσα στη συγκέντρωση ή την διαδήλωση. Πάντοτε όμως υπάρχουν αστυνομικοί με πολιτικά. Σε περίπτωση που αντιληφθείς κάποιον αστυνομικό ή σου ζητήσει αυτός τα στοιχεία σου, βρισκόμενος μέσα σε συγκέντρωση ή διαδήλωση, ενημέρωσε δυνατά τους άλλους γύρω σου και αφού πάρεις τα στοιχεία του, απαίτησε αμέσως την απομάκρυνσή του.

Στην περίπτωση που ζητήσει ο αστυνομικός να σου κάνει σωματική έρευνα, απαίτησε να μάθεις την αιτία, τους ακριβείς λόγους που οδηγούν τον συγκεκριμένο αστυνομικό να σε θεωρεί ύποπτο για διάπραξη αυτόφωρου κακουργήματος ή πλημμελήματος. Λόγοι που αφορούν την εμφάνισή σου ή το σημείο όπου βρίσκεσαι, δεν θεωρούνται επαρκείς. Αν ο αστυνομικός επιμείνει, απαίτησε να πληροφορηθείς τα στοιχεία του, και δήλωσέ του ότι σκοπεύεις να υποβάλεις μήνυση για δυσφήμιση και έργω εξύβριση, και θα επιδιώξεις αποζημίωση για την ηθική σου βλάβη.

Σε περίπτωση προσαγωγής στο Α.Τ., παρότι έχεις τα απαραίτητα έγγραφα:

Την στιγμή της σύλληψης/προσαγωγής, **φώναξε δυνατά και καθαρά το ονοματεπώνυμό σου και την τυχόν συλλογικότητα (σύλλογο, πολιτική οργάνωση, σωματείο κλπ) στην οποία συμμετέχεις, και ότι σε συλλαμβάνουν άδικα** (π.χ. Με λένε Γιάννη Παπαδόπουλο, είμαι μέλος του συλλόγου φοιτητών νομικής και με συλλαμβάνουν άδικα!). Να επαναλαμβάνεις τα παραπάνω συνέχεια, απευθυνόμενος στον κόσμο γύρω σου, μέχρι να σε μεταφέρουν στο περιπολικό. Η εμπειρία έχει δείξει ότι συχνά, αυτή η συμπεριφορά οδηγεί στην άμεση απελευθέρωση του συλληφθέντος - προσαχθέντος, εξασφαλίζει δε την ειδοποίηση των οικείων και της συλλογικότητας, καθώς επίσης και νομική βοήθεια. Ζήτησε να μάθεις την αιτία της προσαγωγής σου.

Δήλωσε στους αστυνομικούς ότι παρανομούν, παραβιάζουν τα συνταγματικά σου δικαιώματα.

Ζήτησε τα ονόματα των αστυνομικών που σε συλλαμβάνουν ώστε να γνωρίζεις ποιους θα καταγγείλεις για παράνομη σύλληψη και παράνομη κατακράτηση (ακόμη και αν τελικώς δεν το κάνεις).

ΣΥΜΠΕΡΙΦΟΡΑ ΣΕ ΠΕΡΙΠΤΩΣΗ ΣΥΛΛΗΨΗΣ

A. ΚΑΤΑ ΤΗ ΣΥΛΛΗΨΗ.

1. Απαίτησε να μάθεις για ποιο συγκεκριμένο αδίκημα σε συλλαμβάνουν.
2. Ακολούθησε την συμπεριφορά που εκτέθηκε προηγουμένως. Π.χ. Δεν έχω κάνει καμία παράνομη πράξη. Είμαι ο/η... μέλος του σωματείου/συλλόγου/πολιτικής οργάνωσης κλπ, και με συλλαμβάνουν άδικα.

(Συνήθως οι συλλήψεις είναι τυφλές. Με τον παραπάνω τρόπο ενημερώνεται ο κόσμος ότι γίνονται συλλήψεις, ειδοποιούνται δικηγόροι

κλπ, ακολουθεί η έκφραση της κοινωνικής αλληλεγγύης των διαδηλωτών και οι αστυνομικοί λαμβάνουν υπ' όψη τους ότι γνωρίζεις τα δικαιώματά σου και προτίθεται να τα ασκήσεις, άρα είναι πιο προσεκτικοί και λιγότερο βίαιοι).

Β. ΚΑΤΑ ΤΗ ΜΕΤΑΦΟΡΑ ΣΤΟ ΤΜΗΜΑ

Φρόντισε να μην απαντήσεις σε καμία ερώτηση των αστυνομικών, ούτε καν να εμπλακείς σε «φιλική κουβεντούλα». Οτιδήποτε πεις μπορεί να χρησιμοποιηθεί εναντίον σου ή εναντίον άλλων.

Ανταλλάξτε στοιχεία με τους άλλους συλληφθέντες, ώστε να ενημερωθεί εγκαίρως η Ομάδα Νομικής Βοήθειας σε περίπτωση που κάποιος αφεθεί ελεύθερος πιο νωρίς από τους άλλους.

Ενημέρωσε τους άλλους συλληφθέντες για την ύπαρξη Ομάδας Νομικής Βοήθειας και για τα δικαιώματά τους, σε περίπτωση που δεν τα γνωρίζουν. Διαμόρφωσε κατά το δυνατόν ατμόσφαιρα αλληλεγγύης, και συλλογικής διεκδίκησης των δικαιωμάτων σας.

Γ. ΣΤΟ ΑΣΤΥΝΟΜΙΚΟ ΤΜΗΜΑ

Φρόντισε να ενημερωθείς αν κατηγορείσαι για κάτι ή αν πρόκειται για απλή προσαγωγή. **Σε κάθε περίπτωση απαιτήσε την άμεση επικοινωνία με δικηγόρο.**

Στην περίπτωση της προσαγωγής, πίεσε για την άμεση απελευθέρωσή σου, ως εξής:

Σε κάθε αστυνομικό που περνά από μπροστά σου καθώς στέκεσαι και περιμένεις, επαναλαμβάνεις απαιτητικά τα παρακάτω.

1. Διαμαρτύρομαι για την παράνομη κατακράτησή μου και απαιτώ να αφεθώ αμέσως ελεύθερος.
2. Απαιτώ να επικοινωνήσω με το δικηγόρο μου τώρα αμέσως.
3. Γνωρίζω τα δικαιώματά μου και σκοπεύω να τα ασκήσω. Απαιτώ το όνομα των υπευθύνων για την παράνομη κατακράτησή μου προκειμένου να υποβάλω μήνυση.
4. Παρακίνησε και τους υπόλοιπους προσαχθέντες να κάνουν το ίδιο.

Μη θεωρήσεις δεδομένο ότι η «υπομονετική» στάση σου κατά τις ώρες της αναμονής θα σε βοηθήσει να ξεμπερδέψεις. Συνήθως, η αστυνομία συλλαμβάνει δεκάδες ανθρώπους χωρίς να τους ενημερώσει για την αιτία, τους χαρακτηρίζει όλους προσαχθέντες και μετά από πολλές ώρες, αποδίδει αδικήματα στους περισσότερους από αυτούς.

Θεώρησε δεδομένο, ότι καθώς εσύ θα πιέζεις μέσα στο Αστυνομικό Τμήμα για την απελευθέρωσή σου, έξω από αυτό θα διαμαρτύρονται δικηγόροι για τον ίδιο λόγο και θα οργανώνονται εκδηλώσεις συμπαράστασης από τους υπόλοιπους διαδηλωτές. ΠΟΤΕ ΔΕΝ ΕΙΣΑΙ ΜΟΝΟΣ.

Σε περίπτωση σύλληψης και απαγγελίας κατηγοριών, κεντρική συμβουλή που πρέπει να διέπει όλη σου τη στάση είναι η **ερμητική σιωπή** σε οποιαδήποτε προσπάθεια των αστυνομικών να σε προσεγγίσουν. Δεν απαντάς σε άλλες ερωτήσεις, πέραν των στοιχείων ταυτότητας (π.χ. ούτε καν αν έχεις αδέρφια, πού εργάζεσαι κλπ.) και γενικά διατήρησε μία αποστασιοποιημένη στάση (αρνήσου κέρασμα καφέ κλπ.). Απαίτησε την επικοινωνία σου με συνήγορο. **Αρνήσου να απολογηθείς προανακριτικά χωρίς δικηγόρο.**

Αν παρά ταύτα, επιλέξεις να απολογηθείς χωρίς δικηγόρο, είναι χρήσιμο, να δώσεις προανακριτική κατάθεση με το παρακάτω περιεχόμενο:

«Συμμετείχα σε ειρηνική διαδήλωση όπως δικαιούμαι από το ελληνικό σύνταγμα. Δεν διέπραξα καμία παράνομη πράξη. Η σύλληψή μου είναι απολύτως παράνομη, το ίδιο και η κράτησή μου. Προτίθεμαι να υποβάλω μήνυση και γι' αυτό ζητώ να μου ανακοινωθούν τα ονόματα των υπευθύνων. Αναλυτικά θα απολογηθώ ενώπιον των δικαστικών αρχών».

Αρνήσου να απαντήσεις σε οποιαδήποτε συγκεκριμένη ερώτηση, πλην των παραπάνω αναφερόμενων ως εξής: «Αρνούμαι να απαντήσω δεδομένου ότι μετά την παράνομη σύλληψή μου για δήθεν αδικήματα τα οποία ουδέποτε διέπραξα, αμφιβάλω για την νόμιμη διεξαγωγή προανάκρισης από την αστυνομία. Επιφυλάσσομαι και πάλι να απαντήσω ενώπιον των εισαγγελικών και δικαστικών αρχών.»

Ακόμα και αν κρίνεις ότι κάτι μπορεί να διευκολύνει τη θέση σου, έχεις κάθε χρονικό περιθώριο να το καταθέσεις αργότερα, αφού θα έχεις μιλήσει με δικηγόρο και τους οικείους σου.

Μην δέχεσαι τίποτα πόσιμο ή φαγώσιμο εκτός από συσκευασμένα είδη (π.χ. μπουκάλι νερό, κρουασάν κλπ.). **Επίσης δεν υπογράφεις κανένα έγγραφο χωρίς την παρουσία δικηγόρου, με εξαίρεση το έγγραφο της προανακριτικής σου απολογίας, εφόσον έχεις απολογηθεί με τη θέλησή σου και εφόσον έχει το παραπάνω περιεχόμενο.**

Βασικά δικαιώματα στο αστυνομικό τμήμα:

1. Έχεις δικαίωμα να ζητήσεις το έντυπο με τα δικαιώματά σου στη μητρική σου γλώσσα.
2. Έχεις δικαίωμα να κάνεις ένα επιτυχημένο τηλεφώνημα. Αν ειδοποιήσεις την Ομάδα Νομικής Βοήθειας, δώσε μας κάποιες απαραίτητες πληροφορίες (ονοματεπώνυμο, τμήμα που κρατείσαι, πού και πότε συνελήφθης, υπηκοότητα και σε ποια γλώσσα συνεννοείσαι).
3. Έχεις δικαίωμα να επιλέξεις δικηγόρο της αρεσκείας σου. Σε περίπτωση που επικοινωνήσεις με την Ομάδα, θα φροντίσουμε να έρθει δικηγόρος το συντομότερο. **Επίσης μπορούμε να ειδοποιήσουμε δικηγόρο της επιλογής σου, εφόσον μας δώσεις τα στοιχεία του.**
4. Μπορούν να σου αφαιρέσουν όλα τα κινητά αντικείμενα (π.χ. ρολόι, κινητό, χρήματα, κλειδιά). Έχεις δικαίωμα να απαιτήσεις τη σύνταξη

σχετικού καταλόγου. Παράδωσε το κινητό μόνο αφού αφαιρέσεις την κάρτα και σε κάθε περίπτωση αποενεργοποίησέ το.

5. Αν είσαι γυναίκα, απαιτήσε να σου γίνει σωματική έρευνα από γυναίκα αστυνομικό.

6. Αν έχεις τραυματιστεί, απαιτήσε: 1) Την άμεση μεταφορά σου σε νοσοκομείο, ακόμη και στην περίπτωση φαινομενικά ελαφρού τραυματισμού. Ποτέ δεν μπορείς να γνωρίζεις την εξέλιξη μιας σωματικής βλάβης και επιπλέον περιφρουρείς τη σωματική σου ακεραιότητα από τυχόν νέες επιθετικές διαθέσεις κάποιου αστυνομικού. 2) Την εξέτασή σου από ιατροδικαστή και την έκδοση σχετικής γνωμάτευσης.

Η αστυνομία οφείλει να σε οδηγήσει το συντομότερο δυνατό στον εισαγγελέα, σε κάθε περίπτωση εντός 24 ωρών. Αν παρέλθει ένα 24ωρο από τη σύλληψή σου χωρίς να έχεις οδηγηθεί στον Εισαγγελέα, απαιτήσε να αφεθείς ελεύθερος, ακόμη και αν σου έχουν αποδοθεί κατηγορίες.

Δ. ΣΤΟΝ ΕΙΣΑΓΓΕΛΕΑ

Ο Εισαγγελέας σου απαγγέλλει κατηγορίες και:

Α. Θα σε παραπέμψει να δικαστείς με την αυτόφωρη διαδικασία εάν η κατηγορία είναι πλημμέλημα ή

Β. Θα σε παραπέμψει σε Ανακριτή εάν η κατηγορία είναι κακούργημα.

ΣΥΜΠΕΡΙΦΟΡΑ ΑΦΟΥ ΑΦΕΘΕΙΣ ΜΕΤΑ ΑΠΟ ΠΡΟΣΑΓΩΓΗ Η ΣΥΛΛΗΨΗ

Ειδοποίησε τους οικείους σου ότι είσαι ελεύθερος/η και την Ομάδα Νομικής Βοήθειας (για την κατηγορία που τυχόν σου απαγγέλθηκε, για άλλα άτομα που τυχόν κρατούνται ακόμα). Μην «φλυαρείς» για τις πράξεις σου ούτε στους οικείους σου, δεν σε εξυπηρετεί σε τίποτα και μπορεί να σε ακούσουν και «λάθος άνθρωποι».

Σε περίπτωση που έχεις κακοποιηθεί, φρόντισε να εξεταστείς σε δημόσιο νοσοκομείο και ζήτη αντίγραφο της γνωμάτευσης.

ΜΑΡΤΥΡΙΚΕΣ ΚΑΤΑΘΕΣΕΙΣ ΕΝΩΠΙΟΝ

Από την στιγμή που θα προσαχθείς σε αστυνομικό τμήμα να ξέρεις ότι οτιδήποτε καταθέσεις για τον εαυτό σου η τρίτο μπορεί να χρησιμοποιηθεί εναντίον σου ή να επιβαρύνει χωρίς τη θέλησή σου ανθρώπους που πιθανόν να είναι αθώοι.

Μην ξεχνάς: η γνώση είναι δύναμη! Σκοπός τους είναι να μας τρομοκρατήσουν. Όμως, σ' αυτούς τους καιρούς, καθένας από μας, σε κάθε στιγμή, από τη διαδήλωση, μέχρι την αντιμετώπιση της κρατικής καταστολής, δεν παύει να είναι ενεργό κομμάτι του κινήματος...

Πηγή: <http://parallhlografos.wordpress.com/>

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΙΙ

Πληροφορίες για την κουλτούρα της μη βίας από γαλλικές πηγές

1. *Guerilla Kit*, της Morjane Baba, εκδόσεις (γαλλικά) La Découverte, 2008 η «βίβλος» της άμεσης μη βίαιης δράσης.
2. Ένα άψογο εγχειρίδιο για την οργάνωση μη βίαιων δράσεων:
<http://wri-irg.org/node/3855>
3. Τεχνικές μη βίαιης δράσης:
<http://www.uhc-collective.org.uk/webpages/toolbox/index.htm>
4. Η ιστοσελίδα του κινήματος για μια μη βίαη εναλλακτική (MAN), με την επικαιρότητα της μη βίας:
<http://nonviolence.fr/>
5. Κέντρο πληροφόρησης πάνω στην μη βία στην γαλλική περιφέρεια Midi Pyrénées: <http://www.non-violence-mp.org/>
6. Ο ιστότοπος των ανυπάκουων, με την επικαιρότητα της πάλης, τα σεμινάρια εκπαίδευσης διαφόρων τομέων (κλόουν ακτιβισμός, media training, βίντεο ακτιβισμός, ακτιβιστική αναρρίχηση, διαμόρφωση εκπαιδευτών κλπ.): <http://www.desobeir.net/>
7. Το Ινστιτούτο Έρευνας της Μη Βίαιης Επίλυσης Συγκρούσεων:
<http://www.irnc.org/>
8. Το περιοδικό Silence (σιωπή) παρουσιάζει την επικαιρότητα των άμεσων μη βίαιων δράσεων (δράσεις, προτάσεις για την αντίσταση στην καθημερινότητα μέσω, κυρίως της αποανάπτυξης):
<http://www.revuesilence.net/>
9. Το «Μη βία XXI» (που ονομάζεται επίσης Ταμεία Christian Brunier) είναι ένα ταμείο που ενισχύει οικονομικά διάφορα σχέδια σχετικά με την μη βία (και το βιβλίο που έχετε στα χέρια σας). Εκδίδει επίσης κάθε χρόνο έναν πλήρη οδηγό με τις εκπαιδεύσεις πάνω στην μη βία (παιδεία στην μη βία, πολιτικές παρεμβάσεις ειρήνης), που προτείνεται από όλες τις οργανώσεις που σχετίζονται με αυτά τα θέματα:
<http://www.nonviolence21.com>

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΙΙΙ

Πηγές για τη μη βίαιη πολιτική ανυπακοή

Handbook for Nonviolent Campaigns, War Resisters' International

http://wri-irg.org/system/files/Handbook_for_Nonviolent_Campaigns.pdf

Nonviolent Action Handbook, by Sanderson Beck

<http://san.beck.org/NAH-Contents.html>

ACT UP, Civil Disobedience Manual

<http://www.actupny.org/documents/CDdocuments/CDindex.html>

Direct Action Handbook, ActionCamp06

http://gipfelsoli.org/rcms_repos/Tools/DA_Handbook.pdf

Nonviolent Resistance and Conflict Transformation in Power Asymmetries,
Véronique Dudouet

http://www.berghof-handbook.net/documents/publications/dudouet_handbook.pdf

Annotated Bibliography of Nonviolent Action Training

<http://www.nonviolenceinternational.net/biblio.htm>

People Power and Protest since 1945: a bibliography on nonviolent action,
April Carter, Howard Clark and Michael Randle

<http://www.civilresistance.info/bibliography/>

Direct Action Handbook

<http://www.reclaimingquarterly.org/web/revol2011/Handbook-RQ72.pdf>

Downloadable Direct Action Handbooks

<http://www.directaction.org/handbook/>

Nonviolent Direct Action Handout

http://gipfelsoli.org/rcms_repos/Tools/NonViolentDirectActionHandout.pdf

Direct Action: A Handbook, Climate Action Network

http://www.networkforclimateaction.org.uk/toolkit/action_resources/direct_action_a_handbook.pdf

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

1. Εισαγωγή.....	σελ. 4
Ας τελειώνουμε με το αίσθημα της αδυναμίας.....	σελ. 4
Ένα εγχειρίδιο προς εκμάθηση της ανυπακοής;.....	σελ. 8
Σε πλαίσιο: Οι ανυπάκουοι, ένα εργαλείο στην υπηρεσία των αγώνων.....	σελ. 9
Μέρος 1^ο: Η ανυπακοή.....	σελ.11
1. Εκστρατεία για τη νίκη.....	σελ. 12
Αναζητώντας την αποτελεσματικότητα.....	σελ. 13
Προσοχή στην "οξεία μαζωξίτιδα"	σελ. 13
Πρόληψη της μάχης των εγωισμών.....	σελ.14
Μείωση των συμπτωμάτων της δυνάστευσης.....	σελ. 15
Μη βίαιες μαζώξεις.....	σελ. 15
Άρνηση του σεχταρισμού, της επαναστατικής καθαρότητας και των διαιρέσεων που συνεπάγονται.....	σελ.16
Απόφαση με συναίνεση.....	σελ.17
2.«Στρατηγική» σκέψη	σελ.18
Στόχοι ξεκάθαροι, συγκεκριμένοι, περιορισμένοι, επιτεύξιμοι, και χωρισμένοι σε στάδια.....	σελ.18
Διαπαιδαγώγηση μέσω της δράσης.....	σελ.20
3. Αποκήρυξη της βίας.....	σελ.23
Η βία είναι συχνά αντι-παραγωγική.....	σελ.24
Η βία συνοδεύεται εξάλλου από αρνητικά αποτελέσματα.....	σελ.25
Η βία είναι ηθικά προβληματική.....	σελ.27

4. Οι μεγάλες αρχές της πολιτικής ανυπακοής και της μη βίας...	σελ.30
<i>Αντίρρηση συνείδησης και μη συνεργασία</i>	σελ.30
<i>Αλήθεια και μαρτυρία</i>	σελ.30
<i>Ευθύνη</i>	σελ.31
<i>Υπεράσπιση του δημόσιου αγαθού</i>	σελ.31
<i>Συλλογικότητα</i>	σελ.32
<i>Συμπόνια και ευχαρίστηση</i>	σελ.32
5 Στόχοι και τύποι μη βίαιης δράσης.....	σελ.34
<i>Για να ευαισθητοποιήσουμε το κοινό</i>	σελ.35
<i>Για να αμαυρώσουμε τη φήμη</i>	σελ.36
<i>Για να αμφισβητήσουμε τη νομιμότητα</i>	σελ.37
<i>Πρόκληση απώλειας χρόνου και/ή χρήματος</i>	σελ.38
6. Οι γκρίζες ζώνες της μη βίας.....	σελ.41
Μέρος 2^ο: Προετοιμασία	σελ.47
7. Πληροφορίες, ανίχνευση του πεδίου.....	σελ.48
8. Σενάριο, σχέδιο Α και Β.....	σελ.51
9. Μεταφορά, υλικό, προϋπολογισμός και στρατολόγηση.....	σελ.55
10.Ενημέρωση πολιτικών, τεχνικών, νομικών ζητημάτων (με ενδεχόμενη επανάληψη).....	σελ.57
<i>Σε πλαίσιο: Μερικές τεχνικές κλειδώματος και αντίστασης σε περίπτωση εκκένωσης</i>	σελ.59
Μέρος 3^ο: Το πέρασμα στην πράξη	σελ.63
11. Αρχίζει η δράση.....	σελ.65

Συντονισμός.....	σελ.65
12. Ασφάλεια.....	σελ.67
<i>Η συνάντηση με τον αντίπαλο.....</i>	<i>σελ.67</i>
<i>Δεν χρειάζονται μάρτυρες, δεν χρειάζεται να υποφέρει κανείς....</i>	<i>σελ.70</i>
<i>Η προστασία των αγωνιστών: ο ρόλος του διαμεσολαβητή/ειρηνοποιού .....</i>	<i>σελ.72</i>
<i>Και η άνεση του ακτιβιστή; Ο ρόλος του φύλακα άγγελου.....</i>	<i>σελ.73</i>
13. Επικοινωνία.....	σελ.75
<i>Η εξωτερική επικοινωνία.....</i>	<i>σελ.77</i>
<i>Τι τύπου δημοσιοποίηση;.....</i>	<i>σελ.78</i>
<i>Ένας ή περισσότεροι εκπρόσωποι.....</i>	<i>σελ.79</i>
<i>Ακρίβεια, συντομία, παιδαγωγική.....</i>	<i>σελ.80</i>
<i>Δουλεύοντας με τους δημοσιογράφους: ο ρόλος της επαφής «τύπος» .....</i>	<i>σελ.80</i>
<i>Ειδοποιούμε έγκαιρα τους φιλικούς δημοσιογράφους.....</i>	<i>σελ.82</i>
<i>Ένα δελτίο τύπου για τους υπόλοιπους δημοσιογράφους.....</i>	<i>σελ.83</i>
<i>Τα άλλα εργαλεία επικοινωνίας.....</i>	<i>σελ.83</i>
<i>Η εσωτερική επικοινωνία.....</i>	<i>σελ.84</i>
<i>Ούτε παράνοια ούτε αφέλεια.....</i>	<i>σελ.85</i>
<i>Πρέπει να περιμένουμε διεισδύσεις από αντιπάλους;.....</i>	<i>σελ.87</i>
14. Διαπραγματεύσεις και υποστήριξη.....	σελ.88

Με τον αντίπαλο.....	σελ.88
Με την αστυνομία.....	σελ.90
Κινητοποίηση των συμπαραστατών.....	σελ.94
Μέρος 4^ο: Το τέλος της δράσης και μετά;	σελ.95
15. Η καταστολή: δεν χρειάζεται πανικός!.....	σελ.96
Ποιος φοβάται ποιον;.....	σελ.97
Προστασία από την βία των δυνάμεων ασφαλείας.....	σελ.100
Ποια είναι τα δικαιώματά μας όταν μας όταν συλληφθούμε; (Γαλλική διαδικασία).....	σελ.102
«Δεν έχω τίποτα να δηλώσω».....	σελ.103
Προσωρινή κράτηση.....	σελ.105
Σε περίπτωση κλήτευσης στο τμήμα.....	σελ.107
Μετά την κράτηση.....	σελ.107
Κυρώσεις.....	σελ.109
16. Απολογισμός.....	σελ.111
Σε πλαίσιο: Λίστα ελέγχου.....	σελ.112
Συμπέρασμα: δεν βασίζεται πουθενά, παρά μόνο σε εμάς.....	σελ.114
Σε πλαίσιο: Για να πάμε παραπέρα.....	σελ.115
Παράρτημα I	σελ.115
Μάθετε τα δικαιώματά σας για να προστατευτείτε από την αστυνομική αυθαιρεσία (ελληνική διαδικασία).....	σελ.115

Επικαιροποιημένες Νομικές συμβουλές για Διαδηλωτές (ελληνική διαδικασία).....σελ.122

Παράρτημα II

Πληροφορίες για την κουλτούρα της μη βίας από γαλλικές πηγές.....σελ.129

Παράρτημα III

Πηγές για τη μη βίαιη πολιτική ανυπακοή.....σελ.130

Η μη βίαιη πολιτική ανυπακοή μπορεί να έχει διάφορες μορφές: το ξεριζώμα γενετικά τροποποιημένων οργανισμών, το «κατέβασμα» διαφημιστικών πινακίδων, οι κλόουν ακτιβιστές, το ξεφούσκωμα ελαστικών σε μεγάλα 4x4 πόλης, η επιθεώρηση πυρηνικών εργοστασίων από πολίτες, η παρουσία ερασιτεχνών του θεάματος, ο οικολογικός ακτιβισμός, η στέγαση μεταναστών χωρίς χαρτιά.

Οι νέες αυτές μορφές πολιτικής δράσης πολλαπλασιάζονται, ενισχύονται και διαχέονται, ειδικά μέσα από την συλλογικότητα των Ανυπάκουων (*Les desobeissants*). Εδώ και τρία χρόνια οι Ανυπάκουοι οργανώνουν σεμινάρια πρακτικής εκπαίδευσης στην πολιτική ανυπακοή για διάφορες οργανώσεις (πολιτικές, συνδικαλιστικές κτλ) και έγιναν γνωστοί από τις επικοινωνιακές τους δράσεις.

Αυτό το εγχειρίδιο είναι εμπνευσμένο από τα σεμινάρια: πρακτικό και πολύ σαφές, αποτελεί έναν πραγματικό εκπαιδευτικό οδηγό. Έχει ένα θεωρητικό κεφάλαιο, όπου παρουσιάζονται σκέψεις γύρω από την ανυπακοή και την μη βία, αλλά και ένα πρακτικό, όπου αναλύονται όλα τα στάδια των δράσεων, από την οργάνωση έως και την πραγματοποίηση. Τέλος υπάρχουν δύο κεφάλαια, ένα αφιερωμένο στα ΜΜΕ (προτάσεις για αποτελεσματική επικοινωνία) και ένα στην δικαιοσύνη (αξιολόγηση κινδύνων και οδηγός νομικών συμβουλών). Όλα τα κεφάλαια εξειδικεύονται με παραδείγματα και φωτογραφίες.

Ο **Ξαβιέ Ρενού (Xavier Renou)** είναι κοινωνικός ακτιβιστής, μέλος πολλών συλλογικοτήτων (Ανυπάκουοι, Έξοδος από την Πυρηνική Ενέργεια, Γενοκτονία αλά Γαλλικά). Είναι πρώην συντονιστής της καμπάνιας για τον πυρηνικό αφοπλισμό της Greenpeace, διαχειρίζεται τον ιστότοπο desobeir.net και οργανώνει σεμινάρια σχετικά με την πολιτική ανυπακοή σε όλη την Γαλλία. Έχει γράψει το βιβλίο «Η ιδιωτικοποίηση της βίας» (εκδ. Agone 2006).